ANTOLOGIA LITERATURII ROMÂNE DE AVANGARDĂ

SAȘA PANĂ

II 122034

ANTOLOGIA LITERATURII ROMÂNE DE AVANGARDĂ

și

CÎTEVA DESENE DIN EPOCĂ

1969
EDITURA PENTRU LITERATURĂ

181635
B.C.U. - IASI

BCU IASI/CENTRALA UNIVERSITARA LIBRARY

AVANGARDA LITERARĂ ÎN ROMÂNIA

I. O ÎNCERCARE DE DEFINIRE A NOȚIUNII DE AVANGARDĂ ÎN LITERATURĂ

Dificultățile care stau în calea definirii celor mai importante noțiuni folosite de critica și istoria literară se verifică, într-un context particular, și în cazul *avangardei*, termen cu semnificații dintre cele mai labile și care, în ciuda numeroaselor discuții ce i s-au consacrat în ultima vreme[1], refuză să se înscrie în tipare semantice riguroase. Și totuși, noțiunea beneficiază de suficiente determinări — traduse printr-un fel de „evidență intuitivă" — pentru ca labilitatea sensurilor ei să nu fie infinită: ceea ce, de altfel, deschide posibilitatea unor controverse terminologice pe care un grad prea ridicat de arbitrariu le-ar exclude în chipul cel mai firesc. De aici, ispita atîtor definiții, nu o dată violent contradictorii în înșiși termenii lor. Situația nu e nici nouă și nici, în vreun fel, neliniștitoare: în fond, definind termenii cu care operează, criticul nu face mai mult — dar nici mai puțin — decît să stabilească niște *ipoteze de lucru* care, prin însăși esența lor, sînt altceva decît niște adevăruri definitive și perfect circumscrise.

---

[1] Menționăm cîteva dintre dezbaterile cu caracter internațional, cum ar fi cea de la Helsinki (iunie 1959), organizată de Institutul internațional de teatru și consacrată problemelor teatrului de avangardă; cum ar fi congresul C.O.M.E.S. de la Roma (1965) precedat și urmat de largi discuții în presa literară europeană. Semnalăm, de asemenea, interesul acordat mișcărilor de avangardă în cadrul celui de al V-lea Congres al Asociației internaționale de literatură comparată (Belgrad, 1967).

Ce este așadar, avangarda literară? Noțiunea, pusă în circulație într-o accepțiune estetică abia pe la sfîrșitul secolului al XIX-lea, este construită pe o evidentă (deși nu lipsită de incongruitate) analogie militară: tot așa cum avangarda unei armate pregătește intrarea ei în acțiune, avangarda literară ar pregăti instaurarea unor noi structuri artistice, subminîndu-le pe cele vechi. Analogia poate fi împinsă și mai departe: a face parte din avangardă — în orice sens — implică o serie de calități excepționale, forță, combativitate, curaj, luciditate. E ușor de înțeles de ce noțiunea de avangardă artistică a avut, la început în mod exclusiv, un caracter „partizan": cei care s-au crezut învestiți cu misiunea de a distruge formele expresive oficiale și perimate și de a impune altele noi s-au numit singuri „avangardiști", căci fără îndoială, în circumstanțele date, nimeni altcineva nu le-ar fi conferit un asemenea titlu. Termenul n-a întîrziat însă să capete un sens peiorativ — căci avangarda artistică avea dușmani puternici, între care chiar gustul public al timpului — sens care, alături de cel apreciativ, se menține încă.

Plecînd de la analogia menționată, Eugen Ionescu scrie în al său *Discurs despre avangardă*[1]: „Astfel, avangarda ar fi un fenomen artistic și cultural precursor: ceea ce ar corespunde sensului literal al cuvîntului. Ea ar fi un soi de pre-stil, luarea de cunoștință și direcția unei schimbări... care trebuie să se impună în cele din urmă, o schimbare care trebuie într-adevăr să schimbe totul." Impunîndu-se, devenind stilul cultural dominant, avangarda s-ar transforma — prin însuși succesul și recunoașterea ei — într-o ariergardă. Adept fervent al ideii de avangardă, Eugen Ionescu nu se poate împiedica să nu-și dea seama de contradicțiile insolubile la care dă naștere o asemenea interpretare pur analogică; de aceea propune o altă definiție: „Prefer — scrie el — să definesc avangarda în termeni de opoziție și de ruptură. În vreme ce majoritatea scriitorilor, artiștilor, gînditorilor își imaginează că sînt ai timpului lor, autorul rebel are conștiința că este împotriva timpului său. (...) Omul de avangardă este ca un dușman în interiorul însuși al cetății, pe care se îndîrjește s-o disloce, împotriva căreia se revoltă, căci, la fel ca un regim, o formă de expresie stabilită este și o formă de opresiune. Omul de avangardă este opozantul față de sistemul existent." Dar — avertizează Eugen Ionescu într-un alt text tot despre avangardă[2] — „mecanismul pozițiilor și opo-

---

[1] Eugène Ionesco: *Notes et contrenotes*, Ed. Gallimard, 1966, Coll. Idées *(Discours sur l'avant-garde)*.

[2] *Toujours sur l'avant-grade*, în *Notes et contrenotes*, ed. cit.

zițiilor (avangardei) este mult mai complicat decît își imaginează simpliștii dialecticii", astfel încît rezultatul final al eforturilor ei n-ar fi, de multe ori, o distrugere, ci o restituție. În perspectiva perenității valorilor (pe care trebuie mereu să le redescoperim), avangardă *stricto sensu* nici nu există, ea e doar o aparență: „Avangarda fiind, bineînțeles, revoluționară, ea a fost și continuă să fie pînă astăzi, ca cele mai multe evenimente revoluționare, o reîntoarcere, o restituție. Schimbarea nu e decît aparentă: această aparență are însă o însemnătate enormă, căci ea este cea care permite (prin și dincolo de nou) revalorizarea, reîmprospătarea permanentului". Astfel de reflecții despre „aparența" schimbării și despre perenitatea valorilor nu sînt însă specifice, după părerea mea, decît mișcărilor din cuprinsul celei de „a doua avangarde" (de după ultimul război), căci adevărata avangardă, cea care a impus folosirea însăși a noțiunii, se distinge printr-o preponderență absolută a „momentului polemic" față de cel „constructiv" (chiar atunci cînd intenția constructivă este declarată).

Astfel, artistul de avangardă este mai puțin, — cum ar indica-o sensul inițial, analogic, al termenului, acel ce pregătește terenul pentru o mare ofensivă a noului, cît un *revoltat*, pentru care noul însuși nu este adeseori nimic mai mult decît un mijloc de distrugere, o substanță cu mare putere explozivă în ordinea polemică. În formele ei extreme (deși extremismul e nota comună a tuturor mișcărilor care se înscriu în cuprinsul ei) avangarda aplică, conștient sau nu, formula lui Tristan Tzara: „antiarta pentru antiartă". De unde rezultă că nu atît căutarea noului (cu atît mai puțin descoperirea lui) constituie esența avangardei. Dacă ne gîndim, de pildă, la cîțiva dintre marii inovatori incontestați ai artei prozei în secolul nostru: Proust, Kafka, Joyce, Musil — nu putem să nu constatăm că ei nu au avut decît incidental și foarte superficial de-a face cu avangarda. În momentele lor de furie (care au dus, fără voința lor, desigur, la constituirea unei adevărate *retorici* a negației) reprezentanții avangardei refuză să creadă în *valoarea* oricărui efort omenesc: „Măsurată la scara eternității, orice acțiune e zadarnică" afirmă Tzara.[1] În *Les pas perdus* (1924), în care sînt adunate texte anterioare constituirii doctrinei suprarealiste, André Breton proclamă că „este inadmisibil ca un om să lase vreo urmă a trecerii sale pe pămînt". Orice ierarhie e refuzată: „Ce este frumos? Ce este urît? Ce este mare, tare, slab? Ce este Carpentier, Renan, Foch? Nu cunosc. Ce sînt eu? Nu cunosc. Nu cunosc, nu cunosc, nu

[1] Tristan Tzara: *Lampisteries précedées des sept manifestes Dada*, J. J. Pauvert, 1963.

cunosc." În primul *Manifest suprarealist* (1924), susținîndu-se că posibilitatea activității suprarealiste îi este deschisă *oricui*, se ajunge implicit, și explicit[1], la negarea noțiunii de *talent*. Suprarealiștii obișnuiau să citeze o frază a lui Lautréamont: „Poezia trebuie făcută de toți, nu de unul". De altfel, multe dintre curentele avangardiste nu se vor numai „antiliterare", ci și „aliterare". Sensul final al mișcării Dada este o „artă" de a trăi în chip dadaist. „A priori — proclamă Tzara —, cu ochii închiși, adică, Dada plasează înaintea acțiunii și deasupra a orice: ÎNDOIALA. Dada se îndoiește de orice"[2]. Toate valorile sînt, deci, răsturnate. Dada exprimă polemic efortul spre o idioție universală („Dada lucrează cu toate forțele la instaurarea idiotului pretutindeni"). Sau: „Dada e contra viitorului. Dada a murit. Dada e idiot. Trăiască Dada. Dada nu e o școală literară." Chiar și suprarealiștii — care protestau împotriva nihilismului total al mișcării Dada — nu vor să facă „literatură", ci să instaureze un nou mod de viață, bazat pe împăcarea visului cu acțiunea, să realizeze o „transformare totală a vieții".

Ceea ce caracterizează, în fond, avangarda (dincolo de lupta pentru nou care, repet, nu mi se pare esențială și care, la urma urmelor, e departe de a constitui apanajul ei exclusiv), este o anume stare de spirit de furie, de *exasperare*, pe care o definește excelent Geo Bogza într-un articol din *Unu*, intitulat *Exasperarea creatoare* (*Unu*, nr. 33, februarie 1931): „A ne realiza pe noi în scris nu e pentru noi un ideal spre care să ne extaziem ca înspre o aureolă. Scrisul nostru *nu e căutarea de a ajunge într-o lume pe care am năzui-o, ci trebuința de a evada din alta care ne exasperează* (s.n.). Nu exasperarea împotriva unei lumi, unei țări, unei categorii oarecare, ci o exasperare totală, organică. O exasperare cosmică. (...) Viața noastră e arsă de conflicte. Dinamul nostru, o luciditate corosivă intentînd un drastic și permanent proces lumii de dinafară și nouă însine. Exasperarea noastră e o exasperare pură. O exasperare împotriva a tot ce există, o exasperare împotriva a tot ce nu există. O

---

[1] Cf. André Breton: *Manifestes du surréalisme*. Gallimard, 1963 (Collection Idées): „Dar noi, noi care nu ne-am consacrat nici unei munci de filtrare, noi care ne-am făcut, în operele noastre, surdele receptacole ale atîtor ecouri, modestele *aparate de înregistrare* care nu se hipnotizează asupra desenului pe care-l trasează (...) înapoiem cu probitate «talentul» ce ni se acordă. Vorbiți-mi de talentul acestui metru de platină, al acestei oglinzi, al acestei porți și al cerului, dacă vreți. Noi n-avem talent..." (*Manifeste du surréalisme* — 1924).

[2] Cf. Tristan Tzara — *Lampisteries*... ed. cit.

exasperare împotriva noastră. O exasperare împotriva exasperării". Definiția dată de Bogza *exasperării* înregistrează, cred eu, toate momentele principale ale dialecticii spiritului de avangardă, făcînd firește abstracție de formele de manifestare, care pot fi de o diversitate nu odată derutantă.

În cadrul unor astfel de coordonate generale se poate încerca o caracterizare și ierarhizare a aspectelor principale ale avangardei literare. O interesantă contribuție în această privință mi se pare studiul lui Adrian Marino despre *Avangarda literară*[1], făcînd parte, cum arată autorul, dintr-un mai vast proiect al unui *Dicționar de idei literare*. Procedînd metodic, această încercare de descriere analitică a noțiunii de avangardă literară distinge nu mai puțin de cincisprezece sensuri în care ea poate fi folosită. Nu e vorba însă de sensuri paralele, ci derivate unele din altele (și în unele cazuri, aș adăuga eu, doar de posibile *implicații semantice*). Refacerea itinerariului parcurs de Adrian Marino — firește, la o scară redusă — constituie un bun punct de plecare pentru o discuție a multiplelor probleme pe care le ridică definiția avangardei literare. Într-un sens extensiv (în care, observă autorul, „romanticii sînt, în felul lor... primii «avangardiști» ai literaturii"), avangarda s-ar confunda cu *noutatea* privită ca „obiect de cult absolut, intransigent." (I). Este esențială, totuși, nu atît *noutatea* ca atare, cît conștiința ei, în numele căreia „avangarda începe să se proclame deschis «avangardă»", apariția ei coincizînd cu „ivirea conștiinței inovației literare". (II). Nu orice *nou* va fi însă promovat de avangardă, ci numai acel „specific epocii", ceea ce dovedește „în cel mai înalt grad conștiința contemporaneității, a sincronizării, a integrării și participării la viața imediată, actuală". (III). Dar avangarda nu e numai *modernă*, preocupată de actualitate, ci și „prin definiție *futuristă*, deschisă larg spre viitor, fascinată de marele *Mîine*". (IV). „Viitorismul" presupune, cum arată Adrian Marino, un anume mesianism, care ia forma *prozelitismului estetic*. Avangarda e, deci, *programatică*, într-un grad atît de înalt încît „manifestul devine un adevărat gen literar, de frecventat ca atare". (V). În numele mesajului său înnoitor, avangardistul, înzestrat totdeauna cu „spirit ofensiv", se revoltă împotriva trecutului osificat în formule vide, „academice", oficiale și oficioase. Avangarda înseamnă deci și *rebeliune*, încercare de a răsturna violent ceea ce e vechi în literatură și artă. (VI). Mai mult, ea tinde să depășească marginile esteticului, se vrea „o formă de *insurecție*

[1] Vezi *Iașul literar*, nr. 7, 8, 1967.

totală", un nou stil de viață, realizat prin practica unui „non-conformism absolut" (VII). Antidogmatismul, spiritul de rebeliune, transformate „într-un adevărat complex al agresivității", dau naștere unui nihilism care se manifestă de predilecție prin scandal. (VIII). Pe de altă parte, însuși antidogmatismul se preface într-un dogmatism *sui-generis*, avangarda fiind caracterizată prin „psihologia sectară" a micului grup intolerant, fanatizat. (IX). Intoleranța absolutistă a avangardei se întoarce adeseori împotriva membrilor înșiși ai grupurilor care o constituie: de aici, „divorțuri", „excomunicări" etc. (X). Paradoxal, o nouă avangardă fiind totdeauna posibilă, un grup avangardist e nevoit, ca să se mențină, să nege nu numai avangardele trecute, dar și pe cele viitoare, și în acest sens, Dada proclama semnificativ că este „hotărît contra viitorului". (XI—XII). Avangarda îmbătrînește, se „clasicizează" și în mod curios, în manifestele ei se găsesc uneori expresii ale admirației pentru noțiuni și valori clasice prin excelență: „severitate", „necesitate", „ordine" etc. (XIII—XIV). În sfîrșit, avangarda are uneori tendința să se *autodizolve*, iarăși conform propriei dialectici interioare — cazul mișcării Dada fiind edificator în această privință. (XV).

Bazată mereu pe fapte concludente (bogăția și varietatea referințelor trebuie subliniată în chip deosebit), operînd, într-un stil care și-a asimilat ironia de tip francez, o serie întreagă de disocieri subtile, cercetarea întreprinsă de Adrian Marino ne pune în fața unei încercări de definire analitic-descriptivă a noțiunii de avangardă, într-o dublă perspectivă: de pe o parte *sistematică*, pe de altă parte *istorică* (e vorba de o istorie „internă", de fapt, de urmărirea ciclului avangardei, de la nașterea ei din cultul pentru nou pînă la dispariția ei prin auto-negare). Totul e exact, convingător, bine gîndit în această tentativă de cuprindere a unui fenomen cu margini curgătoare, cum este avangarda artistică. Un singur lucru lipsește, după părerea mea: și anume ierarhizarea, după importanță, a sensurilor și trăsăturilor avangardei, care ar fi presupus, desigur, formularea unei ipoteze asupra *esenței avangardei*. Atenția acordată dinamicii istorice (în înțelesul precizat) a impus adoptarea unei sistematici particulare, plane. Cum în această direcție ar fi puține lucruri de adăugat, orientarea discuției spre problema sugerată mi se pare mai fertilă.

Cum am mai spus-o, cred că esența avangardei literare ar putea fi identificată cu *negația*, idee pe care o împărtășesc, între alții, numeroși avangardiști. Actul de avangardă este deci, înainte de orice altceva, unul distructiv, polemic, și noul e mai de grabă un steag de luptă, spre a folosi iarăși un simbol militar, sau unul din acele

„slogan"-uri în numele cărora se desfăşoară procesul violent de spargere a vechilor tipare. Iconoclastia — ca atitudine ireductibilă — n-a jucat niciodată în istoria literaturii un rol de o asemenea însemnătate. Firește, identificarea ideii de avangardă cu negația poate întîmpina obiecțiuni, aparent întemeiate. S-ar putea spune, bunăoară, că afirmația e valabilă doar pentru unele curente din cadrul larg al avangardei, de pildă dadaismul, care-şi declară cu ostentație nihilismul total ; dar că alte curente au, în schimb, ambiții constructive mărturisite programatic : suprarealismul, sau — şi aici însăşi denumirea orientării devine un argument — constructivismul. În fond, — mai trebuie s-o amintim ? — nu există negație fără o afirmație subiacentă şi, dintr-un astfel de unghi, chiar şi dadaismul poate apare ca o mişcare esențial pozitivă, cum încearcă de altfel să demonstreze autorul unei recente şi masive teze de doctorat intitulate *Dada à Paris*[1]. Foarte adevărate toate acestea, nu mai puțin adevărat este însă faptul că şi o afirmație are totdeauna o valoare polemică, mai mică sau mai mare, iar uneori ea *este chiar o negație* (în cazul ironiei). Chiar şi atunci cînd avangarda aspiră spre actul constructiv, coeficientul lui polemic este foarte ridicat, în aşa măsură încît el capătă o însemnătate determinantă. Aşa că, reluînd pe doctul istoric al dadaismului, Michel Sanouillet, putem fi de acord că spărgînd o sticlă de cerneală Picabia face un tablou, dar acest tablou este unul al cărui sens stă exclusiv în faptul că le *neagă* pe toate celelalte, şi nu în faptul că, în cele din urmă, el poate căpăta numele (mai mult sau mai puțin abuziv) de „tablou". Este suprarealismul un curent chiar aşa de pozitiv cum s-a spus ? Cine cunoaşte istoria suprarealismului îşi poate da uşor seama că fundamentele lui, principalele puncte de pornire stau într-o violentă negație, la care toate aspectele lui constructive pot fi, în ultimă instanță, reduse. Dacă primul *Manifest al suprarealismului*[2] 1924) mai putea lăsa să subsiste

[1] Cf. Michel Sanouillet : *Dada à Paris*, Jean-Jacques Pauvert, 1965. „Omul — argumentează Sanouillet —, aşa cum este el constituit, nu poate să nu creeze", şi astfel : „Tzara poate să pulverizeze cuvintele, şi iată un poem ; Picabia poate să spargă o sticlă de cerneală, un tablou s-a născut. (...) Duchamp, vizînd la o distrugere totală a actului creator, poate înceta să picteze, el dă existență unui mit. Nimic nu se distruge ; totul se transformă. (...) Repuse într-o astfel de perspectivă, toate actele mişcării Dada iau un aspect nou : valoarea lor exemplară creşte în proporție directă cu intențiile devastatoare care le-au dictat" etc. (*Op. cit.*, p. 429).

[2] Cf. André Breton : *Manifestes du surréalisme*, Gallimard (Coll. Idées), 1963.

unele dubii în această privință, *Cel de-al doilea manifest al suprarealismului* (1930) le spulberă în chipul cel mai definitiv... „Suprarealismul — scrie aici Breton — nu s-a temut să-și facă o dogmă din revolta absolută, din nesupunerea totală, din sabotajul în regulă, și din faptul că nu așteaptă nimic decît de la violență. Actul suprarealist cel mai simplu constă, cu revolvere în mîini, să cobori în stradă și să tragi la întîmplare, atît cît poți, în mulțime". Și după ce, într-o notă, subliniază încă odată: „Cred în virtutea absolută a tot ceea ce se exercită, spontan sau nu, în sensul inacceptării..." etc., adaugă semnificativ că legitimarea actului suprarealist celui mai simplu (și care rămîne un act *pur verbal*, mai e nevoie s-o spun?), „...nu este cîtuși de puțin incompatibilă cu credința în acea lucire pe care suprarealismul caută s-o descopere în adîncul nostru". Legătura între cele două direcții, arată Breton, o constituie „disperarea umană", astfel încît credința în interioritatea profundă n-ar putea-o împărtăși cu adevărat decît cel ce e capabil să-și descarce revolverele, la întîmplare, în oamenii de pe stradă. O radicalizare verbală a spiritului polemic (foarte acut și în primul *Manifest*) poate fi observată pretutindeni în *Cel de-al doilea manifest al suprarealismului*. Dacă înainte mișcarea își căutase predecesori (se întîmplă ca avangarda să-și descopere sau să-și invente o tradiție), acum Breton proclamă: „În materie de revoltă, niciunul dintre noi nu trebuie să aibă nevoie de strămoși", și, fără cruțare, vechii idoli sînt distruși: Rimbaud, Baudelaire, Edgar Poe („Să scuipăm, în trecere, pe Edgar Poe"), singurul care scapă acestui „masacru" fiind Lautréamont. În același document se subliniază la un moment dat că suprarealismul a depășit preocupările formale și că „...ne interesează mai mult să judecăm *valoarea subversivă* (s.n.) a unei opere ca aceea a lui Aragon, Crevel, Eluard, Péret...". Aș face observația parantetică, pornind de la citatul transcris, că avangarda e în genere foarte puțin interesată de chestiunile formale (deși cei mai mulți dintre cei care s-au ocupat de ea consideră că acesta e un aspect esențial) și că, în schimb, tendința centrală care animă într-un fel sau altul toate curentele din cuprinsul ei este una *conținutistică* (cum era de altminteri firesc, căci negația e problemă de conținut, și nu una de formă). Avangarda promovează — în ciuda aparențelor — conținuturi estetice subversive, și într-un mod atît de exclusiv și de tiranic încît, în limitele ei stricte, *creația* (care ține într-o largă măsură de formă) devine doar prin excepție posibilă. Așa se explică de ce în orice operă literară de valoare produsă de un reprezentant al avangardei (exemple se pot da numeroase) se pot identifica totdeauna abateri,

uneori foarte flagrante, de la sistemul de reguli prohibitive pe care şi l-au elaborat, conştient sau nu, orientările ei cele mai caracteristice [1].

Din admiterea ipotezei (pentru care pledează, cum s-a văzut, argumente dintre cele mai convingătoare) că esenţa avangardei o constituie negaţia, polemica, revolta, că vocaţia ei este prin excelenţă distructivă, ireductibil iconoclastă, decurg consecinţe deosebit de importante în ceea ce priveşte stabilirea semnificaţiilor *noţiunii de avangardă* şi posibilitatea subsecventă a utilizării ei. În primul rînd, insistenţa asupra noului (în ciuda frecvenţei cu care apare la multe dintre curentele avangardiste) nu mai poate constitui un semn distinctiv. Noul, proclamat cu mari strigăte (ca la futurişti, de pildă) nu este în destule cazuri decît unul dintre aspectele pe care le ia ceea ce numeam *retorica avangardei* (şi aceasta joacă un rol deosebit în toate mişcările din cuprinsul ei, un rol care ar merita să fie analizat mai profund). Dacă avangarda n-a promovat noul decît incidental, ea l-a făcut în schimb *posibil*, ducînd la o compromitere a vechiului în înseşi temeliile lui (prin vechi înţelegîndu-se, firește, nu marile valori ale trecutului, ci formele şi mai ales conţinuturile mimetic-parazitare ale acestora, inerţiile de gîndire care se legitimează din ele şi care contribuie astfel la falsificarea lor).

În lumina unor asemenea consideraţii aplicarea conceptului de avangardă artistică devine posibilă numai în anumite limite istorice bine precizate. Niciunul din curentele secolului XIX nu poate fi considerat avangardist decît pe baza unor analogii unilaterale, forţate şi abuzive. Nici romantismul, nici simbolismul, cu toate că s-au

---

[1] Despre caracterul primordial conţinutistic al avangardei vorbeşte şi italianul Angelo Guglielmi, unul dintre reprezentanţii aşa numitului *Grup 63* despre care, recent, Cornel Mihai Ionescu a scris un studiu foarte acut (Cornel Mihai Ionescu: *Generaţia lui Neptun (Grupul 63)*, ELU, 1967). Într-un eseu despre *Avangardă şi experimentalism*, în care stabileşte un contrast între vechea avangardă şi experimentalismul contemporan italian, Guglielmi scrie: „Revoluţiile lingvistice ale futuriştilor sînt zgomotoase şi superficiale. Ele acţionează asupra structurii exterioare a limbajului tradiţional cu scopul de a-l antrena într-o criză ireversibilă şi de a-i denunţa sterilitatea esenţială. (...) În fond, dacă ne gîndim bine, niciodată simţul limbii n-a fost mai absent decît în cazul scriitorilor de avangardă. Să ne gîndim la beatnicii americani de azi sau la «tinerii furioşi englezi». Revolta scriitorilor de avangardă are în genere ca punct de plecare un înţeles contenutistic emoţional. Interesul pentru formă, în ciuda oricărei aparenţe, ocupă un loc secundar". (Trad. Cornel Mihai Ionescu).

angajat în polemici estetice răsunătoare, — care au putut pregăti, în chip indirect, explozia marelui Nu de mai tîrziu — nu sînt în esența lor mișcări negative, deci au numai superficial puncte comune cu avangarda artistică. Aceasta apare în condițiile adîncirii crizei moderne a valorilor în preajma primului război mondial (anul publicării manifestului lui Marinetti, 1909, poate fi luat ca o dată convențională) și, sub forma unor curente ca futurismul, cubismul plastic și literar, expresionismul (doar parțial), dadaismul, constructivismul, suprarealismul etc., și-a prelungit existența pînă la cel de-al doilea război mondial. În ultimele două decenii s-a vorbit, în literaturile occidentale, de constituirea unei „a doua avangarde", reprezentată de mișcări cum ar fi aceea a „noului roman" în Franța (Nathalie Sarraute, Michel Butor, A. Robbe-Grillet etc.) sau acea a teatrului absurdului (Beckett, Eugen Ionescu, A. Adamov etc.). Din noua avangardă — impropriu numită astfel — ar mai face parte o serie de recente grupări literare, beatnicii americani, *I Novissimi*, în Italia, grupul adunat în jurul revistei *Tel Quel* în Franța. Adevărul este că — spre a relua distincția lui Angelo Guglielmi între *avangardă* și *experimentalism* — în multe dintre cazurile la care m-am referit e vorba în primul rînd de experimentalism, fenomen, în fond, străin, chiar în formele lui extreme și derutante, de terorismul negativist al adevăratei avangarde. Prelungiri efective ale avangardei interbelice există încă, firește, dar ele participă acum la un *stil* autonom, cu particularități bine precizate, un stil șocant și scandalos care nu mai șochează și nu mai scandalizează pe nimeni: transformată în *mit*, avangarda s-a instituționalizat și s-a comercializat pe scară largă, printr-un proces care doar aparent este paradoxal[1]. De multe ori, într-o epocă în care dadaismul a devenit subiect de teză de doctorat, ostentațiile dezlănțuite ale primei avangarde (care exprimau un protest spiritual autentic) au devenit o sursă prețioasă de inspirație pentru stilul reclamelor din „societatea de consumație" !

Revenind la problema în discuție, trebuie subliniat că atribuirea unei esențe pur negative avangardei face din ea o noțiune *sistematică*, dar care, ciudat, nu poate fi folosită decît cu un sens delimitat *istoric*. Cel puțin pînă acum așa par a sta lucrurile, căci niciodată în trecut n-a existat vreo mișcare sau tendință literară care

[1] Nu de mult, *The Times Literary Supplement* (6 Aug. 1964) a consacrat un foarte interesant număr special acestor probleme, abordate sub titlul general de *The Changing Guard (Garda schimbătoare)*.

să se fi așezat — măcar temporar — sub semnul polemicii absolute. Avangarda artistică apare așadar ca un *fenomen al primei jumătăți a secolului XX*, care s-a manifestat, sub forme specifice, în numeroase culturi ale lumii și care astăzi, deși se vorbește mult despre el (mai ales în Occident) — și poate tocmai pentru că se vorbește mult despre el — s-a transformat într-un *mit*. Dar nu acest mit al avangardei (a cărui analiză ar fi fără îndoială extrem de interesantă) ne preocupă acum.

Definiția avangardei ca negație și revoltă ne-a situat pe un plan teoretic și ideal, în sensul că oricît am căuta o individualitate — mai reprezentativă sau mai puțin reprezentativă din punctul de vedere al valorii contribuției ei —, care să încorporeze cu toate implicațiile ei *ideea de avangardă*, n-am izbuti s-o găsim; de aceeași dificultate ne-am lovi însă dacă am încerca să descoperim un clasic pur sau un romantic pur, ceea ce n-ar însemna cîtuși de puțin că nu există clasicismul sau romantismul. De fapt, noțiunile care desemnează curente sau perioade literare sînt niște abstracții pe care un foarte mare număr de excepții le confirmă. Asta nu vrea să zică altceva decît că în materie de istorie literară conceptele cele mai caracteristice sînt doar niște repere ideale, stabilite pe baza unui complex de reguli posibile deduse din experiența literară, dar exclusiv pentru determinarea abaterilor de la aceste reguli.

II. APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA AVANGARDEI LITERARE ÎN ROMÂNIA

Eugen Lovinescu, teoreticianul „sincronismului", a acordat puțină importanță avangardei literare din România, nedîndu-și seama că prin intermediul ei literatura noastră nu numai că se sincroniza perfect cu cea din întreaga Europă, dar putea să-și revendice, într-un anume fel, un rol premergător. Adevărul e că, prin însăși esența ei, critica este totdeauna puțin în întîrziere, lucru verificat și în cazul amintit, care este al celui mai strălucit critic al epocii. Din perspectiva de care beneficiem acum, ne putem da seama că primele semne ale crizei valorilor (ca însăși doar unul dintre simptomurile crizei generale a sistemului capitalist de la începutul secolului al

XX-lea) în climatul căreia aveau să se succeadă diferitele mişcări de avangardă apar, în literatură română, curînd după 1910. E vorba de semne izolate, desigur, greu de descifrat, de vreme ce chiar purtătorii lor nu aveau încă — nici pe departe — conştiinţa adevăratei lor semnificaţii. Fapt este că în atmosfera tulbure, plină de contradicţii, de dinaintea primului război mondial se manifestă în viaţa noastră culturală, ca şi în întreaga Europă de altfel, o efervescenţă polemică neobişnuită, care nu va rămîne fără consecinţe, în ceea ce priveşte dinamica evoluţiei literaturii în deceniile următoare: căci, cum am arătat pe larg mai înainte, cel puţin o parte dintre noile curente, mai durabile sau mai efemere, îşi vor defini programul lor în primul rînd *prin opoziţie*, printr-o reacţie polemică pe care o putem socoti, în faza ei culminantă, ca pe un adevărat terorism nihilist în ordinea estetică. În anii de dinaintea războiului sîntem încă departe de o asemenea situaţie: ea se prefigurează însă vag, la un orizont apăsat de ceţuri. În poezie — care poate fi considerată, dintr-un anumit unghi, ca seismograful cel mai sensibil al întregii vieţi literare — încep să se producă neaşteptate zguduiri, ale căror ecouri, deşi slabe, nu întîrzie să dea naştere unei stări de alarmă intelectuală. Simbolismul, anunţat în 1892 de Macedonski (în ceea ce mă priveşte consider articolul *Poezia viitorului* din *Literatorul* ca primul manifest explicit simbolist din România, şi faptul că autorul lui n-a fost întru totul consecvent faţă de ideile exprimate acolo nu mi se pare în măsură să micşoreze semnificaţia acestui document), capătă din ce în ce mai multă forţă, în ciuda opoziţiei orientărilor tradiţionaliste, care continuă să se bucure de o audienţă populară largă. Dar reprezentanţii „poeziei noi", începînd cu irascibilul Macedonski şi sfîrşind cu Ion Minulescu (mă gîndesc la manifestele acestuia din *Revista celorlalţi* — 1908 — şi din *Insula* — 1912) — nu ostenesc să condamne, în termeni vehemenţi, formele poetice învechite, golite de orice substanţă, dar încă folosite pe scară largă, exaltînd în schimb, în formulări grandiloc-vente, noutatea, modernitatea, singularitatea. Într-o astfel de atmosferă se formează viitorii promotori ai avangardei, ale căror debuturi se înscriu adeseori sub zodia simbolismului tardiv. E cazul celor doi adolescenţi care scot în 1912 efemera revistă *Simbolul*: S. Samyro (care va deveni peste cîţiva ani celebru sub pseudonimul de Tristan Tzara) şi I. Iovanaki (Ion Vinea). La *Simbolul* colaborează, în afară de cei doi redactori juvenili şi de Marcel Iancu (care se

îngrijește de partea grafică, dar și, fiul unei familii înstărite, de partea pecuniară) cei mai mulți dintre reprezentanții „poeziei noi": Al. Macedonski, I. C. Săvescu (versuri postume), Adrian Maniu și Ion Minulescu, ale cărui *Romanțe pentru mai tîrziu* din 1908 sînt imitate cu diligență de către Tristan Tzara, în versuri nu lipsite de fluiditate muzicală și vădind, între altele, lectura proaspătă a simboliștilor francezi și belgieni, Laforgue, Samain și Maeterlinck îndeosebi. Desprinderea lui Vinea, Tzara și Adrian Maniu de atmosfera și de influența simbolistă se realizează însă repede, după cum o atestă versurile lor publicate, între 1914 și 1915, în *Noua revistă română* și în *Chemarea* scoasă chiar de către Vinea. Începe să se vădească, în eforturile acestor poeți foarte tineri, o încercare lucidă de reabilitare a banalului și cotidianului, într-o expresie poetică eliberată nu numai de constrîngerile prozodiei tradiționale (căreia *versul liber* simbolist îi dăduse lovitura de grație), dar și de acele ale logicei și sintaxei uzuale. *Vacanță în provincie* a lui Tristan Tzara (apărută în *Chemarea* din 4 oct. 1915) constituie un exemplu al acestei maniere în care asocierile între termeni îndepărtați ai realului, construcțiile eliptice, aparențele de incogruitate și arbitrar ale întregului discurs poetic au fără îndoială o secretă semnificație polemică, traducînd o voință juvenilă de a sfida inerțiile gustului: „Pe cer păsările nemișcate / Ca urmele ce lasă mușchii / Stau de vorbă servitori în pragul grajdului / Și-au înflorit pe cărare rămășițele dobitoacelor. / Trece pe stradă Domnul în negru cu fetița / Bucuria cerșetorilor la înserare / Dar am acasă un Polichinelle cu clopoței / Să-mi distreze întristarea cînd mă înșeli. / Sufletul meu e un zidar care se întoarce de la lucru / Amintirea cu miros de farmacie curată / Spune-mi, servitoare bătrînă ce era odată ca niciodată, / Și tu verișoară cheamă-mi atenția cînd o să cînte cucul" etc. În *Vino cu mine la țară* (poezie datată Gîrceni, 1915, dar tipărită abia în 1922, în *Contimporanul*) același Tzara scrie, într-un spirit de ostentație care se convertește în declarații naiv scandaloase sau exhibiționiste: „...Călare o să mergem zile întregi / O să poposim în hanurile sure, / Acolo legi multe prietenii, / Te culci noaptea cu fata hangiului. // Sub nuci — pe unde trece vîntul greu ca o grădină de fîntîni / O să jucăm șah / Ca doi farmaciști bătrîni / Și soră-mea o să citească gazetele în hamac... — Ne-om dezbrăca pe deal în pielea goală / Să se scandalizeze preotul, să se bucure fetele / Vom umbla ca agricultorii cu pălării mari de paie /

O să facem baie lîngă roata morii / Să ne întindem la soare fără sfială / Şi-or să ne fure hainele şi-o să ne latre cîinele" [1].

Tot spre 1915 se precizează trăsăturile subtil polemice ale lirismului lui Ion Vinea, care va juca mai tîrziu un rol de seamă în cadrul avangardei româneşti. În *Doleanţe* stăruie încă amintiri simboliste, dar maniera de tratare are o anume graţie ireverenţioasă, convertită într-o autoironie care e un semnal al despărţirii de lumea lînced convenţională a simbolismului tîrziu: „Gară luminată şi pustie, / trenurile pleacă pe vecie, / ieşi dintr-un sertar, melancolie, / cu panglici, cu bucle şi hîrtie, / că paiaţa-i fără de scufie". Versurile publicate în *Cronica* lui Arghezi şi Galaction în aceeaşi perioadă se disting printr-un prozaism voit al formei, dar şi printr-o excepţională densitate şi energie lirică, printr-o îndrăzneală imagistică ieşită cu totul din comun.

---

[1] Mi se pare interesant de subliniat că, deşi evoluţia este evidentă, nu se poate vorbi de o soluţie de continuitate între versurile juvenile în româneşte ale lui Tristan Tzara şi acele în franceză, ulterioare aşa-numitei „insurecţii de la Zürich". Pentru o asemenea idee pledează, pe de o parte, faptul că reviste de avangardă cum au fost *Contimporanul* sau *Unu* au tipărit versuri româneşti de Tzara, rămase în manuscris, văzînd în ele nu o contrazicere, ci o confirmare a propriului lor program; pe de altă parte, autorul însuşi a republicat unele dintre versurile româneşti în versiuni franceze, cum se întîmplă, de pildă, cu poezia *Înserează* (datată Mangalia, 1913) şi care figurează în volumul *De nos oiseaux* (Editions Kra, 1923) sub titlul *Soir* (în româneşte poezia a fost publicată de către I. Vinea, în *Contimporanul* din mai 1924). Dincolo însă de toate acestea, Tristan Tzara afirmă ideea continuităţii destinului său poetic într-o foarte semnificativă scrisoare adresată lui Saşa Pană, editorul versurilor sale româneşti. *(Primele poeme ale lui Tristan Tzara,* Editura Unu, 1934). Saşa Pană îi propusese drept titlu al culegerii în pregătire: *Poeme de dinainte de Dada,* ceea ce Tzara refuză în termenii următori: „...ceci laisserait supposer une espèce de rupture dans ma personne poétique, si je puis m'exprimer ainsi, due à quelque chose qui se serait produit en dehors de moi (le déchaînement d'une croyance similimystique, pour ainsi dire: dada) qui, à proprement parler, n'a jamais existé, car il y a eu continuité par à-coups plus ou moins violents et déterminants, si vous voulez, mais continuité et entre-pénétration quand même, liées au plus haut degré à une nécessité latente" (Scrisoarea către Saşa Pană din 16 sept. 1933, citată de Claude Sernet în studiul introductiv la recentul său volum de traduceri din poemele româneşti ale lui Tzara: Tristan Tzara: *Les Premiers Poèmes,* présentés et traduits du roumain par Claude Sernet, Paris, Editions Seghers, 1965).

Prietenul lui Ion Vinea și al lui Tzara, Adrian Maniu, vădise încă de la debutul său din 1912 *(Figuri de ceară)* tendințe iconoclaste care se vor accentua în anii următori, cum o dovedesc drama lirică *Salomea* (1915) și unele poeme, între care *Balada spînzuratului*, *Vînătoare mistică* etc., îndreptățind opinia critică a lui Vladimir Streinu (*Versificația modernă*, E.P.L., 1966) că în această perioadă poetul practică „militantismul antiliric și antiacademic". Ulterior însă Adrian Maniu va evolua independent de mișcările de avangardă și, fără să abandoneze formula sa lirică modernă, va încerca chiar să asimileze poetic motive și elemente de tradiționalism.

Nu poate fi încă vorba, în acești ani, de o avangardă propriu-zisă, dar situația din poezia tinerilor — aici doar schițată foarte sumar — o prevestește în chip cert. Cînd au plecat din țară, Tristan Tzara, ca și Marcel Iancu, erau pe deplin *pregătiți* pentru revolta intelectuală totală a mișcării dada, la a cărei geneză, după cum se știe, ei au contribuit în chip hotărîtor. E imposibil să explicăm altfel faptul că, la numai cîteva luni după stabilirea lui la Zurich, Tristan Tzara a putut deveni unul dintre elementele coagulante ale grupului de tineri intelectuali pe care războiul, cu ororile lui, îi făcuse să se refugieze, indignați de lumea în care trăiau, în pașnica Elveție: mă refer la Hugo Ball, Hans Arp, Richard Huelbsenbeck, Emmy Hennings, M. Oppenheim, Sophie Tauber etc. Autorul astăzi faimoasei *La première aventure céleste de M. Antipyrine* (apărută în iulie 1916) părăsise România în toamna lui 1915 și în februarie 1916 era deja descoperitorul (în circumstanțele știute) al cuvîntului magic *dada*, pentru ca în iulie 1916 să organizeze primul spectacol dadaist tipic, în sala *Zur Waag*. De aici înainte, destinul literar al lui Tzara este cunoscut, merită însă să subliniem faptul că el a păstrat relații strînse cu prietenii din țară, mai ales cu Vinea, care nu putea fi ignorant de explozia mișcării dadaiste de vreme ce în numărul antologic al revistei *Dada* (15 mai 1919, Zurich) se anunța apariția pe curînd a unei cărți în limba franceză de Ion Vinea, intitulată *La poupée dans le cercueil* (inutil să spun că această carte n-a apărut niciodată, dar, la acea dată, chiar și proiectul ei nu era lipsit de semnificație).

Este interesant de constatat, revenind la situația din literatura română, că după 1910 începe să circule și termenul de *avangardă* cu înțeles literar, cum ne atrage atenția Adrian Marino (vezi studiul citat despre *Avangarda literară*), care-l descoperă într-o scrisoare a lui Gala Galaction către G. Ibrăileanu, datînd din 1912 („...Voi face un mic volum de avangardă pe care îl editează Cocea").

Primele scrieri cu caracter efectiv avangardist din literatura română sînt fără îndoială prozele absurde ale enigmaticului Urmuz care, în mare parte concepute și elaborate *în deceniul de dinaintea* primului război mondial și, apoi, în timpul desfășurării acestuia, nu s-au bucurat decît de o difuziune orală (actorii Gr. Mărculescu și Gh. Ciprian, amici ai autorului, le învățaseră pe dinafară și le recitau, spre hazul boemilor frecventatori ai cafenelei bucureștene), pînă în 1922 cînd Tudor Arghezi publică în *Cugetul românesc Pilnia și Stamate* și *Ismail și Turnavitu*. Ce mă face să afirm, în termeni atît de categorici, că Urmuz trebuie considerat, încă înainte de declanșarea primului război mondial, un scriitor cu adevărat de avangardă, deci un mare precursor? Cine l-a citit cu atenție și cu înțelegere pe Urmuz își va da seama că în scrisul lui se dezvăluie conștiința unei crize profunde a însuși *conceptului de literatură*, conștiință la care autorul lui *Algazy & Grummer* a ajuns — niciodată nu vom ști cum, căci dispunem de extrem de sărace mărturii în legătură cu biografia lui umană și intelectuală — printre primii, nu numai din România, dar și din întreaga lume. Și poate că Urmuz a scris atît de puțin paralizat tocmai de această conștiință, tragică în esența ei, în ciuda exprimării grotesc-absurde pe care-o primește, de pildă, în partea finală a lui *Algazy & Grummer*, în care ceea ce se numește „literatură" sugerează — exploatîndu-se echivocul clișeului „hrană spirituală" — o mare metaforă digestivă încărcată de sensuri polemice: „Într-una din zile, Grummer, fără a anunța pe Algazy, luă roaba și porni singur în căutarea de cîrpe și arșice, dar la înapoiere, găsind din întîmplare și cîteva resturi de poeme, se prefăcu bolnav și sub plapomă le mîncă singur pe furiș... Algazy, simțind, intră după el acolo cu intenția sinceră de a-i face numai o ușoară morală, dar cu groază observă în stomacul lui Grummer că tot ce rămăsese bun în literatură fusese consumat și digerat.

Lipsit astfel pe viitor de orice hrană a lui mai aleasă, Algazy, drept compensație, mîncă toată bășica lui Grummer, în timp ce acesta dormea...

Desperat, a doua zi, Grummer — rămas fără bășică singur pe lume — luă pe bătrîn de cioc și după apusul soarelui îl urcă cu furie pe vîrful unui munte înalt... O luptă uriașă se încinse acolo între ei și ținu toată noaptea, pînă cînd, înspre ziuă, Grummer, învins, se oferi să restituie toată literatura înghițită.

El o vomită în mîinile lui Algazy... Dar bătrînul, în pîntecul căruia fermenții bășicei înghițite începuse să trezească fiorii literaturii viitorului, găsi că tot ce i se oferă este prea puțin și învechit...

Infometați și nefiind în stare să găsească prin întuneric hrana ideală de care amîndoi aveau atîta nevoie, reluară atunci lupta cu puteri îndoite, și, sub pretext că se gustă numai pentru a se completa și cunoaște mai bine, începură să se muște cu furie mereu crescîndă, pînă ce, consumîndu-se treptat unul pe altul, ajunseră ambii la ultimul os... Algazy termină mai întîi..."

Puținele scrieri rămase de la Urmuz, și care au fost tîrziu strînse în volum (1930), prin grija unuia dintre cei mai devotați reprezentanți ai avangardei noastre, Sașa Pană, au devenit repede, — e adevărat însă că doar în cercurile restrînse ale tinerilor intelectuali nonconformiști — obiectul unui cult și principiul unui mit literar care trăiește și azi, în forme ce n-ar fi putut fi bănuite cu cîteva decenii în urmă. Urmuz este, fără îndoială, o personalitate de o excepțională originalitate, și aceasta explică rezistențele pe care le opune abordării critice. Este el un fel de Jarry român, cum s-a spus? Este el un suprarealist *avant la lettre*, cum iarăși s-a susținut? Răspunsul la amîndouă aceste întrebări poate fi: și da și nu. Cultul lucid al grotescului îl apropie, într-adevăr, de Jarry, în schimb, interesul marcat pentru echivocurile onirice, pentru clișeele și automatismele verbale și pentru umorul negru sînt precise elemente suprarealiste. Dar cascadele delirante de automatisme din proza lui Urmuz nu sînt un efect al spontaneității *dicté*-ului automat suprarealist, ci rezultă dintr-o stranie sforțare cerebrală, la capătul căreia se poate vorbi de apariția unei „halucinații lucide" (amintind, într-un anume fel, de Kafka). De fapt prozatorul are intuiția *alienării*, și în primul rînd a alienării prin *limbaj*, prin vidarea limbajului de orice conținut viu de gîndire, prin incapacitatea lui comică, dar în esență tragică, de a îndeplini vreo funcție în ordinea comunicării: pentru cei care-l cunosc pe Urmuz, e limpede că el este un precursor al primului Eugen Ionescu, cel din *Cîntăreața cheală* și din *Lecția*, cel care compunea, cum spunea chiar el, „o tragedie a limbajului". Dincolo însă de limbaj, personajele micilor „antiromane" ale lui Urmuz (care nu depășesc niciunul cîteva pagini) trăiesc un straniu proces de confuzie cu obiectele, transpunere halucinant-concretă a procesului de *reificare* a omului în cadrul relațiilor sociale moderne. O profundă neîncredere în toate valorile tradiționale se mărturisește peste tot. Așa stînd lucrurile, nu mi se pare curios că una dintre cele mai exacte și dense caracterizări ale personalității lui Urmuz o face tocmai marele său continuator, Eugen Ionescu, care, după ce marchează contrastele și asemănările dintre scriitorul român și suprarealiști, Jarry sau Kafka, conchide: „În orice caz, Urmuz

este unul dintre precursorii revoltei literare universale, unul dintre profeții dislocării formelor sociale, de gîndire și de limbaj care, azi, sub ochii noștri, se dezagregă absurde ca eroii autorului nostru". [1]

Deși ignorat multă vreme de critica literară, Urmuz a exercitat o influență nu numai în cadrul mișcărilor de avangardă (foarte mulți dintre reprezentanții lor au imitat și chiar pastișat antiproza lui), dar și în afara ei. E cert că atenția pe care i-a acordat-o Arghezi n-a fost un simplu capriciu al marelui poet, care a folosit el însuși, în spirit foarte personal de altfel, comicul absurd și umorul negru, într-o direcție inaugurată de Urmuz, ca în utopia sa negativă *Tablete din țara de Kuty* (1933) sau în micile piese de teatru absurd, publicate în *Bilete de papagal* (1928).

Dacă primele semne ale orientărilor de avangardă se pot descoperi încă din perioada premergătoare primului război mondial, despre o mișcare propriu-zisă de avangardă literară nu se poate vorbi, în România, decît din perioada postbelică. Manifestările anterioare, mai mult sau mai puțin spontane, încep să-și caute abia acum și un anume suport teoretic. Prima și una dintre cele mai importante reviste ale avangardei românești, *Contimporanul*, — sub direcția prietenului din adolescență al lui Tristan Tzara, Ion Vinea — apare în iunie 1922, dată care coincide cu aceea a reîntoarcerii în țară a lui Marcel Iancu: acesta nu numai că s-a însărcinat cu prezentarea artistică a noii reviste, dar ar fi și contribuit la a-i imprima direcția unui „dadaism constructiv", cum susține Michel Sanouillet [2]. Se știe că Marcel Iancu se opusese încă din 1919 nihilismului absolut și dogmatic al lui Tristan Tzara, participînd la crearea unui grup dizident față de Dada (Das Neue Leben). Curînd, se accentuează, mai ales în Germania și apoi în Rusia, tendința de constituire a unei noi mișcări care, deși tot negativă în principiul și în esența ei,

---

[1] Am citat din scurta prezentare pe care Eug. Ionescu o face lui Urmuz ca introducere la traducerile sale *(Ismaïl și Turnavitu* și *După furtună*) apărute în revista *Les lettres nouvelles* (janvier—fevrier 1965) de sub conducerea lui Maurice Nadeau.

[2] E cazul să remarcăm la autorul atît de doctei teze despre *Dada à Paris*, deja citată, o serie de supărătoare erori de informație în succinta prezentare a avangardei românești Cf. *Préambule, Dada dans le monde)*; astfel, revistele *75 H.P.* și *Punct*, care sînt într-adevăr constructiviste (dar nu în mod exclusiv), n-au apărut în 1921, cum afirmă Sanouillet, ci în 1924 (deci după *Contimporanul*); de asemenea, nu M. Iancu, ci Vinea a lansat *Contimporanul*, care a apărut nu în decembrie 1922, ci în iunie 1922. Ion Vinea și Jacques Costin n-au fost niciodată pictori, ci scriitori etc. etc.

își caută o compensație într-un ideal constructiv: aceasta va fi *constructivismul*, care la începutul celui de-al doilea deceniu al secolului cîștigă tot mai mult teren. În 1922 se ține, de altfel, la Berlin, un Congres constructivist, sub conducerea lui Theo Van Doesburg, la care participă E. Lissitsky, Max Buchartz, Alfred Kemeny, etc., dar și dadaiștii Tzara, Arp, Hans Richter etc., astfel încît pînă la urmă se realizează o confuzie totală între constructivism și dadaism (chiar cînd o respinge teoretic, negația absolută exercită o imensă fascinație asupra oricărei mișcări de avangardă, și de aceea trebuie să fim de acord că dadaismul este, ca să zic așa, arhetipul, „ideea platonică" a tuturor avangardiștilor, indiferent de programul lor). În România, avangarda artistică începe prin a fi, într-adevăr, predominant constructivistă, dar cu deschideri spre toate celelalte forme sau curente de avangardă din lume: specificitatea ei stă într-o voință de sinteză, care e și un semn de slăbiciune, dar și unul de forță. Poziția teoretică a *Contimporanului* (deși ea e implicată în orientarea literară propriu-zisă încă de la început) se precizează abia în 1924, într-un Manifest activist către tinerime (*Contimporanul*, III, nr. 46, mai 1924), nesemnat, dar scris de Ion Vinea. Textul debutează abrupt, printr-o violentă negație, într-un ton nu lipsit de similitudini cu al altor manifeste ale avangardei din Occident: „Jos arta, căci s-a prostituat! Poezia nu e decît un teasc de stors glanda lacrimală a fetelor de orice vîrstă; Teatrul, o rețetă pentru melancolia negustorilor de conserve; Literatura, un clistir răsuflat; Dramaturgia, un borcan de foetuși fardați; Pictura, un scutec al naturii, întins în saloanele de plasare" etc. Partea constructivă a manifestului ne arată însă că sîntem departe de terorismul negativ dadaist; romanul e condamnat la moarte, dar în favoarea „reportajului cotidian"; teatrul, dezbrăcîndu-se de „clișeele șterse ale vieții burgheze", trebuie să devină un „teatru de pură emotivitate"; artele plastice, eliberate de „naturalism", trebuie să fie „expresie a formelor pure în raport cu ele însele". Se proclamă necesitatea de a se „stîrpi individualismul", făcîndu-se elogiul simplificării procedeelor „pînă la economia formelor primitive (toate artele populare, olăria și țesăturile românești etc."). Pe de altă parte, e elogiat „activismul industrial", — pecete a vieții moderne —, care pătrunde în România „în ciuda partidelor buimăcite": „spiritul, ritmul și stilul ce vor decurge" din industrializarea țării nu trebuie „copleșite de anacronisme". Și manifestul se încheie cu un cuvînt de ordine „teribil": „Să ne ucidem morții!" Lăsînd la o parte ostentația polemică tipic avangardistă a formulărilor, nu lipsite de o energie drastică, ce se desprinde din

textul lui Ion Vinea? În primul rînd, ceea ce numeam mai înainte specificul avangardei românești și anume *o voință de sinteză* modernă (regăsim în definirea programului revistei, elemente futuriste, expresioniste, cubiste etc.). Constructivismul *Contimporanului*, nu lipsit de unele similitudini cu cel care își desfășoară acțiunea în Europa anilor 20, mai radical la început, își precizează pe parcurs caracterul său *deschis*: această deschidere e atît de largă, însă, încît îl duce pînă aproape de pierderea identității sale avangardiste, deși, în termeni teoretici, crezul avangardist nu e niciodată pus sub vreun dubiu. Practic vorbind, însă, — dacă acceptăm că există o deosebire între ceea ce numim avangardă și *modernismul* luat într-un sens mai cuprinzător — *Contimporanul* înclină mai degrabă spre cea de-a doua atitudine. Nu este deci surprinzător că o reacție a avangardei împotriva *Contimporanului* s-a produs la un moment dat: mă refer la articolul redacțional al revistei *Unu* (nr. 29 din septembrie 1930) în care, sub titlul *Coliva lui Moș Vinea*, se face un rechizitoriu al activității revistei conduse de Vinea: „Și mai avem de adăugat: chiar dacă n-ar fi dubioasa flagrantă atitudine a *Contimporanului*, mișcarea pe care ar voi s-o reprezinte, «constructivismul», și în care s-a fixat de la apariția lui, e cu totul străină de vederile actuale ale lui *Unu* care-și revendică o conduită cu totul ruptă de realitate, cu totul în afara utilitarismului constructivist, rezolvit în arhitectură, și care clatină în havuzele visurilor apele unor viziuni desfăcute de orice probleme și continuități situate dincolo de poem și de semitrezie". Ne aflăm în momentul în care *Unu*, care debutase sub semnul dadaismului „constructiv" (între cei cărora manifestul le striga *Uraaa!* se aflau Theo Van Doesburg și Vinea însuși) se orientează spre suprarealism, dar despre aceasta vom discuta ceva mai tîrziu.

Oscilația între avangardism și modernism a *Contimporanului* este depășită de următoarele publicații constructiviste (dar cu puternice accente dadaiste) așa cum rezultă din manifestele lor (*75 H.P.*, 1 octombrie 1924 și *Punct*, 4 decembrie 1924). Colaboratorii *Punctului* vor renunța însă, într-o măsură, la radicalismul lor inițial, trecînd în bloc, în 1925, la *Contimporanul*. O formă aparte a constructivismului (în cadrul unui avangardism bine marcat) o va reprezenta *integralismul*, promovat de una dintre cele mai importante și interesante publicații ale avangardei românești: *Integral*. Revista apare la 1 martie 1925 și durează, tipărită cu intermitențe, pînă în aprilie 1928. În definirea poziției ei regăsim, dar în formulări mai tranșante, principalele idei ale constructivismului: se cere adecvarea artei

la stilul activist-industrial al epocii („Trăim definitiv sub zodie citadină. Inteligență-filtru, luciditate-surpriză. Ritm-viteză..." etc.), se condamnă individualismul, preconizîndu-se trăirea artistului în social („Nu indivizi arhangheli plutind peste societate; prinși în angrenaj, trăim *în, prin,* pentru ea"...), în sfîrșit, se afirmă, explicit de data aceasta, voința de *sinteză modernă* a colaboratorilor revistei, care se intitulează „integraliști": „Noi: sintetizăm voința vieței dintotdeauna, de pretutindeni și eforturile tuturor experiențelor moderne. Cufundați în colectivitate îi creăm stilul după instinctele pe care de-abia și le bănuiește". Suprarealismul, de curînd născut, e discutat critic de către integraliști. Într-un articol din chiar primul număr, unul din redactorii și principalii animatori ai revistei, Ilarie Voronca declară că suprarealismul e neconform „ritmului vremii", reprezentînd o involuție față de dadaismul lui Tzara („...suprarealismul e în ultimă analiză feminin expresionist. Dadaismul era viril. Suprarealismul nu zdruncină"; sau: „La glasul *secolului integral* suprarealismul însemna deci o absență. Azi ora înfăptuirilor e plină. Poezie, muzică, arhitectură, pictură, dans, toate merg înlănțuite integral spre o gară definitivă și înaltă. Suprarealismul a ignorat glasul secolului strigînd: *INTEGRALISM.* După expresionism, futurism, cubism, suprarealismul era tardiv. Nu dezagregarea bolnavă romantică suprarealistă, ci ordinea *sinteză,* ordinea *esență constructivă, clasică, integrală".)* Revista, care publică alături de texte românești, texte franceze și uneori germane (articole trimise de Herwarth Walden, directorul prestigiosului *Der Sturm,* Max Eichenberger etc.), nu-i ignoră totuși pe suprarealiști, ba, mai mult chiar, unii dintre redactori tipăresc proze tipic suprarealiste (I. Călugăru, de pildă, e prezent în nr. 2 pe aprilie 1925 cu o bucată, *Prinț papal,* subintitulată edificator: „psihism automat"). În nr. 3 (mai 1925) un colaborator arată că suprarealismul are „afinități pentru arta mută" *(Suprarealismul și cinematograful* de Barbu Florian) iar cîteva luni mai tîrziu (nr. 8, noiembrie—decembrie 1925), Mihai Cosma, în cadrul unei convorbiri cu Pirandello, indică și suprarealismul printre sursele inițiale ale *integralismului,* definit în termenii următori: „o sinteză științifică și obiectivă a tuturor sforțărilor (evident, moderne, *n.n.*) pînă în prezent încercate (futurism, expresionism, cubism, suprarealism etc.), totul pe fundamente constructiviste, și ținînd să răsfrîngă viața intensă și grandioasă a secolului nostru răscolit de vitezele mecanicismului, de inteligența rece a inginerului și de triumful sănătos al sportsmanului..." Totuși, idolii revistei rămîn dadaiștii, în primul rînd Tzara (care publică poeme franceze inedite și acordă inter-

viuri), apoi Ribemont-Dessaignes etc. Sînt ţinuţi la mare preţ, de asemenea, futuriştii (un număr întreg, cel din aprilie 1927, e dedicat futurismului). În fond, avem de-a face cu o revistă larg avangardistă, deschisă celor mai diverse tendinţe, totuşi fără a se duce lucrurile — cum s-a întîmplat cu *Contimporanul* — pînă la confuzia între avangardă şi modernism. Semnificativ pentru orientarea revistei e mai ales numărul 13—14 (iunie—iulie 1927) care, alături de poeme româneşti de Voronca, Philippide, St. Roll etc. publică un florilegiu de poezie franceză contemporană (B. Fondane, care trimisese de la Paris textele inedite ale poemelor, explică limpede criteriul: „Ni choix, ni préférences, mais tableau des forces vives d'un temps en train de bouleverser l'automatisme des traditions"): Tristan Tzara, Roger Vitrac, Max Jacob, Ribemont-Dessaignes, Pierre Reverdy, Paul Dermée, Delauney, B. Fondane etc.

Cea de-a treia revistă importantă (care chiar sub titlul primului număr îşi defineşte sfera preocupărilor: „avangardă literară") este *Unu*, apărută în aprilie 1928 şi deschizîndu-se cu un manifest zgomotos (redactat de Saşa Pană). Programul ce se deduce e foarte larg avangardist, lăsînd să se înţeleagă că, în acţiunea ei de „deparazitare" a literaturii, revista va prelua oricare dintre contribuţiile avangardei: futurism, dadaism, constructivism, suprarealism, toate la un loc răspund idealurilor iconoclaste ale grupului constitutiv. Iată de ce sînt întîmpinaţi cu aceleaşi strigăte entuziaste: Marinetti, Breton, Vinea, Tzara, Ribemont-Dessaignes, Arghezi (chiar şi Arghezi, deşi nu trebuie văzut ceva curios în asta, căci marele poet a fost totdeauna înconjurat de simpatiile avangardei româneşti), Brâncuşi, Theo Van Doesburg. Programul negativ, expus în termeni violenţi dar destul de vagi, ar fi următorul:

arde maculatura bibliotecilor
a.et.p.Chr.n.
1234567890000000000000 kg.
sau îngraşă şobolanii
scribi
aţibilduri
sterilitate
amanita muscaria
eftimihalachisme
brontozauri
Hùoooooooooooooo

Revista e într-adevăr, la început, receptivă față de toate formulele și mijloacele de scandal literar elaborate de avangarda internațională; alături de texte originale, diverse ca factură, dar pline, toate, de vehemențe, ea publică informații la zi despre evenimentele din cadrul avangardei străine, traduceri (Aragon, Eluard, Breton etc.) și întreține relații fraterne cu publicații străine, între altele cu *Der Sturm* al lui Herwarth Walden, care scoate un număr special dedicat literaturii avangardiste române[1]. Orientarea spre suprarealism (dar fără o clară adeziune teoretică) pare a se accentua începînd din 1930 (un semnal îl constituie atacul împotriva lui Ion Vinea și al constructivismului promovat de *Contimporanul*). Oricum, se face din ce în ce mai insistent elogiul oniricului, revine tema suprarealistă a împăcării între acțiune și vis (un edificator articol despre *Reabilitarea visului* scrie Geo Bogza în nr. 34 din martie 1931). Starea de spirit care-i animă pe tinerii colaboratori e aceea a *exasperării creatoare* cum o numește Geo Bogza (*Exasperarea creatoare*, în *Unu*, nr. 33, febr. 1931). „Exasperarea noastră — scrie autorul — e o exasperare pură" etc. Scriitorii grupați în jurul lui *Unu* trăiesc, cum spune același Geo Bogza, „o tragedie departe de orice veleități de a face literatură". Respingîndu-se „literatura" se recomandă reportajul, într-un manifest gălăgios (*Unu*, nr. 35, mai 1931), intitulat: *Poezia agresivă sau despre poemul reportaj*: „Jos cu poeții! Jos zidurile! Să vie cel cu o mie de ochi, o mie de urechi, o mie de picioare, o mie de telegrame, o mie de condeie, o mie de expresii, o mie de pistoale, să vie adevăratul poet. SĂ VIE REPORTERUL".

Celelalte reviste de avangardă, mai puțin importante decît cele pe care le-am discutat pînă acum, dar nu lipsite de interes (*XX — literatură contemporană* la Iași, 1928—29, *Alge*, seria I-a, 1930, seria II-a, 1933, *Liceu* la Constanța, 1932, *Meridian* la Craiova din 1934), confirmă observațiile anterioare despre caracterul *deschis* al mișcării de avangardă din țara noastră. Din punct de vedere cronologic se constată că efervescența protestatară a avangardei, așa cum o mărturisesc revistele ei, își atinge faza cea mai înaltă cam între 1928—29 și 1934—35: coincidența cu marea criză economică mondială a capitalismului (1929—33) nu este deloc întîmplătoare. În fapt, radical opusă oricărei forme de conformism, avangarda implică o negație

[1] *Der Sturm, XX*, nr. 8, August—September 1930, în care se publică, în traducerea germană a lui Leopold Kosch, proză și versuri de St. Roll, Saşa Pană, Moldov, I. Voronca, Geo Bogza, Urmuz (Algazy & Grummer), B. Fondane (B. Fundoianu), Raul Iulian, Al. Dimitriu-Păușești, A. Zaremba.

a sistemului politic burghez în înseşi temeliile lui, ceea ce explică apropierea a numeroşi dintre reprezentanţii ei de mişcarea de stînga. Vom regăsi, astfel, în publicaţiile democratice dintre cele două războaie, în revistele iniţiate şi conduse de Partidul Comunist Român (pe atunci în ilegalitate) numele multor tineri formaţi în climatul de rebeliune intelectuală al avangardei: mă mulţumesc să amintesc aici pe Miron Radu Paraschivescu şi pe Geo Bogza.

Pe măsură ce ne apropiem de al doilea război mondial, avangarda literară se manifestă tot mai puţin prin intermediul micilor reviste — care avuseseră un rol însemnat în afirmarea ei —, pentru ca după război, între 1944—47, un ultim „val" suprarealist (Gherasim Luca, D. Trost, Gellu Naum, Paul Păun, Virgil Teodorescu)[1] să nu mai aibă nevoie de publicaţii periodice aparte, producţiile teoretice şi literare ale reprezentanţilor lui apărînd direct în volume, e adevărat, însă, adeseori în tiraje confidenţiale. Elementul nou, faţă de suprarealismul mai liber de constrîngeri doctrinare de la *Unu*, îl constituie o tendinţă speculativ-teoretică, în coordonatele unei atitudini de strictă observanţă faţă de dogmatica bretoniană, aplicată însă mai liber în creaţia literară propriu-zisă. Personalitatea centrală a grupului pare a fi fost Gherasim Luca, unul dintre juvenilii colaboratori ai efemerelor şi scandaloaselor *Alge*, autorul teoriei „obiectului obiectiv oferit" (prescurtat: ooo) pe o linie ocultist-psihanalitică ţinută în mare cinste de suprarealişti (1945). Înclinaţia filozofantă se vădeşte şi în *Dialectique de la dialectique* (în colaborare cu D. Trost). Mult mai rezistentă decît confuzele construcţii teoretice, care se înecă într-un verbalism pretenţios, este proza lui Gherasim Luca din *Un lup văzut printr-o lupă*, explorare a domeniului umorului negru cu rezultate dintre cele mai originale în contextul literaturii absurdului. Se reţin, de asemenea, din activitatea acestui grup suprarealist tardiv, poemele de o remarcabilă forţă lirică ale lui Virgil Teodorescu şi Gellu Naum; în schimb terorismul polemic din *Critica mizeriei* (scrisă de cei doi împreună cu Paul Păun) rămîne, în ciuda vehemenţelor lui, pe linia obosită a unui „tradiţionalism" al scandalului avangardist, care-şi pierduse sensul în epoca postbelică.

Care a fost contribuţia avangardei în literatura română? Apărută ca reacţie împotriva sistemelor de expresie depăşite, împo-

[1] Un studiu, din unghi negativ, asupra acestei ultime faze în activitatea avangardei literare de la noi a publicat Al. Piru: *Suprarealismul român în primii ani după 1944*, (*Caiete critice*, nr. 1, E.S.P.L.A., 1957).

triva structurilor stilistice tradiționale — dar, de fapt, mai ales împotriva conținuturilor pe care le presupuneau aceste structuri — avangarda literară de la noi, cum s-a întîmplat și în alte părți, n-a izbutit prin propriile ei forțe interne să treacă de faza negației și să instaureze într-adevăr acele noi mijloace expresive în numele cărora lupta. Fără să joace, în ansamblul literaturii române, un rol de amploarea celui deținut de mișcările din alte țări, avangarda noastră literară nu este însă lipsită de unele merite istorice însemnate. Ea a contribuit în chip substanțial la lărgirea conștiinței literare, la diferențierea receptivității estetice; a pregătit terenul atît pentru apariția, cît și pentru înțelegerea unor noi forme artistice. Dar aceasta însemna — în chip aparent paradoxal — o negare a ei înșăși sau o „negare a negației" (dar deloc în sensul pe care-l dădeau acestei formule ultimii suprarealiști români de după război). Căci, în momentul în care inerțiile gustului au fost înfrînte și apare o mare disponibilitate pentru experiențele literare cele mai diverse, între altele și ca rezultat al operei distructive a avangardei, aceasta nu mai are, în cele din urmă, ce să distrugă! Negația ei nu mai are un obiect real, ea se exercită în vid, pradă propriilor ei inerții și automatisme. Astfel încît — mă limitez la planul strict literar, ignorînd posibilele ei veleități metaliterare și metafizice — avangarda devine victima propriului ei succes. Afirmația se verifică și în evoluția individuală a celor mai înzestrați dintre reprezentanții ei: aderiunile avangardiste coincid cu perioada lor de formație (și orice proces formativ, dialectic vorbind, este și un proces de criză interioară, de revoltă și negație), creația lor propriu-zisă desfășurîndu-se — cu sau fără știința lor — în afara limitelor stricte ale avangardei.

Astfel, cînd au apărut în volum, recent (1964), o bună parte din versurile risipite de Ion Vinea în diverse publicații, începînd din 1912, mulți au rămas surprinși de quasi-absența atitudinilor de ostentație avangardistă la promotorul constructivismului literar de la noi: s-a impus, în schimb, în liniile lui esențiale, profilul unui poet grav, ascuns sub masca translucidă a unei discreții elegiace, — dusă uneori pînă la auto-ironie, — profilul unui poet solicitat de o problematică existențială, mult mai apropiat, în substanță, de marii lirici români contemporani cu el, Tudor Arghezi și Lucian Blaga, decît și-ar fi putut închipui oricine înainte de a-i cunoaște ansamblul operei. Alți doi reprezentanți asidui ai avangardei, B. Fundoianu (B. Fondane) și Ilarie Voronca, scriitori bilingvi, care au sfîrșit prin a se stabili în Franța rămîn, ca poeți români, în ciuda structurii lor eliberate de constrîngerile vechilor poetici, niște naturi

— fiecare în felul ei — neoromantice, stăpînite de nostalgia abia disimulată a marilor prospețimi naturale, astfel încît, fără să exagereze prea mult, G. Călinescu analizează contribuția lor, în *Istoria literaturii române...* (1941) la capitolul despre... tradiționalism. Plecat tot din avangardă, pe care a ilustrat-o prin lirismul „convulsiv" („La beauté sera convulsive ou ne sera pas" spunea André Breton) din *Jurnal de sex* și *Poemul invectivă*, culegeri de versuri de o brutală ingenuitate erotică dar, vai, destul de plate sub raport expresiv, Geo Bogza și-a realizat marele talent poetic în cadrul reportajului, mai ales în *Țări de piatră, de foc și de pămînt* (1939) și în *Cartea Oltului* (1946). Chiar și cei mai fideli reprezentanți ai avangardei se abat în practică de la negativismul (în fond, utopic) sub semnul căruia s-au format. *Lirismul* e una dintre căile acestei evaziuni creatoare, un lirism care funcționează ca un instinct interior profund al „salvării". De aceea, putem spune că versurile cele mai bune ale unor poeți ca St. Roll, Saşa Pană, Const. Nisipeanu etc. nu sînt nici dadaiste, nici constructiviste, nici suprarealiste, ci participă, în felurile cele mai diferite, la esența mai liberă decît oricînd a lirismului modern; iar celelalte — oricît ar ilustra ele cutare sau cutare tendință avangardistă — nu interesează, pentru că nu se înscriu în condiția poeziei.

Impunînd numele singularului și atît de interesantului Urmuz (care rămîne, în fond, un precursor, căci era un avangardist care se ignora) nu atît avangarda propriu-zisă a fost totuși aceea care a valorificat într-adevăr creator resursele absurdului, ale mitologiilor grotești și secret halucinante urmuziene, cît personalități care și-au desfășurat activitatea în afara limitelor ei. E vorba, în primul rînd, de Tudor Arghezi (simpatizant al avangardei și respectat de ea) și, îmi place să cred, de Eugen Ionescu atunci cînd explorează teritoriul „tragediei limbajului". Format în climatul avangardei române, cu cîteva sporadice colaborări la publicații suprarealiste străine *(Le Surréalisme au Service de la Révolution, Feuillets inutiles)*, M. Blecher iese și el din cadrele literaturii de strictă observanță avangardistă în remarcabile *Întîmplări din irealitatea imediată* (1935), confesie tragică, în care realul se topește în lumea fantastică a unei lucidități maladive.

Într-un fel sau altul, mulți scriitori dintre cele două războaie, și pînă către sfîrșitul deceniului al patrulea al secolului au fost atrași de avangardă, ca de aventura intelectuală a negației și revoltei literare fără însă să devină prin aceasta membri ai vreuneia dintre mișcările inițiate de ea. Există, la un moment dat, o tentație avan-

gardistă la Ion Barbu, colaborator statornic al *Contemporanului* (ca în *Ritmuri pentru nunțile necesare*, de pildă), mai ales în faza de trecere de la parnasianismul primelor compuneri repudiate mai tîrziu, spre ermetismul *Jocului secund*. Însuși ermetismul a putut trece, — chiar pentru o privire pătrunzătoare ca aceea a lui G. Călinescu — drept o experiență extremistă de tip avangardist, de vreme ce un capitol din *Istoria literaturii române...* se intitulează *Dadaiști, suprarealiști, ermetici*, contribuția lui Ion Barbu fiind analizată aici: totuși, ermetismul este greșit plasat într-un astfel de context. Între simpatizanții avangardei (deși fără ecouri distincte în opera lor) trebuie să-i considerăm pe Al. Philippide[1], care se deschide către ea din unghi expresionist, pe Ion Minulescu, sprijinitor al zgomotoaselor înnoiri literare din perspectiva revoluționarismului boem al tinereții sale simboliste etc.

Mai aproape de avangardă, dar fără să se confunde cu ea, sînt poeții tineri care debutează între 1940—46, deci într-un moment de gravă criză socială și intelectuală. Nonconformismul radical, care se manifestă în versurile lui C. Tonegaru *(Plantații)* sau Geo Dumitrescu *(Libertatea de a trage cu pușca)* vine dintr-o atitudine de protest spiritual, la expresia căruia mijloacele de subversiune literară ale avangardei interbelice au contribuit în chipul cel mai limpede.

Spre a face un paradox, dintre avangardiștii români, cel mai consecvent cu sine însuși îmi pare a fi fost Tașcu Gheorghiu care, după scurta colaborare la *Liceu* (1932), concretizată în ciudata și intensa proză intitulată *Ughi*, s-a închis într-o tăcere impenetrabilă și definitivă. Tașcu Gheorghiu ne face să înțelegem că ființa însăși a avangardei nu stă într-o grandilocventă „dialectică a dialecticii", ci într-o *dialectică a tăcerii*, aceasta singură fiind capabilă să realizeze negația absolută. Ignorat — ca rezultat al propriei sale alegeri — Tașcu Gheorghiu este, așadar, o figură exemplară a avangardei române, singurul ei reprezentant care a dus refuzul expresiei pînă la non-expresie, conferind tăcerii, tranformată în destin, un sens metafizic.

Stabilirea acestor simple puncte de reper pentru o discuție asupra contribuției avangardei în literatura română confirmă încă o dată că, lărgind conștiința estetică, ea se autonega fără să-și dea seama și că, deschizînd un cîmp larg căutărilor creatoare, într-un climat curățat de prejudecăți filistine și de mistificări, ea se făcea imposibilă pe ea însăși. În fond, pe întregul ei parcurs istoric, avangarda a fost prizoniera unor ireductibile contradicții interioare: căci ea voia să dis-

[1] Al. Philippide a publicat în *Contemporanul* (nr. 43 din 28 oct. 1966) un remarcabil eseu despre avangardă.

trugă literatura prin literatură. „O pușcă încărcată cu zgomot pur" a spus odată F. Brunea-Fox despre dadaism : definiția se poate extinde la întreaga avangardă literară. Ieșită dintr-o disperare lucidă și mai ales dintr-o *exasperare* (pe care atît de elocvent o caracteriza Geo Bogza), dintr-o exasperare atît de completă încît se întoarce împotriva ei înșăși, avangarda poate fi considerată ca forma cea mai gravă pe care a luat-o, în epoca modernă, criza conștiinței literare și criza funcției expresive a limbajului. Mitul de origine romantică al *expresiei* s-a prăbușit ; dar necesitatea uman — prea umană a creației n-a putut fi înfrîntă și literatura a renăscut din propria-i cenușă, cum pasărea Phoenix, dobîndind poate o conștiință mai clară decît oricînd, a *literarității* ei (să mi se ierte termenul rebarbativ) și prin aceasta, o nouă încredere în forța și în destinul ei estetic. O meditație asupra sensului avangardei ne poate duce la concluzia că reprezentanții ei — stăpîniți de un sentiment de revoltă universală a cărui dramatică autenticitate nu trebuie pusă la îndoială — au căzut victimă unei erori în ordinea cunoașterii estetice : pentru ei, *convenția* se opune totdeauna *semnificației*, iar în limbaj, totul fiind convenție, nimic nu este capabil de semnificație, de unde tendința de a disloca limbajul. Dar semnificația nu apare printr-o distrugere a convenției, ci printr-o perpetuă modificare a ei, printr-o dinamizare — și nu printr-o dinamitare — a limbajului. Ignorînd aceasta, avangarda a căzut în convenția (la fel de sterilă ca toate celelalte) a negării unilaterale a convenției, într-un conformism al nonconformismului.

★

Prezenta amplă antologie întocmită de Sașa Pană conține texte de peste cincizeci de autori (unii cu manifestări doar prin tangență avangardiste, ca Tudor Arghezi, Ion Barbu, Dan Botta, M. R. Paraschivescu etc.) și izbutește să dea o imagine cuprinzătoare și totodată nuanțată asupra mișcării de avangardă în țara noastră, dar și — ceea ce e bine — asupra înrîuririlor pe care le-a putut exercita, dacă nu direct, prin intermediul climatului literar, asupra unor scriitori cu un destin artistic depășind aria, în esența ei negativ-polemică, a avangardismului pur.

De un cert interes pentru istoricul literar sînt textele cu caracter teoretic ale avangardei literare (grupate la sfîrșitul cărții). S-ar putea merge chiar pînă la a spune că manifestele, luările de poziție cu caracter programatic, mărturiile deschis polemice ale avangardei sînt

adeseori mai interesante decît producțiile literare (sau antiliterare) propriu-zise : aici actul de negație se realizează mai ușor, mai limpede, mai complet în planul teoretic (fie și susținut pe invectivă), decît în acela al creației (care e totdeauna și altceva decît distrugere). Astfel, cititorul antologiei va putea să-și formeze o idee și despre estetica (sau antiestetica) curentelor ilustrate în cuprinsul avangardei : dadaism, constructivism, integralism, suprarealism etc.

MATEI CALINESCU

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CÎTEVA NOTE ŞI PRECIZĂRI

Eram prin ultimile clase de liceu, cînd m-a frămîntat gîndul să întocmesc pentru propria mea plăcere, din cărţile de poezie pînă atunci citite, o antologie în care fiecare poet să fie prezent cu o singură bucată — aceea care îmi plăcea mai mult.[1] (Peste cîteva decenii am avut satisfacţia să citesc pe pagina de gardă a unei antologii de poezie franceză, fraza: „Le meilleur choix de poèmes est celui que l'on fait pour soi". Semna Paul Eluard.) Am procedat ordonat, cumpărîndu-mi un caiet cartonat de o sută de file şi am trecut la întocmirea sumarului. Din Eminescu am ales *Luceafărul; din Alecsandri, Steluţa;* Arghezi era prezent cu o poezie aflată în colecţia unei reviste din biblioteca părinţilor (cred că *Sfîrşitul toamnei* se intitula). Dar pe măsură ce înaintăm în alegerea textelor, eram tot mai neliniştit, mai nesigur. Din Topîrceanu îmi plăcea cel mai mult *Balada morţii*, dar şi *Balada popii din Rudeni* îmi umbla mereu prin cap... Şi-apoi, nici o parodie originală... Şi cu Minulescu eram în mare dilemă. Poate în cea mai mare! Cele două volume de versuri le ştiam pe de rost mai perfect decît legea lui Boyle-Mariotte. Am consultat pe colegul de liceu şi prietenul Ion Călugăru, care printre iniţiaţi avea deja oarecare aureolă: profesorul său de latină, E. Lovinescu, îl luase să robotească la revista *Sburătorul*. Călugăru, aflînd principiul hotărnicit, m-a sfătuit să mă las păgubaş. Că numai Arvers a rămas celebru cu un singur sonet... Şi m-am lăsat! De atunci a trecut aproape o jumătate de veac.

[1] Să nu căutăm, în materie de gust, precizia (Albert Thibaudet).

Cu volumul pe care îl aveți în față, am verificat zicala cu atingerea extremelor. Aici fiecare poet (chiar dacă a scris proză, el tot poet rămîne !), e reprezentat cu titluri multe, uneori peste zece. Dar nici nu se putea, nici nu trebuia altfel : Scrierile avangardiștilor *nu au devenit* rarități, ele *au fost* rarisime chiar de la apariție, trase fiind în tiraje confidențiale care, dacă n-au fost totdeauna de 50 de exemplare, n-au depășit cifra 300. Darmite textele care au apărut numai în revistele de avangardă ! În cîteva ore, au devenit material de ambalaj. A oferi cititorilor cît mai multe și caracteristice pagini din opera scriitorului antologat și a le da astfel posibilitatea să cuprindă fețele multiple ale mișcării — mai corect : mișcărilor — de avangardă, am considerat obligator, fiindu-mi premisă *pro domo*. Prea multe judecăți și sentințe s-au emis pe baza unor idei preconcepute, fără informații la sursă, mai pe șleau spus, lăutărește.

A fost normal să nu acordăm antologaților un același număr de pagini ci în funcție de importanța pe care am apreciat că au avut în mișcările avangardiste. Pentru ca și în acest fel să informăm cît mai obiectiv pe lectorul neavertizat. Sau dezinformat : pentru că despre curentele de avangardă s-au spus (din păcate) *multa non multum*. Dar selecția e subiectivă.

Scriitorii sînt trecuți în ordinea alfabetică a numelui, dar cu prenumele sau numai cu inițiala prenumelui, la locul și în felul cum a semnat sau semnează fiecare. Numele creatorului e o entitate pe care nu avem dreptul s-o modificăm. Desenele aceleeași epoci, intercalate printre paginile de poem și proză, urmează aceeași ordine.

Scurta notiță biografică cuprinde data și localitatea unde s-a născut scriitorul. Pentru cei eventual decedați, aceleași precizări. Cerem iertare cititorilor cărții dacă la foarte puțini scriitori aceste date nu le-am reușit descoperi.

La bibliografie sînt arătate numai cărțile care se încadrează între scrierile de avangardă (și nu întreaga operă a scriitorului). Cînd anul de apariție al cărții nu e arătat, l-am trecut în paranteză.

De asemenea, la rubrica revistelor la care a colaborat, se menționează numai participarea — dacă a fost și atît cît a fost — la periodicele care au fost „oficioase" ale mișcării avangardiste [1].

---

[1] Deci numai colaborările la :
Contimporanul, au apărut 102 n-re (între 3 iunie 1922 și 1 ian. 1932)
Clopotul, au apărut 15 n-re (între 20 oct. 1922 și 4 februarie 1923)
75 H. P., a apărut un singur număr (octombrie 1924)

La fel și pentru pseudonime: mai ales acele folosite în revistele arătate la nota din josul paginii.

Texte inedite rămase în manuscris în arhiva revistei și editurii *unu*, prezentăm puține. Se menționează de la caz la caz.

Am transcris textele conform ortografiei recomandate prin ediția ultimă a Îndreptarului ortografic, ortoepic și de punctuație al Academiei. Totuși am respectat anumite grafii acolo unde se vădește dorința autorului: folosirea literei minuscule în locul majusculei precum și absența punctuației (derogări frecvente în poeme) ș.a.

Cu rare abateri, ordinea textelor ce aparțin aceluiași autor este cea cronologică, conform apariției lor inițiale în revistele de avangardă sau în cărțile menționate la bibliografia respectivului. Aceste cărți și reviste au fost și unica sursă de alegere a materialului antologat (acolo unde nu s-a indicat o anume altă publicație).

În bibliografia a cinci poeți, se află menționate și cîteva cărți franțuzești pentru că ele au fost editate și tipărite în România, între anii 1945 și 1947.

Punct, au apărut 16 n-re (între 1 martie 1924 și 1 aprilie 1925)
Integral, au apărut 15 numere (între 1 martie 1925 și 1 aprilie 1928)
Urmuz, au apărut 5 n-re (între 1 ianuarie 1928 și 1 iulie 1928) la Cîmpina
unu, au apărut 50 de n-re (între 1 aprilie 1928 și 1 decembrie 1932) și n-rul 51, nepus în comerț (în septembrie 1935)
XX-literatură contemporană, au apărut, la Iași, 7 numere (între 8 decembrie 1928 și 15 mai 1929)
Alge, seria I-a, au apărut 8 n-re (între 13 septembrie 1930 și 25 dec. 1930)
Alge, seria II-a, au apărut 3 n-re (între 1 martie 1933 și 1 mai 1933)
Muci, a apărut un singur număr (7 februarie 1932)
? a apărut un singur număr (13 mai 1931)
Ostașii luminii, a apărut un singur număr, la Craiova (14 septembrie 1931)
Liceu, au apărut 2 n-re, la Constanța (între 1 august 1932 și 1 sept. 1932)
Vraja, numai ultimele 5 n-re 13—17 (între 29 sept. 1931 și 1 aprilie 1932)
Meridian, au apărut 34 de n-re, la Craiova (între 1 mai 1934 și 1 iunie 1946)
Pinguinul, au apărut 3 numere (între 28 februarie și 14 martie 1937).
Aceste periodice au fost exponente ale diferitelor curente avangardiste (futurism, ermetism, constructivism, integralism, imagism, paralogism și suprarealism). Și de cele mai multe ori, nu ale unui singur curent.

Sînt nume aici prezente care vor nedumeri oarecum pe lector. Poate că n-a auzit de ele niciodată. Şi totuşi locul lor e în această culegere de texte avangardiste. Avangarda a fost nu expresia unei individualităţi — deşi ele au existat — ci manifestarea unei stări de spirit (protestatare, neconformiste) ce a aparţinut unei generaţii, escaladînd fruntarii. Un exemplu din nenumăratele cîte se pot da — şi se vor da în studiul critic şi istoric al Avangărzii literare române, care urmează să apară — : românul Urmuz şi cehul Kafka (care au fost contemporani, născîndu-se, scriind şi murind prin aceiaşi ani) au scris între 1905 şi 1910, unul *Fuchsiada*, celălalt *Odradek*, fără să ştie unul de existenţa celuilalt, necum de ceea ce scriseseră. Dar „Fuchs e un fel de Odradek, posedînd, ca eroul din Kafka o individualitate ciudată a făpturilor fără consistenţă" (Ov. S. Crohmălniceanu : Antiproza : Urmuz, *Contemporanul* nr. 2 din 13 ianuarie 1967). Mulţi din cei prezenţi în paginile acestei cărţi, n-au găsit ani de zile unde să publice iar modestia, puritatea şi scîrba de compromisuri i-a ţinut mereu departe de puternicii lumii literare, conducătorii de periodice şi editorii-căpcăuni.

Nume necunoscute ? E oare vina acelor poeţi şi prozatori neconformişti, dacă revistele la care au scris şi cărţile lor nu au putut apărea, în acei ani, decît în minitiraje ?

Că unii au aparţinut doar sporadic la mişcările de avangardă ? Giorgio de Chirico a „demisionat" dintre suprarealişti după o activitate destul de scurtă (în timp) : dar se discută undeva plastica suprarealistă fără a-l aminti pe el, presuprarealistul, printre primii ?

Ştim, chiar din scurta perspectivă în timp, că importanţa unora dintre antologaţi e redusă (la capitolul avangarda românească, bineînţeles). Scriind acestea ne gîndim la Barbu Brezianu, Madda Holda, Marius Lotar, Miralena Milany, Mihail Sabini, Şuly şi poate încă unul, doi. Dar am considerat necesară prezenţa lor pentru ca generaţiile de azi să afle cît mai pe „concret" ce s-a etichetat, în al treilea şi al patrulea deceniu al acestui veac, avangardism, modernism şi cine au fost printre militanţi. Şi pentru că prezenţa lor contribuie ca reflexul sfertului de secol 1922—1947 să fie mai complet. (Acelaş considerent explică şi justifică prezenţa în Antologia poeziei simboliste româneşti a poeţilor Obedenaru, Orleanu, Donna, Gherghel, Petroff, Budurescu şi încă a vreo patru-cinci la fel de... minori. Şi să nu uităm că în privinţa participanţilor la mişcările de avangardă românească, timpul încă nu şi-a spus cuvîntul.)

Anii mai sus arătaţi subînţeleg : apariţia primei reviste care s-a situat pe metereze avangardiste şi proclamarea Republicii, dată de la

care activitatea scriitorilor și a tuturor oamenilor de artă a luat un nou curs. Dar, dacă sfîrșitul anului 1947 poate corespunde matematic încheierii activității moderniștilor în România, ar fi prezumțios să afirmăm că această activitate literară și antiliterară a început în ceasul apariției *Contimporanului !...* Putem găsi germenii modernismului românesc urcînd mult în susul anilor, iar Urmuz — cînd era numai Demetru Demetrescu-Buzău — scria epocalele schițe cu 15 ani înainte de apariția revistei redactate de Ion Vinea și Marcel Iancu. Dar o delimitare în timp era necesară și o socotim pe aceasta mai nimerită.

Aparținînd cu penița unor mișcări înainte mergătoare, e bine să amintim că și politico-ideologic acești participanți au fost acolo unde se cuvenea : la stînga. (Scriind vocabula înainte mergătoare, nu uit pe Cocteau : „Nu există precursori, există întîrziați".)

Prezența în paginile care urmează a cîtorva exponenți ai poeziei ermetice, deci avînd foarte firavă, dacă nu de fel, legătură cu ceea ce a fost avangardismul literar interbelic, se datorește prezenței lor în paginile *Contimporanului,* — unul din ei fiind chiar poetul numărul 1 al revistei. Ermetismul fiind o artă strict rațională se despărțea *ipso facto* de coordonatele modernismului. Asta nu înseamnă că n-a fost și el avangardist, dar pe vremea cînd îl practica Stéphane Mallarmé, în jumătatea doua a secolului trecut. Și mai tîrziu, prin Paul Valéry.

Înseilam aceste precizări, cînd am citit în săptămînalul ieșan *Cronica* (II, 2 din 14 ianuarie 1967) un răspuns al criticului de literatură Nicolae Manolescu la o anchetă despre tradiție și modernism. E acolo un adevăr care poate fi amintit aici și acum cînd cititorul acestei cărți se pregătește să întoarcă prima filă : „Niciodată marii creatori, scriitorii adevărați nu sînt tradiționaliști sau moderniști pur și simplu. Sadoveanu e la fel de modern ca și Urmuz, Urmuz presupune tradiția lui Sadoveanu".

Deși activitatea modernistă a lui Tristan Tzara s-a manifestat după plecarea lui din țară, în Elveția (la Zürich) și, apoi, în Franța, el e prezent și în această culegere cu cîteva din poemele scrise înainte de 1915 (și publicate abia ulterior în *Contimporanul* și *unu)* pentru că nu le considera rupte de viitoarea sa activitate poetică (și antipoetică). Dovada și aceste rînduri dintr-o scrisoare a ilustrului poet și umanist de răspuns cu privire la cele două titluri sugerate cu prilejul editării acelor poeme. Tzara e împotriva titlului *Poeme dinainte de Dada,* pentru că aceasta „laisserait supposer une espèce de rupture dans ma personne poétique, si je puis m'exprimer, ainsi, due à quelque chose qui se serait produit en dehors de moi (le déchaînement d'une croyance similimystique, pour ainsi dire : dada) qui, à proprement

parler, n-a jamais existé, car il y a eu continuité par à-coups plus ou moins violents et déterminants, si vous voulez, mais continuité et entre-pénétration quand même, liées au plus haut degré à une nécessité latente.

Je vous propose donc les titres suivants :

T.T.

Premiers poèmes,

ou plutôt

Les Premiers Poèmes

de

T.T.

recueillis et suivis (ou précédés) d'une post-face (ou préface) (ou d'un commentaire)

par

S.P.“

Una din acele *Prime poeme* (Editura *unu*, 1934) intitulată *„Inserează*, datată Mangalia, 1913, autorul și-a tradus-o în franțuzește (cu foarte mici și neesențiale modificări față de textul originar) și a introdus-o în cartea perioadei Dada *De nos oiseaux 1914—1922*.

☆

Această carte este a unor tendințe. Ar părea deci că unele se opun altora. E totuși ceva care le unește : spiritul avangardist (mai greu de definit, mai ușor de sesizat). Acele *n* tendințe au sprijinit un singur edificiu, o singură stare de spirit factor comun. I s-a spus modernism, avangardism. Nu ne încumetăm s-o definim, dar a existat. Cititorului îi va folosi lectura manifestelor grupărilor exponente a diferitelor curente, pe care le va găsi în ultima parte a cărții. De la primele fraze el se va convinge că se află în miezul unor mișcări iconoclaste, virulent neconformiste, protestatare, antiburgheze, potrivnice artei sclerozate. Chiar desființarea punctuației, acest afront făcut gramaticei a fost un act revoluționar... Iar rolul tot mai mare acordat de dadaiști și, mai ales, de suprarealiști subconștientului — în dauna logicului — e o componentă ce trebuie reținută, fiind din cele mai caracteristice ale modernismului. Pentru poetul suprarealist, poezia a însemnat eliberare și fiecare nou poem o experiență în plus.

Mișcările moderniste, eșalonate în timp sau manifestîndu-se paralel, s-au remarcat printr-un categoric spirit de echipă. Participanții, scriitori și pictori, sculptori, s-au strîns deobicei în jurul unui drapel: revista grupării cu nelipsitul manifest (îmbogățit pe parcurs). Nu uităm și abaterea de la regulă, pentru cei sosiți în arenă cînd periodicele diferitelor curente își încheiaseră activitatea și care s-au grupat în jurul lor înșiși. Așa s-a petrecut după 1944. Tocmai pentru a sublinia spiritul de echipă, în această culegere se întîlnesc și nume de militanți pe poziții avangardiste care au scris puțin, dar dacă ar lipsi, imagina de ansamblu a avangărzii literare românești ar fi frustată, falsă.

Definirea curentelor literare și antiliterare care au generat spiritul avangardist din țara noastră, va face obiectul unor capitole speciale într-o lucrare în curs de elaborare. Aici le vom enumera doar: dadaism (în foarte mică măsură), paralogism (urmuzism), futurism, constructivism (cu varianta autohtonă: integralism), suprarealism și ceea ce a început să se numească „dincolo de suprarealism" (în sprijinul căruia citîm, deocamdată, două nume: Geo Dumitrescu [1] și Ion Caraion).

Curentele de avangardă au înrîurit în mod binefăcător activitatea creatoare a numeroși scriitori tineri. Ceea ce dovedește că aceste mișcări au exprimat realmente o mișcare spirituală care răspundea unei necesități, nu din ambiția cîtorva doritori să imprime un fel original de a reflecta viața, — deși originalitatea n-a fost din cele mai codașe atribute. În perioada dintre cele două războaie mondiale au apărut foarte multe reviste de literatură unele efemere, altele mai efemere, în care imagina proaspătă, verbul la fel, o dîrză atitudine împotriva fascismului și a legionarismului în ascensiune au întreținut un climat sănătos și au contribuit să întîrzie nefastul 6 septembrie 1940. Să amintim măcar unele din ele, în ordinea pe care memoria mi le aduce pe hîrtie și pe animatorii lor principali: *Viața imediată* (Geo Bogza), *Pegas* (Al. Raicu), *Front literar* (V. Spiridonică) și *Frize* (N. Cantonieru) la Brașov, *Manifest* (G. Ivașcu), *Bloc* (Demetru-Pan) *Cristalul* (M. Ilovici). Apoi, *Buha*, *S.O.*$_4$ H_2 și *Atom* (Dan Mureș) la Turnu Măgurele, la Craiova *Radical* (Constantin Nisipeanu); la Cîmpina admirabilul Al. Tudor-Miu, de-a lungul cîtorva ani, a redactat *Cîmpina*, *Strada* și *Cucul Prahovei*. Și întorcîndu-ne la București, să nu uităm *Cadran* (Ștefan Popescu), *Stilet* (cu manifestul incendiar și teribilist al lui Horia Ghia), *Litere* (M. Alexandrescu), *Prospect* (L. Deleanu), Horia Fulger și Alexandru Șerban cu rebarbativul *așa* (ucis de

[1] La care umorul e un principiu activ de subversiune și de răsturnare a datelor lumii sensibile.

cenzura reacțiunii), să nu uităm nici impetuosul, proaspătul *Albatros* cu îndrăzneții și talentații Geo Dumitrescu, Ion Caraion, Ben Corlaciu și nu numai aceștia. Aceste publicații cu viață scurtă, scoase din puținii bani ai unor entuziaști care preferau să sară peste cîteva prînzuri [1], sînt așa cum le-a numit Valéry Larbaud (el se referea la cele de pe vremea bătăliei simbolismului), „ciornele literaturii care trebuie să urmeze".

★

Cititorul acestei antologii, ajuns la ultima pagină se va încredința de adevărul cuvintelor lui Pierre Reverdy „Poetul se află într-o poziție dificilă și adesea periculoasă, la intersecția a două planuri cu tăișul foarte ascuțit, acel al visului și acel al realității". Același poet a definit pregnant imagina: o creațiune pură a spiritului. Ea țîșnește din apropierea spontană a două realități foarte depărtate. Și cu cît vor fi mai depărtate va fi și imagina mai puternică. Rapoartele le sezisează dor spiritul. Lectura celor mai multe pagini va demonstra adevărul reverdian.

Avangarda a vrut să desensibilizeze universul. Nu numai ca să fie pe placul lui Paul Eluard !...

Despre acele texte care vor părea și azi absconse, reamintim cuvintele lui André Gide din *Paludes:* „Avant d'expliquer aux autres mon livre, j'attends que d'autres me l'expliquent. Vouloir l'expliquer d'abord, c-est en restreindre aussitôt le sens; car, si nous savons ce que nous voulions dire, nous ne savons pas si nous ne disions que cela. On dit toujours plus que cela..." [2] și ale lui Mallarmé: „Le sens trop précis, rature la vague littérature" [3].

Pagini dadaiste, adică elaborări ale „liberei gîndiri artistice" — cum a definit André Breton mișcarea antiliterară inițiată de Tristan Tzara — nu prezentăm decît puține. De altfel, modernismul român se declanșează în anul cînd toreadorul dadaismului anunță, în vestita conferință de la Weimar, încetarea activității Dada („Demisionăm !").

Deschidem această culegere cu cîteva pagini de literatură absurdă de T. Arghezi: dar spre evitarea unei confuzii, precizăm că nu

[1] „Tout homme bien portant peut se passer de manger pendant deux jours, — de poésie jamais" (Baudelaire).

[2] „Înainte de a explica altora cartea mea, aștept ca alții să mi-o explice mie. A vrea mai întîi să explici, înseamnă a-i restrînge imediat sensul: căci dacă știm ceea ce am vrea să zicem, nu știm dacă numai asta am spus. Totdeauna se spune ceva mai mult..."

[3] „Sensul prea precis, șterge vagul literaturii".

anexăm pe ilustrul poet — primul care l-a adus pe Urmuz în paginile unei reviste — avangărzii dintre cele două războaie mondiale, de vreme ce jilțul său binemeritat e în avangarda de la începutul acestui secol, prin 1904, la *Linia dreaptă*, mai peste vreo zece ani la *Viața Socială*, *Cronica* și, să nu uităm, la *Facla* lui N.D. Cocea. Dar prezența, fie sporadică, în paginile *Contimporanului* și ale *Integralului* nu-și au tîlcul lor într-o tinerețe fără bătrînețe ?

O expunere a curentului de avangardă, mai exact a celor cîteva mișcări grupate în jurul unor reviste, va face subiectul unei cărți separate. Aici ne-am propus să aducem doar cîteva lămuriri, ceva în felul foiței cu modul de întrebuințare care învăleşte flaconul cu un medicament salutar (în anumite doze...).

Să mai amintim că Alexandru Philippide, în articolul „Neliniștea înnoitoare", apărut în *Contemporanul* din 28 octombrie 1966, aduce la lumină adevărul despre originalitatea fenomenului modernist la noi, în perioada interbelică și constată că „mișcarea înnoitoare de la noi, de după primul război mondial, a fost printre cele dintîi din Europa. Chiar numai menționarea datelor pe care le-am notat e destul ca să alunge acuzația de imitare și de modă care n-a lipsit în judecățile mai totdeauna superficiale, grăbite și mai ales răuvoitoare cu care a fost întîmpinată mișcarea. Dimpotrivă, curentul acesta și-a căutat chiar de la început rădăcini în peisajul românesc, în limba românească, într-o tradiție a poeziei românești, întemeiată pe poezia populară." Urmează cîteva elocvente citate din eseul lui Ilarie Voronca „Poezia nouă" din volumul „A doua Lumină" (Editura *unu*, 1930), aflător în această carte.

Iar dacă uneori poetul a greșit ? Nu-i nimic — răspundem la unison cu romanticul Edmond Rostand — și atunci, tot el a avut dreptate !

O asemenea antologie era timpul să apară. Publicul cititor e dornic să cunoască mișcările de avangardă literară românești. Poate că unii tineri poeți, după citirea ei, vor renunța să descopere prin scrisul lor... descoperiri semicentenare ! Va fi o terapeutică antiepigonistă.

Asemenea Antologiei noii poezii franceze, editată și reeditată de Kra, în numeroase ediții, care „a ridicat proteste energice" — cum se întîmplă cu mai toate antologiile —, și cea de față e s t e u n d o c u m e n t. Ea e întocmită cu „toată sinceritatea posibilă" și „fără nici o idee preconcepută". În această privință, — și lăsînd la garderobă modestia obligatoare —, îndrăznim să credem că numele întocmitorului este garanție.

Încheiem (însușindu-ni-le) cu primele cuvinte ale Avertismentului lui Marcel Arland la o recentă antologie a poeziei franceze: „Il n'est d'oeuvres qui appellent plus de réserves que les anthologies. Celle-ci, on le pense bien, a les défauts du genre et les siens propres." (Nu există operă care să iște mai multe rezerve decît antologiile. Cea de față, bine-nțeles, are defectele genului și pe ale ei proprii).

SAȘA PANĂ

Desenele care completează această carte sînt din cărțile și revistele din care s-a selectat și materialul literar. Ele nu aparțin exclusiv profesioniștilor. Moderniștii au lăsat specializarea pe seama ortopezilor.

Din considerente strict tipografice, am preferat — reproducerilor după picturi sau acuarele — desenele în tuș sau gravura. Le prezentăm în ordinea alfabetică a autorilor și, precizăm, nu ilustrează textul vecin. Și în ce privește aceste desene ne simțim datori cu o mică prefață. Fie aceste cuvinte ale pictorului și poetului Hans-Jean Arp: „... un tablou sau o sculptură care n-au avut ca model un obiect sînt tot atît de concrete și de sensuale ca o frunză sau o piatră".

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Nu există nimic de neînțeles.
LAUTRÉAMONT

Cînd torsul s-aude l-al vrăjilor caier,
Argint e pe ape și aur în aer.
MIHAI EMINESCU

Trebuie să facem eforturi de a ridica pe cititorul, chiar cel mai înapoiat, pînă la nivelul literaturii adevărate, și nu să suprimăm literatura autentică pretinzînd că scriitorul cutare este de neînțeles pentru cutare cititor.
ILIA EHRENBURG
Se lasă noaptea (Memorii, IV)

Poemul — o șea năzdrăvană, o scuturi și nechează armăsarul mîncînd jăratec.
ILARIE VORONCA

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

T. ARGHEZI

S-a născut în 21 mai 1880, la București. A decedat, de asemenea la București, în 14 iulie 1967.
Colaborări : *Contimporanul, Clopotul, Integral.*

Pagini agrare

CUM SE STÎRPESC ŞOARECII DE TOT

Cu toate că de o actualitate imposibil de imitat, subiectul nostru asupra stîrpirii şoarecilor, în sensul că trebuiesc imediat stîrpiţi, comportă — vai ! — un trecut, un prezent şi un viitor ; poate chiar că mai multe *viitoare* decît ne închipuim. Incontestabil mai numeros ca trecutul la răscrucile acestuia cu viitorul, continuu deplasate şi mobile, se găsesc prezentul istoric şi prezintele gramatical. Ce este, în definitiv, prezentul ? El este un timp şi trecut şi viitor ; sau succesiv, un sfert trecut, cu trei sferturi viitor, jumătate şi jumătate şi trei sferturi trecut cu un sfert viitor, fiecare pătrar de timp devenind ceea ce nu era cînd încă nu fusese. Dacă m-ar întreba cineva cîte ceasuri sînt şi dacă m-aş uita la ornic şi aş citi două, ar trebui să mă îndoiesc...

Dar aceste chestiuni sublime, speciale învăţămîntului superior şi seminarului de literatură, vin în atingere cu stîrpirea şoarecilor numai în treacăt, simplu şi pe despărţiturile patetice ale timpului. Aci, prezentul există atîta vreme de cîtă e nevoie ca o etichetă să nu cadă de pe sticla pe care a fost lipită ; prezentul durează ; el este valabilitatea unui certificat şi a unui bilet de abonament.

În trecut, aşa dară, şoarecii se prindeau în cursă. Luai o colivie de sîrmă cu intrarea pe deasupra şi puneai în interior o fărîmă de brînză. Deosebirea între o cursă pentru şoareci şi o undiţă de prins peşte consistă în aceea că mo-

meala stă la undiță pe dinafară ; nu mai pomenim că peștele se mănîncă prăjit, fript și în maioneză. De obicei, după ce ai prins șoarecele în cursă, începe să-ți fie frică de el și nu mai știi ce să-i faci : deschizi cîrligul, o iei la fugă și șoarecele pleacă. Nici nu este cel mai bun mijloc de-a stîrpi animalul ; de aceea el a și fost abandonat înlocuit cu o cursă științifică, foarte bine judecată, cu galerii și capace scufundătoare, la isprăvitul cărora prizonierul este indicat să moară de înec, în mod automatic și cu agonia scurtă. Singurul inconvenient al acestor construcții consistă în rezultatul că șoarecii nu intră în ele, preferînd să nu se bage, să nu se amestece, ca niște simpli cetățeni, care se mulțumesc să treacă prin fața Poliției pe partea de peste drum. După multe diplome de onoare, medalii de aur și recompense, căpătate pentru meritele abstracte ale inginerului născocitor, și această cursă, menită să figureze numai în expoziții, a fost părăsită, ca limba latină, din pricină că șoarecii nu pricepeau mecanismul.

Ce caută omul ? El caută un agent de sîrmă, de lemn sau de chimicalii, ca să distrugă șoarecii de tot. De unde această cruzime și această intenție contra naturii, de a extermina un individ, pe care ivindu-se pe fața pămîntului, omul, mai mult ca sigur, l-a găsit gata făcut ? Foarte simplu : omul se apără ca să se satură singur din avutul lui. Cine fură de la om este numaidecît apucat și pedepsit, fie om fie dobitoc. Pentru șoareci curse și pentru oameni restricții legale. Probabil că experiența legilor va determina pe inventatori să descopere și pentru șoareci o lege potrivită. Ea este de căutat în seria comandamentelor morale, administrate conștiinței și exploatînd sentimentele de rușine, de remușcare, de părere de rău și de disperare. Cînd șoarecele va fura omului zece grăunțe de grîu, el se va roși de rușine, va închide ochii și se va dispera. Cum, de la disperare la sinucidere este un singur pas, va fi de ajuns să punem la îndemîna șoarecelui bucata de sfoară, cu care se va strangula sau cuțitul ori furculița, în care se va străpunge, năvălind cu toate puterile lui dezlănțuite în tăișul unui dinte sau al unui briceag. Ca să nu lipsim însă economia casnică de uneltele ei, spurcate prin contact prelungit cu intestinele rozătorului *(mus, muris)* dăm gospodarilor sfatul să puie în locul lor, în părete, însă aproape de nivelul podinei,

pentru ca deznădăjduitul să aibă loc să-şi facă vînt şi să se repeadă perpendicular, cuie cu vîrful în afară. Se obţine fără multă greutate acest vîrf ascuţit, bătînd întîi un cui obicinuit în lemn şi apoi pilindu-i gămălia. Pilind mai întîi gămălia nu este practic.

Eu aveam un mijloc personal de a stîrpi şoarecii mei. Ca să-i stîrpesc, trebuia întîi, ca orice inventator, să-i prind ; căci a nu prinde şoarecii este a nu-i stîrpi, ba este chiar a le permite să se înmulţească, acestui animal, indiferent de sex, plăcîndu-i dragostea mult şi el neţinînd seama nici de monogamie nici de orele la care se poligamilizează.

Mă aşezam la o gaură din casă, fără să aleg, ştiut fiind că la orice gaură corespunde un şoarece negreşit, ca la chioşcurile de ziare un tutungiu. Trebuia deocamdată să verific dacă într-adevăr era o gaură plină cu şoareci. M-am întins pe scaun şi am citit, aşteptînd 11 luni, interval în care am învăţat limba engleză şi astronomia. Mi-am mutat apoi scaunul la altă gaură şi am aşteptat 22 de ani, pînă ce s-a ivit un şoarece care nu putea să iasă, din pricină că de cînd îl aşteptam crescuse enorm şi devenise obez. Cu o daltă i-am lărgit gaura pînă la dimensiunile dorite şi ca să-l prind neapărat, am uns de jur împrejur gaura cu clei, îngrămădit peste un strat gros de ipsos. Calculasem exact : şoarecele va ieşi, va intra în clei şi ipsos şi volumul lui va deveni atît de mare încît nu-i va mai permite să se întoarcă, obligîndu-l să rămîie prins pe jumătate în propria lui gaură, de unde îl voi tîrî de coadă, de-andaratelea, cu ajutorul unui cleşte lung, pregătit în odaie, cu mînerul dezinfectat. După alţi patru ani nu am mai văzut şoarecele : probabil îmi ziceam că va fi crescut atît de imens încît nu mai poate să circule prin galeria care duce la gaura cu clei.

Partea esenţială a pîndirii la gaură este să prinzi şoarecele cu mîna. Principiul experimentat de generaţii că ce-i în mînă nu-i minciună este perfect valabil şi pentru şoareci. Numai să nu te sperii. Căci natura omenească absurdă este aşa făcută că aştepţi 20 de ani şi dacă nu vine, ai uitat ce aşteptai. Abia pui mîna pe el şi nici n-ai atins şoarecele că i-ai şi dat drumul, întocmai ca atunci cînd te slujeşti de cursă. Cîtă vreme a fost o idee, şoarecele nu te-a impresionat, îndată ce ideea se face şoarece şi d-ta te afli cu şoarecele faţă în faţă, singuri în tot universul, îţi dai seama

că ai de-a face cu o făptură care nu atîrnă de tine nici de tradiţiile şi mîndriile tale, şi te laşi săgetat în inimă şi-l scapi. Un şoarece odată, la mine acasă, a pus pe fugă 14 membri ai familiei, din care unul era profesor de trigonometrie, unul optician şi două domnişoare în vîrstă autoare dramatice. Cel care căuta ieşirea cea mai apropiată din apartament, era vărul meu, ofiţer de pompieri.

Am abandonat mijlocul cu mîna, ca nu îndeajuns de accelerat şi voi descrie acum, domnilor agricultori şi proprietari, aparatul cel mai sigur şi mai radical de stîrpit şoarecii şi şobolanii. A se feri însă localul de cîini, pisici, raţe, curcani şi alte vieţuitoare domestice utile proprietăţii. Invenţia mea poartă numele de „Maşina infernală", din cauza unui dar drăcesc încă nelămurit, de-a fi în toate prilejurile infailibilă, dacă este bine întocmită.

Se ia o măslină de mărimea 193 bucăţi la kilogram şi se pune jos. Ca să stea pe latura priincioasă îi dai drumul de sus şi rămîi în punctul pe care şi-l alege măslina. Iei o linie pătrată gradată de la zero la 30 centimetri şi o aşezi vertical pe măslină, cu un capăt pe fruct şi cu celălalt capăt în aer. Nu lipeşti cu nimic. Se mai ia o măslină şi se aşează încet deasupra capătului din aer al liniei. Mai iei o linie, la fel cu precedenta şi o aşezi peste a doua măslină, în aceeaşi poziţie. În capul de sus al liniei a doua pui, tot nelipită, o minge de cauciuc cu diametrul de 27 centimetri, adică din cele mai mari — şi o laşi aşa. Sus de tot, peste minge, pui cu gîtul în jos şi sprijinită pe minge în dop, o sticlă de un litru înfundată, cu cerneală violetă, aprobată de minister.

Maşina infernală va funcţiona ca întotdeauna, precis, în odaia închisă. Şoarecele vine şi miroasă măslina. Nici nu e nevoie de mai mult căci maşina infernală a şi început să pivoteze din capete şi din măslinele situate la încheieturi. Întîi cade mingea de jos în sus, cade peste minge sticla, care sare brusc ; sare de cîteva ori mingea şi de cîteva ori cade sticla, dedesuptul căreia se găseşte întotdeauna mingea prin convenţie ocultă şi sticla sare mereu, pînă ce se sparge de un perete oarecare cu explozie şi îşi aruncă în zece mii de părţi conţinutul.

Ei bine, şoarecele a fost lovit în ceafă cel puţin o dată cu sticla înfundată : îl recunoşti imediat după mersul lui

împleticit către gaură, în care se duce, istovit, să sucombe. Admiţînd că prin imposibil, nici una din loviturile sticlei n-a parvenit să ia contact cu şoarecele stupefiat, acesta nu va scăpa însă în nici un caz de stropiturile de cerneală violetă ale exploziei finale. Trupul lui va rămîne bălţat violet, ca un tampon cu hîrtie sugătoare şi scopul maşinii este atins. Dacă nu moare de tot, şoarecele este cel puţin clasat ca accidentat, echivalentul morţii şi al stîrpirii. Va mai cuteza el să iasă, înfierat cum se găseşte şi tatuat cu neant, din gaura lui afară, către alimente şi marfă? Răspunsul e categoric: niciodată!

(Adevărul literar şi artistic, 27 ianuarie 1928.)

NEGUSTORUL DE OCHELARI

Piesă teatrală în 2 incidente

PERSONAJE: Clientul
Opticianul
D-na Ferdy

DECOR: Magazinul de optică „La 3 Ochelari".

Clientul. — Domnule Optician, am venit să-mi dai o pereche de ochelari.

Opticianul. — Cu marginea de aur sau de metal?

Cl. — Cu cea mai ieftină margine.

Opt. — Atunci vă servesc nişte ochelari fără margini.

Cl. — N-am ce face cu ei: n-am cine să mi-i ducă.

Opt. — N-am vrut să zic nişte ochelari nemărginiţi. Au şi cei fără margine o margine... de aer.

Cl. — Iartă-mă că insist, nu mă interesează dar vreau să înţeleg.

Opt. — Să vă dau un exemplu. Orice plic pe scrisoare are o margine de aer, o margine care înconjoară marginea lui.

Cl. — Vrei să-mi propui niște ochelari pătrați și cu marginea gomată ? Se lipesc de sprîncene.

Opt. — Ferească Dumnezeu : nici nu am această marfă în magazin. Am dat exemplul cu plicul ca să puteți pricepe marginea la ochelarii fără margine.

Cl. — Cum ? s-a descoperit o margine nemărginită ?

Opt. — E-o chestiune veche, mult prea veche, stimate Domnule. Întîi au fost ochelarii fără margini și apoi au venit ochelarii cu margini, ochelarii cu sîrme și ochelarii cu arc. De fapt, părintele ochelarilor a fost monoclul.

Cl. — Continuă, că mă interesează. Vorbești ca un profesor. *(Surîsul de satisfacție al Opticianului).*

Opt. — Nu mai am ce spune ; s-a isprăvit.

Cl. — *(Gînditor)* Ești bun d-ta să-mi spui ce este un ochelar cu arc ? Nu pot să mi-l închipui. Îl pui și sare de la ochi ?

Opt. — *(Filolog)* Este așa numitul pince-nez.

Cl. — N-am nici o idee. Seamănă cu arcul de la canapea ?

Opt. — *(Rîzînd)* Să vi-i arăt.

Cl. — O să mi-i arăți după ce-mi dai o pereche de ochelari fără margini... Ca să pot să văd ochelarii cu arc.

Opt. — Luați loc, vă rog. Ce număr purtați ?

Cl. — Numărul 37.

Opt. — *(Rîde)* Imposibil.

Cl. — *(Reflectînd)* Port și 42.

Opt. — Exclus !

Cl. — Oare să mă fi înșelat ? *(Se gîndește)* Stai să-mi aduc aminte. *(Măsoară cu degetele pe marginea tejghelii. Dă din cap :)* Nu ! *(Numără cu mîna în aer. Repede :)* Am și numărul 172. *(Dă din cap.)* Pardon, ăsta e numărul casii...

Opt. — Nu m-ați înțeles. Ce număr de ochelari aveți ?

Cl. — Trebuie să am număr de ochelari ?

Opt. — Nu se poate avea ochelari fără număr.

Cl. — Spuneai că sînt mai ieftini fără margini ? Dă-mi niște ochelari fără număr, poate că sînt și mai ieftini.

Opt. — Oricît ar fi ochelarii de ieftini trebuie neapărat să aibă număr.

Cl. — Foarte curios... Te rog să-mi explici.

Opt. — Să vă dau un exemplu.

Cl. — Ca să înţeleg pe rînd, caută un exemplu cît mai aproape de plic. De pildă tot un plic, însă dacă se poate negumat.

Opt. — Nu se potriveşte.

Cl. — Trebuie să se potrivească ?

Opt. — *(Arată cu mîinile.)* Gulerul e-aşa şi ochelarul e-aşa.

Cl. — Cînd ţi-am spus adineauri că port. No. 38, mă gîndeam la galoşi. *(Scoate galoşul şi-l pune pe tijghea.)* vezi şi dumneata : nu e 38 ?

Opt. — *(Enervat.)* Cînd v-am întrebat ce număr purtaţi, ca optician nu mă puteam gîndi la galoşi.

Cl. — Şi trebuie să te superi ? La urma urmei şi ochelarii şi galoşii nu sînt tot ai mei ? Şi crezi d-ta, Domnule Optician, că natura nu a prevăzut nici o legătură între numere ? crezi că numărul ochiului nu corespunde deloc cu numărul piciorului ?

Am spus că numărul meu de la casă este 172. Ei bine, ştii ce număr am la brişcă ? 271. Nu vezi că în fond e tot aia ? Am uitat numărul de la pălărie : trebuie să fie şi acolo un şapte, un patru, un doi. Să nu te crezi d-ta mai deştept decît natura.

Opt. — E cu totul altceva.

Cl. — Întîi, trebuia să mă întrebi, nu ce număr am la ochelari, dar dacă am mai purtat sau nu am mai purtat ochelari. Nu puteam să port număr fără ochelari. Dar să căutăm. Adună numărul de la galoş cu cel de la brişcă şi cu cel de la casă şi, făcînd calculele d-tale, obţinem — nu se poate altfel — numărul ochelarilor mei. Să te întreb ceva : nu sînt toţi ochelarii de sticlă ?

Opt. — Ba da.

Cl. — Atunci ce rost au numerele de ochelari ? Sînt unii mai mari, ca geamul de la prăvălie şi alţii mai mici ca gemul de la pod ?

Opt. — Ochelarii se numerotează altfel, stimate Domn.

Cl. — Foarte rău. Zăpăciţi clientela.

Opt. — Ochelarii au numere de tărie.

Cl. — Vezi ? am înțeles. Unii se sparg mai lesne și alții mai greu. *(Animat.)* Și, în definitiv, de ce faceți ochelarii tocmai din materialul cel mai fragil. Eu i-aș fi făcut de... bumbac.

Opt. — Dac-ar fi de bumbac, n-ar mai vedea nimeni cu ochelarii. Puneți-vă paltonul în cap și veți constata că nu mai vedeți nimic.

Cl. — Ciudat. Nu te-ai întrebat d-ta niciodată de ce se vede prin sticlă și de ce nu se vede prin bumbac ?

Opt. — Dv. nu vă e aminte să cumpărați.

(Intră Doamna Ferdy)

Opt. — Sărut mîinile cuconiță, cu ce vă putem servi ?

D-na Ferdy. — Terminați întîi cu domnul, care a venit înaintea mea.

Opt. — Cu Domnul am și terminat. *(Către client !)* Ce vă trebuie Dv. se găsește la a treia prăvălie pe dreapta.

(Clientul iese)

D-na F. — Am cumpărat de la D-ta un binoclu defectuos. M-am dus aseară la teatru și actorii jucau cu picioarele în sus. Vede răsturnat și de-a-ndoaselea.

Opt. — E-adevărat, cuconiță ?

D-na F. — Poftim, uită-te și D-ta. *(Potrivește binoclul către vitrină.)* Uite, trece o trăsură : fuge de-a-ndaratele.

Opt. — *(Luînd binoclul. Izbucnește într-un hohot de rîs.)* Nu mi-aș fi închipuit să fie caii atît de comici cînd fug de-a-ndaratele.

D-na F. — *(Ia binoclul.)* Uite un domn care poartă cravată la spate și umblă cu călcîiele întoarse.

Opt. — *(Ia binoclul.)* Un cîine lup care fuge pe spinare cu coada înainte. Ați observat că și figurile se schimbă : uite, un popă cu barba în creștetul capului și mustățile se țin după el, libere și detașate.

D-na F. — *(Ia binoclul.)* N-am mai pomenit așa ceva. *(Se uită la optician cu binoclul pus de-a-ndoaselea, dîndu-se înapoi.)* În casă mai are un defect : depărtează lucrurile la 2 poște. Ce caraghios ești dumneata Domnule : te-ai micșorat cît un pui de pisică.

Opt. — *(Ia binoclul.)* Cuconiță ! aveți dreptate. Pe onoarea mea, sînteți cît o gîscă.

D-na F. — *(Ia binoclul.)* Uite acum începi să semeni cu un măgar.

Opt. — *(Vrea să ia binoclul.)* Să mă mai uit o dată la Dv. *(Vede pe client întorcîndu-se și nimerind clanța greu.)*

Cl. — Bine domnule, negustor serios ești D-ta? Îmi pare rău. M-ai trimis la o vopselărie. *(Pipăie și găsește un scaun, în care se instalează definitiv.)* Să mă servești imediat.

Opt. — *(Către Doamnă.)* Luați vă rog loc.

D-na F. — Aștept să isprăvești cu domnul și scapă-mă de binoclu.

Cl. — *(Încet, către optician.)* Este soția dumitale?

Opt. — De unde pînă unde?

Cl. — *(Încet.)* A zis ca să o scapi de... binoclu. Să te învăț eu ceva. Dacă face pipi în apartament, să cumperi o biciușcă de trestie de mare.

Opt. — *(Rîde.)* Nu înțeleg ce vreți să spuneți.

Cl. — Am avut și eu un binoclu însă de sex feminin. Fătase și șase binoci și toți făceau pipi în casă...

Opt. — Ce credeți Dv. că este un binoclu?

Cl. — O rasă de cîini cîrni, de toată frumusețea.

Opt. — Confundați mi se pare binoclul cu buldogul...

Cl. — Poate să ai dreptate. Al d-tale se cere la ușă?...

Opt. — Binoclul e un lucru de văzut aproape lucrurile depărtate.

Cl. — Se pune la ochi ca și ochelarii?

Opt. — Desigur, însă trebuie să-l ții cu mîna.

Cl. — Atunci nu mai cumpăr ochelari. Dă-mi un... buldoglu.

Opt. — Dv. nici nu știți ce vreți să cumpărați.

Cl. — Bine, cumpăr și ochelari. Mai ai ceva de vînzare? Sînt dispus să cumpăr o grămadă de instrumente de optică.

Opt. — *(Bucuros.)* Atunci lăsați-mă să vă fac eu o colecție completă. *(La mațul telefonic și fluieră.)* Alo, atelierul! D-ta ești Domnule Franț? Lasă te rog un moment și adu-mi în magazin cîte un exemplar din fiecare instrument de al nostru. *(Către client.)* Îmi dați voie să vă întreb: sînteți profesor de fizică?

Cl. — Sînt profesor de dans.

Opt. — Ce faceţi cu instrumentele ?

Cl. — Nu e rău să se găsească la casa omului. *(Franţ intră cu un ştok de instrumente, duse în braţe de el şi de un servitor.)*

Opt. — Danke sehr.

Cl. — Vorbeşti nemţeşte perfect. Aş vrea şi eu să învăţ. Dă-mi un aparat de vorbit nemţeşte.

Opt. — Aşa ceva nu există.

Cl. — Un prieten al meu are o pîlnie cu care vorbeşte patru limbi.

Opt. — Probabil că le-a învăţat.

Cl. — Da' de unde ! E o pîlnie cu patru limbi. Mie dă-mi una cu o singură limbă, cu limba nemţească.

Opt. — *(Evaziv.)* Aparatele astea sînt în vamă. Le voi scoate peste 3—4 zile. Uite, aveţi aici, deocamdată, un microscop, un telescop, un periscop.

Cl. — Pune-le deoparte. Care-i mai mare, telescopul sau periscopul ?

Opt. — Sînt de formate deosebite însă portative.

Cl. — Vreau să te întreb dacă un telescop e mai mare decît un episcop, pentru că un protopop e mai mic decît un episcop.

Opt. — Între optică şi sfîntul Cler nu e nici o legătură.

Cl. — A ! nu e nici o legătură ?

Opt. — Aici aveţi un metru, un pluviometru, un barometru, un densimetru şi un termometru.

Cl. — D. Franţ a uitat să aducă un kilometru. Tot se osteneşte, roagă-l să vie şi cu un taximetru.

Opt. — *(Jignit.)* Taximetrul e un automobil. Nu ţinem...

Cl. — Un taximetru mic, mic de tot, ca să-i dau drumul pe birou şi să mă joc cu el.

Opt. — Lipseşte.

Cl. — Pune măcar un kilometru, tot aşa, mic de tot, ca să-l ţiu în sufragerie.

Opt. — O să vă comand. Deocamdată aveţi aici un barometru. Arată ploaia şi vîntul, vremea frumoasă şi frigul uscat.

Cl. — E bun, îl bag în răcitor şi am să-l pui la vînt.

Opt. — Luaţi-vă în primire termometrul.

Cl. — Îmi lipseşte din casă grozav un termometru. De zece ani mă ţin să cumpăr şi am uitat mereu. Nu-ţi închipui cîţi bani am dat pe medicamente în zece ani.

Opt. — E pentru temperatură.

Cl. — Dar mai cu seamă pentru vindecări. Dacă eşti bolnav şi iei la subsuoară un termometru îţi trece numaidecît. Şi mai are un folos: serveşte fără să se consume. Cred că d-ta care ai atîtea termometre în prăvălie nu te îmbolnăveşti niciodată.

Opt. — Am un guturai teribil.

Cl. — Ascultă-mă pe mine, pune termometrul la subsuoară. Ai isprăvit cu furnitura? Dă-mi acum ochelarii.

Opt. — Vă mai trebuie un binoclu.

D-na Ferdy. — Văd că sînteţi amator de lucruri rare. Vă recomand binoclul acesta.

Cl. — *(Şoptit.)* Ziceai că nu e soţia d-tale. Te rog să mă prezinţi.

Opt. — Doamna Ferdy.

Cl. — *(Sculîndu-se în picioare şi complimentînd într-altă parte decît în direcţia Doamnei.)* Profesorul Bankuk, profesor de dans şi de educaţia voinţei prin sine însuşi, telepatie şi autosugestie. Hotel Ingliş, unde ocup un apartament.

D-na F. — *(Către optician.)* Un bărbat distins. Uite cum salută. *(Către Bankuk.)* Binoclul acesta prezintă obiectele sau de-a-ndoasele, adică întoarse cu spatele, sau cu susul în jos, sau culcate. Fiinţele şi obiectele în mişcare merg anapoda şi de-a-ndaratele.

Bankuk. — Admirabil! e bun acasă şi la căile ferate. Ştii d-ta cîte ciocniri s-ar putea evita dacă şefii de gară ar fi prevăzuţi cu binoclul ăsta? Ar fi de ajuns să se uite la un tren în pericol pentru ca trenul s-o ia la fugă îndărăt. Ziceţi, Doamnă, că mai face ceva?

D-na F. — Prezintă obiectele culcate.

Bankuk. — E bun contra gîndacilor. Hotelul meu e plin de ploşniţe şi gîngînii. Pui binoclul şi-i culc. *(Către optician.)* Parcă-mi aduc aminte că-mi mai trebuie ceva. Nu-mi poţi da şi un grasometru: aşa cred că se cheamă.

Opt. — Grasometru? La ce se întrebuinţează grasometrul?

Bankuk. — Mi se pare că se atîrnă de urechi.

Opt. — În ce scop?

Cl. — A ! Mi se pare că se numeşte grasoscop. Nevastă mea vrea să slăbească şi a încercat de toate. Mi-a spus să-i cumpăr, cînd voi găsi, un aparat din acelea care se agaţă de urechi.

Opt. — Înţeleg. Doriţi un telefon. Luaţi un abonament la centrala automată.

Cl. — Şi credeţi că slăbeşte ?

Opt. — Toţi abonaţii la centrala automată au slăbit în şase luni cu cîte 20 de kilograme.

Cl. — Îţi mulţumesc, am luat şi binoclul.

(D-na Ferdy pleacă)

D-na F. — La revedere, domnule profesor.

Cl. — Acum dă-mi nişte ochelari buni.

Opt. — Rămăsesem la numărul Dv. Nu mi-aţi spus ce număr aţi purtat pînă acum.

Cl. — Dacă aş mai fi purtat ochelari, nu înţeleg de ce aş mai cumpăra alţii. Sînt de felul meu un om păstrător.

Opt. — La purtare numărul creşte din an în an.

Cl. — Cum, creşte aşa singur ?

Opt. — Fireşte.

Cl. — Nu mi se pare atît de firesc, mi se pare chiar foarte bizar. La brişca mea, pe care o am de 5 ani, niciodată n-am observat acest lucru. Creşte cifra sau creşte numărul ?

Opt. — Ochelarii sînt un fabricat excepţional. Să alegem numărul care vă trebuie. Luaţi vă rog loc pe acest scaun. *(Îl conduce la un fotoliu.)* Vă rog uitaţi-vă încoace. *(Îi arată o planşă cu texte de diferite mărimi. Clientul întoarce capul în partea opusă şi se uită ţintă.)*

Opt. — Vă rog să vă uitaţi la mine.

Cl. — *(Cu capul tot întors.)* Mă uit la D-ta de zece minute.

Opt. — În partea ceea nu puteţi să mă vedeţi, întoarceţi-vă spre mine. *(Clientul se întoarce încet.)*

Opt. — Acum ce vedeţi ?

Cl. — Ştiu eu ce să zic ?

Opt. — Nu vedeţi nimic ?

Cl. — Absolut nimic. Dar aud o voce !

Opt. — Vocea mea.

Cl. — Probabil. Cred că d. Franţ a plecat.

Opt. — Să mă apropii puţin. Nici acum nu vedeţi ?

Cl. — Nici.

Opt. — Foarte neobișnuit. *(Se apropie.)* Dar acum ?

Cl. — Tot așa, nici acum.

Opt. — *(Vine lîngă client.)* Mă vedeți sau cel puțin mă zăriți ?

Cl. — Nici nu te văd nici nu te zăresc. Parcă nici nu exiști.

Opt. — E un caz aproape unic de miopie. *(Opticianul trece la spatele Clientului.)*

Cl. — Încep ca să zic așa, să te văd. Ești la spatele meu.

Opt. — Din ce în ce mai curios ! Este exact.

(Opticianul scoate ceasul cu zgomot și examinează ora.)

Cl. — Acum te uiți la ceas.

Opt. — Extraordinar ! Domnule, Dv. aveți privirea dorsală, mă vedeți cu ceafa.

Cl. — Nimic imposibil. Unii văd cu coada... ochiului.

Opt. — *(Ia tabloul cu litere și-l plasează în spatele clientului.)* Citiți vă rog rîndul acesta.

Cl. — Nu descifrez nimic.

Opt. — *(Mutîndu-și degetul pe alt rînd.)* Citiți aici.

Cl. — Tot nu văd.

Opt. — Nici aici ?

Cl. — Nici aici.

Opt. — Pe mine cred că mă vedeți.

Cl. — Ești în spatele meu.

Opt. — *(Uimit și căutînd o soluție.)* Voi telefona Doctorului Orlando Popescu și-i voi cere sfatul pentru cazul Dv. *(Desprinde telefonul.)* Allo ! 13/13... Casa Domnului Doctor Popescu ?... Aș putea vorbi cu D. Dr. Popescu ?... Aștept... Da. Dl. Dr. Popescu ?... Să vă expun un caz extrem de interesant... Este la mine un client care vrea să cumpere ochelari... Suferă însă de un defect... sau mai bine zis are o însușire curioasă : Nu vede cu fața însă vede foarte clar cu spatele... Nu știu cum să-i așez ochelarii...

A ! nu este casa d-lui Dr. I. N. Popescu ? este casa d-lui Dr. N. I. Popescu ? Mă scuzați. *(Închide telefonul. Caută în cartea de telefon.)* Sînt în cartea telefonică unsprezece doctori, pe care îi cheamă Popescu și pe unul îl cheamă chiar Popescu-Dumitrescu. Domnișoară, dați-mi

21 pe 3.., Allo !... casa d-lui Dr. Popescu ? Să trăiţi, Domnule Doctor... Am un caz curios de ocolism... M-am înşelat ? Nu sînteţi D-l Doctor Poppescu cu doi p ?... Sînteţi D-l Doctor Popescu cu trei p ?... Nici nu sînteţi medic ?... Sînteţi doctor în drept ? Scuzaţi-mă vă rog. *(Către client.)* N-am noroc să dau de oculist. Problema e următoarea : Dîndu-ne seama că Dv. vedeţi cu partea dinapoi, este de ştiut exact cu ce anume punct vedeţi, ca să ştiu unde punem ochelarii, mai sus sau mai jos... Daţi-mi voie să vă pipăi...

Cl. — Nu mă pipăi că mă gîdil şi ţip.

Opt. — Atunci ce-i de făcut ? Ce vîrstă aveţi ?

Cl. — Vrei să cauţi numărul ochelarilor în numărul anilor ?

Opt. — *(Îi pune brusc degetul pe rădăcina nasului.)* Ce vedeţi acum ?

Cl. — Nimic.

Opt. — *(Apropie degetul de ochi şi-l mişcă.)* Nici nu dă din pleoape. *(Îi pune degetul pe globul ochilor.)* Fenomenal ! i-am băgat degetul în ochi şi nici n-a clipit.

Cl. — *(Blajin.)* Nu ţi-am spus, Domnule, că am ochi de porţelan ?

Opt. — De porţelan ? Nu mi-aţi spus ! acum se explică. De ce mai căutaţi ochelari ?

Cl. — D-ta crezi că dacă aş avea ochi, aş mai cumpăra ochelari ? Ce-aş face cu ei ?

CORTINA

(Bilete de papagal, 13 februarie 1928.)

AUREL BARANGA

Născut în 20 iunie 1913, la București.
Colaborări la *Alge* (seriile 1 și 2 — redactor șef), *unu*, *Muci*.
Pseudonime: Gheorghe Crașin.

FEMUR SINTETIC

Ce oranjadă pe cadranele veline
Cînd orhidee, meridianele firave
Deschid induxului de aniline
Hangarele Prințesei Scandinave.

Dar pendularea submarinului de tuș
Pe-aleile sculptate-n esofag
Și ce cocteil amprentele de pluș
Pe toga ultimului mag

Femur sintetic, cicatrice în auz
Cu cerul distilat în eprubeta-navă
Cu hidrargirul din havuz
Striga tîrziu Prințesa Scandinavă.

POEMUL DISPERĂRII UNANIME

Într-o noapte mă veți găsi zăcînd otrăvit într-un gang
moartea mea va veni prin otravă
brici

sau streang
voi fi vînăt la față și voi zăcea în noroi
nimeni n-o să se întrebe de cînd, pentru ce și cu cine
dar am certitudinea că fiecare dintre voi
o să se simtă complice la moartea
celui din gunoi.

Dar asta n-o să aibe în definitiv nimic comun cu mine
nu va fi decît un preludiu la cele ce vor urma
fiindcă disperarea și răzbunarea mea
o să fie crunte
la început veți simți o arsură ca un cuțit în frunte
nu o să strigați fiindcă n-o să aibă cine să vă asculte
și pentru că gemetele voastre o să fie foarte multe

ochiul vostru o să plesnească ca un balon de săpun
umărul nebun
piciorul o să alerge dement
și în acel moment
fiul dumitale doamnă va rămîne repetent
fiica dumitale doamnă va intra într-o societate
de vagabonzi și prostituate
iar cei pe care îi credeați frați
o să-i găsiți înjunghiați.
Fetele vor sta înlemnite și livide
femeile vor rămîne gravide
iar treisprezece bărbați
vor muri întoxicați.

Dacă veți ieși pe stradă și vă veți mișca
vă veți găsi moartea într-o hazna
veți alerga debusolați
fără să știți încotro mergeți și nici unde trebuie să stați
și dacă va fi unul care să plîngă
îi va putrezi partea stîngă.

Numai eu voi sta rezemat în streang
și voi hohoti lugubru în gang
voi vedea cum defilați înaintea mea
orbi și șchiopi
voi vedea cum fetele voastre sînt nelegiuite în gropi

vă voi vedea înebuniți
și înverziți
și voi rîde groaznic văzînd cum nu știți
cine e autorul
care a adus
nelegiuirea, catastrofa și omorul.
Și cînd voi vedea cum vă sfîrșiți
și muriți
de molimă și de delir
mă voi face lung ca un fir
și mă voi înnoda în jurul gîtului
în ceasul sfîșierii pămîntului.

II

Poemul disperării voastre unanime
se va dezlănțui într-o noapte cu sinucideri și crime
la început nu veți ști
cînd, cum, unde și în ce fel vă doare
fiindcă răcnetul vostru o să fie groaznic de tare

Nu veți ști nici dacă stați în picioare
nici dacă stați
culcați
fiindcă mîna pe care o veți privi va fi a altuia
iar piciorul vostru vă va fi cu desăvîrșire necunoscut.
Și dacă
veți încerca să vă urniți
o să fie degeaba
fiindcă mîna vă va fi amorțită și ciungă
ochiul din frunte o să vă rîcîie și o să vă împungă
piciorul vă va fi de coca schilod
iar femeile voastre nu se vor putea mișca
fiindcă vor avea în pîntece cîte un plod.

După aceea se va așterne o tăcere cumplită
nimeni nu va ști cînd a început
nici cînd se termină
și dacă seara vă veți așeza la cină

chiar dacă vă va fi o foame de hiene
nu veţi şti să-mbucaţi
ci vă veţi băga sub coaste buruiene.
În zadar vă veţi tîrî
în zadar veţi scurma pămîntul cu ţeasta
fiindcă
veţi fi putreziţi şi goi
nu veţi şti încotro să vă îndreptaţi paşii
nici pe unde să vă întoarceţi înapoi.

Numai eu voi sta printre trupurile voastre
mă voi învîrti ca un şarpe şi ca un şacal
ochii îmi vor fi de rege
trupul de cal
şi voi privi în noapte
trupurile fecioarelor voastre
cît sînt de albe şi de coapte.

Şi chiar dacă le voi nelegiui în faţa voastră
încă nu veţi şti nimic fiindcă mintea vă va fi
întunecată şi proastă.

Numai eu voi fi printre voi
şi voi scuipa în pîinea voastră cu sînge
şi cu puroi.

Şi nimeni nu-mi va putea face nimic
şi nimeni nu va putea cîrti împotriva mea
fiindcă voi avea în frunte o stea
şi în dinţi
puteri de şase împăraţi şi nouăsprezece prinţi
şi nimeni nu-mi va putea face nimic
fiindcă în noapte voi suferi de un foarte bizar tic
de cîte ori o să prind cîte un prunc
am să-l calc în picioare şi o să-l arunc
dacă am să întîlnesc vreun moşneag bleg
o să-l scuip şi o să-l leg.

În noaptea disperării voastre unanime
o să mă răspîndesc printre voi în dezastre
şi crime

o să vă împing din spate ca pe o turmă
și după aceea am să mă scald în voi fără să las urmă

Iar dacă ulterior vă veți trezi
și veți descoperi
catastrofa și dezastrul incendiul sau nelegiuirea
încă nu veți putea face nimic ci veți îngenunchia la
picioarele mele
și veți cere de la mine mîntuirea.

1 9 3 2

SCÎNDURA TA ȘI FEMEILE PALIDE

Poem pentru nopțile sfîntului
Gherasim Luca

Nopțile chemarea orbilor la bal
S-au întors pescarii stelele-n plămîni
Lotca smulsă în tîmplă albă sideral
Ochii de argilă orbi osoși și spîni

— Sulamit, strigară peștii între stînci
Trupul tău e putred pulpa ta șopîrlă
Viermii și puroaie sîngele o gîrlă
Dantul în descreșteri otrăvit, pe brînci.

— Sulamit, mugiră peștii în vergură
Carnea în năvoade arde-otrăvuri rele
În gîtlejul negru sînt ogari și iele
Buzele amare ochii de sulfură

— Sulamit chemarea rîsului deschis
Carnea biciuită neagră și verzuie
Simt cum otrăvită înspre țeastă suie
Dantul cu năluca dantul suplu-n vis

Ioachan privește carnea-n frămîntare
Cum mai țin pescarii trupul ei în mîini
Nopțile dezmățul — balul incantare
Nopțile de urlet — urletul în cîini

Nopțile chemarea orbilor la bal
Sînt ospățuri negre rugul alb din hrube
Smuls în sînge roșu sîngele ei pal

Și-au iubit pescarii carnea ei cu bube

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ION BARBU

S-a născut în 19 martie 1895, la Cîmpulung-Muscel ; a încetat din viaţă în 11 august 1961.

Bibliografie : *După melci,* ilustraţii de M. Teişanu. Editura Luceafărul, Bucureşti, 1921. *Joc secund,* cu portretul autorului desenat şi gravat în lemn de Marcel Iancu. Editura Cultura naţională, 1930.

Colaborări : *Contimporanul.*

DIN CEAS, DEDUS, ADÎNCUL...

Din ceas, dedus, adîncul acestei calme creste,
Intrată prin oglindă în mîntuit azur,
Tăind pe înecarea cirezilor agreste,
În grupurile apei, un joc secund, mai pur.

Nadir latent ! Poetul ridică însumarea
De harfe resfirate ce-în sbor invers le pierzi
Şi cîntec istoveşte : ascuns, cum numai marea,
Meduzele cînd plimbă sub clopotele verzi.

TIMBRU

Cimpoiul veşted luncii, sau fluierul în drum,
Durerea divizată o sună-ncet, mai tare...
Dar piatra-în rugăciune, a humei despuiare
Şi unda logodită sub cer, vor spune — cum ?

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ar trebui un cîntec încăpător, precum
Foşnirea mătăsoasă a mărilor cu sare ;
Ori lauda grădinii de îngeri, cînd răsare
Din coasta bărbătească al Evei trunchi de fum.

TOALETA

Pudrează nasul tragic la oglindă
Pe dinăuntru, elegant de bal,
Să intre pudra-n tigvă. Să cuprindă
Trei sferturi din buclatul enceĭal.

La balul liniştit de mare gală
De vrei să placi unicului tău domn
Îţi potoleşte masca facială
Şi dinţii înverziţi de duh de somn.

Fii Domnului statură luminoasă
Cu gîndul : sprinten fulger viitor
Să-ţi fie braţul spadă bătăioasă
Şi ochiul, disc lunar lunecător.

Triunghiul brut al feţii, fă-l să cadă.
Să degere triunghiul idiot !
Dă-i bine şlef cu praful de zăpadă
Ce roade din maimuţă şi din bot.

OUL DOGMATIC

Dogma : Şi Duhul Sfînt se purta deasupra apelor.

E dat acestui trist norod
Şi oul sterp ca de mîncare,

Dar viul ou, la vîrf cu plod,
Făcut e să-l privim la soare !

Cum lumea veche, în cleştar,
Înoată, în subţire var,
Nevinovatul, noul ou,
Palat de nuntă şi cavou.

Din trei atlazuri e culcuşul
În care doarme nins albuşul
Atît de galeş, de închis,
Ca trupul drag, surpat în vis.

Dar plodul ?
De foarte sus
Din polul *plus*
De unde glodul
Pămînturilor n-a ajuns

Acordă lin
Şi masculin
Albuşului în hialin :
Sărutul plin.

★

Om uitător, ireversibil,
Vezi Duhul Sfînt făcut sensibil ?
Precum atunci şi azi — întocma :
Mărunte lumi păstrează dogma.

Să vezi, la bolţi, pe Sfîntul Duh
Veghind vii ape fără stuh,
Acest ou-simbol ţi-l aduc,
Om şters, uituc.

Nu oul roşu.
Om fără saţ şi om nerod,
Un ou cu plod
Îţi vreau, plocon, acum de Paşte ;

Îl urcă-n soare şi cunoaşte !

★

Şi mai ales te înfioară
De acel galben icusar,
Ceasornic fără minutar
Ce singur scrie cînd să moară
Şi ou şi lume. Te-nfioară
De ceasul galben, necesar...

A morţii frunte-acolo-i toată.

În gălbenuş,
Să roadă spornicul albuş,
Durata-nscrie-în noi, o roată.
Întocma — dogma.

★

Încă odată :
E, Oul, celui sterp la fel,
Dar nu-l sorbi. Curmi nuntă-n el.
Şi nici la cloşcă să nu-l pui !
Îl lasă-n pacea întîie — a lui,

Că vinovat e tot făcutul
Şi sfînt, doar nunta, începutul.

Ajunul Paştilor 1925.

RITMURI PENTRU NUNŢILE NECESARE

Cînd planuri sună a cădere
Şi găzduieşti la rea putere,
La neagra Damă Miriam
În bande încinsă, de dinam.

Capăt al osiei lumii !
Ceas alb, concis al minunii,
Sună-mi trei
Clare chei

BCU IASI/CETATEA LITERARA UNIVERSITY LIBRARY

Certe, sub lucid eter
Pentru cercuri de mister !

An al Geei, închisoare,
Ocoleşte roatele interioare :
Roata Venerii
Inimii

Roata capului
Mercur
În topire, în azur,
Roata Soarelui
Marelui.

I

Înspre tronul moalei Vineri
Brusc, ca toţi amanţii tineri,
Am vibrat
Înflăcărat :

Vaporoasă
Rituală
O frumoasă
Masă
Scoală !
În brăţara ta fă-mi loc
Ca să joc, ca să joc,
Danţul buf
Cu reverenţe
Ori mecanice cadenţe.

Ah ingrată
Energie degradată,
Brută ce desfaci pripită
Grupul simplu din orbită,
Veneră
Inimă
În undire minimă :

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Aphelic (α)
Perihelic (β)
Conjunctiv (dodo)
Oponent (adio !)

II

Paj al Venerii,
Oral
Papagal !
În cristalul tău negat,
Spre acel fumegat
Fra Mercur
De pur augur,
Peste îngeri, șerpi și rai
Sună vechi :
I — ro — la — hai,
Mercur, astră aurită,
Cu peri doi împodobită
Lungi
Cu pungi
Pe bomba mare,
Oarbă, de cercetătoare,

O Mercur
Frate pur
Conceput din viu mister
Și Fecioara Lucifer,

Înclinat pe ape caste
În sfruntări iconoclaste,

Cap clădit
Din val oprit
Sus, pe Veacul împietrit,

O select
Intelect
Nunta n-am sărbătorit...

III

Uite, ia a treia cheie,
Vîr-o în broasca — Astartee ! —

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Şi întoarce-o de un grad
Unui timp retrograd,
Trage porţile ce ard,

Că intrăm
Să ospătăm
În cămara Soarelui
Marelui
Nun şi stea,

Abur verde să ne dea,

Din căldări de mari lactee,
La surpări de curcubee,
— În Firida ce scînteie
Eteree.

ISARLÎK

Pentru mai dreapta cinstire
a *lumii* lui Anton Pann.

La vreo Dunăre turcească
Pe şes veşted, cu tutun,
La mijloc de Rău şi Bun
Pîn-la cer frîngîndu-şi treapta,
Trebuie să înflorească :
Alba
Dreapta
Isarlîk !

Ruptă din coastă de soare !
Cu glas galeş, de unsoare,
Ce te-ajunge aşa de lin
Cînd un sfînt de muezin
Fîlfîie, înalt, o rugă
Pe fuişor, la ziua-n fugă...

BCU IASI/CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

— Isarlîk, inima mea,
Dată-n alb, ca o raiă
Într-o zi cu var şi ciumă,
Cuib de piatră şi legumă
— Raiul meu, rămîi aşa !

Fii un tîrg temut, hilar
Şi balcan — peninsular...

La fundul mării de aer
Toarce gîtul, ca un caier,
În patrusprezece furci,
La raiale ;
rar, la turci !
Beată, într-un singur vin :
Hazul Hogii Nastratin.

*

Còlo, cu doniţi în spate,
Asinii de la cetate,
Gîzii, printre ţepe mari,
Simigii şi gogoşari,
Guri cască cînd Nastratin

La jar alb, topeşte in,

Vinde-n leasă de copoi
Căţei iuţi de usturoi,

Joacă şi-în cazane sună,
Cînd cadîna curge-n Lună.

*

Deschideţi-vă, porţi mari !
Marfă-aduc, pe doi măgari,
Ca să vînd acelor case
Pulberi, de pe lună rase,
Şi-alte poleieli frumoase ;
Pietre ca apa de grele,

Ce fireturi, ce inele,
Opinci pentru hagialîk
— Deschide-te Isarlîk !

Să-ți fiu printre foi, un mugur.
S-aud multe, să mă bucur
La răstimpuri, cînd Kemal,
Pe Bosfor, la celalt mal,
Din zecime, în zecime,
Taie-n Asia grecime ;

Cînd noi, a Turchiei floare,
Într-o slavă stătătoare

Dăm cu sîc
Din Isarlîk !

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

M. BLECHER

Născut în 8 septembrie 1909, la Botoşani ; a decedat la 31 mai 1938 la Roman.

Bibliografie : *Corp Transparent*, Editura Bibliofila, 1934. *Intîmplări în irealitatea imediată*, Editura Vremea, (1936).

Colaborări : *Le Surréalisme au service de la révolution* (Paris), *Les Feuillets inutiles* (Paris).

POZIŢIE DE NEDESCÎLCIT

O rană mare se înfunda în pieptul meu pînă la inimă. Era acelaşi ulcer de odinioară dar cu altă semnificaţie ; eu însumi eram legat de carne prin dureri şi sluţenii noi. Un cal participa la acest gînd sau mai curînd ochiul unui cal purtînd în excrescenţă un cap minuscul asemănător celui mare dar mai palid şi vădit mai suferind (negrii ţin adesea astfel de păpuşi în braţe). În rest : eram gol pînă la brîu, un pantalon subţire îmi acoperea rigid gambele atît de bine încît toată strada (asistînd în aceeaşi clipă la fel de iremediabil ca şi calul) mă lua drept un monah în căutarea unui volum de aer liniştit ca să-şi depună inelele.

În româneşte de S. P.
(*Le Surréalisme au service de la révolution*, no. 6, 1933, Paris.)

ETERNITATE

Paşii ne cunosc abisul
Trupul ne plimbă cerul
Furtuna pierde bucăţi de carne

Tot mai vagă tot mai slabă
Este un început albastru
În acest peisaj terestru
Și altul răzbunător
Ca un deget tăiat
Vezi doar ce femeie se rostogolește
Ca un fus
Și copiază delta ei
Pe delta apelor.

MATERIALIZĂRI

De-ar fi să-mi lase ziua o piatră într-o cutie
Și-un fluture de aur pe geam ca un vitraliu
De-ar fi să-mi lase noaptea o mînă de cristale
Din țurțurii de ïebră, — din visuri o păpușă
De-ar fi să am obiecte ce-n inimă au viață
Și gînduri în mătase și amintiri în sticlă
Din vizitele tale aș vrea brățări de sînge
Colierul unui zîmbet și-inelul unei clipe.

MENAJERIE

Iată-mă-s cîinele tău cu blană de franjuri
Și dinți de săbii ca să te muşc, să te latru
Iată-mă-s şarpele tău ca să te ispitesc
Cu mărul soarelui să te otrăvesc
Iată-mă-s rinocerul tău în tunică de clovn
Jonglînd cu popice ca să te fac să rîzi
Iată-mă-s girafa ta. Majusculă

În textul zilei, citește-mă A
Iată-mă-s vulturul din asfințit
Cu inima mea în cioc aprinsă ca un lampion.

POEM

Învelișul tău
Ca o pasăre în cuibul inimii
În rîuri de sînge te scalzi
Și zbori prin vîrful degetelor mele

Cînd pleci
Corpul regăsește infinita lui greutate
Și peisajul deschis beant
Înseamnă lipsa ta

Cu mîini adînci ca niște panere
Mă scoți din oceanul somnului
Și capul îmi sună ca o scoică

Tu piatră aruncată în lac
Tu cerc de apă părăsindu-te

Poate că așteptîndu-te va învia
Cadavrul unui cuvînt
Și el cu lanterna lui oarbă mă va plimba
Prin noapte

Părul tău va fi întunericul ei
Și eu mă voi cufunda în umbre.

BCU IASI

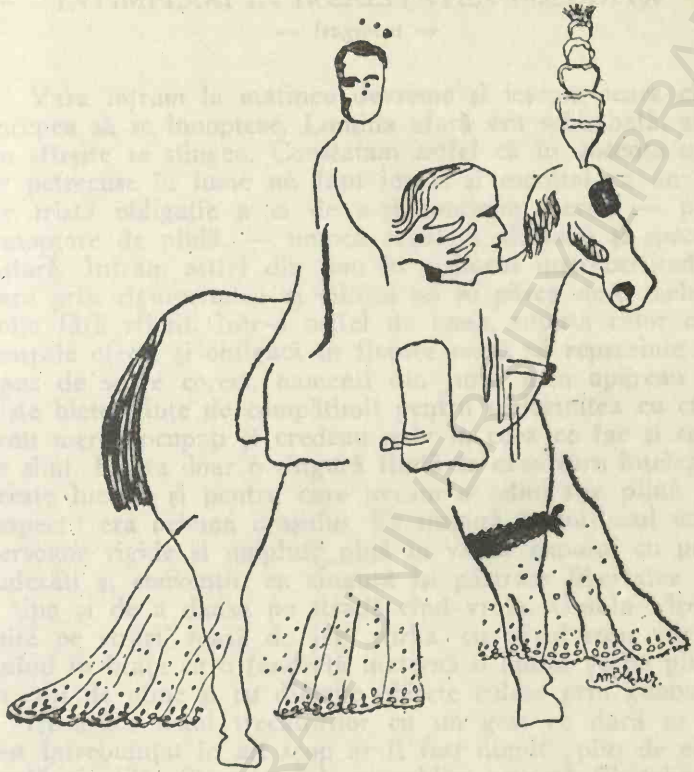

M. Blecher : PRINȚUL MEU (1935)

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ÎNTÎMPLĂRI ÎN IREALITATEA IMEDIATĂ

— fragment —

Vara intram la matineu devreme şi ieşeam seara cînd începea să se înnopteze. Lumina afară era schimbată, ziua pe sfîrşite se stingea. Constatam astfel că în absenţa mea se petrecuse în lume un fapt imens şi esenţial ca un fel de tristă obligaţie a ei de a-şi continua mereu — prin înnoptare de pildă, — munca regulată, diafană şi spectaculară. Intram astfel din nou în mijlocul unei certitudini care prin rigurozitatea ei zilnică mi se părea de-o melancolie fără sfîrşit. Într-o astfel de lume, supusă celor mai teatrale efecte şi obligată în fiecare seară să reprezinte un apus de soare corect, oamenii din jurul meu apăreau ca nişte biete fiinţe de compătimit pentru seriozitatea cu care erau mereu ocupaţi şi credeau naiv în ceea ce fac şi ceea ce simt. Exista doar o singură fiinţă în oraş care înţelegea aceste lucruri şi pentru care aveam o admiraţie plină de respect : era nebuna oraşului. Ea singură în mijlocul unor persoane rigide şi umplute pînă în vîrful capului cu prejudecăţi şi convenţii, ea singură îşi păstrase libertatea de a ţipa şi de a dansa pe stradă cînd vroia. Umbla zdrenţuită pe străzi, roasă de jeg, ştirbă, cu părul roşu vîlvoi, ţinînd în braţe cu o tandreţă maternă o lădiţă veche plină cu coji de pîine şi cu diferite obiecte culese prin gunoaie. Îşi arăta sexul trecătorilor cu un gest ce dacă ar fi fost întrebuinţat în alt scop ar fi fost numit „plin de eleganţă şi stil". Ce splendid, ce sublim este să fii nebun ! îmi spuneam eu, şi constatam cu neînchipuită părere de rău cîte puternice obiceiuri stupide familiare şi ce zdrobitoare educaţie raţională mă despărţea de libertatea extremă a unei vieţi de nebun.

Impresia generală şi elementară de spectacular devenea o adevărată teroare îndată ce intram într-un panopticum cu figuri de ceară. Era o spaimă amestecată cu un fel de vagă plăcere şi oarecum, cu senzaţia aceea bizară pe care o avem fiecare cîteodată de a mai fi trăit cîndva într-un anumit decor. Cred că dacă ar naşte vreodată în mine instinctul unui scop în viaţă şi dacă această por-

nire ar trebui să fie legată de ceva ce într-adevăr este profund, esențial și iremediabil în mine, atunci corpul meu ar trebui să devie o statuie de ceară într-un panopticum și viața mea o simplă și nesfîrșită contemplație a vitrinelor din panoramă.

În lumina posomorîtă a opaițelor de carbid simțeam că într-adevăr trăiesc viața mea proprie în mod unic și inimitabil. Toate acțiunile mele cotidiene puteau fi amestecate ca un joc de cărți, nu țineam la nici una din ele ; iresponsabilitaea oamenilor față de actele lor cele mai conștiente era un fapt de o evidență ce sărea în ochi. Ce importanță avea că le comiteam eu sau altul, din moment ce diversitatea lumii le înghițea în aceeași uniformă monotonie ? În panopticum, și numai acolo, nu exista nici o contradicție între ceea ce făceam și ceea ce se întîmpla. Personagiile de ceară erau singurul lucru autentic din lume ; ele singure falșificau viața în mod ostentativ, făcînd parte, prin imobilitatea lor stranie și artificială din aerul adevărat al lumii. Uniforma ciuruită de gloanțe și pătată de sînge a vreunui arhiduce austriac, cu figura galbenă și tristă, era infinit mai tragică decît orice moarte adevărată. Într-o ladă de cristal zăcea o femeie îmbrăcată în dantele negre, cu fața lucioasă și palidă. Un trandafir uluitor de roșu stătea fixat între sîni, iar peruca blondă la marginea frunții începea să se dezlipească, în timp ce în nări palpita culoarea roză a fardului și ochii albaștri, limpezi ca sticla, mă priveau imobili. Era imposibil ca femeia de ceară să n-aibă o semnificație adîncă și turburătoare pe care nimeni n-o știa. Cu cît o contemplam mai mult cu atît înțelesul ei părea că se face mai limpede, perzistînd vag undeva în mine ca un cuvînt de care aș fi vrut să-mi amintesc și din care nu sesizam decît un ritm îndepărtat.

Am avut întotdeauna o atracție bizară pentru afublările [1] feminine și pentru obiectele artificiale ieftin ornamentate. Un prieten al meu colecționa cele mai diverse lucruri pe cari le găsea. Într-o cutie de mahong ținea ascunsă o fășie de mătase neagră cu dantelă foarte subțire

[1] Franțuzism creat de autor — împopoțonări, zorzoane (n.e.)

pe margini, cusută cu cîteva paiete strălucitoare de stras. Era ruptă desigur din vreo rochie veche de bal ; pe alocuri mătasea începuse să mucegăiască. Pentru ca s-o văd îi dădeam timbre şi chiar bani. Atunci el mă conducea într-un salonaş de modă veche, în timp ce părinţii lui dormeau, şi mi-o arăta. Rămîneam cu bucata de mătase în mînă, mut de stupefacţie şi de plăcere. Prietenul meu stătea în pragul uşii şi pîndea să nu vie nimeni ; după cîteva minute revenea, îmi lua mătasea, o punea în cutie şi îmi spunea „Gata, acum s-a isprăvit, nu se mai poate", — cum îmi spunea cîteodată şi Clara cînd tergiversările din cabină durau prea mult.

Un alt obiect care m-a turburat peste măsură cînd l-am văzut întîia oară a fost un inel ţigănesc. Cred că era inelul cel mai fantastic pe care îl putea inventa un bărbat ca să împodobească mîna unei femei.

Extraordinarele ornamente de mascaradă ale păsărilor, ale animalelor şi florilor, menite toate să joace un rol sexual, coada stilizată şi ultramondenă a pasării paradisului, penele oxidate ale păunului, dantela isterică a petalelor de petunii, albastrul neverosimil al pungilor maimuţii, nu sînt decît palide încercări de ornamentaţie sexuală pe lîngă ameţitorul inel ţigănesc. Era un obiect de tinichea superb, fin, grotesc şi hidos. Mai ales hidos : ataca iubirea în regiunile cele mai întunecate, la bază. Un adevărat ţipăt sexual.

Desigur că artistul care l-a lucrat tot din viziuni de panopticum s-a inspirat. Piatra inelului, care era o simplă bucată de sticlă topită pînă la grosimea unei lentile, semăna în totul cu lupele din panorame prin care priveam vapoarele scufundate mărite la extrem, luptele cu turcii şi asasinatele regeşti. În inel se vedea un buchet de flori cizelat în tinichea sau în plumb şi colorat cu toate vopselele violente ale tablourilor din panopticum.

Violetul cadavrelor prin asfixie lîngă pornograficul roşu al jartierelor de femeie, paloarea de plumb a valurilor înfuriate în interiorul unei lumini macabre, ca semiobscuritatea cavourilor acoperite cu geam. Totul era înconjurat de mici frunze de aramă şi semne misterioase. Halucinant.

Mă impresionează astfel tot ce este imitat. Florile artificiale de pildă şi coroanele mortuare, uitate şi prăfuite în

cutiile lor ovale de sticlă din biserica cimitirului, înconjurînd cu o desuetă delicateţe nume vechi anonime, scufundate într-o eternitate fără rezonanţă.

Pozele decupate cu care copiii se joacă şi statuile ieftine din bîlciuri. Cu timpul statuile acestea îşi pierd capul ori vreo mînă şi proprietara lor, reparîndu-le, le înconjoară gîtul delicat cu scrofule albe de ipsos. Bronzul de pe restul statuii capătă atunci semnificaţia unei tragice dar nobile suferinţe. Şi mai sînt Isuşii în mărime naturală din bisericile catolice. Vitraliile aruncă în altar ultimele reflexe ale unui asfinţit roşu de soare, în timp ce crinii la această oră a zilei exală la picioarele Cristului plenitudinea parfumului lor greu şi lugubru. În această atmosferă plină de sînge aerian şi de leşin odorant, un tînăr palid cîntă la orgă ultimele acorduri ale unei melodii disperate.

Toate acestea au emigrat în viaţă din panopticum. În panorama de bîlci regăsesc locul comun al tuturor acestor nostalgii răspîndite în lume, care adunate la un loc formează însăşi esenţa ei.

Îmi rămîne în viaţă, o dorinţă unică şi supremă : să asist la incendiul unui panopticum ; să văd topirea lentă şi scabroasă a corpurilor de ceară, să privesc înmărmurit cum picioarele galbene şi frumoase ale miresei din cutia de sticlă se încolăcesc în aer şi prind între pulpe o flacără adevărată care să-i ardă sexul.

PARIS

Îţi aduci aminte cînd ai ajuns, locomotiva îţi mai huia
în cap Paris Paris
Era întuneric şi alte întunecimi pîndeau pe străzi şi-n aer
Tu îţi strîngeai pardesiul pentru ca vîntul nopţii să nu
pătrundă
În gaura deschisă din pieptul tău, în abisul unic al
melancoliei tale
Bulevardele exterioare erau pustii ca nişte vechi cimitire

Ca niște grădini părăsite de oameni și invadate numai
de tăceri.
Tu plîngeai sau îți venea să plîngi, cerul se înnorase,
același cer uzat
Același cer strîmt al tristețelor tale provinciale, același
cer de stofă
Tu ai lăsat bagajele la hotel și sufletul tău în ele
Sufletul tău de-acasă păturit cu grijă între rufele
parfumate cu busuioc
Ca să rătăcești pe străzi fără suflet, fără valize,
ca o fantomă fără carne
Ca un nor pe cerul de asfalt, inform și vaporos ca un nor.
Umblînd pe străzi mărginite de case de care ți se loveau
mîinile
În gesticulația lor nebună, Paris Paris îți huia în urechi
Pînă ce ostenit cu dureri în picioare cu dureri în cap
și în umeri
Ai intrat într-o casă iluminată ca de sărbătoare ; era
un bordel
...O femeie blondă și foarte frumoasă cu ciorapii ca un leșin
Te-a întrebat ceva complicat, poate foarte plăcut,
dar tu n-ai înțeles
Veneai doar din fundul Moldovei și cu cîteva seri
mai înainte
Stătuseși la masă cu mama ta, cu tatăl tău și cu surorile tale
Aici oglinzile palid te multiplicau, era cald, bănuiai
afară toamna
Ca o dezamăgire venită din fundul Moldovei cu vînturile
de totdeauna
Cu vechile ploi, cu vechea bine cunoscută apă ce cade
din cer pe trotuare
Așa era afară și chiar mai frig, mai întuneric, mai pustiu,
Ploua încet și sîngele în tine se preumbla ca totdeauna
în carnea vorbelor tăcute
Era ca altădată și în piele plăcerea fetei blonde
Ca un ecou de zece mii de ani ca un mormînt acoperit
Absurd, înalt, superb, cîinescul suvenir în ploaie
În haine, în păr, în creier, în odaia de hotel ce mirosea
Ca pielea caldă și mătasea din bordel, era Paris Paris
lumina pală

Închisă în odaia de hotel și tu-n lumină stingher dar
încă viu
Cuprins de brațe stranii, de mîini ca-n miezul nopții
Îți potolesc furtuna și sîngele în tine cu gesturi moi
de cîrpă
Era Paris Paris ai adormit tîrziu. O ! cufundarea-n perne
În somnul tău de-acasă ; în somnul tău autentic, în
somnul tău de ceară.
. . . . . .

Și numai dimineața cînd razele de soare în spectre
foarte limpezi
Au năvălit pe geamuri cu săbii în oglindă
Cu miros de benzină, și zgomot de motoare și pași sonori
pe stradă
Numai atunci sufletul tău adulmecînd lumina s-a-nviorat
puțin
Și tu l-ai scos la aer ca pe-un cățel, plimbîndu-l
pe străzi necunoscute
În dimineața albă și clară din Paris.

GEO BOGZA

Născut în 6 februarie 1908, la Ploieşti.
Bibliografie: *Jurnal de sex*, Colecţia Integral, 1929. *Poemul invectivă*, cu amprentele digitale ale autorului. Editura *unu*, 1933.
Colaborări: *Urmuz* (redactor şef), *unu*, *Meridian*, *Pinguinul*.
Pseudonime: André Far.

LUNECĂRI

Gestul tău crud trosnind în albul sculptat
fîlfîie din trup miracolul braţelor goale
hrăneşte cu umbră linia curbă, moale
pentru conturul şoldului humos şi mat

îmi latră inima flămîndă ca un cîine
spre groapa ţîţelor şi caldul ei culcuş
cînd pulpa ta începe un tainic lunecuş
şi trupul ţi-l împarţi mănos ca pe o pîine

EFEBUL GHERDAP PROVOACĂ MOARTEA BATOZEI PSIHOPATE

O antică batoză
Puternic suferea
De-o stranie psihoză
Şi un cuvînt : saltea !

Prin păr scăzut, cănit
Purta cu falş topaz
Un deget smălţuit
Rupt din pudrat obraz.

Rupt din cîrpit ciorap
Ban galben încropind
Cu el ademenind
Un crud efeb : Gherdap.

Acesta, cam excroc
Nici mort nu se ducea
Cu glas puţin baroc
Pocnind-o scurt : saltea !

Ce vorbă prea ciudată
La simpla-i pomenire
Ea îşi ieşia din fire
Mortal surexcitată.

Şi mare ; această doză
Punea o vînătaie
În trupu-i de batoză
Şi-n ochiul stîng, bătaie.

În tidva rea, proiecte
Ce răbufniri tardive
Dorinţe maladive
Şi uneltiri infecte :

Efeb, frumos pîndit
Pe-o stradă mai opacă
Violentat, silit
Pofta să-i satisfacă.

Adînc surprins aflase
Efebul, infamia
Drept armă-şi anexase
Saltea ! apoplexia.

Te-ai ars de-acum batoză
Vei suferi mereu
O, biată echimoză
Cuvîntul groaznic, greu.

Foarte răzbunător
El şi-l făcuse strună
Ea delirînd, nebună
Şopti sfîrşită : mor.

Şi muri !... acea batoză
Puternic suferind
De-o stranie psihoză
Şi de mîrşavul jind.

PRINDEREA FIOROŞILOR ASASINI

Scumpului meu Perahim

Din vis fantast zvîrliţi în stradă
Asasinii au ieşit la pradă.

Ochiul roş spre astre sucit
şi spre burta boierului, cuţit.

Cu mărgele la gît fata venea
în braţele lor păroase cădea.

Pe urma fioroşilor tîlhari,
porniseră din centru comisari.

Cum spintecau la piept, la gît
trăind ca-n vis şi nici atît,

asasinii — cu paşi de lup —
prinşi au fost şi puşi la zdup.

18 august 1935.

POEM ULTRAGIANT

Într-una din nopţile mele am făcut dragoste cu o servitoare
Totul a fost pe neaşteptate — şi aproape fără voia mea
Era undeva într-un oraş murdar de provincie
Şi locuiam la prietenul meu din copilărie.

Într-o seară am rătăcit singur pe străzi — şi cînd
m-am întors
Servitoarea făcea patul în camera mea
Era o servitoare tînără şi negricioasă
Mi-a spus că toţi ai casei sînt plecaţi în oraş la plimbare
A zîmbit
Şi a trecut pe lîngă mine de nenumărate ori.

Eram destrămat în seara aceea şi n-aveam nici o poftă
să fac dragoste
Dar servitoarea era tînără
Nu cred să fi avut mai mult de şaisprezece ani
Şi cum se aşezase aproape de pat, parcă aşteptînd
M-am apropiat zîmbind şi am întrebat-o cum o cheamă.

Mi-a spus un nume oarecare, mi se pare că Maria
I-am spus că e frumos, ea s-a făcut că se ruşinează,
Cred să fi fost aproape de miezul nopţii
Prin ferestrele deschise răzbătea zgomotul confuz al oraşului
Acolo, undeva, erau teatre, cinematografe, femei splendide
şi automobile
Aici eram numai eu şi servitoarea ;
Ea n-a zis nimic, a închis numai ochii.

Era o servitoare scurtă, bondoacă aproape
Şi mirosea foarte rău a sudoare

O, servitoare cu care am făcut dragoste într-un oraş
murdar de provincie
Pe cînd eram destrămat şi stăpînii tăi lipseau de acasă
Servitoare pe care de atunci nu te-am mai văzut niciodată
Servitoare, pe pulpe cu două dungi roşii de la jaretiere
Servitoare cu pîntecul mirosind a ceapă şi a pătrunjel
Scriu despre tine poemul acesta

Pentru a face să turbeze fetele burgheze
Şi să se scandalizeze părinţii lor onorabili
Fiindcă deşi m-am culcat cu ele de nenumărate ori
Nu vreau să le cînt
Şi mă urinez în cutiile lor cu pudră
În lenjeria lor
În pianul lor
Şi în toate celelalte accesorii care le formează frumuseţa.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

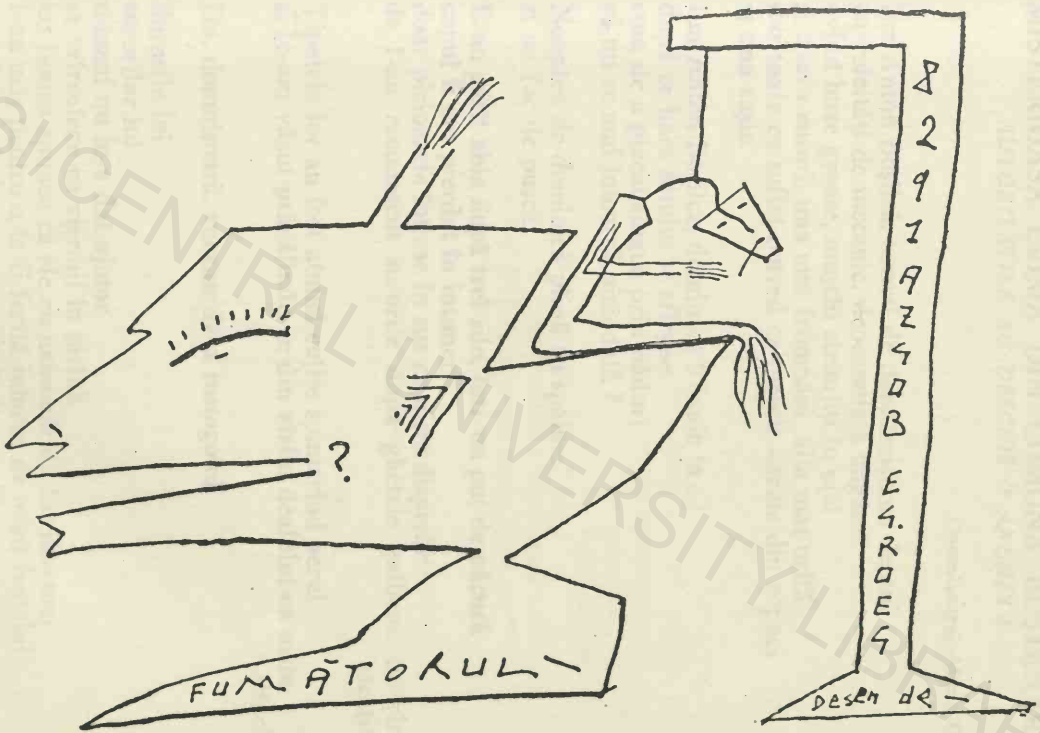

Geo Bogza : FUMĂTORUL (1928)

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

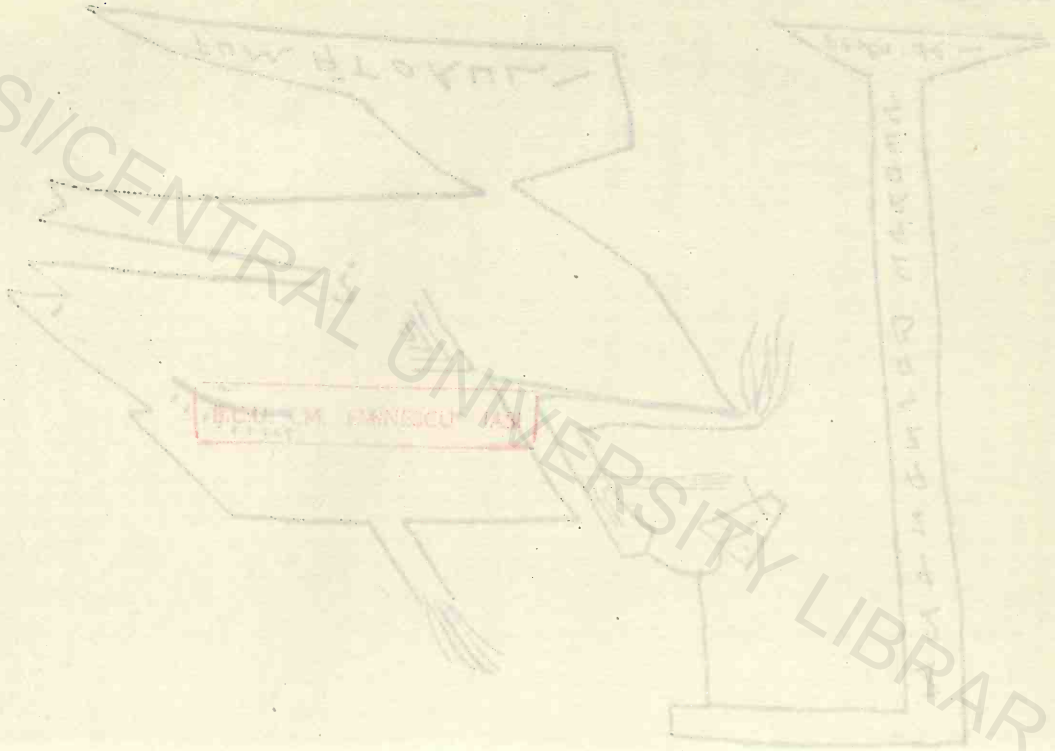

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MISTERIOASA CRIMĂ DIN COMUNA BUȘTENARI

AUTORITĂȚILE AU DESCHIS O ANCHETĂ

Domnișoarei Mimi C.

Ion Anton Boșilcă, numai de douăzecișiunu de ani
cu veleități de mecanic, deocamdată ungător
avînd buze groase, mușchi strunjiți în oțel
și cîteva surori, una mai frumoasă, alta mai urîtă
dar toate cu suflet putred ca merele căzute din copaci
și una sașie.

Ion Anton Boșilcă, duminică 9 iunie (a.c.)
după ce hora satului se sfîrșise
cum de a plecat singur prin păduri
să nu se mai întoarcă niciodată ?

Noaptea de duminică plină cu spaime
și un foc de pușcă.

L-au găsit abia după trei zile, într-un puț de păcură
capul îi era pierdut în întuneric
doar picioarele întinse în sus ca niște disperări
de l-au recunoscut surorile după ghetele galbene cu vîrf ascuțit.

Țipetele lor au fost atunci cuțite spintecînd aerul
și le-am văzut prăvălindu-se din vîrful dealului ca niște stînci.

Da, domnișoară, veneau de-a rostogolul.

Surorile lui
surorilor lui
nimeni nu le-a dat ajutor
se zvîrcoleau ca viermii în țărînă
iar lumea spunea că ele cu nenumărații lor ibovnici
l-au ucis pentru a le fi ferită iubirea de ochii fratelui
care întors de la munca neagră din sondă
mai trebuia să facă și mîncare la găini
surorile fiind ocupate cu musafirii
cu care se culcau apoi grămadă în singura lor odaie

din casa părăginită de la margina pădurii.
Ion Anton Boşilcă, mai lăsase o fată mare, grea
nimeni nu vorbea de păcatul flăcăului ucis
cînd poate tatăl fecioarei borţoase
îl aşteptase cu puşca în pădure
şi.

Dar nu s-a aflat cine şi cine
nici chiar cînd spre sfîrşitul săptămînii
veniră autorităţile puţin cam bete
(sînt atîtea dealuri pînă la Buştenari, atîtea cîrciumi)
şi l-au scos afară, întinzîndu-i trupul negru putrezit
spintecîndu-l cu cuţite, ţeasta cu fierăstraie
(doctorul îi juca în mînă creierii ca pe nişte mărgele)
găsind paisprezece găuri şi culcuşul
alicelor paisprezece
aproape de ficaţi.

Pe urmă l-au cusut la loc
şi dîndu-l surorilor le-a spus : puneţi-l în cosciug.
şi fetele au plîns : n-avem cosciug şi nici bani să-i facem
n-avem.

În noaptea aceea, Veta care-i cea mai frumoasă
va fi pîndit vr-un sondor cu nevasta
lăsată departe în satul din munţi
şi trăgîndu-l în umbra rezervorului de păcură
lipindu-se moale de pulpele lui
îi va fi spus :
iubirea mea costă cît un cosciug.

POEM PETROLIFER

Vă voi vorbi despre oamenii petrolului
şi despre sufletul lor mai negru şi mai inflamabil decît
petrolul.
Vă voi vorbi despre mine

fiindcă nimeni mai mult decît mine nu poate fi un om al
petrolului
și sufletul meu negru și inflamabil
mă face să vă vorbesc vouă celorlalți oameni cu toată
brutalitatea.

Așa trebuie vorbit despre petrol : cu brutalitate.

Vă voi vorbi despre crimele lui și ale oamenilor lui
vă voi vorbi așadar despre crimele mele
și fiți siguri că nimeni n-ar putea cunoaște mai bine sufletul,
petrolul și crimele
și nimeni nu v-ar putea vorbi cu mai multă brutalitate
ca mine.

Eu care sînt negru și urît
și care asemeni dealurilor petrolifere
am mocnit întotdeauna ceva groaznic în măruntaiele mele,
eu care murdăresc și distrug tot ceea ce ating
și care asemeni petrolului sînt ticălos, pătimaș și ignorant
și izbucnesc din mine
și nu-mi pasă de prăpădul pe care vorbele mele îl aduce
pe lume.

Eu acesta vă voi vorbi despre petrol și crimele lui.

Ascultați :
voi încă nu cunoașteți cît de murdar și de negru e petrolul
și cît de murdari și de negri sînt oamenii lui.

Ascultați :
voi nu cunoașteți petrolul decît ca esență pură în eprubete
voi nu cunoașteți ca mine cele o mie de mîrșăvii și asasinate
cele o mie de femei care au fost ademenite
să-și vîndă ultima bucată de pămînt pe o noapte de dragoste
voi nu cunoașteți jurămintele false și sufletul sordid al
petroliștilor începători,
voi nu cunoașteți sondorii care au ars de vii în flăcări
în marile incendii provocate de înșiși stăpînii sondelor
pentru a stoarce ultimii bani de la societățile de asigurare ;

voi nu cunoaşteţi toate acestea
şi nu cunoaşteţi nimic din petrol şi din crimele lui.

Dar voi nu mă cunoaşteţi nici pe mine
fiindcă tot ceea ce v-am spus pînă acum
nu e deloc un ţipăt de revoltă pentru soarta femeilor şi a
sondorilor înşelaţi
ci un început de imn pentru petrol şi pentru mîrşăviile
oamenilor lui
un început de imn pentru acei care sînt capabili să mintă,
să înşele şi să fure
un început de imn pentru mine şi toţi fraţii mei întru infamie
eu nu iubesc petrolul cînd ajunge esenţă pură în eprubete
ci îl iubesc aşa cum iesă din pămînt, murdar şi prin procedee
murdare
îl iubesc cu furie, cu pasiune
şi vreau să cînt rasa mea teribilă de oameni ai petrolului.

Era o noapte umedă de toamnă
cînd mi-a venit în minte ca din pricina mîrşăviilor de care
sînt capabil
să mă fac şi eu un om al petrolului.

Aşa era : o noapte umedă de toamnă
şi dumnezeu a vrut ca eu să devin repede un om al petrolului
şi forţele mele să le întreacă pe ale celor mai ticăloşi
oameni.

Am să cînt mai întîi satul în care am trăit
şi în care mîinile şi sufletul meu s-au murdărit
atîta cît au putut să se murdărească.

Am să cînt satul Buştenari, îngrozitorul şi monstruosul sat
Buştenari
în care fiecare piatră vorbeşte de mine şi de crimele mele
în care fiecare femeie vă poate spune cît sînt de cinic şi de
mincinos
şi am să cînt apoi sondele pe care le-am stors de bani ca pe
nişte amante bătrîne.

Dar şi atunci cînd am să cînt satul şi atunci cînd am să cînt sondele,
am să mă cînt tot pe mine,
şi dacă ar trebui să cînt locuri pe care nu le-am văzut şi femei pe care nu le-am iubit,
m-aş cînta tot pe mine,
fiindcă în mine trăiesc şi se zbat şi locurile pe care nu le-am văzut şi femeile pe care nu le-am iubit,
şi prin aceasta eu m-am deosebit întotdeauna de ceilalţi oameni
şi am putut să-i zdrobesc şi să-i înlătur din drumul meu fără nici o milă.

Aşa cum spune în biblie că trebuie să striveşti capul şarpelui
aşa cum am strivit capul omului care avusese încredere în mine,
îmi aduc aminte :
am închis ochii, am zis doamne şi am izbit
şi pe urmă am izbit de multe ori fără să mai închid ochii şi fără să mai zic doamne
şi cînd am ieşit afară am fost mîndru văzînd că inima mea bate regulat.

Aşa a fost de fiecare dată :
inima mea a bătut regulat,
şi asta m-a făcut să am încredere în mine
şi să fiu sigur că legile naturii sînt cu mine şi îmi dau dreptate.

JURNAL DE ŞEZLONG (I)

Lui Harry Brauner

În primăvara aceasta, mi-am iubit şezlongul cel mai mult. M-am întîlnit în el cu fruntea, braţele, oasele mele, după ce toată iarna le avusesem pierdute într-o niagară a anarhiei : torente, efluvii, prăpăstii ; consecinţe spirituale, erotice ;

educație, subversivism, nihilism, nihilism, cucută, clănțănit de lup înnebunit sub stele.

Pe urmă a venit destinderea. Șezlongul mi-l iubesc pentru că e un superlativ. Superlativul ideii de odihnă. De partea cealaltă, superlativul ideii de viteză : fulgerul. Între aceste două se așează compromisul acțiunilor omenești, pînă la care nu cobor. Atunci cînd nu pot fi fulger, prefer să stau în șezlong. E egal.

★

Învinuirea de incoerență adusă acestui fel de a scrie, e fundată numai pentru o anumită altitudine. De îndată ce te ridici deasupra ei, valorile curente jos, acele în baza cărora se dăduse sentința, se anihilează în viteză, nu mai rămîne decît *senzația,* o fugă prin fața stărilor de conștiință lichefiate, făcute piftie, ca arborii unui peisaj străbătut vertiginos cu automobilul.

Un disc cu cele șapte culori ale spectrului solar, învîrtit repede, dă culoarea — inculoarea — luminii.

Învîrtiți repede, foarte repede, tot bagajul vostru de sentimente, de cunoștințe. Și veți vedea. Și vă veți apropia poate de noi.

★

Aici plaja ține de ochiul meu și pînă unde ochiul meu nu mai poate ajunge. Valuri invizibile o netezesc ca niște mistrii. Marea e liniștită. Linge ca un câine picioarele unei femei, de-a curmezișul. Dar trupul ei e tot atît de nemișcat ca și azi dimineață cînd pescarii l-au adus la mal. Părul curge într-o parte din capul răsturnat pe nisip și rochia neagră puțin sfîșiată la piept, e cea dintîi zărită de autoritățile care apar de după deal. Jandarmul o apucă de subsuori și o trage în afară. În urma ei, apa se colorează roșiatic. O șuviță de sînge i se prelinge acum printre pulpe și căutînd un drum spre mare se pierde în nisip. Cineva, cu două degete, apucă de rochie și trage în sus. Între picioarele țepene, o băltoacă verzuie, vîscoasă, ca un venin al ficatului. În mijlocul ei, năclăit, un copil lepădat numai pe jumătate și rămas așa, suspendat între două lumi.

Astă noapte, acolo în larg, s-a petrecut o dramă. Singură într-o barcă, femeia se ţinea la cîţiva kilometri de mal şi încerca să nască. Marea era neagră, din felii de smoală. Duhuri răbufneau din apă, şuierau printre măselele masive ale beznei. Din aer se desprindeau obrazuri necunoscute, diforme, se apropiau gîfîind de al ei, o strîngeau de gît. Departe ţărmul, o broderie de lumini, oraşul. Dar rămînea acolo. Picioare o frămîntau, dureros, în pîntec. S-a întins cu faţa în sus în barcă. Cerul era aproape, norii atîrnau grei ca nişte pietroaie. Fulgere. Noaptea lua proporţii. Femeia scrîşnea. Pruncul începea să-şi aleagă trupul dintr-al ei, să se despartă, sfîşiind pînzele de carne. Atunci trăsnetul s-a prelins ca o limbă. Fiinţa cea nouă a rămas la jumătate.

Femeia aceasta a fost mai întîi o fetiţă. Se juca prin livezi într-o rochie de dantelă, albă. Noaptea, mîinile îi rătăceau pe trup şi adormeau candide în locuri călduroase. Dar într-o dimineaţă le-a ridicat umede de sînge. La vederea lor a ţipat, s-a clătinat, a căzut. O amprentă purta de-acum pe inimă. Degetul fusese al spaimei. Şi o alta, undeva pe ţeasta lovită în cădere de un colţ de mobilă. La trezire, din aluziuni şi rînjete a înţeles un destin. Şi a trecut sub zodia lunei. Între mersul astrului pe cer şi pîntecul ei se stabilise o legătură de spaimă şi lumini negre. Mintea i se zbătea ca între gratii de ospiciu. De cîte ori luna se împlinea complet, ceva îi pîrîia înăuntru şi sîngele începea să se scurgă integrat în toată sminteala planetei, odată cu mareile, cu ieşitul somnambulilor pe acoperişuri, cu chelălăitul de moarte al cîinilor din mahalale.

Din mersul ei care părea atît de indiferent, luna o dibuia totuşi în cele mai ascunse unghere, o pipăia cu tentacule misterioase, o sugea ca o ventuză. Uneori în semitrezii delirante i se părea că şerpi groşi ies din discul ei, întind gîturi nesfîrşite spre pămînt, spre locul de mizerie pe care îl purta sub rochie. Un astfel de şarpe a crezut şi sexul primului bărbat, care întîlnind-o bezmetică pe plajă, a îndesat-o lacom în nisip, a morfolit-o, a făcut-o să geamă, să ţipe, să leşine. După aceea luna a continuat să o stoarcă, să o înnebunească întreaga iarnă.

Dar primăvara, cînd toate puhoaiele se revarsă, pîntecul ei a rămas încuiat la chemarea stăruitoare a satelitului. A crezut că a scăpat şi a cîntat de la fereastră cu glas straniu, cu flori împletite în păr.

De-abia în săptămîna care a urmat şi-a dat seama că sîngele nescurs plămădeşte ca o maia, se umflă înăuntru. Cîte cineva a lămurit-o de ce avea să se întîmple şi de atunci a fost mai dezmetică. Luminiţa spaimei îi pîlpîia în creier, arunca umbre stranii pe lucruri, dansau, o chemau, izbucneau în rîs. Gonită de ele a desprins o barcă şi a ieşit în larg. Duşmana ei, luna nu se vedea. Era o noapte cu nori. Plezneau de electricitate ca pîntecul ei de păcat. Şi s-au sărutat acolo deasupra apelor, deodată, puternic, ca un trăsnet.

Acum s-a adus o rogojină, o masă şi medicul legist îşi pune halatul alb. Femeia e goală de tot. Inima îmi bate repede, dogit, ca roţile unui tren gata să deraieze. Cuţitul pătrunde în pîntec, Trăsnetul n-a ars pînă acolo. Pe fundul bazinului mai e un depozit din care sîngele se scurge în picături roşii, pentru ultima oară. Pe şoldul ei o arsură frumoasă, lungă, ca o sabie de foc.

*

Pămîntul din grădina noastră e robust şi proaspăt. Copaci exorbitanţi ţîşnesc spre cer, pleznesc de sevă, se încovoaie sub propria lor povară. Dar cea mai minunată e iarba. Un covor fantastic, uriaş, abundent. De cîte ori păşesc prin el, o gaură mi se deschide parcă în tălpi şi seva pămîntului izbucneşte în mine, urcă gîlgîind etajele dedinăuntru. Pune în oase o căldură, în inimă o certitudine şi din ţeastă, sub formă de gînd, se azvîrle în spaţiu, spre stele.

Prin creierul meu pe care l-a plămădit şi îl hrăneşte, planeta se pune în comunicaţie cu surorile ei siderale.

*

Pentru a putea scrie un poem viabil nu e suficient să ai talent. Mai trebuie ceva. Suferinţă. Continuă. În sînge, în zîmbet, în respiraţie. Priviţi obrazul lui Ilarie Voronca.

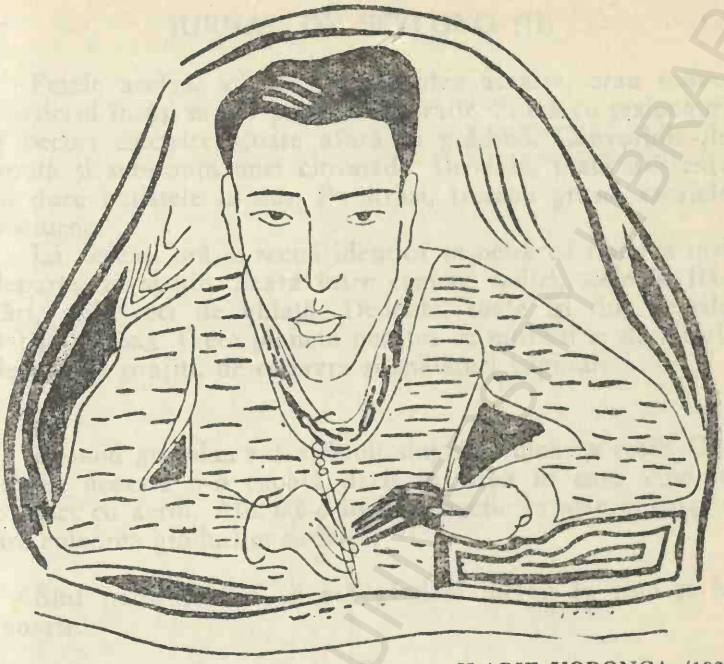

Victor Brauner — ILARIE VORONCA (1928)

Victor Brauner — DESEN (1931)

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fetele acelea, atît pe cît se putea aceasta, erau suave. Cartierul însuşi era elegant, aristocratic. Seară cu şezlonguri şi becuri electrice scoase afară în grădină. Convorbiri de ţinuta şi substanţa unei citronade. Deodată, toată asistenţa îşi duce batistele la nas. Pe străzi, treceau grase, sacalele nocturne.

La aceeaşi oră, o scenă identică se petrecea undeva mai departe, în spaţiu. Seară între comete, bolizi, stele în flăcări, stele reci de ghiaţă. Deodată, toate îşi duc repede batista la nas. Trece planeta noastră cu mirosul ei de lături, de mititei prăjiţi, de cadavre şi spălături vaginale.

*

În mod grosolan s-a atribuit sîngelui culoarea roşie. Culoarea aceasta n-o capătă decît în clipa în care vine în contact cu aerul. Atît cît e închis ermetic în artere, sîngele are culoarea gîndurilor noastre.

Sînt palid pentru că mă gîndesc mereu la tine şi la moarte.

*

Şi tu, şi tu, şi tu, voi toate mă plictisiţi enorm. Contemporane ale mele, sînteţi lamentabile. Pentru numele lui dumnezeu, făceţi ceva. Înjuraţi ca birjarii, arătaţi-vă lumii despuiate, băteţi-vă între voi sau băteţi-mă pe mine. Numai făceţi ceva care să nu mă plictisească atît.

*

Mi se pare atît de mult viaţa un proces definitiv şi drastic, şi ca în faţa unei instanţe supreme, înainte de a muri, mă simt obligat să declar în scris tot ce ştiu, tot ce am văzut.

*

Neurastenia e albă ca oasele morţilor.

*

Seara fusesem foarte mulţi. Pe urmă, după miezul nopţii, au adormit treptat. Eu am rămas singur în toată casa. Şi aplecat deasupra unei mese, scriam. Prin ferestrele deschise se auzeau semnalele sergenţilor şi mai departe pufăiau locomotive. Atunci ceasul oraşului a bătut o oră. Semnalele sergenţilor s-au auzit din ce în ce mai rar. Eu continuam să scriu.

Cîndva, a bătut altă oră. Locomotivele au încetat să mai pufăie. M-am oprit atent cu tocul şi fruntea ridicate în aer. Întreg pămîntul dormea adînc şi parcă definitiv. Liniştea creştea ca o prăpastie. Şi eu care scrisesem pînă atunci... Deodată am izbucnit în rîs. Planeta dormea toată, toată, ca o femeie care s-ar fi îmbătat. Şi eu care scrisesem pînă atunci. Am început să-mi scot hainele de pe mine, repede şi complet gol am ieşit în stradă. Astfel am rupt-o la fugă prin oraş rîzînd cu hohote de cele ce se întîmplase.

....Mă gîndesc acum, că dacă m-ar fi văzut cineva, ar fi putut crede că sînt nebun.

*

Asasini ! Nu încercaţi să vă justificaţi crimele. Le-aţi rata.

*

Sînt împrejurări în care prezenţa inteligenţei ar fi o impietate. Atunci trebuie ascunsă repede ca o pereche de mănuşi albe la o înmormîntare.

*

Sîntem cea mai dezinteresată şi poate de aceea vom apărea cîndva drept cea mai stupidă generaţie.

*

Fragment dintr-o scrisoare primită alaltăieri :

„... văduva guvernatorului era tolănită pe canapeaua galbenă. Eu şi prietenul meu ne-am apropiat. Ea ne-a vorbit la amîndoi. Era în provincie. Eu am plecat. Prietenul meu a rămas. Azi văduva guvernatorului e şi văduva prie-

tenului meu. Aseară l-am vizitat la cimitir. Ea a îngrijit să i se facă o cruce frumoasă de marmură. Mie, dacă am să mor, n-are să-mi facă nimeni o astfel de cruce.

Văduva guvernatorului mă cheamă tot mai des. Poate am să mă duc. Trebuie să îngrijim din timp de posteritate..."

★

Să nu uitați că în afară de sex eu mai am și un stilou. Acesta e mult mai promt, mai viril, mult mai extraordinar. N-am să mă culc cu nici una dintre voi. Ci am să scriu o carte fulminantă după a cărei citire veți simți zvîcnind în pîntecul vostru rodul minții mele. Cu fiecare nouă ediție am să juisez de cîteva mii de ori așa cum pînă acum nici un scelerat n-a făcut-o încă. Dar cu aceasta tot nu-mi veți fi plătit polița pe care mi-o datorați. Alte fapte ale mele vor urma.

★

Nimic nu mă bucură mai mult, ca deprecierea marilor valori. O, prăbușirea băncilor, insuccesul vedetelor, moartea statuilor !

★

Grădina publică. De pe o bancă două guvernante urîte, bătrîne, acre supraveghează jocul fetelor mici, nevinovate. Dar peste zece ani, fiecare din ele va fi avut deja un amant. Guvernantele știu bine aceasta. Și deodată par mai urîte, mai bătrîne, mai acre.

★

În seara ceea, ți-am spus : suprapreţuirea ființei tale dincolo de capacitatea obișnuitului, vine dintr-o catastrofă interioară, din certitudinea că ziua de azi e cea din urmă, că mîine o tragedie definitivă se va produce. De aceea despărțirea pentru o zi sau două urcă în suflet tăria acelei emoții pe care oamenii n-o pot încerca decît întrebuințînd mijloace violente : marile plecări peste ocean sau în moarte.

Călătorind dintr-o stradă în alta, adun atîta experiență și emoție cît n-aș fi putut aduna într-un voiaj în jurul planetei, dacă aș fi fost lipsit de această catastrofă interioară : certitudinea că ziua de azi e cea din urmă, că mîine o tragedie definitivă se va produce.

★

Femeia ducea un cîine frumos de lanţ şi părea elegantă. După un timp, el s-a apropiat de zid şi a început să vomiteze verzui. Femeia, deşi privea absent din aceeaşi rochie de mătasă, părea acum complet mototolită. Cîinele fusese singura ei eleganţă.

CREZ

Cred în vîrsta mea, în atributele fiecărei vîrste, în datoria intensificării acestor atribute.
Cred în neexistenţa existenţelor imperios necesare.
Cred în bronzul cuvintelor sunate în veacuri.
Cred în pisici.
Cred în miracolul vorbelor goale.
Cred în absurd.
Cred în perversitatea florilor, fecioarelor.
Cred în orizonturile estetice deschise de psihanaliză.
Cred într-o finalitate cu forme inimaginabile, dar cu repercusiuni anticipat retroactive asupra sufletului contemporan.
Cred în sex.
Cred în ţipete.
Cred în galoşi şi în prezervative.
Cred în vocea strămoşilor insinuată la fluxul inimii.
Cred în sabia peniţei.
Cred în visuri.
Cred într-o viziune sexuală a întregului univers viu.

URMUZ PREMERGĂTORUL

Îmi imaginez lumea pur spirituală dar nu spiritualismul searbăd al profesorilor de filozofie — ca pe un peisaj putînd fi sesizat cu simţurile, dar un peisaj torturat de

febre, făcînd liniile să izbucnească la fel unor strigăte şi sintetizînd culorile într-o alta, necunoscută, care să ardă ochii şi să fie pentru ei ca o pulpă dezgolită pentru simţul genezic.

E un prilej de continuă primenire a creierului, pe care îl ţine mereu treaz, această copulaţie dintre ochi şi peisajele erectate, iscînd o percepere a lumii în delir, şi o agitaţie interioară, ridicînd sîngele în arterţe pînă la înălţimea balcoanelor de pe care te arunci cu capul în jos.

Peisajele acestea clocotind departe, necesitînd pînă la ele un lung voiaj înăuntru, după ce le-ai atins, îţi lasă pentru totdeauna pe limbă un gust puternic de esenţe sublimate care fac ochiul întors în lumea obişnuită să devină — dacă nu absent şi cenuşiu — atunci neastîmpărat şi corosiv, încercînd în fiecare lucru o muşcătură.

Astfel, dintr-o meditaţie care îl va fi dus cine ştie pînă peste cîte graniţi ale realităţii şi din violenţa necesităţii de a fi prezent într-un concret pe care îl dispreţuia şi din care s-ar fi vrut evadat, s-a născut arta acestui straniu Urmuz, care alături de Eminescu, prin zbuciumul şi sfîrşitul lor tragic, prin încăpăţînarea de a nu găsi în viaţă vreun confort oarecare, sînt singurii la noi care au ridicat pulsaţiile literaturii pînă acolo unde peste ocean le-a dus Edgar Poë şi în Franţa galeria ciudată, de panopticum, a poeţilor blestemaţi.

Scrisul acestui nu mai puţin blestemat Urmuz, oricît ar părea de paradoxal şi de trăznit, e totuşi impregnat cu filonul substanţial al unei eterne probleme şi eroii lui vor rămîne multă vreme în literatură aşa cum numai caraghiosul Don Quijotte a lui Cervantes a ştiut să rămînă şi cum dintre atîtea frumuseţi ale ecranului vor rămîne de asemenea caraghioşii Buster Keaton şi Charlie Chaplin — şi cred că nu e greu de găsit corespondenţe suficiente între arta acestora şi aceea a lui Urmuz. Şarjată şi caricaturală la prima impresie, devine după un timp tot atît de simplă şi de tragic omenească.

Pe Urmuz mi-l închipui în viaţă — mai ales în viaţa socială de mizerabile convenienţe — ca pe un copil încuiat de părinţii lui într-o cameră. Acolo, singura lui acţiune conformă e o răsturnare a ordinei apăsătoare, o schingiuire

și o schimbare a sensului utilitarist al fiecărui obiect cu care a fost închis.

Astfel cutia pianului e umplută cu mărunțișurile de pe etajere, lui Napoleon îi stă mai bine cu mustăți, obiectelor de pe masă sub pat și celor de sub pat, în sobă.

Aceste simple năzbîtii, aceste copilării cărora nu li se acordă niciodată larga înțelegere pe care o merită, închid totuși în ele un sîmbure de autentică și desăvîrșită tragedie.

La fel Urmuz, prizonier al unei vieți lamentabile, în scrisul lui a făcut același lucru.

Trăind printre oameni de care îl despărțea prăpăstii de sensibilități, s-a amuzat — exasperat și tragic — să înșurubeze unuia un capac la spate, altuia un grătar de fript pește în barbă — operații care dacă la suprafață par facile, adîncite se dezvăluiesc a fi fructul unei inteligențe ascuțite, a unui spirit de observație deasupra obișnuitului, a unei largi înțelegeri a oamenilor și a unei laborioase munci de frămîntare și de aerisire a stilului, a logicei și a vocabularului — iar cînd toate acestea au fost terminate, și-a umplut țeasta propriului cap cu gloanțe de plumb.

Tragedia lui e poate tragedia fiecăruia dintre noi. Astfel, paralel cu scurgerea timpului, Urmuz capătă tot mai mult o semnificație de zodie sub a cărui lumină halucinantă ne-am regăsit cu spaimă mai de mult, la 18 ani, cînd numele lui a fost imprimat pe frontonul unei reviste ca o solidară strîngere de mînă trimisă dincolo în moarte, ca și acum în toamna aceasta cînd editura *unu* — și editura *unu* să se știe, pentru imbecili și pentru posteritate, înseamnă Sașa Pană, adică inima și buzunarul lui pe care o serie nenumărată de abstinențe de la tot ce e plăcere imediată și vulgară, îl păstrează cît mai intact spre a fi apoi risipit fără nici o ezitare pentru biruința unui crez în care se încăpățînează să stăruie fără vreo oboseală oarecare, clipă cu clipă, așa cum poate numai ideea de diavol a stăruit să fie veșnic alături de cea de dumnezeu — îi strînge într-un volum scrisul lui de nedumeriri și de incizii dureroase.

Cu prilejul acesta, numele lui care lucește atît de dureros în sufletul fiecăruia din noi, ar trebui poate fixat în locul care i se cuvine în arena literară.

Dar în afară de teama că el nu poate fi fixat, că va luneca mereu pe planuri diferite, mai e și dezgustul pentru peisajul în care ar trebui făcută operația.

Cu cine să-l compar? Lîngă cine să-l așez? Care era culoarea și conzistența literaturii noastre în timpul cît el a trăit și a scris?

Sînt mulți acei care nu se îndoiesc că el a fost premergătorul, cel dintîi *de aici și de aiurea* care din vîrful peniței ca de pe o trambulină a făcut primul salt pe o planetă nouă cu o altă atmosferă și cu o nouă geografie a sensibilității și iată noi credem la fel, îi recunoaștem aceasta, dar ce mizerabil paliativ pentru tortura geniului lui care îi va fi ars creierii în nopțile de zbucium și de insomnie.

De-aceea, la acest sfîrșit, nici o medalie, nici un fotoliu postum pentru el; ci lăsîndu-l să circule cu desăvîrșire liber printr-un ținut care poate există undeva, îi trimitem acolo — acum la această a șaptea aniversare de la plecarea lui — dragostea și salutul nostru, fluturîndu-ne sîngele ca pe o cascadă de batiste roșii.

noiembrie 1930

ERA O SEARĂ UMEDĂ

Ioana Maria, era o seară umedă de februarie
cînd ți-am spus: vreau să merg cu tine pe străzi
și vreau să-ți dau o floare.

Așa a început,
orașul în seara aceea era o corabie
care se pregătea să plece departe
și tu mergeai pe străzi alături de mine
pentru prima oară.

Orașul în seara aceea, era plin de întuneric
oamenii treceau grăbiți în toate părțile

se pregătea în lume o mare călătorie
și noi aveam să fim luați și duși departe
fără să știm.

Tu mergeai alături de mine
în întuneric
și mi se părea că te aud cîntînd
o melodie
încet de tot
mai mult pentru gîndurile tale
din seara
cînd mergeam pentru prima oară alături de tine.

Era într-o seară de februarie
un fantastic început de poveste,
Ioana Maria,
și floarea pe care o țineai în mînă
era roșie.

NOI NU AM FOST DECÎT DOUĂ CORĂBII

Ioana Maria, noi nu am fost decît două corăbii
care se întîlnesc într-o dimineață
și de pe crestele unor valuri care țin o singură clipă
se văd și se salută.

Ioana Maria, noi nu ne-am spus decît bună ziua
în unele dimineți
cînd după nopți și nopți de singuratice călătorii
ne întîlneam o clipă ;
și viața ni se usca pe buze amară și tristă.

Atunci, eu mă apropiam de tine, te priveam
și înclinîndu-mă în fața ta, îți spuneam bună ziua Ioana Maria

tu ascultai salutul meu, îl ştiai din alte dimineţi
şi răspundeai la fel.

De la un capăt la altul al vieţii
noi nu am fost decît două corăbii
care îşi spun bună ziua.

Bună ziua corabie care vii dinspre miazănoapte
bună ziua corabie care pleci spre răsărit
bună ziua Ioana Maria.

Şi mările ne poartă acum mai departe.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

H. BONCIU

S-a născut în 19 mai 1893, la Iași. Decedat în 27 aprilie 1950, la București.

Bibliografie: *Lada cu năluci*, Editura Vremea, 1932. *Bagaj*, Editura Universala Alcalay & Co., (1934). *Pensiunea doamnei Pipersberg*. Editura Eminescu, (1936). *Brom*, Editura Cultura poporului, 1939.

Colaborări: *Meridian*.

Pseudonime: Sigismund Absurdul.

BAGAJ... STRANIA DUBLĂ EXISTENȚĂ A UNUI OM ÎN PATRU LABE

(fragment)

Vina că mă cheamă Ramses cade desigur întreagă pe craniul calcinat al tatii care de cincisprezece ani îl mișcă mereu spre stînga și spre dreapta, ori de cîte ori vreun cutremur clatină pămîntul.

Colivia de oase a pieptului său, în care a bătut o inimă cu toate virtuțile și slăbiciunile omenești, azi e desigur plină cu pămînt și un căuș de humă a luat locul limbii, care știa să blesteme cumplit la supărare și să clădească înțelept ideile la voie bună.

Mă întreb cîteodată, cu legitimă curiozitate, dacă în tinerețea lui bărbătească n-a ratat cîțiva Ramseși de calibrul meu, deși am doi frați, oameni aproape cumsecade. Unul din ei, caligraf la o mare societate pe acțiuni, celălalt, mai tînăr, abil alergător pe sîrmă după gologani, amenințat să-și crape capul la fiecare demonstrație.

Cu mama, lucrurile stau pînă azi ceva mai puțin limpede. Cred, însă, că a presimțit că în pîntecul ei coace nebunia unui strămoș șugubăț și alcoolic, căci altfel nu s-ar fi străduit la începutul fecundării să-mi desprindă embrionul din rădăcina ei.

Poate că din pricina asta apăs cu dușmănie cîteodată, vîrful peniței pe hîrtie, pînă ce se deschide o gură de cerneală cu două buze negre, pe care mi-e teamă să le pipăi, cum altă dată, în copilărie, mi-a fost groază să mă ating de portalul acoperit cu postav negru, drapat în fața caselor celor adormiți pe veci.

Tata a murit în stradă, răpus fulgerător de un atac de cord.

Despotul, sub teroarea căruia am fost constrîns să merg pe drumul hotărît de el, și-a rezimat spinarea de gard și a murit în picioare, cu stînga în dreptul inimii, iar cu dreapta încleștată pe mînerul de argint masiv al bastonului, pe care l-a frînt o secundă mai tîrziu cu greutatea trupului, în clipa prăbușirii.

În noaptea aceea de toamnă, cînd, aplecat peste spata birjarului, străpungeam cu sulița ochilor căscați bezna drumurilor desfundate de ploaia măruntă ce cădea într-una, am cuprins de departe, la o cotitură, incendiul galben și prelins în pîlpăiri, din geamurile salonului de primire. Și înțelegînd, în sfîrșit, cruntul adevăr, fiara turbată din mine a început să răcnească.

Tăcerea cumplită a tatei mi-a răscolit tot mai mult de atunci încoace o suferință crîncenă, cu neputință de a mai fi tămăduită.

L-am iubit fără să-mi dau seama în care ascunziș de suflet mi-a zăcut de-a lungul anilor acest simțămînt.

Sînt impresionante obiectele de care s-a servit cu o zi înainte cadavrul de azi, cînd cugeți că omul de ieri nu va mai întinde mîna după ele, niciodată.

O singură dată i-am primit sărutul rece la poarta casei părintești, cînd, cu coburii îndesați cu rufărie de harnicele mîini ale mamei m-am despărțit de el, ca să intru în vîltoarea războiului.

De ce oare nu ne-am aruncat atunci unul în brațele celuilalt, să ni se fi prelins pe obraji sarea și dulceața lacrimilor noastre?

Am fost leneș, dar el m-a iubit. Privirea lui de plumb era numai oblonul ce acoperea o duioasă iubire pentru haimănaua de treisprezece ani, pentru nepăsătorul de optsprezece și mai tîrziu pentru nefericitul semiconștient de douăzeci de ani, cu toate drumurile închise.

Azi încă, după două decenii de cînd m-am împotrivit cu încăpăţînare să-i privesc chipul pentru totdeauna adormit, surîsul său rar şi cu atît mai singular şi preţios, mai stăruie să-mi ardă inima.

. . . . . .

Cuget iar la zilele copilăriei, cînd teama de el mă făcea să-l doresc plecat departe în lungă şi nesfîrşită călătorie. Mai cu seamă cînd, din pricina lui, mi se scoteau perinile din pătuc în fiecare dimineaţă şi eram lăsat descoperit pe salteaua de fier, unde rămîneam înghemuit pînă ce mătuşa Sarina venea să mă ia pe sus şi să mă ducă în braţele ei voinice sub apa rece a robinetului.

Mătuşa Sarina lua baia în faţa mea şi a fraţilor mei. Stătea în picioare cu trupul gol şi alb în ligheanul cu apă. Numai eu îndrăzneam să mă apropii şi să-i mîngîi coapsele.

Dînsa făcea haz, cînd bunica mă gonea din cameră.

PENSIUNEA DOAMNEI PIPERSBERG

(fragmente)

„Dar să revin la pricina plecării mele de acasă", făcu el, după ce băgă în gură cele două maşini infernale.

„...Într-una din zile, pe cînd mă credeam încă ceva mai răsărit decît măruntul Bonaparte, femeia mea, Gloria, obosise să mai mintă, şi îmi trînti în cap un adevăr atît de trăznitor, încît am amuţit. Spune „A", îmi porunci medicul chemat în grabă. „Aaaa..." făcui căscînd gura ca o ştiucă trasă pe uscat, şi fără să mă solicite cineva, spusei dintr-odată „abece". Problema era dezlegată.

Se vede treaba, că ochii îmi erau prea sticloşi şi dădeau de bănuit, căci maica mea, răcnind ca o leoaică lîngă puiul nimerit în plin, mi-a descleştat fălcile cu toate cele zece degete ca să mi se uite în gură. „Ai băut otravă?" plînse mama, în vreme ce Gloria nu ştia cum să-mi intre în voie. Ca să-mi facă plăcere, spunea că e gata să se despartă de

mine, și că dacă vreau, pleacă îndată numai ca să nu mă vadă cum îmi pierd mințile.

Sînt opt ani de atunci, și ori de cîte ori ciocănesc cu degetul făcut cîrlig fruntea ei îngustă, îmi întăresc convingerea că Gloria are cap de fier.

...Dar văd că iar m-am îndepărtat de subiect, adică de cauza care mă silește să fug din cînd în cînd de acasă, recunoscu el obosit, arătîndu-mi în același timp o fereastră deschisă la clădirea din capătul opus al străzii.

„Acolo e camera mea, și fiindcă vreau ca doamna Pipersberg să nu ne simtă, urmează-mă pînă în dreptul ferestrei. Voi îngenunchea, îmi spuse dînsul tainic, ca să te poți urca din stradă ca pe o scară de pompieri, pe ramificațiile coarnelor mele, cu vîrfurile sprijinite pe cerceveaua acoperișului".

— „De ce atîta oboseală?" îl întrerupsei pe tonul cel mai amical, sprijinindu-l pînă la poarta pensiunii.

Acolo, Ferdinand Sinidis, pironit în prag, deveni subit preocupat de ora prea înaintată.

Era pe la amiază...

*

„Nu se poate împlini o carte despre carne, susținu cu vehemență Ferdinand Sinidis, dacă nu închizi în ea și femei de calibrul Albertinei.

Cînd sosise din Olanda cu scufiță și încălțată cu saboți, adusese de pe țărmurile țărilor de jos, un miros stăruitor de icre negre și de untură de morun. Cu toate că din prima zi făcu surcele din opincile de lemn, părăsindu-și pentru totdeauna pitorescul ei costum cu bretele la pieptar și mălacovul ondulat, Albertina rămăsese pentru mine pescărița cu bujorii în obraji, voinică la trup și cu chipul alb ca urda scoasă dintr-o hîrtie scrisă cu cerneală roșie, parcă.

Îmi plăcuseră de la prima vedere, ochii vineți, genele castanii, de aceeași patină ca și părul lins, plecat din boneta care-i ascundea o bună parte a frunții drepte și netede.

Doamna Pipersberg o angajase, impresionată de arătarea ei masivă și totuși mlădioasă. O primise după ce făcu un calcul rece de femeie de afaceri, concediind pe loc două fete slăbănoage, stoarse de muncă.

Ceva mai înaltă decît mine, Albertina mă privea de sus, cerceta banana ce i-o dăruiam în treacăt, şi zicea cu gura plină „Ih dankă". Era femeia-vacă, de douăzeci de ani, cu carnea coaptă şi cu fiecare mădular descoperit în ţipăt.

Intra în toate dimineţile, cu cîrpa, măturoiul şi fărăşul. Mă găsea în pat, citind, sau la masa de scris în faţa paginilor încîlcite. Obişnuită cu indiferenţa mea, deschidea ferestrele şi lumina zilei, caldă şi binefăcătoare, inunda încăperea.

Venea şi pleca mută, deranjîndu-mă de fiecare dată, ca să mături de sub scaun şi masă, cocoloaşele de hîrtie şi mucurile de ţigări.

În fiecare dimineaţă, Albertina se apleca peste fereastră, să-mi scuture pijamaua. Erau momentele cele mai periculoase. Se declanşa o luptă îndîrjită între demnitatea mea şi carnea ei văzută din spate, de la gleznele goale şi subţiri, la muşchii pătraţi ai gambelor ce ieşeau la lumină sub rochiţa de batist.

Stătea cîteva secunde lungi cu privirea cine ştie unde, cu urechea atentă la un cîntec de flaşnetă, abia perceptibil, şi care răzbea pînă la noi, dintr-o curte închisă ca de puşcărie, cu zidul de beton.

E bătrînul flaşnetar orb. Vine regulat în curtea noastră. Are o barbă scămoasă, ca din bumbac galben şi decolorat. Un umăr îi este mai înălţat şi ţine o mînă sprijinită pe curbătura ciomagului, mult prea înalt, cu care cercetează zidurile cenuşii, înainte de a face un pas. Sprijină flaşneta pe piciorul ei de lemn subţire şi învîrteşte manivela pînă cînd i se azvîrle un ban dintr-o fereastră. Portarul îl culege şi-l depune în pălăria întinsă a bătrînului cu carnea veştedă şi macră, o carne cu pielea zbîrcită, cu plămînii stafidiţi şi cu genunchii îndoiţi, de mărţoagă.

...„Ce mai aştepţi, Albertino?" o întreb, plictisit că zăboveşte cu cîrpa pe rama patului, fără urmă de praf. Ea îngenunchiè fără să răspundă proptindu-şi podul palmelor într-o cîrpă flanelată. Sînii rotofei, ţîşniţi din scobitura largă a bluzei, se reflectară, legănîndu-se în ritmul braţelor înfipte în parchetul lustruit.

„Albertino, stai așa!“ îi poruncii. Ea duse mîna înapoi și se descoperi. Linia hotarului nu se vedea pe dealul neted de carne albă, ci doar o umbră slabă, mai mult bănuită, în unghiul șomoiogului de păr încurcat, cu fire creţe, cafenii, galbene și blonde. Proptită în coate, cu fruntea în pervaz, Albertina mi se înghesui, adîncindu-și astfel albia goală a șalelor, peste care căzui, mai apoi, amorțit, culcîndu-mi obrazul pe spatele ei, de unde îi puteam auzi puternica bătaie a inimii.

„Am să sfîrșesc la balamuc!“ strigai apoi dezmeticit, după ce olandeza plecă din cameră, trîntind ușa și bombănind, supărată de întîrziere, în coridorul ce se cutremura sub pașii ei.

Abia la sunetul de gong care vestește ora prînzului, m-am surprins adîncit într-un poem de Rilke.

ÎNMORMÎNTARE CLASA-NTÎI

(pe muzică de Igor Strawinski)

Moarta decedată,
sucombînd umilată,
șase cai drapați
ferches îmbrăcați,
sorcoveau în cale,
capetele goale,
conducînd la groapă
o păpușă doapă.

Ferdinand Sinidis,
cap de conopidis,
gură de nisetru,
barbișon de fetru,
suspinînd încet,

s-a retras discret,
vrînd ca să se ducă
pînă la ulucă.
Bine... săr o frază
care nu cadrează...
...Frac decorativ,
încheind tardiv,
dînsul, pantalonul,
cîntă şi trombonul
marşul de Chopin.
Domnul cu joben,
din Societate,
costeliv şi chel,
a vorbit niţel.
Stîlpul de bodegă,
cu profil de cegă,
Rompapas Pericle,
cu presbite sticle,
vechiul meu amic,
n-a mai zis nimic.
Trippermann Mauriciu
duce din oficiu
condoleanţa mută
şi, plecînd, salută.

Urlă Paraschiva,
şterpelind coliva,
plînge anonim
soţul legitim,
ce-şi tăiase vîna
toată săptămîna.
Ofiliţi copii,
din epidemii,
sînt conduşi în racle.
Trece mort Eracle
— plăcintarul din
strada Cobadin —
şi deasupra urlă
clopotul din turlă.

NĂLUCI

Sună stingerea, tăcere, singur lasă-mă vecine,
Gîndurile fără duşumea, fără acoperiş,
Fără gînduri, fără tine, cu mine şi fără mine,
Uite cum le prind, uite cum le pierd, uite-te !

Eu le dau, eu le iau, mă joc cu ele, bat în tine,
Îmi răcoresc arşiţele, le zvîrl în sus şi cad,
Fără să mai dau, fără să mai cer ce mi se cuvine,

Nici de sus, şi nici de jos din iad,
Spre care plec cîntînd şi duc un om străin în mine.

INSCRIPŢIE PENTRU VEACUL URMĂTOR

Cînd trecuse Sigismund, o mînă de inşi,
Măsura talentele şi nobila artă.
El, surprins de panica marilor învinşi,
S-a oprit undeva, pe o linie moartă.

Cu mîneca şi-a şters din ochi scuipatul lor de ură,
Şi iar s-a strecurat prin vis, strălimpezind poeme,
Iar după ce se zbuciumă pentru nimic, peste măsură,
Murise singur, resemnat, sărac şi prea devreme.

ADIO

Ţiuit căpăţînos de pe frontul de vest,
Dincolo miresmele din iorgovan,
Pe catapetesme purpură incest,
Spoit cu sînge mult încă de-acum un an.

Ce tot clămpănești din plisc, Lenora,
Visele cu muzică trec prin alambic,
Și se scurg prin negură, pe unde curge ora,
Ala-bàla, tic-tac, pic-pic.

Barca înecă la cinci fără șapte,
Timpul împlîntă un cui în loc vacant,
Bine, zise Sigismund, să treci pe la noapte,
Să contemplăm halucinați gongul ambulant.

Căci pînă cînd alături cu turmele și clanurile,
Nathan, toarnă, să mă spăl pe mîini,
Trec peste deal să beau cerul și lanurile,
Și să dau apă proaspătă la cîini.

Voi coaseți-vă buzele și nu mai cuvîntați,
Despletiți cuvintele că-i păcat de osteneală,
Trageți foarte lung arcușul și alunecați,
Cu privirea pironită în galbenul de portocală.

Începeți cu postul oam de joi înainte,
Feriți-vă de sacagii și umblați mereu călare,
Rămîneți sănătoși copii, să fiți cuminte,
Și să-mi păstrați în portofel protezele din maxilare.

DAN BOTTA

(Dan Botha)

S-a născut în 26 septembrie 1907, la Adjud (Vrancea) ; a decedat în 13 ianuarie 1958, la Bucureşti.

Bibliografie : *Eulalii* — precedate de *Veghea lui Roderick Usher*, cu o Parafrază de Ion Barbu, Editura Luceafărul, 1931.

Colaborări : *Contimporanul*.

CANTILENĂ

Death was in that poisonous wave,
And in its gulf a fitting grave
For him who thense could solace bring
To his lone imagining
Whose solitary soul could make
An Eden of that dim lake.

Edgar Pöe

Drumuri mediane,
Plaiuri şi savane,
Lande monotone,
Lirice OEnone,
Duceţi-mi la vale
Albele ovale.

(Turma nici sublimă,
Nici savantă, ci
Oaia unanimă,
Clară ca de zi.)

Ceruri paralele,
Duceţi-mi cu ele
Ultim ciobănel,
(Frate mi-e şi el)

BCU IASI/CENTRU UNIVERSITY LIBRARY

Cu ochii preaplini
De aquatici, trişti crini,
Flautele pline
De limpezi albine.

— Cioban ciobănel,
Inimă-inel,
De ce mi-ai lăsat
Vîrfu-nsingurat ?

Nu mai priveghezi
Dreptele amiezi,
Nopţile abstracte,
Astrele exacte,
Culmile lucide,
Pietrele aride ?

— Sînt prea viu, prea trist,
Înger trismegist,
De amiaza pe ţeastă,
De seara prea castă,
De stînci detunate,
Reci, halucinate
De seninătate.

(Creier unde ascunde
Apele profunde,
Lacul nins pe frunte...
Creier e de munte !)

— Nordic ciobănel,
Tristul meu model,
Cine te aduce
Pe cărări în cruce,
Sub limpedea punte
Cu seara pe frunte ?

— Poate, călător
Liricul meu dor,
Stelele de apă,
Umbrele pe pleoapă,
Cornul depărtării,
Muzicile mării !

(Pe vîntiri ascult
Orficul tumult,
Cînd şi-ardică struna
Fata verde Una,
Duce-i-aşi cununa !)

*

Palide OEnone,
Paludate zone,
Duceţi-mi la vale
Tristele ovale.

(Lunile îndoaie
Seara liniştită,
Salcia de ploaie
Şerpii şui şi-agită.)

Fruntea cînd amurge
Osul putred curge.
Cerul fals difuză
Somnul de ceruză.

Luna verde lasă
Bruma veninoasă

Îngeri cad, opale
Septentrionale.

— Ca oglinda-i pal
Misticul oval,
Şi luna subţie
Mîna străvezie,
Şi-n ochii vagi sufăr
Umbre de nenufăr,
Întoarce-te dar
La Gîndul-amnar !

— Gerul să se-ntoarcă,
Viul Nord să-l toarcă,
Îndurata Parcă ?
Oh, mă cheamă-ntruna

Palida, nebuna,
Fata verde Una,
Și-n mine se strînge
Piatra ei de sînge...

(Rar umblau pe vînt
Iazme ca de steme,
Tremurat pămînt,
Vînăt de blesteme !)

Și-a trecut pe ceață
Apătoasă față.

Și-a trecut pe lună
Rătăcita dună.

Cum spre somn dori,
(Floarea mea de-o fi !)
Pajură-fîntînă,
Nesfîrșită stînă,
Plaiuri unde mint,
Austral argint —
Putredele ploi,
Lacul vechi din noi,
Acte grele, acte,
Moarte cataracte.

Liniști mari se-ntind
Dăruind, plutind,
Lobi de albă lume,
Somn mirat în spume,
Cînd s-aprind egali
Crini opheliali.

(Cu lacrimă-naltă
Trestii vechi tresaltă
Cununata baltă...
Lespezi mari de apă,
Inima îngroapă,
Lacrima îngroapă.)

*

Ape albe cresc
În arhaic ropot,
Pe cînd mai ceresc
Tînguiosul clopot :
— Cioban ciobănel,
Limpede inel,

Trupul meu își frînge
Piersica de sînge,
Părul meu își lasă
Verdea nebuloasă,
Limfa mea ascunde
Stele moi, profunde...

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

C. Brâncuși

ILUSTRAȚIE LA „PLANTE ȘI ANIMALE"
de ILARIE VORONCA (1929)

BCU BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

C. Brâncuși

B. FUNDOIANU (1930)

BCU IAȘI/CENTRALĂ UNIVERSITARĂ/LIBRARY

B.C.U. „Al. I. Cuza" IAŞI

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BARBU BREZIANU

S-a născut în 18 martie 1909, la București.
Bibliografie : *Nod ars*, 1930.
Colaborări : *Contimporanul ; Meridian.*

OFRANDĂ

La unghiul marelui glob
Pitit adînc zace-n glod
O mlădioasă comoară.
Mîine, azi, odinioară.

*

Din sfîrc de stea, din pisc
Zmeu ager zvîrle disc :

Luminos de iute
Leghe taie sute
De-nalță fîntîna
Sfredelind țărîna
În dreptul comorii
— Semnul ursitorii —
Joc triumfal spiral
Prin viu stîlp vertical.

Ca prin vîrf de țîțe
Sare foc de mîțe
Sus, la Isus, mai sus,
Către soarele dus
Departe din lume
Prin zori de minune
Unde... nu se spune.

LACRIMĂ

Tot stînd, untdelemn blînd,
Omul a oftat gînd.
Poposit sus — cu dor —
Căzu-n dar florilor.

JIND

I

Surugiul se îngăna sanie...
Necheziţii, boturile chele,
Căpătau hai-hui, aspre nuiele
...Peste cîmpul tolănit, danie.

Iar perechea — lunecuş ageamiu —
Privea vorbele din ochi, cum hoţii
Cari dau ocol toiului nopţii,
Nehotărînd pasul, gîndului viu.

II

Degeaba... Nu aflat-au nicăiri fir în fir,
În urzeala aurului patrafir —
Ci, soare prin cosiţa părului tăiat
(Pentru băiat, şi degetul la scărmănat).
Şi ochii cerului — aduşi de rîndunici,
Dintre ţărmurile recilor tunici —
Cari rotunjesc amintiri trebuitoare,
Lucind în raze arse, răsfăţătoare.

Yta se prenumea. Margareta, Margueritta, Ytta : Yta. Tocise numele odată cu glasul.

Era una pe care o văzusem întîi silabisind uliţa — găsită echivoc îmbrăcată, cu panaş alb în jurul cefei şi pălăriei, cu pantof negru pe care lucea diamant de sticlă pură. Şi în ciuda acestor remarcabile apendice, frumuseţea în regiuni nemăsluite se arăta deplină.

Am gonit urma ei, am împiedicat lîngă ea, şi tiptil am preumblat braţ la braţ. Normal. Fiindcă se titula „artistă" la teatru-cinema-salata, ieşea seara pe scenă. Şi ziua (sărbătorile) cînd în simţul unei cazărmi liberate, era mîncată din ochi treziţi... Iar restul, la lucru.

O nimerisem în ultima fază, pe drumul penultimei.

În consecinţă, printr-o ieftină contramarcă, mă aflam participînd la un spectacol de mahala, în sala umplută, cu tipi împănaţi cu servitoare prostmirositoare sau domnişoare incerte, în aer aburit de necinste şi zgomote, apostrofe, complimente sonore, suspecte...

Aproape sufocat, nu mai bisez spectacolul, am răpit-o timpuriu din acest sîn robit cu argumente minore ; s-a preferat într-o aventură bănuită fără a doua zi. Raptul era definitiv.

*

Într-o străinătate a fost şlefuită această stea ţuguiată şi adusă la dimensiuni simetrice. Dovedea a fi maleabilă.

*

Preschimbată, se afla, sub veghe, în corpul de case ce stăpîneam. În aripa stîngă, autonomă, Yta cea dezbărată de gusturi autentice, colabora existenţei cu multă aparenţă.

Fără simptom, într-o zi, şi cu tot sfatul doftoricesc, femeia începu să se usuce. Se usca în secul înţeles ; piere apa dintr-un smîrc, i se topea şi carnea : desenau bine accentuate oasele oscioarele. Eu care o vedeam cotidian goală (permit să mă prezint — sînt pictor pentru artă şi multiple

pilde ce-mi plac) scăpam din ziare pielea ce se strîngea prin orbite şi coaste, atrasă de o normă lăuntrică...

Fără de leac, urmăream circumspect acest fenomen de tragică sleire. Era cea din urmă atenţie ce-o puteam lăsa asupra sufletului său, neutralizat.

Degetele de la mînă pierdeau rotunjimea ; chiar subţirimea. Scobite, noduroase, reaminteau sinistrele insecte lunguieţe, ce mimetic aşternute abia le deslueşte de lemnul crăngilor.

Se apropia de bunăseamă, realităţii.

Ochiul, însă, în tabietul său respingea net însuşirea firescului, ascetizarea brăzdată prin carne — ţiuindu-i prea bine încă, zvonul ultim, lucitor, al balului din sala oglinzilor.

Unu.

În pădurea cîntătoare de trupuri, alinată prin lascivul filtru al saxofoanelor, legănată strîns în jocul ameţelii, superba încărnată primi — abil — deochiul de babă mare, menţinută în pietre scumpe şi geloasă pe virginalul dansator. Veterana poftă ricoşă în chipul iniţiat, fie o jumătate veac, de ţigancă pielea roşie din şatra ce da tîrcoale ţării de jos a Dunării.

Smucită, apoi copleşită, modelul găsi ocrotire, provizor, pe terasă. Tainic împunsă, nedumirise...

Era noaptea dimineţii, şi timpul peste trupul îmbăiat de freamătul lănţuirii curmate, fu prielnic unor adieri şi schimbări calorice.

S-a spovedit.

A doua seară, priveau ochi veştezi în cearcăne ieri neofilite.

S-a spovedit.

De a doua săptămînă i se sorbea nespus fusul trupului. Yta, Yt...

Spre a doua lună a tuşit mic ghem o stafidă străvezie, de culoarea liliacului...

Şi de doi ani, fără motiv inteligent, murise.

Am regretat.

F. BRUNEA-FOX

S-a născut în 31 ian. 1898, la Roman.
Colaborări : *75 H.P., Punct, Integral, unu.*

RĂZBUNAREA LUI PAPUFILI

Doamnei M-y

Papufili, adică omul care şi-a pierdut memoria într-o marţi, după ce-şi consultă nodul batistei, se adresă infailibilului său prieten :

— Scumpul meu Filipapu, crezi tu că sînt fericit ?

— Cred.

Papufili se grăbi să-şi oglindească emoţia în verigheta soţiei sale.

După şapte ani de convieţuire plană, am aflat azi, draga mea, că-s fericit. Mulţămesc discreţiei tale, greu încercate în şapte ani de convieţuire plană.

Şi Papufili, făcu conştiincios un nod la batistă, ca să nu uite că-i fericit.

*

Era într-o marţi, tocmai cînd aniversa două decenii de la pierderea memoriei, surprinse într-o chelie, o gură, o singură gură, cu patru buze adulterine. Gura purta fracul lui Filipapu şi decolteul soţiei sale.

A doua zi demisionă din funcţia de manechin la fabricantul de sicrie.

Se duse la baie unde jură să se răzbune, împuşcîndu-se pe cadavrele celor doi mizerabili.

Şi, pe cînd se îmbrăca, conform unui vechi obicei, ca să NU UITE hotărîrea, îşi făcu un semn la tîmplă cu revolverul.

INSULA CU BIVOLI

Supuşii erau negri. Prinţul, însă, era negru. Insula exact mărimea topografică din atlas minus terenul ocupat de baobabul regal compus numai din două compartimente unul locuit de bulibaşă altul de elefantul intendent care servea ca parapet în caz de inundaţie şi panoplie.

— Gata băieţi ?

Din cocotieri, fructe coapte, căzură la semnal toţi supuşii cincizeci în care intrau şi miliţienii în vremuri normale cimpanzei.

Prinţul trase din abcesul elefantului săgeţile puse la otrăvire cercă cu limba virulenţa şi muri ceva mai tîrziu. La ieşirea din insulă înfipse placarda „accesul interzis" căci s-a întîmplat odată invazie de strigoi. Bărcile aveau formă de crocodil şi încărcate cu trupuri, de crocodili sătui. Apoi mlaştina din care se fabrică bivoli unde arcaşul iscoadă se înecă nu fără să fi ţipat cele trei strigăte de alarmă din care două de agonie.

Bivolii se cheamă aşa ca să se deosibească de mlaştină, au delegat unul reformat, pentru abator.

Înecatul n-avea nici un copil. Prinţul dimpotrivă era steril.

Acasă singura femeie se juca cu papagalul statistică ştia numele tuturor amanţilor şi nu văzuse niciodată Italia deşi fornicase cu un marinar cu cizme.

La vînătoarea de struţi prinţul nu omorî decît patru supuşi şi un misionar. Din biblie făcu foi de plăcintă şi nefiind savant îi căzu dintele ce-i servea ca monogramă.

Insula fu cumpărată cu decimalul de englezi. Se poate vedea la Britsh Museum în galantar între ochelarii lui Omer şi oul lui Columb.

Prinţul fu multă vreme reclamă de gulere.

RECVIEM

CHITANŢĂ

S-a primit de la Ploieşti
capul lui Ogaru.
MORGA—BUCUREŞTI

PROCES-VERBAL SCRIS CU CREIONUL

Cornul de vînătoare. Unul la doi plămîni. Plisc de argint bătrîn, mirosind bomboane de mentă. (Cînd sufli iese o pădure şi atîţi haiduci cu tîmple verzi, cîte vădane.)

De şase ori nasturi cu zimbri cum poartă voievozii pe catafalc. Zece mustăţi de arnăut, trei bărbi de episcop, căptuşite cu piele proprie, găsite la hanul Lupului, în perna de căpătîi.

La fata ovreiului, o rochie de stareţă şi o dantură de baga cu lumini, pentru pus în păr.

*

Dînsa avea trei inimi (socotind şi cele două ţîţe), şi-i plăcea să se vadă dublu în iaz, ca-n cărţile de joc, unde ovreiul prăsea o herghelie de ştiuci. Mister.

Ispravnicul a ridicat spînzurătoarea din cel mai înalt lemn, (lemn de cer) şi trei zile juvăţul a ţinut gura căscată, plus un vînt negru, de vărsat, anume tocmit.

Banditul venise la bîlci să cumpere doi milionari. Fata ovreiului pretinde că e grea. Cui se cuvin galbenii ? El era însoţit de spinare (de care nu se despărţea niciodată) şi în dinţi o frunză de arţar, zice, ca să-i păstreze umed un sărut, luat ploscă la drum.

Avea o gaură în piept, să poată răsufla în caz de moarte. Ispravnicul aşteaptă să nască fata ovreiului pentru corp delict.

*

Pe tipsie la ospăţ.
Madame est servie !
(dacă n-ar fi gura aş cere-un
ardei roşu)
ce somn de nuntă sub gene,
ce vizavi de viaţă.
Suflet nu lua expresul.
Distanţa de patru ore
între ceaţă şi trup.
Iată-te purtat subsuori
ca o pîine,
cuminte pe orice mobilă :
cap de bufet
cap de sobă
cine strige numele de
vînat,
cînd doctorul îţi zmulge faţa
ca un *passe-montagne ?*
cap de grădină
cap de birou
suprapusă vedere, dublu-orb
cap de vitrină
cap de mînă.
Ochii puteau fi nasturi
(chipul meu are o pată de
deget
nu ţi-a şters gardianul

pupila).
Mă auzi ?
Dacă evadezi, vino
la mine *presse-papier !*

CAZINO

Femei beau marea cu paiul
Toţi delfinii sînt în haină de seară
În oglinzi chelnerii îşi oferă reciproc Malaga
Pe terasă, farul fricţionează tîmpla baronului.

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

F. Brunea

ROLL A PORECLIT-O
ZEBRA (1929)

BCU IAȘI/CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

POEM DE BUZUNAR

Dacă aţi fi cel puţin poloneză, doamnă, numele dumitale s-ar plimba toată noaptea pe cer : — Dar sînt... — Pardon. Dacă aţi fi cel puţin spaniolă, aţi avea un cîine alb, o mamă cameristă, în faţa inimii un şofer-prinţ şi-n fiece ureche un candelabru de diamant. — Sînt... — Pardon. Nrl. 15 e un foşnet de program. Atît. Vă place muzică de cafea ?

Admiteţi că un tren poate trece prin tine ca un fior ? Şi o ţară. Şi o stea. Şi o oră ! Şi... — Dacă aţi fi dansatoare, v-aş învăţa cum să beţi şampanie fără să rîdeţi, cum să purtaţi ochi negri — sînt foarte la modă — şi cum să vă sinucideţi primăvara, numai 24 de ore. — Domnule bancher, exageraţi, sînt dansatoare... — Dacă aţi avea numai 30 de ani, — nu-mi arătaţi dinţii, sînt convins —, v-ar chema Ludmila, — nu-mi exhibaţi paşaportul, ştiu — aţi avea un picior bine întins pe ciorap, o cruciuliţă de păr şi o poşetă plină cu ţigări, cărţi de joc şi adresa unui mamoş. — Domnule, etc.

Scena s-a petrecut aidoma. Domnul i-a tras o palmă. Femeia a ţipat foarte încet să n-o audă pruncul din stomac.

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

SCARLAT CALLIMACHI

S-a născut în 20 septembrie 1896, la București.
Bibliografie: *Frunze,* 1920. *Tăceri imobile,* Editura Socec & Co. *Alb și negru,* 1927. *Erotice,* 1933.
Colaborări: *Punct* (redactor șef), *Contimporanul.*

LIBERTATE

Zăpadă,
cruci
și sînge înegrit de vaiete
și lacrimi.

Un cerșetor,
o oarbă
și-un cîine-n căutarea unui os
uscat.

Strigăte,
rîsete
și sărutări pătate de sînge
și de teamă.

Palate,
ruini,
soldați în uniforme rupte
și parfumate.

Iubiri,
credință
și prostituții în brațe obosite de
neant.

Petrograd.

CEI MULȚI

Cucernic, monoton, lovea în mările
de gheață,
vîntul și valul greu, rătăcitor pășea,
fățarnic.

Un nor de gînduri ucigașe
se prăbușeau,
pe țărm de negre sărutări,
furtuna.

Și singuri — ca îndrăgostiții zilelor
trecute —
se avîntau, spre zorile polare,
uitații...

HAMLET

Lovea-n coloanele de marmură,
profundă, neagră,
marea.

Și zgomotul fatidic, monoton,
se strecura-n gîndirea trecătorului
răzleț.

Și pașii lui sunau pe piatra roasă
și umbra lui strivea, pe negrul rece...
viața.

Pe bolta cerului se-ndepărtau
suspinele-nstelatei veșnicii,
de teamă.

Şi el se ascundea mai mult şi tot mai mult
în labirintul eternităţilor
perfide.

Lovea-n coloanele de marmură
profundă, neagră,
marea...
Iar el mergea, mergea mereu.

1922

ZAIL STURM

— tabloul IV —

Frontul aproape de Minsk.
O noapte ploioasă de toamnă. Anul 1916. Casă de ţăran. O odaie puţin luminată. Peste tot răniţi: unii sînt pe jos, alţii sînt culcaţi pe brancarde. Un doctor şi o infirmieră le dau ajutoare. Gemete şi horcăituri.

Infirmiera (doctorului, încet.): Bătrînul moare...
Doctorul: Rană adîncă în pîntece. Suferă mult. Se mişcă.
I rănit: Apă.
Infirmiera: Vin *(li se dă să bea.)*
I rănit: Doamne!... Sfîntă precistă!... Apă!... mi-e sete... Mă arde gîtul... mor...
Doctorul: Ai să te vindeci.
I rănit: Am doi copii... doi... sînt mici... apă... *(Închide ochii şi oftează.)* Sfîntă, prea curată... Eu... Eu... *(Un ţipăt.)*
Infirmiera: A murit.
Doctorul: Da.
Infirmiera: Biet necunoscut!
Doctorul: Încă unul!
Infirmiera: E al zecilea pînă acum.
Doctorul: Răni grave, îngrijiri tîrzii.
II rănit: Mi-e foame. N-am mîncat de trei zile.
Doctorul: În curînd vei mînca.

II rănit : Nimic... nimic... nimic...
Doctorul (aprinde o ţigară) : Nu mă mai ţin picioarele. De 24 de ore se măcelăresc fără milă.
Infirmiera : Germanii ucid, ucid, zi şi noapte ; iar ai noştri nu mai au muniţii... E îngrozitor *(încet)* mor ca vitele.
Doctorul : Sînt inconştienţi.
Infirmiera : Şi plîng. Ţipetele lor, rugăciunile lor sînt sinistre. Mi-e frică de acest sublim sacrificiu... e prea sîngeros...
III rănit : Destul ! Îmi ardeţi ochii... Vine moartea... vine moartea... lăsaţi-mă.
Doctorul (Infirmierei) : O compresă, repede, repede.
III rănit : Sînge... E negru... negru... negru... Soarele se prăvăleşte în nori. Auzi ? Vin cîinii. Vor să ne mănînce. Le e foame... Sînge... Lăsaţi-mă ! Sînt sărac... sărac... o rublă... Mi-e sete... sete... sînt bun... bun... Vă iubesc. Negru, negru. Sînge. Vorbiţi. De ce tăceţi ? Soare ? *(geme).* Nu, Nu, mîine... e negru.
Doctorul : Deşteaptă pe ceilalţi răniţi.
Infirmiera : Toate camerele sînt pline. Nu putem să-l lăsăm afară. E prea umed şi prea frig.
Doctorul : Nu poate trăi mult.
III rănit (cu putere şi ură) : Nu ! sînt sărac... bolnav... O rublă ! Lăsaţi-mă ! Ochii ard... *(Din ce în ce mai tare)* Nu... Criminalii ! *(urlă.)*
Infirmiera : Ce pot să-i fac ?
Doctorul : Nimic.
Infirmiera : O injecţie cu morfină.
Doctorul : Nu. N-avem multă. Trebuie s-o păstrăm pentru cei ce mai pot fi scăpaţi.
Infirmiera : Mi-e milă de acest om. E încă atît de tînăr.
Doctorul : Sărmanul băiat. *(Se aduc alţi răniţi.)*
Infirmiera (Brancardierilor) Cîţi sînt ?
Brancard. : Şase.
Infirmiera : Culcaţi-i în colţ, lîngă fereastră.
Brancard. : Plouă înăuntru.
Infirmiera : De cînd ? *(Se apropie de fereastră)* Hîrtia e udă. Ploaia trece prin ea. *(Doctorului)* Ce să facem ?
Doctorul : Bateţi scînduri la fereastră.
Infirmiera : Nu avem.

Doctorul : Atunci ?
Brancard. : Astupați fereastra cu o pînză de targă.
Infirmiera : Să încercăm.
Zail (Rănit la cap și la brațul drept.) Mi-e frig... nu mă mai pot mișca... O ceașcă de ceai, vă rog. Sufăr... *(Doctorul și infirmiera îi dau îngrijiri.)*
Doctorul : Mai avem ceai cald ?
Infirmiera : Puțin... cred. Mă duc să-i aduc *(Iese).*
Doctorul (unui rănit) Te simți mai bine ? *(Rănitul răspunde afirmativ.)*
Infirmiera (Cu o ceașcă de ceai în mînă.) E cald. Ai noroc.
Zail : Îți sînt recunoscător.
Infirmiera (Către doctor !) Tremură de frig. Și nu mai avem nici o pătură.
Doctorul : Ia pătura de pe ofițerul mort.
Infirmiera : E plină de sînge și noroi.
Doctorul : Nu face nimic.
Infirmiera (Către Zail) : Te simți mai bine ?
Zail : Puțin... mă doare capul *(Încearcă să-și ducă mîna la frunte)* Aici, un glonte de mitralieră...
Infirmiera : Nu atinge pansamentul.
Zail : Mă doare...
Infirmiera : Puțin curaj și puțină răbdare.
Zail : Răbdare ? Am avut. De luni, de cînd umblăm ca o mașină sinistră și imensă. Am văzut lucruri îngrozitoare. Moarte pretutindeni, sînge și urlete. NU, nu, e prea îngrozitor ! Cînd îmi amintesc, plîng. I-am văzut scuipînd sînge și pămînt. Adunîndu-și mațele din praf. Aruncîndu-și frații în mormintele pierdute în imensitatea nemiloasă. Urlau cuvinte murdare, cînd țîșnea sîngele din trupul lor... Dumnezeu era departe de toți acești oameni... Dumnezeu... *(Geme.)* Mă doare... Mi-e frig... frig...
Doctorul : Uite o pătură. O să te încălzești.
Zail : Mulțumesc. *(Fără putere !)* O să înebunesc.
Infirmiera : De ce ?
Zail : Glontele mi-a atins desigur creierul. Gîndesc anevoie... sînt momente cînd nu pot să-mi mai reamintesc trecutul. Uitarea pășește spre mine... E începutul nebuniei.

Doctorul (Cu bunătate) : Nu.

Zail : E îngrozitor !... Mor tot aşa de uşor ca cele mai plăpînde fiinţe. Asta îngrozeşte... *(Pauză.)* Trăieşte... o clipă... după... e rece... mort... singur... singur de tot. *(Geme.)* Sînt încă în viaţă ? *(Priveşte cu frică în jurul lui.)* Morţi peste tot !

III rănit : Negru... sîngele e negru... sînt tot acolo... vin... sînt sărac... *(Un strigăt de deznădejde.)* sărac... o rublă...

Zail : Nebun... *(O pauză îndelungată.)*

Infirmiera : Nu, are febră.

Zail : E nebun.

Doctorul : Nu, nu-i nebun.

Zail : Cine-i ?

Doctorul : Nu ştiu... Un soldat dintr-un regiment de infanterie.

Zail : Necunoscutul.

Infirmiera : Un erou.

Zail : Un mort... sîntem nişte cadavre... Dacă nu murim azi, vom muri mîine sau poimîine...

Infirmiera : Războiul se va sfîrşi în curînd.

Zail (cu vocea surdă) : În curînd.

Infirmiera : Da.

III rănit : Sîngele e negru...

Zail (Ascultă) : Mi-e cunoscut acest glas.

Infirmiera : Sînteţi poate din acelaş regiment.

Zail : Nu. Am mai auzit acel glas, noaptea... Era o noapte liniştită. Stelele răspîndeau o lumină binefăcătoare. Nimic nu mişca în jurul meu. Deodată, o voce... Am auzit o voce surdă, supraomenească, care urla în noapte. Era strigătul unei fantome... Am numărat cuvintele pe care le-a strigat...

Infirmiera : De ce o fantomă ?

Zail : Fiindcă era, cînd lîngă mine, ascunsă în umbră, cînd departe ascunsă în pădurice... *(Se aude zgomotul unui bombardament îndepărtat.)*

Infirmiera : Germanii vor ataca din nou.

Zail (Ascultă un timp) : E acelaş glas. Îl auzi ?

Infirmiera : Nu.

Zail : Ascultă !

Infirmiera (Unui rănit) : Nu mai mişca braţul bolnav.
Zail : Îl auzi ?
Infirmiera : Nu.
Zail (Doctorului) : Ascultă !
Doctorul : Aud. Lupta reîncepe.
Zail : E glasul pe care l-am auzit ieri... adesea... adeseaori...
III rănit : Sîngele e negru... negru... negru...
Zail : Moartea...
Doctorul (Cu blîndeţă) : Odihneşte-te. Nu mai vorbi şi încearcă să dormi.
Zail : Să dorm ? Nu pot.
Infirmiera : De ce ?
Zail : Nu sînt obosit *(O pauză ; infirmierei.).* O să mor...
Infirmiera : Glumeşti. Rănile tale nu sînt grave.
Zail : Vreau să mor.
Infirmiera : Nu cred. *(Îl priveşte cu milă.)*
Zail : Nu vreau să mă mai întorc pe front. Nu vreau să mai văd atîţia morţi, atîţia răniţi, nu mai pot să aud urletul tunului, ciocănitul mitralierelor, gemetele răniţilor... Vreau să mor...
Infirmiera : Războiul se va sfîrşi în curînd. E o chestie de cîteva zile.
Zail : Vreau să mor.
III rănit : Cîinii !... Li-e foame... Li-e foame...
Infirmiera : Mîine viaţa va reîncepe tot atît de calmă, tot atît de plăcută ca înainte.
Zail : Nu... *(O linişte adîncă.)*

CORTINA

VIRGIL CARIANOPOL

Născut în 29 martie 1908, la Caracal.
Bibliografie: *Virgil Carianopol*, (1933). *Un ocean, o frunte în exil*, Editura *unu*, 1934.
Colaborări: *?*, *Uraja*, *Meridian*.
Pseudonime: Virgil Călugăru.

POEME PENTRU LILI

cînd mă întorc din deşerturile tristeţii
ori din cîntecul aşteptîndu-mă în vioară
ce coşmar doarme între frunzele aceloraşi sînii ?
te-am văzut aruncînd mărilor trupul tău
te-am văzut căutînd între degetele mele uzina
dar cunoşti tu bucuriile şi suferinţele zilelor
în care voi fi o chemare ?

te doresc ţară a focurilor din munţii vrancei
te sărut domniţă a migraţiunilor
te îmbrăţişez ţărm al zăpezilor
şi în serile venind spre mine
cum mîinile totdeauna spre aceeaşi frunte
te salut porumbel al destinului
din calea dudeşti 217.

*

cînd imaginele stau dincolo de mine
ca soldaţii după metereze
şi cînd strigătul de brumă al cocorilor
despică inima toamnei

o, melodiile îngrămădite în flaut
cum luau foc cînticele de atîta căldură
cum se îndoiau troiţele crescute în mine
cum se ascundeau visurile sub pernă.
cum se strigau altădată copii de ţărînă ai trecutului
cine va fi lampagiu de seară al somnului tău ?
cum se va deşira verbu ca un schelet
cum se va lungi degetu pînă la singurătatea de izvor
a lunii.

vei mai fi vreodată
basmu tolănit ca un cîine la picioarele copiilor ?
sau te vei mai închipui
adolescentu din serile cînd iarna te juca pe genunchi ?

UNDE ESTE ACEL BĂTRÎN POVAŢUITOR ?

Mă recunosc
la poarta aceasta
fără amintiri,
singur, cu revolta mea spărgînd geamurile

De aici ca şi în alte părţi
mă ştiu

Dar de ce îmi amintesc de voi
ca de un revolver ?
De ce îmi aduc aminte de femeia
cu privirile atîrnînd în mine
ca nişte fructe ?

Te cunosc linişte
ca un loc viran,
te recunosc adolescenţă
dărîmată peste mine ca o casă

şi pe tine dimineaţă
jucîndu-te cu cocoşii

Ah ! copilărie cu pantalonii
sfîşiaţi de cîini
unde este vacanţa care în fiecare toamnă
se prefăcea într-o pasăre călătoare ?

Eram eu atunci, sau noiembrie ?
Eram noi, sau poienile cu gîtul întins
spre setea verde a porumbilor ?
Unde sînt umbrele noastre
cu genunchii somnului pe pleoape ?
Unde sînt eu ?

O ! călător de fum
tu care n-ai avut nici odihnă nici iubite
descopere-te şi stai
aici este o bancă pentru amintirile obosite

ÎN DIMINEŢI SAU ÎNTRE FOCURI

Aici, da aici cu vorbele limpezi
alerg, obosesc,
ca o iertare cad în genunchi,
recunosc între degete
lîna scumpă a unei aşteptări

Te ridic
pe un arpegiu, o paloare
şi gîndul meu ca un turist înfometat
urcă spre pîinea albă a zăpezii din munţi
Aşa aştept
lăptăresele cu spuma caldă a dimineţii
în faietoanele zgomotoase

Voi recunoaşte o tremurare, o toamnă
în hainele calde ale focului

Atunci voi încerca o tristeţă
care mă atinge
ca tăişul unei săbii
şi un pământ scufundîndu-se
în eternitate cu ţipăt de cocor

Dar nu va fi nici un om,
nici un glonte
care să mîngîie ţierul roşu din ochii potcovarului
doar un bot de vînt
singurul, ultimul
răscolind căpiţele de fîn ale adolescenţei

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ION CĂLUGĂRU

S-a născut în 14 februarie 1902, la Dorohoi. Decedat în 22 mai 1956, la București.

Bibliografie: *Caii lui Cibicioc*, 1923. *Paradisul statistic*, 1926. *Abecedar de povestiri populare*, Editura *unu*, 1930. *Copilăria unui netrebnic*, Editura Națională Ciornei, (1936).

Colaborări: *Contimporanul*, *Clopotul*, *Integral*, *unu*.

Pseudonime: I. Haiot.

POPA FURTUNĂ

Intrasem, întîmplător, într-un soi de cofetărie. Am prins un coșuleț umplut cu frișcă și mușcam lacom, gustînd aroma fluidă de căpșune.

M-am întors auzindu-mi pomenit numele de doi tineri cu bărbi scurte, dar hirsute.

— Tu nu mă mai recunoști?

— Nu! i-am răspuns fără trufie, așa precum nu mi-e năravul.

Privii cu atenție pe cel ce mă tutuia: orgoliul zgîndărit se înălțase dîrz. Ochii lui rotunzi scînteiau nevinovat și umerii obrazului neîmpădurit, cu perii de arici, aveau o netezime mată de piele de cadînă.

— Adu-ți aminte, la sfîrșitul catalogului!...

— ?... Nici pata roșie prelungită de la tîmpla dreaptă pînă la tîmpla stîngă n-o mai recunoști? Spuneai că ai să mă ții minte după semnul ăsta?

— Îmi aduc aminte: Alexandru Zitti!... În pădure, ți-am spus-o, cînd ne-a apucat ploaia. Cîți ani sînt de atunci?... Eram un copil tare nevolnic: mă chinuiam eu însumi cu mîhnire. Jinduiam galoanele de colonel ale lui tat'tu; pentru că te închipuiam și pe tine colonel, te-am întrebat dacă mă vei îmbrățișa cînd mă vei întîlni după trecere de vreme, sub o bluză cojoasă de mecanic. Iată că

nu-s mecanic acum, ci numai un... (găsește tu un termen potrivit) a spune un trîndav, care se îndeletnicește cu gustul voluptăților gustative și tu nu ești colonel, ci...

— Student la drept...

Ne-am așezat alături, în vecinătatea tovarășului său, un băiețandru ciolănos și clăpăug. După obiceiul omenesc ne-au năpădit aducerile aminte.

Copii bîlbîiți și galbeni, cu mișcări molcome după sunetul clopotului, uliți strîmbe, case strîmbate de trecerea greoaie și tihnită a vremurilor, toloace cu cirezi de vite, prieteni cu gînduri și toate cîte-s frumoase văzute odată, cînd te duci pe vară la țară, dar sînt idioate și monotone, cînd te veșnicești într-însele, ne rîcîiau creierii.

— Dar popa Furtună, ce o mai fi făcînd? A rămas în noi, așa ca o icoană desprinsă din toată mohoreala tîrgului. Ciudat dascăl!

— Da, ciudat om, cu muzeele lui istorice, crucile puțin cuvioase pe care le azvîrlea la sfeștanie asupra băieților și micile ciudățenii de folclorist.

— Și ce pozne ne mai spunea cînd liceul s-a mutat lîngă școala profesională!

— Da! avea dreptate popa Furtună cînd spunea despre fete: cinci bani la rogojină; cîteodată le găsești și mai ieftine. Păcat că n-a găsit pentru prieteni nici un proverb definitiv.

— Altceva?

— Mi-a plăcut mult popa Furtună pentru că nu cerea certificate de bună purtare și nu mi-a oferit certificat de paupertate...

1922

CASA ȘOARECILOR

Ulița boierească a tîrgului era ca o pădure cu grădinile uriașe și liniștea ei trîndavă. Printre casele cochete de zid ascunse între boschete de brazi se mai găsea o curte care frîngea monotonia. Un gard de ostrețe galbene

fără rost, de vreme ce puteau intra pe acolo vitele, docarele şi chiar harabalele, printre spărturi, poarta fiind veşnic încuiată. Mocirlele nu se uscau decît vara, tot timpul anului curtea părea o mlaştină bolnavă care gemea cînd se înfundau roţile într-însa.

Doi oţetari, uscaţi de multa vreme, străjuiau la poartă ca două schelete înaintea unei case cu stafii. În fundul curţii pe coama măgurii se înălţa o casă de zid cu turlă, umedă, neisprăvită, care aştepta parcă să fugă pentru a-şi găsi un loc potrivit. Acesta era „localul poştelor din cuprinsul oraşului".

Tîrgoveţii intrau rar acolo, dar ieşeau dinlăuntru la prînz şi seara feţe gălbăjioase, un bătrîn gîlcos, unul surd cu ochelari şi un tînăr sărăcăcios îmbrăcat, dar cu mustăţile ridicate.

Pentru „puii de ovrei", crescuţi prin mahalale, era o sărbătoare plimbarea prin uliţa boierească cu liniştea ei severă de catedrală şi mai ales ziua cînd ciudăţenia lor se sătura intrînd în casa pustie şi mucedă de slujbaşi posaci şi însemnaţi.

Buiumaş a Ţiprei, deşi intrase în toamna aceea în clasa a III-a B., la şcoala israelită din uliţa plăcintarilor, covrigarilor şi lăcătuşilor ovrei, nu cunoştea încă uliţa boierească. Numele lui însemna de-acum ceva în mahala ; citea răvaşe şi scria în trei limbi : moldoveneşte, nemţeşte şi ovreieşte, tuturor babelor şi nevestelor care aveau rudenii în America şi alte ţări de peste mări.

Într-o bună zi, Ţipra, mamă-sa, după ce auzise că unei femei sărmane i-a căzut din senin o moştenire nemaipomenită, îşi aduse aminte că undeva în Japonia, unde trăiesc oameni de alamă, are un unchi. Adresa nu i-o cunoştea, dar slujbaşii înţelepţi de la poştă care trimit atîtea scrisori — s-a gîndit ea — trebuie să ştie... Ei au să-i desluşească toată taina.

L-a oprit dar pe Buiumaş acasă şi după prînz şi-a pus şalul cu pătrăţele, cataveica cu blană de pisică, ghetele de sîmbătă şi astfel împodobită a plecat la poştă.

Buiumaş a Ţiprei, care citea ca apa fără să se poticnească şi drept ca şoseaua, privea mirat fiecare poartă de fier, sticlele colorate de pe vîrful parilor înfipţi în răzoarele cu flori şi rîvnea belşugul măgăruşilor cenuşii care se plimbau boiereşte pe aleile frumos prunduite.

Un copil de ovrei e mai oropsit chiar decît un măgăruş.

Mă-sa îl trăgea de mînecă, îi trăgea cîte un pumn ca să păşească mai repede. Buiumaş se îndrăgostise însă de măgăruşii uliţei boiereşti.

Ce-i pasă de unchiul din ţara oamenilor de alamă, care trebuie să fie neapărat putred de bogat, după mă-sa, ce-i pasă de casa pustie în care nu intrau decît oamenii graşi şi bătrîni şi poate să intre şi el ?...

Nici nu simţi cînd trecură prin mocirlele care se umflă toamna ca gogoşii în ulei, nici cînd urcară scările poştei.

Cum intrară în coridorul întunecos şi nesfîrşit, o mulţime de şobolani, speriaţi de scîrţîitul uşii în balamalele grele, o luară la fugă, împleticindu-se printre picioare, căzînd pe burtă pînă să-şi găsească găurile. Fuga şobolanilor îl trezi. Îl apucă un tremur aproape să leşine. Noroc însă că mă-sa îl trăgea după ea.

Din coridor dădură într-un iatac, un fel de cuşcă, prin zăbrelele căreia privea mohorîtă o fată bălană, bătrînă, cu nasul mîncat de rac.

— Ce pofteşti, mădămuţă ?

— Moşu meu Peisăh e la Japonia şi vreau să-i trimit un răvaş ! Să-mi scrii mata adresa pe plic !

— Se poate trimite. Dar în ce oraş se găseşte ?

— Dac-aş şti în ce oraş, n-aş mai veni să te întreb. Spune tu, Buiumaş, că eşti doar student !

Buiumaş se fîstîci. Prin unghere zărise cum se înghesuiau nişte şoricuţi mici, golaşi ca nişte pui de vrabie, şi i se făcuse o teamă cu friguri, mai groaznică decît dacă s-ar fi băgat gol iarna într-un gheţuş.

— Ei, ce nu răspunzi ? Spune-i la duduia unde-i unchiul Peisăh. Nu fi aşa ruşinos, că nu te mănîncă nimeni ! îl luă Ţipra mai cu binişorul. Văzîndu-l însă cum sta prostit şi privea sperios spre unghere, în loc să înţeleagă frica lui, o înfuria ruşinea că firoscosul ei „student“ s-a prostit şi l-a luat la palme. S-a amestecat şi fata bălană

care după ce a ieşit toată din cuşca ei de lemn a putut de-abia să astîmpere mînia Ţiprei.

— Sărăcuţul de el, nu vezi ce mic şi slab este ! De ce-l baţi ? Spune mai bine cum îl cheamă pe moşul dumitale Peisăh ?

— Ştiu eu ! Feciorul lui Herş Cîrnu ?

— Vra să zică Peisăh Herş Cîrnu ? Şi zici că-i în Japonia ? Bine !... Dar stradă, număr, nu ştii ?

— Dac-aş şti eu acum, n-aş mai fi calică. Hei, hei, cum m-aş purta eu !...

. . . . . .

Cum pălăvrăgea cu fata bălană minunată de bogăţiile lui Peisăh Herş Cîrnu, despre care de altminteri nici Ţipra nu ştia măcar dacă trăieşte, Buiumaş stătea deoparte şi privea cum foiau şoarecii... Simţi ceva bun înăuntru, ceva care-l făcea să zboare, apoi nimic...

Ce s-a mai întîmplat, cum a fost dus acasă, cît a zăcut nu ştia.

Îşi aducea numai aminte că odată, demult, leşinase în casa unde foiau şoarecii...

POLCOVNICUL STACOJIU

S-adăogăm aici şi bilanţul celor mai recente aventuri : un pasiv de doi ani şi un activ nul.

Un timp, m-au furnicat oarecare poîte. Le socoteam inofensive, simple, fără veleitate de extraordinar. Doream, de pildă, să văd : morţi plimbîndu-se în tramvaie, lebede chelneri la restaurante vegetariene, papagali disputînd academic şi, la fiecare colţ de bulevard, un balet de politicieni obezi şi goi dănţuind pe jăratec. Cînd mă părăseau poftele, mă plimbam absent, descoperind, prin parcuri artere de circulaţie, atmosfere ciulind urechi la orchestre invizibil negre... Priveam cerul arzînd ca munţii de răşină,

excesiva mea melancolie umfla aparențele și brusc, mă săgeta regretul bravurii mele trecute (adesea îmi sugerez că descind din prinți tătari !). Renaște cel de altădată, țîșnește forța vie, ascunsă sub veacuri care s-au pietruit deasupră-mi. Sînt tare ; cuceresc iar prințese și efebi, am curte și suită de curteni. Prieteni citadini, voi cunoașteți subtila apologetică a slăbiciunii — argumentație de pas pe loc, de neînțelegere pentru putere ! Suspinul vostru prelungit peste continente e cîntul de triumf al slăbiciunii ! Dar noi, mai sîntem încă războinici și nu prețuim resemnarea. Măduva s-a trezit, mușchii-s de hîrtie, pielița-i albă, carnea fragedă-i, de alb, dar spiritul se mai întinde pînă în taiga, unde ecourile culturilor înghețată, dinamita voastră se desface în pulbere de glicerin și alcoolul e mai slab ca rășina de molift. Cine se măsoară cu forța mea, cînd se mai deșteaptă cîteodată ?

De fapt vînam numai o preocupare. Slăbiciunea mi-a diguit entuziazmul, mi-a comprimat sălbătăcia. Dar, iată-mă întrerupt din reverie, de cineva cu mănuși de pîslă în faptul verii, de o eleganță ștearsă și înverzită. Îmi propune o vizită. Primesc. Cunosc un fost satrap asiatic : guvernatorul Manciuriei. L-am poreclit polcovnicul stacojiu ca să-l țin minte și să însemn cei doi ani pierduți cu dînsul. M-am aprins pentru că nu l-am aflat în trecut, printre cunoștințe și prieteni. E croit din materie necomercializată de uz : spirit identic, trup identic. Poartă cioc la o înălțime de mare duce moscovit și-l recunoști ex-polcovnic, după cravașa și pulpa conformată pentru călărie. Ciocul, spun unii, predispune la excrocherie (am să medit altădată în această privință !) dar n-am remarcat nimic. Mustața de lutră a prins culoarea tenului stacojiu, ochiul surîde oblic și glasul poartă greutăți atîrnate de cuvinte.

L-am intuit dintru început, dar l-am lăsat să se înfiripe singur, din spovedanii. E un om care-ți receptează gîndul direct, rapid, îl simți, ca sînge în delir, prin vine. Reprezintă un dromader de experiență : intensifică activitatea celulei, nimicește viermii tristeții, îți menține temperatura prielnică lucidității. Un om-filtru. În natură, tipul e mai rar decît pîraiele cu păstrăvi, mai rar decît platina. Și fiindcă l-am găsit, l-am cultivat cu atenție ca pe o plantă-delicatesă...

Cînd l-am cunoscut, mi-a vorbit de duel (urăşte pe europenii coloniali şi pe cei statorniciţi pe continent). Duelul european e ridicol, mi-a spus dînsul, dacă reuşesc să-i reproduc aidoma gîndul, dar cel asiatic, duelul-monolog, duelul-harachiri e altceva. E cruzimea blîndă care răzbună mai sîngeros decît spada şi glontele. (Am adoptat şi eu un fel de copil din flori, născut din harachiri.) European tocit prin universităţi şi citadin, m-au exilat într-o Siberie de tundre, stejăriş şi sloiuri. Comandam două escadroane de cazaci transbaicalieni. Îmi răzbunam exilul în cavalcade şi vînători : inutil ! Taigaua se încuia în muţenie, fiara se ascundea de mine. Despuiam oamenii, îi puneam s-alerge goi prin păduri, puneam să-i biciuiască pînă sîngerau şi oasele. Nimeni nu crîcnea, nu tremura de durere. Căutam răzbunarea vajnică, comiteam numai cruzimi. Am recurs atunci la un vicleşug : am subtilizat cruzimea. Fără să-ţi presari matele pe pragul inimicului, să-ţi faci şi ţie şi inimicului harachiri. O experienţă. Ne împresuraseră japonezii în munţi. Nici un ajutor de nicăieri. Detaşamentele lui Muişniko şi Denikin erau resfirate îndepărtat. De trei zile, flămînzi, trudiţi ; caii rodeau scoarţa copacilor, oamenii leşinau de sete. O soluţie dezesperată. — După mine, băieţi ! Caii de căpăstru, strecuraţi ca şopîrlele ! Unul murmură. Tac, deşi îl puteam nimici, scurt. După cîteva zile numai, îl chem :

— În faţa întregului escadron, te declar mostră fără valoare ! Tu nu mai faci nimic ; eşti mort şi ai să stai culcat toată vremea, s-aşepţi să-ţi aducă de mîncare alţii, să-ţi îngrijească calul alţii.

Cazacul surîde. Eu gîndesc : — nu-i nimic ; ai să vezi ce înseamnă să te declar mort ! După cîteva zile îl aud : Comandantul e un nebun. Ce e că m-a declarat mort ? de abia mi-e mai bine : mănînc, beau, mă odihnesc ca un barin. — Încă nu s-a cuibărit vipera în inimă. Nu-i nimic ; vine şi ziua aceea !

De Iordan, fac serbare mare ortodoxă printre budişti. Aduc popă din Mukden, întind mese pentru praznic, în parcul căzărmii. După liturghie, văd la masă şi pe mort. — Tu printre vii ? Ai mai auzit să vie strigoii la praznicul creştinătăţii ? Du-te la odihna ta, fiule ! Nu te lua după ispita diavolului. Hohote. Să-mi vezi atunci o

inundație de cîteva sute de ochi și cazac retrăgîndu-se umilit...

Merg și mai departe. Ai văzut cum se storc icrele din pește?... Guvernul îmi trimite decorații. Adun escadroanele să se aleagă bravii. M o r t u l, iar printre vii. — Tu ești mort! îi spun cu mare blîndețe. — Păi, la Port-Artur am fost brav... — Știu! Dar medalii la morți cine a mai auzit? Orgoliul plesnise. A doua zi, îmi cade în genunchi, la picioare: — Am greșit, tătucule, iartă-mă! Nu mai pot trăi ca mort. În zilele dintîi, camarazii rîdeau de mine, dar îmi dădeau de mîncare; pe urmă, au spus că morții nu mănîncă și nu mi-au mai dat...

★

Și așa, întîmplare la întîmplare, anecdotă la anecdotă se adaogă ca bani negri pentru zile negre (observați: proverbele nu se dezmint). Mîncăm zilnic la același restaurant, parcurgem același drum, sîntem mereu egali cu noi înșine. Trăim stătut, sub apă de aramă coclită. Polcovnicul debitează; în mine rezonanțele cresc, ecouri de viori, ecouri de piane. Descoperindu-l pe dînsul, am descoperit un tip la fel de ciudat. Pe cine?... P e m i n e! A m ș i g î n d u r i p r o p r i i (împărtășite polcovnicului sînt insipide și reci). În prezența lui, nu îndrăznesc, nici nu încerc să gîndesc. De prisos. Cine mai e inteligent, în contact cu inteligența rusă care răstoarnă și trece vijelie prin coridoare cerebrale? Descopăr că viața mea e totuși veridică, cu irupții de pofte și tendințe de mare bunătate. Pipăi cu fantastă agerime; mănînc — și bucatele au gust; întîmplările se desfășură mai ciudat ca deobicei; planuri prind contur. Totuși, e ceva provizoriu, care nu tinde spre încarnație... Am ghicit și tara. Domnii mei, un om cu cameră mobilată e aproape o abstracție. Nimeni n-ar trebui să-l creadă pe cuvînt. Viața fără paralelă în actualitate, adică fără autoritatea casei de locuit și a învestițiilor de capital, nu trebuie scontată nici ca poliță cu ipotetic preț în viitor cînd ajunge model. N-a ghicit-o desigur polcovnicul; prea se încrede în mine. Omul nu m-a văzut viețuind cumsecade, ca un pom, ca o locomotivă în mers; n-a văzut cum spînzură vremea de tavan, în camera mea incendiată de rare accese lubrice, și mai ales, n-a surprins cum mă

tupil comentar, pe lîngă ceea ce se definește viață. Totuși, înființăm o societate în nume colectiv. Vom exporta fructe uscate, vom importa mătăsuri asiatice. Instalăm birou în centru. În imaginație, exploatăm Siberia ca pe o cale ferată transcontinentală. Hărțile țărilor se răstoarnă ; dovedim inutilitatea impenetrabilității. Bombardăm cu scrisori firmele mondiale ; vasele noastre comerciale circulă după steguleţele înfipte la Marseille, Nagasaki, Sanghai. Sînt trimis în misiune. Am călătorit pretutindeni, am colindat pămîntul pe spezele societății. Sînt întreprinzător, vesel. Cuceresc. Dar... entuziasmul descreşte brusc. Zilele scînteie ca flăcări galbene în atmosfere galbene. Gîze punctează capitalul nostru ipotetic. Culoarea polcovnicului se diluează în gălbui — eu sînt galben, vieţuiesc în galben ; galben, galben, galben. Într-o zi polcovnicul s-a subţiat pînă la dispariţie. M-a lăsat să lichidez, fără să mai dea ochii cu mine.

— Dragul meu, mi-a spus cînd l-am întîlnit şi am remarcat că e un asociat incorect — eşti relativ insensibil. Nu-ţi aduci aminte de harachiri ?... Amice, dacă visezi, poartă un Browning, dacă vrei, şi acid prusic. E bine să fii precaut şi bine înarmat. N-ai înţeles gluma mea ? Regret. Crezi că te-am luat în serios ? Am văzut că n-ai ocupaţie şi ţi-am făcut un servici. Din fire sînt filantrop ; dacă nu pot altceva, ofer măcar o pilulă.

Mi se pare că polcovnicul mai trăieşte. E însă mai puţin stacojiu, poartă o urmă de glonţ şi un umăr mutat din loc.

1925

DEZMINŢIREA LUI SATAN

Ceasul bătea trei cînd am ieşit de la revelion. În creier, spirala taraful de balalaice, zăpezi tărcate cu serpentine şi femei, exploziile sticlelor tălăzuiau zvonuri în scoica urechii. Am strigat un şofer. A venit un negru.

M-a săgetat o presimțire, dar nu-s superstițios. Am urcat ; nu i-am spus nimic. M-a înțeles și a pornit fără adresă.

Mașina circula lent, prin procesiunea bulevardelor, silabisea ceșurile cu lunetele din bot. M-am gîndit amuzat că era, desigur, întrunire de parcuri și etaje suprapuse, căci pantele se umpleau de furnicare și ascultam cum cuvîntă explicit paratrăznetele. Atmosfera era îmbibată cu aromă de cafea prăjită și sulf. De aceea, plesneau necontenit lumini galbene. Dar brusc (sînt sigur, nu din pricina beției) ordinea ființei mi s-a întrerupt, șopîrlă care-și lasă coada ; trăiam dublu : cu epiderma în solemnitate citadină ; lăuntric, la diapazonul unei răzmeriță stihie... — revoluție soldățească, scrîșnetul unui hangar care se prăbușă, automobile blindate țîșnind prin acoperiș, deschizîndu-se parașute... — Mă orientez, mă caut mă conving...

— Serafim Ivanovici, de ce nu mai pescuiești ?

— Peștii se întrunesc în comitet. Nu e plăcut să tulburi o întrunire. Undița nu prinde decît gîturi de broaște.

— Vania de ce nu te mai duci la liceu ?

— Dacă șezi mult în bancă faci zîmbre...

— Tecla Pavlovna, fii bună : vinde-mi un funt de unt.

— Destul ați supt mierea și laptele pămîntului... mai roadeți și stuf !

*

Mașina se împiedică de zgrunțuri. M-am trezit. Sîntem nu departe de Pitești. Un peisaj cioplit în bronz coclit, se desfășură în noaptea care strălucе. Ascensiunea șoselii se face în zigzag. Peste umerii șoferului văd un drum de cretă, luminat, venindu-ne întru întîmpinare, poticnindu-se la cotituri. Mi se pare, dintre tufe răspîndite pe marginea șoselei, se întind spre noi carabine. Mi-am aprins o țigară, să nu fiu singur, să-i bravez pe nevăzuții inimici. Răcoarea pătrundea în pori, mă străbătea ca prin filtru. Am stins țigara, am aprins alta. La o răspîntie, ne-a oprit o babă smochinită, știrbă, cu glasul spart.

— Domnilor, vă rog luați-mi băiatul cu dv. în mașină. Nu-l mai pot purta în cîrcă. A murit de cîteva săptămîni

și nu vreau să-l înmormîntez la țară. Dealtminteri, n-are să vă supere — e surdomut ; mirozna n-are, că l-am uscat în cuptor și l-am uns cu mirodenii.

— Vai, cu plăcere ! a răspuns în locu-mi șoferul, fără să încuviințez.

Ceea ce îmi părea insuportabil, mă exaspera, mă îmbia la crimă, e că bătrîna venea pe jos și mortul a fost așezat în cupeu alături de mine. M-am resemnat și am remarcat : mortul avea ochii năclăiți ca pisicile, o ridiculă demnitate, purta pantaloni cu bretele și tichie de magistrat. Numai mîna împietrită, cu gheare de erete, îți corăslea măduva de groază. Șoferul mări însă viteza la intrarea în pădure. Ecoul prundișului, ronțăit de roți, străbătea în profunzimi pădurea, se întorcea încărcat de chiciură, trezea spaima latentă.

Mașina fugea de priveliștea țîcnită, stăruind, reminiscență, în gînd. Fulgerător, m-am simțit absorbit în trupul omului de la volan, atras în cursa unui cîmp magnetic, mistuit ca pilitura de fier. După — știu eu cît ? de inerție minerală — mi-am revenit din leșin sau catalepsie : continuam să trăiesc eu însumi, autonom, ca ornicul azvîrlit în gîrlă. Viteza creștea. Aș fi țipat : eram paralitic. Azvîrliți din mașină, cădeam pe grămezi de prund, săream la volan, mingi trase de sfori, eram jucării umplute cu plumb.

La ieșirea din pădure, vecinul meu mort se deșteptă.

— Domnilor, eu sînt un mort și, cu regret, v-atrag atenția că n-aveți milă de mine. Trebuie să vă părăsesc. Nu pot suporta viteza. Am murit tocmai ca să găsesc imobilitatea.

Se înclină cu desăvîrșită politeță și-mi întinse mîna grețos păstrămită. I-am strîns-o. Am pornit. La o casă cu lumini, o casă roșie, înfățișare de canton, am auzit țipete. De aci purcese un vis ; sînt încredințat că visul m-a amețit cu torent de cerneluri și beatitudine. Am descins într-o boltniță cu ziduri sclipind de catifele și firet. Îmi amintesc c-am zărit un om întors cu spatele biciuind cu nagaica o femeie. Am intrat și am surprins un zvon (desigur un glas care mi se adresa)... Cu puțină îndrăzneală se pot înstăpîni, chiar lucid, femeile din vis...

Era tăcere neclintită în somptuozitatea de acolo și pregătită masă pentru festin : vinuri cu gust de metal, dense, negre, struguri plini de brumă, limbi afumate și jamboane brune, mușchi sfrijiți ca bureții, ciuperci fripte la grătar. M-am așezat la masă cu o femeie în rochie de bal. (Șoferul se aciuise poate la bucătărie.) Femeia era palidă, blîndețe imprimată pe obraz. O frumusețe decentă, pasivă, care n-așteaptă elogiu și biruințe. Femeia fecundă, femeia exemplar de maternitate nedezmințită, femeia cu poftele ferecate. N-am vorbit, nu mi-a vorbit. Am mîncat cu poftă drăcească, am supt vinul. După țigările, care-ți străpezeau cerul gurii și-ți volatilizau creierii, femeia m-a prins de mînă, m-a dus într-o cameră cu hamac. O cameră cu miros ascuțit de gutui. Miros care te exasperă, te bețivește, te preface vapori.

Știu : e infamă mărturisirea. Dar pentru bucuria ce se mai deșteaptă în mine, trebuie. N-o cunosc, n-o cunoaște nimeni, nu mă cunoaște. A fost o posesiune de veci, un sărut rece de ventuze, o creștere de forțe. Femeia creștea în hamac, creștea pasiunea-i zvîrcolită, ochiul ei ca un cearcăn. Gura crater, suspina lavă cînd țîșneau deliciile, trupul se cutremura ca o plajă netedă, sub goliciuni expuse.

N-am descifrat decît fața ei, oval fără pereche, părul tuns băiețește — trupul flexibilizat de sport și robustețe. Inutile amănunte. Nu știu cine m-a silit să plec...

*

Eram treaz, trudit, sătul, în noaptea care sticlea pe dîmburi. Mașina s-a înțepenit în smîrcuri și așteptam pornișul. Am aprins ultima țigară.

— Îmi permiteți ?

Pînă să răspund, am deslușit capul negrului : obraz de vîsc întărit, maxilare cu colți de tigru sfîrșind într-un bot strîmb, sălbatec ; ochiul de mongol dement și nasul plisc.

— Te-ai speriat ? Ei da ! — sînt Satan. După presimțirea, de adineauri, după atîtea ispite și pregătiri, m-așteptam să-ți fi evitat surpriza. Ha ! ha ! ha !

Rîdea lacom : un rîs gîlgîit, imund, (purta un coteț de rațe în gîtlej ?) un rîs ce se arunca furibund peste dealuri,

jur, era un rîs care planta copaci şi incendia livezi, deşi pentru intelectul altuia expresia n-are înţeles, viziunea e cu neputinţă de conceput. Am îngăimat ridicul, nimicit de spaimă :

— Poftim ? Nu ! sînt descîntat...

— Dracul, după cum vezi, amicul meu, e negru cumu-i zugrăvit... Am descins totuşi să mă dezvinovăţesc... Nu... nu e exact ceea ce cuget ; am venit să dezmint... Cît oamenii mă socoteau rădăcina răutăţii existam : îmi auzeau tîrşîitul paşilor în vine, respiraţia în inimă. În solitudinea omului, îl egalizam, parveneam să devin chiar el însuşi. M-au reabilitat însă ; m-au scos sursă de progres. S-au pocăit. Şi pocăinţa, iubite domn, e preludiul morţii. De aceea mă uită. Îi preferam viteji, cît se îngrozeau de mine, mă contraimitau ; prietenia lor făţarnică îi dizolvă. Seminţia de năpîrci pocăite mă dezgustă. Pentru voi, pentru binele vostru, nu vreau să fiu uitat...

— Ah ! domnule şofer, eşti foarte glumeţ... Amicul meu Satan, (îmi permiţi să te numesc amicul meu — nu-i aşa ?) am surprins şi eu cum se ţes iţele vieţii. Suprasimţul meu, instinct fără greş, a biruit retina care suprimă evidenţele, urzeşte intrigi neroade între mine şi viaţă. Nu mă mai înşel ; îmi displac strigoii. Pătrund pînă în miezul fiinţei. Trăiesc cu simplicitatea pămîntului care suferă jivinele şi fluviile. Mă încumet să mint ca să nu jignesc nimic şi pe nimeni. Mint cu naturaleţă, distins, fără pasiune.

— Eşti fals. Minţi că minţi. Apoi, n-am venit să mă iniţiezi d-ta.

(Era grav, teribil în mînie, ţinea peste mine întinsă o secure cu ascuţiş implacabil.)

Am venit să te rog : dezminte prin gazetă, o legendă. Nu-mi plac oamenii, ciulind urechea la bîrfeli absurde. Au zornăit elogii peste tidva mea, s-au spart injurii. Am aşteptat. M-am încredinţat însă că fiinţa voastră nu e înzestrată cu tactilitate proprie. Supliniţi inteligenţa cu mitul. Sînteţi maimuţe dezgustătoare. De aceea v-aş ruga: nu-mi oferiţi atribute, nu mă devalorizaţi cu vîlva voastră!

Spune-le oamenilor că mă prefer Satan — Satan fără mit...

Ion Călugăru AUTOPORTRET (1928)

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

În această clipă nu-s numai cu d-ta. Privește !...

În toate metropolele continentelor și orașelor reședințe, zăream simultan, fulgerînd un ins aplecat peste altul cu înfățișare tipică de reporter...

Satan dezmințea.

Un semnal ; și mi-a zis :

— La revedere !...

BRAHMI CEL ÎNCRUNTAT

D-nei R. D. Zissu

S-a născut iarna. Din părinți cumpătați și deștepți. În clipa nașterii lui Brahmi, un șuier a răsunat. Vîntul a întors filele văzduhului. Tîrgoveții s-au veselit, dar n-au știut de ce. Deși veseli, au căzut pe gînduri și n-au priceput de ce, odată cu veselia, jalea spintecă inimile. Tîrgul, e adevărat, era frumos, cuminte, oamenii însă, așa cum sînt de obicei. Priveliște cu punți azvîrlite peste pîraie, oglinzile de gheață, căsuțele lipite la întîmplare pe muchii, și brazii, țăranii morocănoși, țărăncele borțoase, povîrnișurile unse cu albuș de ou presărate cu pulbere de zahăr și-au sucit deașijderi gîturile cînd s-a născut Brahmi. Ca să nu-l recunoască, însă irozii îngîmfați, ursita l-a ascuns ca într-un cocon de puf. Și Brahmi a crescut între munții spintecați de pîraie și cu căciuli țuguiate, a crescut odată cu florile de pîslă și jnepii, plutind în cîntul plutașilor, în gîfîitul ferăstraielor, în panica rugilor din sinagogi. S-a nutrit cu păstrăvi fripți de vii, cu fructe, cu mirezme de căpșuni, aer rece, ca miezul de harbuz și s-a adăpat la apele reci ce cariază dinții. Fiind altfel decît sînt îndeobște copiii de tîrgoveți, s-a simțit pus în gazdă la părinți, nepoftit la jocul puiandrilor cruzi și sprinteni. O îngîndurare încruntată s-a întins pe fruntea copilului. Ceilalți nu-l băgau în seamă. Umilit, carnea se învinețea, dar el mîngîia în ascuns ceva, ca o stea căzută în fîntînă. Copilul dorea o

glumă ; oamenii în tîrg erau bătrîni şi nu glumeau. Rîsul i se opri în gîtlej ca la poruncă, o poruncă ce n-o dădea nimeni. De ar fi rîs în faţa unui străin (şi străin era oricine afară de dînsul) îi părea că ar fi sîngerat undeva o fiinţă. Numai cînd se ascundea, amintindu-şi că şi sfinţii rîd — Brahmi rîdea cu sine, ca în doi. Obrazul de beduin scăpăra, de cremene, ochii scînteiau. Şi fiindcă nu i se îngăduia să vorbească, glasul se acoperise de rugină. Numai cînd se deschidea noaptea cu înstelarea ei rece vorbea cu sineşi, în aşternut, ca un broatec ascuns sub frunze. Şi, fie din pricină că nu-şi putea auzi glasul la lumină, (deşi într-însul sunete se desfoiau ca evantaie de păuniţă, sunete catifelate ca pasul condurilor pe căi glaciale, fie că urechea prindea alte sunete, cînd încerca să cînte, răspundea un ţipăt de gaiţă gîtuită.) Dorul lui Brahmi era să strălucească şi să domnească printre tîrgoveţi. Dar tîrgoveţii n-aveau nevoie de domni ; cît pentru strălucire, aveau lămpi cu gaz. Brahmi asculta basmele şi se poreclea el însuşi cu diferite nume scumpe. Strălucirea lui rămînînd ascunsă, făptuitorii de minuni din basme trăiau pentru dînsul, străluceau în numele lui. Pustnicii, mai ales, erau prietenii lui nevăzuţi. Cu ei se plimba prin iarmarocuri, unde se îmbulzesc căruţele ţărăneşti, umplute cu plozi şi purcei ; prin iarmaroc unde se sparg dovleci verzi pentru cai şi mînji şi vîjîie văzduhul de pălăvreală. În mulţime, putea (nebăgat în seamă) chibzui. Dintre toţi pustnicii şi-a ales unul, care-i plăcea mai mult. Acela, despre care basmele spun că trăieşte în rariştea unde vin mistreţii, lupii şi se plimbă găinuşele sălbatice. Pustnicul se nutrea cu ce-i aduceau hulubii, ciutele şi veveriţele. Brahmi a învăţat pe derostul întîmplarea cu văduva din tîrg care s-a dus la pustnic, să-l întrebe unde e bărbatul ei. Nimeni nu ştia cum s-a numit văduva, dar trebuie să fi trăit prin tîrg, de vreme ce oamenii îşi amintesc de întîmplare. Sărăcuţul, se zice, prins pe neprevăzute, rugă văduva să-l ierte că nu ştie nimic. Văduva, cum sînt ele, uşoare la umilinţă, a plîns şi l-a rugat pînă i-a înduplecat inima. Atunci, el a luat-o cu dînsul, la apa curgătoare (unde vin să-şi clătească de sînge botul, jderii) a bătut undele cu nuiaua, spunînd :

— Să iasă spînzuraţii !

Şi au ieşit pe mal, toţi spînzuraţii de grinzi, prin poduri — cu ochii umflaţi şi feţe de pătlăgele vinete, — spînzuraţii de pomi, cu pielea zgrunţuroasă, spînzuraţii din grajduri şi pivniţe — cu gîturile vinete de juvăţ. Mai bătu o dată cu nuiaua şi au ieşit cei cu capetele retezate de topoare, de satîre şi iatagane — fripţi pe ruguri, cei ce au murit la netimp, mucenici, ucigaşi... Pustnicul biciui atît undele pînă n-a mai rămas mort necunoscut de la începutul timpurilor şi pînă în clipa rugăminţei văduvei. Cînd şi-a recunoscut văduva bărbatul, într-unul din şirele de morţi, pustnicul porunci mortului să se azvîrle pe mal...

...Cînd va fi mare, gîndea Brahmi, se va retrage în brădet, îşi va scurma vizuină ca viezurii, va vieţui singur şi au să vină la dînsul toate văduvele, toţi sărmanii, toţi acei ce n-au nume decît de botez (şi acela se uită). Va vedea ce se întîmplă pe mările pline de corăbii, peste munţii pleşuvi, va prevedea peste veacuri dincolo de ce se gîndeşte şi se află cu mintea...

Dar Brahmi a mai auzit întîmplarea cînd împotriva înţeleptului, Lucifer porni război. Înţeleptul — nu se ştie cum îl chema, fiindcă adevăraţii înţelepţi nu-şi dau numele — s-a înconjurat în rarişte lui, într-o cetate de şapte cercuri trase cu creta pe pămînt. Cînd auzi de una ca asta, Satan trimise împotriva lui la miezul nopţii, porcii care suflă flăcări pe nări, pantere de jăratec dar cu pete albastre, bivoliţele care hrănesc tot iadul cu lapte, păianjeni cît potîrnichele, balauri, cîrtiţe oarbe şi corbi. La fieştece cerc de cretă plesniră : unde fiara, unde pasărea, unde gîza rea. În tinda celui de-al treilea cerc, plesneau fiarele cele mai puternice. Dacă văzu şi văzu Lucifer că-i piere floarea iadului, el însuşi, sui din hruba lui subpămînteană, zbură în rarişte şi pătrunzînd pînă la al treilea cerc, strigă :

— Pe pecetea lui Solomon, vinde-te mie !

O veveriţă, prietenă cu pustnicul, s-a dat însă de trei ori peste cap şi s-a prefăcut în prinţesă. Rochia ei era albastră cum e cerul în nopţile reci, peste fruntea ei se încinsese un roi de luceferi şi privirea ei topea orice privire ca flacăra albastră. De groază şi de mînie, mai ales, Lucifer orbi.

Iarna, cînd şuierau şerpi prin limpezimea îngheţată, cînd în iatacul părinţilor se plimbă căldura şi belşugul —

iarna cînd se freacă verzele cu sare şi copiii rod coceni cu gust de napi şi se umflă cu cartofii copţi în rulă, Brahmi asculta murmurul făinii cernute prin sită, şoaptele mamei deasupra plămadei şi pe tata, cetind din bucoavnele cu minuni... Pe vremuri, de-astea de vifor — ştia dînsul — pleca cu troica la vînătoare de minuni — Bal-Şem cu Alexei vizitiul. (Bal-Şem e cel mai apropiat din înţelepţi şi toată lumea îi ţine minte numele.) Troica lui Bal-Şem nu aluneca niciodată ! Ci, luîndu-şi zborul caii, troica plutea peste turle şi păduri, poposea în întuneric, între lupii hămesiţi. Lupii se îmbulzeau la vederea ei, se închinau ei, tărîndu-se pe burţi, lingînd urmele saniei...

Copilăria lui Brahmi trecu. Veni adolescenţa cu craterele deschise. Cea dintîi grijă a părinţilor — tîrgoveţi cuminţi şi cu scaun la cap — a fost să-l pună la rînd cu alţii, ca să nu-i dea de sminteală. L-au făcut — vai ! — birocrat. Pus în slujba zarafilor, s-a obişnuit să despice ceasurile, să îngheţe clipele în cifre şi arginţi. Între pereţii suri şi mese prefăcu pana în glas, călimara în izvor viu. Glasul, închis în slove, zbura peste ţară : Brahmi a ajuns grămăticul ţării. Pentru alţii. Pentru dînsul n-a ajuns nicăieri. Cînd era slobod rătăcea pe toloacă, aşteptînd parcă glasul care a cuvîntat, printre cuiburi, profeţilor. Dar nu vedea decît un tren trecînd prin verdeaţă, în haină vişinie, fumîndu-şi luleaua, fete somnoroase se plimbau cu băieţi fuduli şi bîrfeau, parcă muşcau poame din pomi nevăzuţi. Apoi s-a amestecat în lume ca să dovedească că are atîta putere, că nu se poate pierde nicăieri, dar îşi reţine puterea pentru ceva ce nu se pipăie, vinde şi precupeţeşte.

Cuvînta la adunări, răspundea la viclenii. Femei treceau pe lîngă dînsul săltîndu-şi şoldurile şi nu le lua în seamă ; prietenii îl pofteau la cheîuri. Beţiei lor — zgomotoasă şi neroadă — le răspundea cu ecoul unei tristeţi. Beţia lui era rece. Mahmureala îşi pierdea tăria pînă să ajungă la creier. Cînd prietenii beţiviţi îşi împleticeau limbile, cînd lăutarii canoneau viorile şi se învîrteau sticlele, Brahmi cuvîntă despre iad... Cuvintele apropiau iadul ca un cristal de ochean ; trupuri bătute în cuie, piftie de pulpe şi urechi, clocoteau în firide. Chefliii glumeau, draci mărunţi, călăi în sutane roşii, călăreţi cu chivăre, soitari

şi măscărici, se arătau ochilor împăienjeniţi. Îngheţa gluma şi beţivii îngroziţi cădeau sub mese... Întuneric se revărsa prin pînlnii nevăzute, oraşe răsăreau şi mulţimi şi Bal-Sem cu căciuliţa de blană şi sumanul — sprinten, înalt cît un degetar — se plimba peste văzduhuri ca un şoim.

Atunci Brahmi plîngea neputinţa de a-şi ajunge vrerea.

Ajuns în vîrsta bărbăţiei, s-a întins pe continent. Din mintea lui dispăru gîndul de străinătate şi depărtare. Scînteia pentru sine, scînteia pentru alţii. Cirezi rumegau cuminţi în grajdurile lui, aşteptînd trenurile să le ducă la abatoare : un ostrov şi un rîu cu plute se ascundeau în buzunarul moşiei lui. Seminţii îi ascultau judecata : povaţa lui se cîntărea pe balanţă de aur. În palmă, îi săreau sprintene oraşele împărăteşti, în vine se tîrau fluviile, în muşchi, ca iederele, vieţile altor oameni legate de vrerea lui, împletite cu viaţa lui. Lumea se încercuia într-un bilet de tren sau de vapor. Şi totuşi, Brahmi rămase încruntat : peste creştete stăruia o primejdie. Între dînsul şi vis se înălţa un perete : setea trecea pînă s-o potolească, foamea pîn's-o sature. O mînuşiţă de liliputan îi fură gîndul înainte de a se fi copt. Suferea pentru vieţile ce se rîşnesc în harţă mocnită, pentru zarva şi zavistia ce se întinde. O faptă îndeplinită îi potoleşte neliniştea, un nou gol se cască.

Ce a ajuns Brahmi cel încruntat ?...

Nu pot răspunde. Nimeni nu mi-a povestit mai departe basmul.

1928

Din COPILĂRIA UNUI NETREBNIC

VIII (fragment)

Iţe fusese luat în armată, la vînători. Pentru Ţipra plecarea lui era cea mai mare durere... Mai cu seamă după ce bîntuise holera, după ce o seamă de băieţi din tîrg îşi lăsaseră ciolanele prin Bulgaria...

Un val mare de neliniște venea din țara de jos — și mai de dincolo — dinspre Dunăre. Bulgarii se luptaseră cu turcii, cu sîrbii, cu grecii. Nu mai treceau pe uliță bragagii bulgari sau turci ; fugiseră și cafegiii, iar la sinagogă, după ce se isprăvea rugăciunea, vorbeau oamenii numai și numai de război.

Casril, de asemenea o amăra pe Țipra. N-a vrut să învețe carte, nici meșteșug. Era un pierdevară care-și petrecea zilele în piață. Se zvonise chiar că l-au găsit într-o pivniță, cu o cățea. Țipra nu mai știa cum să scoată capul de rușine. Casril era nepăsător, dar tot a stat închis în casă vreo două săptămîni, pînă să se uite pățania...

Și deși Casril era un fel de lepădătură, pe el îl iubea mai mult, cu el se înțelegea mai bine Buiumaș. Era un băiețandru voinic, desculț, flenduros, care șuiera printre dinți, cînta în gura mare, pe uliță, cîntecele care se rostesc de sărbătorile de toamnă, acele cîntece tărăgănate, care rămîn în minte, ca o aromă de rai, ca umbra unei spaime cerești, mult după ce trec sărbătorile.

După ce s-a dat vacanța la școala israelito-română, după ce Buiumaș trecu examenul la școala statului, se deșteptă într-însul un mare dor de hoinăreală. Jalea din casă îl alunga. Pornea cu băieții la scăldat în Jijia. Nu acolo unde se scăldau femeile și fetele, în cămeși și băieții mici goi — pe o întindere de apă lină, pe care pusese stăpînire un surdo-mut și cerea plată pentru scăldat — ci, acolo unde malul este rupt, ținut în gheare de sălcii. Rîul era plin de bulboane. Un băiețandru de catap, care se retrăsese de la școală și era căpetenia băieților la joacă, pornea în fruntea cetei la scăldat. Buiumaș se lua după dînșii, deși nu-l luau în seamă : era plăpînd, slab la fugă, nedibaci la oină. Nu dădea semne că este vrednic să intre în ceată. Toți din ceată aveau pantalonii despicați ca niște șorțuri, cioburi de sticlă în picioare, brațele scrîntite, numai Buiumaș părea față de ei un netrebnic. I-o și spuneau dela obraz : — Tu ești bun pentru az buche și un păduche, nu pentru voinicie ! Se băgau cei din ceată în nămolul vînăt, se legănau în răchiți și se aruncau în bulboane ca niște veverițe. Buiumaș, care nu știa înota, se ținea la mal, se scufunda doar sub apă, ca bătrînii care se duc la feredeu.

După ce se prăjeau ca guşterii la soare, năvăleau prin pomăturile dimprejur, lăsînd pomii goi, de fructele crude. Buiumaş nu avea curaj să sară gardurile, de teama cîinilor şi a urzicelor care năpădesc hotarele grădinilor. După ce-şi făcea baia, de-a valma cu băieţii, se duceau în piaţă, unde Casril îşi făcea veacul. În piaţa pustie, în fiecare după amiază, numai bulgarii ţineau gheretele deschise, porcarii şi cîte un cataţap, care vindea carne tăiată de hahami. Măturătorii adunau rămăşiţele de gunoaie, rămase de pe urma ţărancelor, care îşi întinsese marfa pe tarabe, tăifăsuiau între ei, ameninţînd cu măturile cîinii încîrligaţi, căţelele, cu cerul gurii negru. Părea că măturătorii încarcă în tărăboanţele lor soarele, lăsînd în urmă numai umbră. Casril şedea, de obicei, în ghereta unui bulgar, aşteptînd ceasul cînd li se face bulgarilor foame ; şedea de vorbă prietenește, fără teamă, cu spaima copiilor din tot tîrgul : Avrami Pompier.

Avrami Pompier era un ovrei care semăna cu un mahalagiu, la port, la vorbă, la porniri : gras, hirsut, bondoc, flenduros, plin de bube, cu urechile însîngerate, cu căciula ţurcănească spartă în fund şi cu un fel de straie de şiac. Avrami Pompier se purta cu un şoşon şi o cizmă, cînd nu era cu desăvîrşire desculţ. Era iute la mînie, puţin nebun. Cum vedea un copil, bătea din picior, suduia şi mîrîia. Copii fugeau strigînd „Avrami Pompier" ; el se lua după ei şi dacă prindea vreunul, îi rupea urechile. Dar şi pe el cînd îl prindea vreun părinte cu odrasla speriată, îl zvînta în bătaie şi-l ducea la poliţie, să doarmă cîteva nopţi la beci. Totuşi Avrami fusese copil de negustor avut, copil cu sînge iute şi cu porniri ucigaşe. Nu-i plăcuse şcoala ; nu-i plăcuse negustoria. S-a băgat la pompierie, înainte de a trage sorţul, de unde a fost dat afară. Iar după ce şi-a făcut milităria, s-a făcut de rîsul lumii. De ani de zile dormea iarna, pe cuptoarele pităriilor, vara în piaţă, unde era tocmit pîndar de noapte. Urechile lui era forfecate, ca frunza de pătrunjel, ochii lui sîngerii... Cu alungatul ăsta din rîndul oamenilor, legase prietenie Casril. Nu se mîncau între dînşii ; deşi erau concurenţi : Cînd unul, cînd celălalt se băga în ochii boierilor, să cîştige un ban ducîndu-le acasă coşul cu cumpărături. Avrami Pompier avea

pentru Casril îngăduința unui dulău pentru cățelușul din curte. Prietenia lor se resfrîngea și asupra lui Buiumaș. Frățiorul lui Casril era singurul copil din tîrg care avea voie să stea lîngă Avrami, fără a tremura, fără a se pomeni plesnit din senin. Buiumaș se ferea totuși din calea lui Avrami, cum ocolești cotețul unui cîine rău. Dar față de ceilalți copii, care colindau piața, căutînd cocene de mere, coji de harbuz — era plin de mîndrie că poate fi văzut alături de Avrami. Era mîndru ca și cum ar fi mîngîiat coama unui leu.

Cînd soarele se ascundea pe după gherete și vacile se întorceau de la imaș, Avrami pregătea într-o strachină o salată uriașă : vinete coapte la pitărie, ardei grași și ardei iuți, ceapă și ridichi de lună, castraveți, pătrunjel și mărar, toate înotînd în untdelemn de măsline. După ce amesteca salata cu lingură de lemn, aducea cîteva pîini calde. Se adunau bulgarii și înfulecau cu clămpănit de fălci și plescăituri de buze. Se uitau la salată trăgîndu-i lui Avrami cîte un picior, drept mulțumire pentru osteneală, se uitau la Buiumaș ca la o făptură curioasă. Unul zicea :

— Ei, acu' cît mai e cald zburdă și el. Cînd o veni frigul și n-o mai avea încălțăminte, se ascunde după cuptor...

Casril nu îngăduia ca frățiorul să fie umilit.

— Nu-l mai cîinați, că are el ghete și îmbrăcăminte ca un băiet de boier ! La toamnă intră chiar la gimnaziu...

— Ca să-i fie rușine cu tine... răspundea acelaș bulgar cu mustățile îmbibate de untdelemn.

— Nu-i frățiorul meu de aceia ! Nu-i capră rîioasă cu coada în sus ! zicea Casril îngălbenind de necaz, uitîndu-se întrebător la Buiumaș.

Avrami Pompier se uita și el la Buiumaș, cu ochișorii săi roșii, turburi, înecați în grăsime.

— Așa departe ai ajuns tu ! Tii, tii !... Uniformă !... Da' ușor cap ai ?

Avrami da să-l mîngîie, cu mîna lui crăpată, plină de păraie de sînge închegat, dar Buiumaș se ferea.

Bulgarul care-și bătea joc de Casril, mai zicea cu gura plină :

— După ce o ajunge ăsta doctor, nu se mai uită la un berbec bolnav de gălbează ca tine...

Un alt bulgar zicea :

— Lasă, măi Casrile, dă Dumnezeu şi nu intră la gimnaziu frate-tău ca să nu-i mai fie ruşine cu tine... Nu-ţi fie teamă că şi la anu tot cu pantalonii rupţi şi desculţ îl vezi... Că mîine îi iei tu locul lui Avrami Pompier şi frăţine-tău ia locul tău...

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

FILIP CORSA

S-a născut în 9 februarie 1898, la Brăila.
Colaborări : *Contimporanul, unu.*
Pseudonime : *Diane de Poitiers.*

ROMANȚĂ CÎȘTIGATĂ LA BACCARA

Vino pe cea mai apropiată insulă,
te asigur, vom privi ca prin ocheane panoptic de mare

Morunii vor pleca în caravane,
valurile vor sări pe corzi de sare,
căpitanul despărțit de familie
va trece la cîrmă THE VIOLETTE BOY

(balene autentice vor cînta din oboi)

Frunze au învățat salut Kou-Klugs-Klan
gurile noastre cuvînt argilos au să sune,
iar pălăriile din pai african
și cartușierele de pe pîntec
ne vor sta de minune.

Amestec de cafea crudă și sărut fecund :
vom uita lesne că pămîntul e rotund.

NOCTURNĂ

Solemn efectuează mesager
saltul porților
sună la potcapier
cheia morților

Un descriptiv surîs postum
de curcubeu
bufniță : umbra lunei în drum
aparte zeu
Cînd cade în finală
cap livid
așteptare-n sumbră sală
de metaloid

Luna e ca emisari catolici
pentru pază
pentru Mozart glas ridici
— o rază

Departe stingere prin eliotropi
galben subt
pădurea din pămînt și gropi
s-a rupt.

CÎNTEC PENTRU UN MARINAR OSÎNDIT

Priviți acest amabil dolent
valul tare — glas arare
valul știe — glas învie
salut amiral elocvent

Ființa închide ochii subit
steaua cade — umbra șade
steaua sună — umbra brună
mal de piatră la ceas oprit

El visa becuri în adîncimi
sursă largă — pe o targă
sursă caldă — pe o algă
stele scrise în optimi

BCU IASI - PAL UNIVERSITY LIBRARY

Soţia amiralului fin
umblet moale — galben goale
umblet fără — tristă dîră
val pe trup adulterin.

EXCURSIUNE

Pe munte e acum răcoare ca-n biserici
ploaia abia căzută a pus stropi reci pe ferigi
şi-a umezit pămîntul cel gras şi răscolit
unde e coaptă fraga şi bună de găsit
unde e mai proaspăt astăzi brusturul şi mai rece
aşteaptă în lumină pe tine să se plece
şi unde creşte cleiul sub cojile de brad
ca liniştea-n sursa părîului secat
Braşovul roş cu muzici mai aspre şi mai grele
dispare-n noi şi-n praful gonit de pe şosele
treptat treptat treptat cum dispăreau în străzi
goarnele prelungite de ultimile gărzi
şi nici arama veche sus de pe catedrale
n-o mai auzi în pragul odăilor din vale
aici s-aud albine şi greieri şi furnici
şi fîşîit de frunze din loc cînd te ridici
Marica fată albă cu genele frizate
îţi cad pe peisagiu privirile curate
şi ochii îţi sînt umezi şi pletele subţiri
Uite cum stai pe scoc aşa plecată şi te miri
vreau să rechem cadenţa izvoarelor în tine
(cum aşi chema din fluier oile mici şi pline)
ca-n munţii cu tăcere şi cu ţărani desculţi
să vrei apa din piatră cum fuge s-o asculţi
Hai pune ochelarii de automobilistă
să prind promisiunea din colţul de batistă
şi mîine cînd lumina va fi pură pe brazi
mi-o vei aduce calmă în mîini şi pe obraz.

MIHAIL COSMA

Născut în 24 mai 1902, la Tîrgu-Ocna (Bacău). Decedat în 15 martie 1968, la Paris.

Colaborări: 75 *II.P.*, *Punct*, *Integral*, *Discontinuité* (redactor șef), *unu* (sub numele Claude SERNET).

LAUDE

1

În umbră de mătasă verde, cu luna, — laude.

Stranii și întunecate: umilită tremurare; — lebede limpede sau crin de amurg în trecere: însingurare; — cetate moartă sub căderi de stele (de la fereastra castelului, rotundă, au picurat porumbei de albă îndoială): amintire în vreme.

Apoi, cu slavă tainică — în luminată pierdere, resfrîngeri de tăcere către adînc: amare înfloriri de mărgăritar.

De-acum, tristeți de argint vor fi aproape — vîntul, poate.

În negre șovăiri de toamnă, mîini veștede, ca frunze, vor căuta pe strune o lină reîntoarcere.

Răsunet al uitării, departe e viața.

Clopote lăuntrice lunecă-n nelămurire; zidul vechi în rugăciune, cu țipete și zboruri, mereu spre dărîmare; — atîtea întîmplări ciudate.

Ca un rod sterp, ca o flacără prelungă.

Spre veșnicie te vei crede — departe e viața.

Cuvîntul tău e noapte.

2

Rostit, cel din urmă cuvînt a fost o frunză: cădere sau trecere, aproape de tăcere — lîngă pămînt.

În anul acela trist — cel mai uitat al unui veac întreg — peste ţinuturile Domniţei da Gran, — departe peste singurătatea ţinuturilor veştede, trecuse, tremurător trecuse o pasăre pierdută, ca o neliniște de fier.

— Păstrează-i amintirea neagră pentru toamna care va veni.

1924

PRIVELIŞTI PENTRU O DOMNIŢĂ MEDIEVALĂ. BLAZON

Pădure smaraldină, pe care fremătase
Amurgul unui soare temut de hiacint,
Şi crini de-nsingurare sau limpede mătase
În glastre chinuite de-un glorios argint.

Castel cu ziduri moarte şi trudnice arcade,
Şi zare biruită de-un lăturalnic drum ;
(— Priveşte-adînca noapte cum, fără margini, cade
Pe liniştea cu stele cucernice de scrum).

O stranie şi verde cunună de ferigă
Umbrind, pe culmi de aur, regatul fără nor,
Şi punte mohorîtă, în searbăda verigă ;
Pe-un neted turn de stîncă ; amarul Koh-I-noor.

— Acolo, înserarea e cea din urmă ţară
Cu lebede cărunte şi lacuri de safir ;
Căci vremuri de-ntuneric, spre tine, se-nălţară
Mărindu-ţi amintirea cu-n negru trandafir.

Poveşti nelămurite, prin gîndul tău, gemură,
Înfiorînd, albastru, un zbor necunoscut ;
Resfrîngeri potolite undi-vor sub armură,
Şi neguri vor descinde pe gîrbovul meu scut

Încît, prin întomnarea cărărilor înguste
Cînd luna va descreşte pe-un vînăt orizon,
Spre calda cruciadă a zorilor înguste
Voi rătăci, fugarnic, eternul tău blazon.

PREFAŢĂ PENTRU UN BAEDECKER

Atlas geografic cea mai frumoasă poezie
zîmbet acid peste oceane şi trenuri
viaţă sau succesiune de gări şi debarcadere
duc gîndul mai departe după cum un hamal o valiză

REPORTAJ

Nessus centaurul de 125 H. P.
campionul uzinelor Fiat şi al curselor de la Epson
ex-directorul Companiei Internaţionale de trenuri Electrice
a fost făcut knock-out după 7 round-uri
de către celebrul boxeur elin Herakles.

?

urmăresc viaţa pe hartă
zilele compun tratate de geografie
caut la tabla de materii
unde voi fi mîine

JACQUES G. COSTIN

Născut în 13 aprilie 1895, la București.
Bibliografie : *Exerciții pentru mîna dreaptă și Don Quichotte*, Editura Națională — S. Ciornei, (1931).
Colaborări : *Contimporanul, unu.*
Pseudonime : Sinbad.

TINICHIGIUL

Un somnambul sui generis : își drege urma pașilor cu un ciocan.

M-a trezit în zori pe cînd schimba postul cu bufnița de la biserică.

Sînt sigur că bate în neștire.

Dacă asculți ce face, constați că acoperișul nu cere reparație.

Dar e surd din naștere și nu poate fi convins.

S-a născut în colțul atelierului în timpul unei lovituri de ciocan.

În fond e mai mult sărac decît surd,
E multiplu ca geniul :
Cîrpește zidul cu tablă ;
Pretinde că a îndreptat coșul ;
Astupă găurile cu entuziasm.
Toarnă și cauciuc.

Artistic vorbind, are cultul ruginei. De aceea disprețuiește băile de porțelan.

O casă care n-are nevoie de tinichigiu are acoperișul în bună stare.

BOUL

Se ocupă cu introspecțiunea.
De fapt speculează mai mult ideile furajere.
Face și pe distratul : ți se uită în ochi și gîndește aiurea.
Din timiditate rumegă mereu un răspuns întîrziat.
Mai rumegă un plan și pentru recolta viitoare.
Totuși destul de resemnat : suportă cu tărie propriul său nume.
E tăiat din cauza pericolului pe care îl prezintă coarnele.
În societate servește ca exemplu și ca talpă.
Întreține relații foarte întinse ; a avut o chestiune personală cu broasca umflată. A primit să stea în intimitatea oului de furat.
Mecena național : pozează pentru Grigorești.
Agricultor în orele libere, îngrașă pămîntul.
În raport cu taurul, e pur și simplu o vacă.
Iar după mamă e supus elvețian.

PLOPUL

Trăiește din romane.
Cum se înoptează iese haimana.
Aseară a fost iar prins asupra faptului.
La vîrsta lui ar putea să înceteze cu adolescența.
E iresponzabil. Se apleacă ca să te zărească luna.
Dar are și apucături de babă. Asistă la toate înmormîntările.
Un singur plop nu înmulțește și nu împarte.
Plopii fără soț, sînt foarte numeroși.

GREIERUL ŞI FURNICA

Lui Marcel Iancu

După ce a primit răspunsul înţepat al furnicii, greierele s-a întors acasă pe drumul cel mai lung.

E aproape inutil să indic de cîte ori a căscat pe tot parcursul, deşi termometrul oficial arăta zeci de grade sub zero. Din cînd în cînd, citea firmele prăvăliilor invers, ca să distreze obsesia eşecului suferit.

În termeni simpli a comunicat tovarăşilor vestea tristă.

Unii dintre ei încercau să cînte nenorocirea în versuri albe, pe cînd ceilalţi, mai bătrîni, meditau încă posibilitatea unui împrumut onorabil aiurea.

În ajunul sfîntului Vasile, furnica întoarse greierului vizita, cerîndu-i concursul pentru o nuntă pe care o avea în familie : o orchestră selecţionată, în stare să execute dansuri moderne şi potpuri.

Greierul păstră o atitudine demnă şi refuză categoric. Aceeaşi dispoziţie găsi furnica la tovarăşii lui care îi explicară că, fiind sindicalizaţi, trebuie să considere purtarea ei de la începutul anotimpului, ca o ofensă adusă colectivităţii.

Oferta furnicii, dublată de promisiuni corupătoare, n-a convins mai mult.

Trebuie notat aici pentru generaţiile viitoare, că în ciuda insuccesului, caracterul strict utilitar al acestui demers, nu schimbase încă întru nimic părerea furnicii despre Muzica în Timpul Verii. Plecînd, ea recomandă greierului, cu toată sinceritatea, un an îmbelşugat.

Familia a primit refuzul cîntăreţilor într-o dispoziţie variată.

Cei care revendicau experienţa şi întîietatea, găsiră cu cale că

NUNTĂ FĂRĂ LĂUTARI NU SE POATE

Furnica nu află decît prea puţini partizani pentru argumentele ei întemeiate pe noile tendinţe de abstractism ale

societății. Părerile cîtorva indiferenți, exprimate în termeni vagi, nu tindeau decît la diversiune și tărăgăneală.

În cele din urmă ea se izbi de intransigența majorității, care păstra încă respectul tradiției.

Ceremonia a trebuit să fie contramandată și în curînd instituția căsătoriei se dizolvă de la sine.

Am renunțat să reamintesc lectorilor prima parte a acestui episod, din motive lesne de înțeles. Publicitatea de care s-a bucurat în ultimile secole, a făcut-o de neuitat, în ciuda lipsei de moralitate cu care își sfîrșește regretatul La Fontaine narațiunea.

Insist asupra episodului de mai sus, necunoscut celor mai mulți.

El arată că în acet caz, ca în mai toate manifestările de care vorbește legea ondulațiunii universale, echilibrul funcțiilor sociale a fost restabilit fără întîrziere.

Contribuția aceasta, pentru care nu revendic nici măcar drepturile unui cercetător conștiincios, îmi mîngîie însă speranța, că pe viitor, nici unul din cei ce au citit-o, nu se va mai lăsa jignit de atmosfera de imoralitate, în care se pierde înțelesul versiunii incomplete și arbitrare a numitului regretat.

MOARTEA LUI MITRIDATE

Deși rege, Mitridate dovedise înțelepciune și prevedere socială.

Își nota experiența domniei într-un ierbar cu plante veninoase. Și își pregătea viscerele pentru surprizele conspiratorilor.

Prefera arsenul și nuca vomica.

Supus unui regim de supraalimentație, regele Mării Negre triplă dozele. În curînd le înmulți pînă la n... fără să

acorde nici o importanţă cancanurilor de harem, vomica fiind concomitent şi un afrodiziac.

Deşertase în interiorul său toate toxinele Anatoliei, ale platoului Iran şi ale Indiei dubioase. Acum cererea întrecea oferta şi piaţa antichităţii înregistră o urcare istorică. Ca să pună capăt acestei deprimante stări de lucruri, principele institui, exclusiv în favoarea sa, monopolul pentru consumarea numitelor articole. Astfel liniştea restabilindu-se în sînul populaţiei, Mitridate socoti că poate lucra pe plac, în interesul patriei.

Aflîndu-se deasupra calului favorit, hotărî să descindă într-o ţară limitrofă. Plin de grabă în ajunul acestei munci ceru hrană bogată. În semn de respect, servitorii îi prezentară pîine şi piper. Sub presiunea tradiţiei, gustă pîinea şi se îmbolnăvi grav. Nici arsenul, nici un altul din aceste încercate antidoturi nu-i limpeziră deziluzia. „Pîinea îşi desăvîrşea, implacabilă opera..."

În general, se stinse foarte dezorientat, luînd cu sine începutul unui sentiment de incertitudine. Cu o singură limbă de moarte, şopti celor nerăbdători din jur: „Spuneţi oamenilor să se obişnuiască mai bine cu pîinea de toate zilele."

BCU IAŞI/CENTRAL

GRIGORE CUGLER

Născut în 7 aprilie 1903, la Roznov (Neamț).
Bibliografie: *Apunake și alte fenomene*, Editura Vremea, 1934. *„Afară-de-unul-singur"*, f. e., 1946.

APUNAKE

III
(fragment)

De trei zile Apunake își căuta zadarnic soția. Plecaseră din Limonorado, și puțin timp după aceea, ajunseră în valea fluviului Cergă unde, la confluența acestuia cu valea Automobiliștilor Vaccinați, se află orașul-surpriză, orașul-de-sud, orașul fără nume, orașul-epocă, orașul-erezie, orașul-dropie, *Bastonbach*.

În afară de faptul că este capitală, Bastonbach-ul mai prezintă și următoarea interesantă particularitate: locuitorii nu umblă, ci se tîrăsc pe o parte a trupului, cu urechea lipită de pămînt, din care cauză a început să le crească coadă și zbîrnîitoare ca la zmeu. Patronul orașului este Heliogabal, primul care a preconizat aplicarea Nevralgiei la vapoarele de comerț și singurul care i-a felicitat cînd le-a crescut măseaua de minte. Bastonbachienii, în fanatismul lor exagerat, au luat măseaua și au așezat-o pe vîrful unei coline din apropiere, sub un glob de duioasă amintire. În fiecare zi fac pelerinaj la măsea, pe care și-o bagă în gură, fiecare, cîteva clipe și așa, rînd pe rînd, trecînd-o unul altuia pînă la cel din urmă.

Întreg orașul este așezat pe o placă turnantă, nu pentru a urmări soarele în calea lui pe cer, nici pentru a se apăra în contra vînturilor, sau spre a putea face față dușmanilor în condițiile cele mai avantajoase, ci pentru simplul motiv că suspomenita placă turnantă se găsește sub porțiunea de teren pe care este clădit orașul.

În Muzeul din Bastanbach se află între altele o mică statuie care, dacă bagi un ban în ea, începe să se mişte şi să reprezinte, graţie unor transformări succesive, reconstituirea groaznicei scene a morţii Dorobanţului care a băgat o oaie în cinematograf.

Vezi întîi Dorobanţul născîndu-se, într-o zi de sărbătoare pe malul lacului Titicaca ; apoi îl vezi copil de şcoală cum primeşte în dar o oaie.

Scena a treia (pastorală) arată pe Dorobanţ alăptînd oaia.

Scena a patra : pe furiş, se introduc amîndoi într-un cinematograf în care se reprezintă un film instructiv despre întrebuinţarea hyperfulminantelor în educaţia fetiţelor eredoalcoolice.

Atunci asistăm la revolta oaiei cînd face praf toate scaunele, în timp ce publicul cîntă simfonic, grupat după sex.

Scena a şasea : Oaia insultă spiritul practic al Epocii, cu labele în şolduri şi cu berebascul pe ceafă.

Scena a şaptea : oaia, ajunsă de blestemul unui berbec pe care-l umpluse de căpuşe, rămîne cu gura strîmbă şi îşi pierde complet lîna de pe mîna dreaptă a străzii.

Scena a opta : Dorobanţul încearcă să ascundă ce a mai rămas din oaie dar e prins de cinci brutari licenţiaţi şi, în fine :

Scena ultimă : Dorobanţul e linşat şi întrebuinţat ca rozătură a vînturilor la serviciul barometric al oraşului.

Principala ocupaţie a locuitorilor din Bastonbach este crearea de materii nule pe care le expediază apoi în străinătate sub forma de globule sedative sau de rotule fanerogame. Afară de globule şi rotule mai au : marule, libelule, celule, capsule şi pătule.

MECI NUL

Primul boxer se sui pe ring. Ţinea în mînă o umbrelă asupra originei căreia doi filologi discutau cu mînie, urmîndu-l la distanţă de cîţiva pumni. În oraşul lui natal,

prietenii, mîndri de el, îl acompaniau la ghitară şi slăveau prin cînt şi vorbe clipa reîntoarcerii Hidrei din Lerna.

Al doilea boxer se sui pe ring. Avea agăţate în spate pe sora şi pe mama sa care vegheau asupră-i instalate pe o elegantă tăviţă din lemn de macmahon.

Al treilea boxer se sui pe ring. În jurul lui alergau treizeci de galere romane, opt bufoni aromatizaţi şi încă treizeci de galere romane. Cîţiva copii îi ţineau trena pantalonilor săi de safranat de sodiu, împodobită cu zornăitoare cristale proaspăt culese din candelabrele salonului său.

Al patrulea boxer se sui pe ring. Lumea din sală începu să se frămînte dînd la iveală o cocă care gemea din cinci în cinci minute, generalizînd viciul numit „cincinism".

Acum lupta era în toi. Anunciuri luminoase informau lumea despre trecutul, prezentul şi viitorul boxerilor. O fată de trei ani, care pentru prima oară în viaţa ei vedea un bărbat gol, avu spasmuri. Lumea invidioasă sări şi i le luă, aşa încît la sfîrşitul primului rond, fiecare aplaudă cu spasmuri.

Rondul al doilea dură trei zile. Haiducul care arbitra ceru voie să ţină o conferinţă însă fiind huiduit şi neputîndu-se ţine mai multă vreme, dădu drumul conferinţei pe el, ceea ce îi creă între genunchi o pungă în formă de circonferinţă.

Rezultatul rondului al doilea a fost următorul : trei delicatese, trei pelicanese, trei arhiducese şi ca premiu pentru cel mai prost se oferi un soare de buzunar.

Lumea huidui din nou şi la sfîrşitul rondului al treilea nu mai rămăsese în sală decît huiduielile agăţate de grinzile tavanului ca nişte trenţe, da ! ca nişte trenţe !

Rondul al patrulea şi ultimul decurse într-o atmosferă de perfectă cordialitate şi de mişcare perpetuă. În primul rînd de scaune, o babă înghiţi ultima fîşie din rochia ei de mireasă şi apoi pornind, cu spinarea încovoiată şi cu paşii mici, se duse spre locul său *(sic)* de veci.

Alături, un cîine înţelept (chien savant) se uita cu drag la fotografia girafei sale care-l aştepta de la facerea lumii în Heidelbergul de altădată. Doi Eschimoşi, pitiţi sub bancă, făceau gimnastică suedeză, antrenîndu-se treptat-treptat cu obiceiuri cît mai sudice, deoarece urmau *(sic)* să fie numiţi în curînd Sudoripari Geodezici pe lîngă Polul Sud.

La un semnal, al patrulea boxer se dete jos de pe ring. Căzu într-o letargie electrică și fu dus îndată pe un vapor, în timp ce arbitrul, prefăcîndu-se că nu vede nimic, închise ochii pentru totdeauna.

Al treilea boxer se dete jos de pe ring. Trei magi îl așteptau în tunici de mătasă albe brodate cu icre negre și vorbeau între ei prin tusea măgărească.

Al doilea boxer se dete jos de pe ring. Împrejurul său era numai apă în fundul căreia se vedea reflectată imagina tremurătoare a unei stradele. La o fereastră ședea o prostituată bătrînă, cu sînii amputați și care în loc de gură avea o oală neagră de lut afumat, în fundul căreie se vedea sclipind o monedă. Ajuns în dreptul ei, boxerul își atîrnă o coamă de beteală, deschise ușa și intră. În urma lui nu mai rămase nimic.

Primul boxer se dete jos de pe ring. Din toate părțile i se anunță flori, atîtea flori, încît juriul, cînd fu să hotărască asupra rezultatului, proclamă meciul nul.

METROPOLITANĂ

Se poate construi
desigur că se poate
exemplu : a construi — construire, a clădi — clădire
orice fel de lucrare
pe orice fel de bază
se poate construi
de pildă
pe-o sfîrlează
care se învîrtește iute ca vîntul
aproape nici n-atinge pămîntul
de-abia o vezi
de iute ce dă roată în jurul axei sale
i se spune *sfîrlează*
sau *titirez*
eu nu discut

căci sînt noţiuni egale ca sens şi conţinut.

Cînd construim în astfel de condiţii
e preferabil să facem
dintr-o dată
ceva mare de tot :
de-ar trebui s-aleg
m-aş pronunţa îndată pentru un oraş întreg.
Se poate, prin urmare
construi un oraş
pe o sfîrleză
care se-nvîrte sforăind
întîi fixăm terenul ales ca postament
teren de consistenţă şi formă inegală
ce poate să servească chiar pentru-o Capitală
îl încreţim pe-alocuri
ca să apară dealuri
podişuri
şi coline
căci un oraş prea neted nu convine.
Între coline lăsăm discret să curgă
maiestuoasă
o gîrlă
cu unda nămoloasă.
Din loc în loc
prin poduri îndrăzneţe
vom lega între ele cartierele răzleţe
împănate de Bănci
de cafenele
de-acele edificii
ce dau prestanţă unei Capitale :
biserici, ministere, teatre, temniţe şi spitale.
În fine,
ca un omagiu extranumerar
vom rezerva unele locuri
distribuite la-ntîmplare
pe-ntinsul marelui oraş
unghere solitare
pentru sinucigaşi
vom căuta să punem un număr suficient
prin parcuri şi boschete

unele pentru băieți
altele pentru fete.

Vedeți ce simplu este să clădești
un oraș
pe o sfîrlează în mișcare,
depinde doar de cum îl cumpănești.
Și pentru a fi complet
cum trebuie să fie
ne ocupăm la urmă
și de periferie
trasăm străduțe triste
labirinturi confuze
departe de-orice drum
și le mînjim în voie
cu ruj ieftin de buze
și cu negru de fum.

Acum, orașul este gata construit
am dovedit ce-aveam de dovedit
putem fi mîndri de rezultat
ne vom bucura de el timp îndelungat...

...pînă-n ziua în care sfîrleaza
va înceta să se-nvîrtească.

(Inedită, din proiectata carte *Însemnări pe fundul pălăriei*)

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

DALOCRIN

(Nicolae Oprea Dinu)

Născut în 9 aprilie 1877, în comuna Vulcana-Pandele (Tîrgoviște); decedat în aceeași localitate, la 4 iunie 1943.

Bibliografie: *Inginerul Tinca*, Editura Dragonilor de Foc, (1914).

Colaborări: *Meridian*.

MOARTEA PĂMÎNTULUI

Pe marginea mării, suspină în tăcere
O gîscă.
Cu coadă și coamă de cal,
Și-o muscă ce-ar vrea să se ducă la bal
Dar n-are picere.
Alături, suspină o rață bătrînă,
Ce poartă-n mînă
Mănușe de lînă.
Ar vrea să arunce, să rumege stele
Dar n-are măsele.
Pe Ocean, plutește-n tăcere,
O sticlă cu bere.
Iar Africa! Africa se arată mîndră la mal
Călare pe cal.
Pămîntul tresare, se zguduie, se ridică-n picioare,
Dar cade și moare.
El moare, și-l plînge duioase
Trei broaște țestoase,
Și-l plînge și peștii cu hohot,
În ceruri s-aude un sunet de clopot.
Iar vulcanii s-avîntă și-aruncă în nori
Măsline cu flori.

El e dus la groapă, e dus cu cîntare,
La cap îi aprinde-o babă lumînare,
Şi-n urma lui vine, cu multă sfială,
O carte poştală.

INGINERUL TINCA

— fragmente —

...După a treia zi de la păţanie, Tinca se-ndreaptă cu-n buchet de lăcrămioare, să-l depună pe ţîţa vacii de Elveţia. A ajuns la poartă, cîinii l-au lătrat, servitorii i-au deschis... şi iată-l în buduarul Betuminei. Într-un feriant superb, ardeau pe parchet *iazmin* şi *nicoree* şi tămîie albastră din vilaetul Yemen. O ! bucură-te psalmistule, căci carnea omenească îţi arde şi Ţie aromele beţive ale Molohului ! Şi pasărea cea albă a zburat sub vîntul turbărilor de azi... O, pasărea ! O pasărea ! De cum a intrat Tinca în buduar, Betumina îngreţoşată de mirosurile grele, se întoarce brusc înspre perete, căci se găsea în dulcea trîndăvie a patului. Înspre Tinca s-au estompat artistic cele două continente rotunde Asia şi Australia... a căror stăpînă pufnea greoi în peretele pictat cu lux şi orientală ispită. Monstrul de Tinca, atingînd degetele cu o eleganţă felină de luciul mesei de marmură, începe să zică aceste versuri :

Bronzurile vor suna
Leturghii în slava ta
Şi-or cînta vreo două ore
Piculinele sonore...

Şi-or porni cu paşii lini
Ca vasalii bizantini...
Crinii toţi de la grădină
Sub balconul tău să vină !

Şi suna-vor lung pe cale
Clopote din catedrale ;

Şi-or să cînte pentru tine
Cele zece piculine...

Îţi voi pune la picioare :
Flori de sînge, flori de soare...
Şi-am să-ţi cînt în două zile
Zece strofe juvenile.

Bobîrnacele-or pica
Tot întru slava ta
Ca să zică, mai tîrziu :
Dăi ! Dăi ! Dăi ! şi piu ! piu ! piu !

Cu birlicul de carale
Cumpăr cărnurile tale,
Iar birlicul roş de cupă
Jartiera să ţi-o rupă.

Sensibila doamnă îşi întoarse faţa greoi către valsul birlicilor... către inginer, şi-i zise : „Tinco, intră la manejul bunei cuviinţe !“ O, Tinco ! miniatura sufletul tău este o schiţă atît de *creionată* că dac-aş expune-o în piaţă nimeni n-ar cumpăra parabola neghinei... Afară, bine înţeles, de prietenul tău, baronul, Butucilă. Gros la bot, gros la obraz şi foarte subţirel la *pia mater*.

. . . . . .

Uite chiar acum, Lăcomia Voastră, numai să vă citesc cîteva versuri relative la baronul vostru. Auzi cum ciupeşte coarda un poet tînăr : e Nimfu Norea, l-am ghicit.

Noapte grea de orient
Fără stele şi segment !
Noapte, lasă umbra ta
Pe baronul puşlama !...

Înveleşte-l, noapte, bine
Căci ne face de ruşine ;
Înveleşte-l şi-i declină
Substantivul „muzelină“.

Iar la conjugarea greacă
Limba lui în jos să treacă...
Dar şi-n sus s-o dea spre nas
Cum ar face-un papuas...

O, baroane să bem vin
Într-un stil neolatin ;
Să nu bem cum beau satrapii
De se rupe coada sapii...

Noi să bem în colcot cald
Vinul mării de smarald ;
Să nu bem ca toţi săracii
De se rupe coada vacii...

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

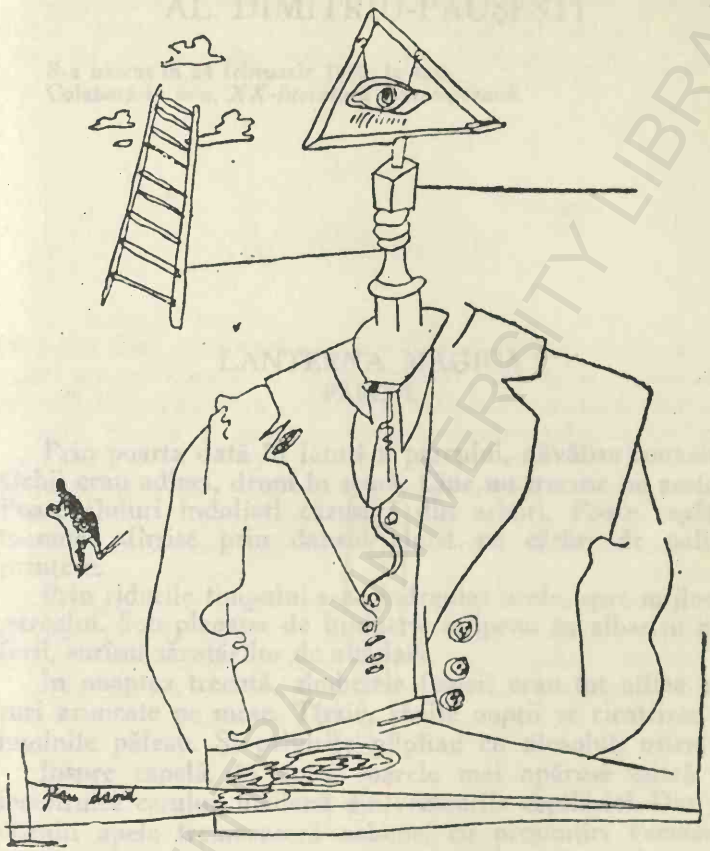

Jean David PORTRET INEDIT AL LUI DUMNEZEU (1932)

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU "M. EMINESCU" IAȘI

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

AL. DIMITRIU-PĂUȘEȘTI

S-a născut în 24 februarie 1909, la Iași.
Colaborări : *unu, XX-literatură contemporană.*

LANTERNA MAGICĂ

PARCUL

Prin poarta dată în lături a parcului, năvălise convoiul. Ochii erau adînci, drum în seară. Cine nu trecuse pe acolo ? Poate fluturi îndoliați căzuseră din arbori. Poate ospățul toamnei sfîrșise prin dansul aiurit pe cărări de palide prințese.

Prin ridurile timpului s-au îndreptat acolo, spre mijlocul parcului. Sub pleoapa de întuneric sclipeau în albastru nuferii, surîsul sărutărilor de altădată.

În noaptea trecută, zîmbetele femeii erau tot atîtea zaruri aruncate pe mese. Tîrziu, rănile nopții se cicatrizau și luminile păleau. Și privirile pîlpîiau cu alcoolul, ostenite.

Înspre capelă, în apus, soarele mai apăruse odată la ferestruica cerului, madonă din vremurile copilăriei. Dar pe vitralii apele tremuraseră nebune, cu presimțiri Fecioară, anotimpul se îngropase de timpuriu sub sicriul zilelor de sticlă.

Nu va trece mult. Din aleile amurgului se opri caleașca și balul nopții începu prin serpentinele lunare.

*

Pe cer, un semn în alb de nuntă
Vestind din aripă măreț alai,
Din evantai argint a-nfiorat, sfioase,
Prin pomii toți în bucle, marchizele de mai.

Încearcă Venus iar surîs fățarnic
Învăluind-o toată lilial.
Cunosc buchetul mincinos și darnic :
El putrezește-n primăvara de cristal.

SEMNE ÎN AMURG

În tremurarea plopului scădeau izvoarele serii sub paza granitului albastru. Stea singuratică, stea clară, o trenă splendidă se desfoliase în deșert. Mătănii de argint, lacrimi înghețate, pelerinaje de umbre în fața ta.

Cît de trist era dansul nebunului și cum trozneau scheletele regilor ! Robii apucaseră pe altă cale, așa de adînc încît nimeni n-o știe. Acolo, într-o pădure unde mai trăiseră, un zeu de piatră, cu palidă aureolă, trona melancolic și bolnav.

Lupii se tîrîiau reumatici, frunzele se ciocneau sec, păsările se uscau în zbor, ca iasca. În acel port al morții, cu străzi întortocheate și miros de absint, doi mateloți se opriseră nedumeriți în noapte. Două lumini, două zboruri îi chemaseră, căci nimeni nu-i aștepta niciodată.

CĂLĂTORIE ÎN VID

Cîte zile, cîte ore trecuseră de atunci, nu știu. Socotisem cele patru timpuri, piatră cu piatră, oră cu oră, unghi cu unghi. Strugurii erau în amurgire. Cupe se vestejeau, crini palizi. O portocală era un soare mort.

Lumi se închiseseră aici, în picătura cu cădere perpetuă, obsedantă : alunecase nesfîrșită pe margine de timp.

La fereastră s-a oprit o femeie. O cunoşteam, mă cunoştea ; nici unul, nici altul nu făceam un semn de apropiere. Şi mă priveşte îndelung, nesfîrşit, cu ochii goi, ca flori decolorate.

A. ZAREMBA

În rîndurile acestea ar trebui să străbată o remuşcare tîrzie. În Iaşii de pensionari senili şi poeţi gospodari pritocind înţelept flori şi stele pentru vremuri grele, Zaremba încercase o revistă în care-ar fi voit o horbotă ireală de vis, de pură poezie. Încercarea lui o ironizam adesea, dintr-o tendinţă comună a spiritului de a jigni chiar acele pentru care mai păstrăm poate o scînteie de respect. N-ar fi trebuit să-i turbur mirajul întregii lui fiinţe îmbătată de Rimbaud, obsedată de Vaché...

Îi plăcea să repete adesea : „Ma poésie est obscure comme une lys", cuvinte de fermecătoare ironie, moto pentru însăşi poezia lui. Ea a rămas departe de atingerile grosolane, de pătrunderea seacă a unei logici vulgare.

Misterul unei poezii pure rătăceşte acum cu el în lumile superioare, sub torţele uriaşe.

9 august 1930
Iaşi

BASMUL CU VRACIUL, CAPUL DIN LUNĂ ŞI PĂIANJENUL DE AUR

I

Prin ierburi'nalte, fire de amurg,
Cînd morile în turme nu mai curg,
La vremea toarsă-n toamnă de mătasă
Şi borangic de gingaşă crăiasă, —

Ocheanul timpului în care a înghețat
Și unghia luminii de pe sat,
Întîi zburau gîndiri de cifre și de chei
Și se făcea că se schimbau în porumbei.
Și mare Doamne, de cădea vreo stea
Beteală albă, prinsă, o făcea
Din pana de tării, ceresc păun,
La sufletul de împărat nebun.
Izvorul lui era de mult secat.
Și lăcrămi poate numai le-a visat.

. . . . . .

O nicovală, meșteri făurari
În fapt de noapte-ntoarsă și uscată,
O tot băteau pînă țipa în stele mari,
Ce, vai ! păleau ca floarea aruncată.

II

Aș vrea să-mi spui, greu aur, căile albastre
Și pînzele țesute din privirea ta.
Goală ai dansat în sunete de astre,
Cînd ai cernut în mine ruga-n nea.
Într-o grădină-n care un copil odată
Printre plante strîmbe și jucării plîngea
Un aur mort și-n fund o poleială dată
Măcar ar fi dorit-o și nu-i mai rămînea.
Peste eroul mort în cîmpuri pustiite
Atîtea flori acuma și una răsărea,
Mai virtuos, din chiar picioarele-amorțite
Și fanfaron și alb spre cer cădelnița.
Aș vrea să-mi spui, greu aur, căile albastre
Și caravane-n șiruri în căutarea ta
La o fereastră-n fața stelelor din glastre,
Cînd ai schimbat în mine ruga-n nea.

III

Și cînd zîna a pălit mireasă,
Jucînd pe sub ochi de harap buzat,
În chip cu chică noduroasă
De rădăcini și șerpi s-a arătat, —

Cu ochii în buboaie amîndoi
Şi cu reflexe albe, moi ;
Încît era privirea vînt uscat,
Ce ţări întregi sărace a lăsat,
Turmele sterpe, lanuri la pămînt
Şi regii spînzuraţi bătuţi de vînt.
Şi-n zîmbet, nu ştiu pentru ce, era
Mireasa chiar care pălea...
Şi cheia răsucită de trei ori,
Cînd poarta grea s-a fost deschis în zori.

. . . . . .

Aş vrea să-mi spui, greu aur, căile albastre
Şi caravana-n şiruri în căutarea ta.
Goală ai dansat în sunete de astre,
Cînd ai schimbat în mine ruga-n nea.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

GHEORGHE DINU

Născut în 4 mai 1904, la Florina (Macedonia).
Bibliografie: *„Poeme în aer liber"*, Colecţia Integral, 1929. *Moartea vie a Eleonorei*, Editura *unu*, 1930, *Ospăţul de aur*, E.P.L, 1968.
Colaborări: *Contimporanul, 75 H.P., Punct* (redactor şef), *Integral, unu, Urmuz, Meridian, Pinguinul.*
Pseudonime: Stephan Roll, Saşa Tanevicin, Jack Spintecătorul, Barbu Albastru, Teodor Cristea.

FILM

Pe coridoare occidentul bîntuie clandestin şi mat
Oraş cu ochelari americani de baga
felinarele respiră mucava
vîntul a băut spirt denaturat.

Compoziţie unanimă.
Casele sar de bucurie spre West-Sud.
Fabrici fumează ţigări Huyfcar,
cerul a scos bube de lapte crud.

Apusul respectă tratatul de la Verssailles.
Longines ţintuie în spaţiu 6 piuneze,
ecoul îşi numără degetele între paranteze
în fîntîni fraze cu orificii şi măşti din Paraguay.

METALOID

Noi înfuzăm atomului dinamică

elastici constructivi
plămînii oraşelor
vertebre de bronz

muşchii schije de platină
sîntem aorta zilei
mîine vor veni alţii
sportsmani
vom răscoli straturi geologice
cu rîvnă de metal
vibranţi
prin latitudini
artere de magnet
sînge
vertigiune
incandescenţă
respiraţie
viaţa ruptă din fuse
oţel
flexibilă necontestată
sinteză în vine cetăţi
centimetru atmosferic
etc., etc.

DIANA

lui Ilarie Voronca

Odată cu noi
regii din basorelief plecau la vînătoare
fii fără grijă praful de puşcă
a dezinfectat pentru azi pădurea de lupi
pe braţul meu muntele urcă pînă în pisc
şi cerul mută ca o colivie pădurea
aproape şi mai departe
pentru a cîta-oară
ce sportivi plopii alergînd paralel cu noi ;
vezi ? pe aici sălciile cresc
ca pescarii : pe marginea gîrlelor.

Deschide-ţi degetele cu prăselele de os
atenţie — păşim cu acurateţă

nu ezita deloc
în aer liber cîinii fac gargară cu stele
cerbii sînt regisorii ramurilor, apelor
şi prin potecile nevertebrate, drumul
se decapitează în rîpe.

Priveşte : lumina e albă
ca pieptul păsărilor de mare
in corpore pitpalacii îşi chiuie limbile
ecoul umple gurile văzduhului şi clopotele de aer.

Eu sînt mai înalt decît tine cu o vrabie
împuşcat în piept aerul îţi sîngeră pe gură
sub tălpi ne trec drumurile cîrtiţelor
vînătoarea începuse.

Din cuierul aerului desprindeam
cocoşi sălbatici
sîngele îţi bătea cu grindină în geamul inimii
cerul saltimbanc se tăvălea pe cîmpuri
(să nu-ţi răneşti mîinile în cuiele vîntului)
glasul cornului se dezbracă în fagi
scade treptat iepurilor inima de fragi
aici vocea puştilor se izbea cu fruntea de grinzi
iar în castelul pustiu
luna se da cu capul de oglinzi

POEMĂ PRINTRE REGI

lui B. Fundoianu

Ce frumos îţi stau sire, dungile de aur
munţii-n spre apus
sfertul de centaur
şi ţările de jos în sus
E înalt şi oprit cu steaua lumii-ntr-un umăr ;

e frumos întîi — cu azurul lins pe ochi —
să nu-l sperii, să nu-l deochi
că-l descui ca să mi-l număr

Aici trecu un rege gal
buclat rotund în portocal
lipit cu clei și uns cu aur
pe aici trecu un brontozaur

Cu el m-arunc în aer gol
îl leg de cer sus pe punte
îl strîng în dinți și-l vopsesc
coroana-i tabără pe frunte.
Vrei tu rege bunăoară
vrei tu rege, amîndoi :
cu oastea ninsă dinainte
cu spada albă ca un dinte
să încingem țării altă țară ?

Aici muri un rege hun
cu dinți cleioși ca în săpun
cu capul galben ca un iaz
c-o lance suptă din obraz

Descalecă voivozii din ramul de măslin
ceru-și pune lacăt luna pe sprînceană
prințesa se dezbracă și intră în bazin
privește peștii roșii în roua ei pe geană,
sîngele cu spume e în cupele de vin
cînd prințesa își undoaie pulpele de mreană

Țara se deschide cu munții pe fereastră
trec țăranii aspri cu cîmpu-n subțiori
seara își așează îngerii pe glastră
pămîntul să se culce cu capul între flori

Dar se opri un rege celt
din regii toți el cel mai zvelt
Domnița rupse spre el o stea
și trupu-i nor pluti pe șea

Gîndul lui o așează cu torsul spre regat
Prințesa se zmucește cu pulpele pe alge
luceafăru-n galopul calului se sparge
și se rări în zare un rege-amorezat

Aici muri un rege spîn
cusut cu arcu-ntr-un plămîn
și băură regii toți
învinețind ca mateloți

EROTICĂ

lui Fox, regele reporterilor

Tremură de frică spanchiul D-zeu...
Crepusculul se stinge
în pipa-mi cu cenușă ;
ochiul tău e-o daltă
sprînceana o cătușă,
așteaptă-mă învoaltă
cu un polițist sub ușă
pentru pumnalul meu

Îți voi prinde leii
ca agrafe
pe un gît de căprioară :
leii — paraleii
hiene și girafe
ți-voi aduce-n vis
pentru-ntîia oară
ca pe saltimbancii mei

Sînge de argint
țîșnește dintr-o stea :
dă-mi gura ta și șoldul și plosca de absint ;
dă-mi poșeta ta și ceasul ascunse sub saltea
și vino să te pup cu un dinte mai canin,
vino că te-aștept, în frig și mort în drum
sînge de parfum
gîlgîie dintr-un crin...

MÎNA DIN CRIN

În silex fluid tauri duc o panoplie
în coarne un războinic spre regatele sterile
cascade în trompetă țîșnesc cu sîngele din vulturi
deget mîzgălind ceramic o femeie de vis prin luminile
ductile
planetă sfărîmată în porți
lîngă trăsura cu caii de tuci din cavaler rămîne un păianjen
planetă cu buzele de buldog ale vulcanilor
în ochiul rece al mortului pasărea încremenește
și zborul se transpune lent ca o lavă în vierme.

Amazoană cu calul de opal îngenunchează în amintire deci.

Pășești de-a lungul lunii un țărm de sînge galben
un ren pășește în pietre veacul lui pe loc
în buchetul de oșteni adus sabiei de marmură
o sandală de sînge tropăie pe fruntea lor ireală
un coif un șoim de alamă
din lumină mai rămîne în orbite doar scrum
fantome înalte plimbînd hlamide de trandafir
în subterane din lacăte izbucnesc armăsarii din alt neant
și regele trecînd printre girafele cu gîtul transparent
de legume.

PRIMĂVARĂ ROȘIE

În degetele voastre înfloreau salcîmii
Salcîmii ca o grevă a albelor petale
Scîrțîiau în uși defuncte din sceptre regii
Un tam-tam bătea acum în nicovale.
Steaguri flutură cu gelatina în sînge
Jucau umbrele de foc pe busturile de piele
Steaua care cade e lacrima ce nu mai plînge

Fabricilor aşteptînd în noapte ca girafe
Cu gîtul învelit în bezne
Cu motoarele în fugă.
Voi cu flăcările pe mîini, cu laurii pe glezne
Muiaţi această seară cu coatele în aur
Ascuţiţi braţele ca o sabie
De vîrful fără precedent al lumii
Din Dumnezeu rămăsese o vrabie
Umblînd printre boabe.
Între lebedele negre ale uzinelor
Vorbele erau pete roşii pe o hartă peste care umblam.
Un schelet suna îndepărtîndu-se ca o troică
Oamenii erau de foame diafani
Glasurile se spărgeau în vitrinele mari
Sub ferestre copiii plîngeau
În braţele mamelor ca nişte jimble absente
Motoarele vorbeau înainte
Şi venise o dialectică impecabilă a oţelului
Roţile cu zimţi tăiau unghiile mici ale clipei
Ciocanele izbeau în tîmplă fierul
Şi-ţi ofereau o crizantemă de scîntei
Proletară cu pulpele drepte
Drepte ca două cariatide ale lumii
Cu pîntecul în serpentine de sînge
Ca un halo în jurul ovarelor —
Am trecut între mîinile voastre
Ca între bare de aluminiu
V-am arătat în cuptoare metalele feline
Motoarele gîfîiau
De piept se izbea un fluviu de foc.
Treceau păunii negri prin sala de maşini
Cădeau lumini ca linţolii din felinare
Tîrînd în noroi femei şi copii
Şi vă mureau mîinile în buzunare
Ca păsările flămînde în colivii.
Oraş dus în cîrcă prin noaptea de fosfor
Rîsul clănţăne în scheletele vii
Pîinile îşi rumenesc aureola în cuptor
Şi plîngeau copiii în haotice farfurii.
Aceste sînt republicele palide
Cu ploile de oţel pe acoperişe ;

Acesta e soarele cu razele în drum
Şi sînt oraşele de nămol.
În mîna voastră e mînerul înţeleptelor uşi
Prin ferestrele deschise vă vedeaţi în alte secole
Şi v-am auzit noaptea în căruţele de păpuşi.
Prin hainele rupte vi-se vedeau stele
Cicatrice pe o piele fără remuneraţie
Pămîntul avea buzunare cu cărbuni
Lîngă carnea voastră tot din cărbune
Dar gesturile fulgerau,
În instantaneele roşii,
Cînd scoboraţi în străzile largi
În paginile din Germinal
Doi cîte doi spre un alt patru al istoriei.

PUNTEA PESTE O LACRIMĂ

În sîngele plimbat diafan prin subterane, inima e un felinar sau o colivie uitată printre păsări fosforescente. O pendulă prin ziduri macină ruleta umbrelor şi aşteptarea înapoia rotiţelor e un tic-tac pipăind orbii unui drum convex, deşi, după grilajul reveriei, o procesiune de pietoni uimiţi păşeşte spre săbiile ovale ale unui destin precis şi acelaş. Violetă desfacere şi dureroasă de păuni în gîtlejul ocheanului ascuns în gesturile dezolate ; în pîlnia de cenuşă picură minutul amar de frunze, cînd pădurea se suflecă în anotimp ca un flux spre naufragiul verii, ca o bestie înaintea fricii. Un ciorchine de inimi putrede pulsează sîngele din memorie, salutat prin arbori, întinde praştia rădăcinilor, îndepărtînd pe o mare de înfrîngeri imanente corabia de flăcări, steagurile purtate în privirea fără reflex pentru fîlfîirea din vocea metalelor. Iată cameleonul monezilor schimbînd mişcarea în altare a indivizilor, fără manivela bancnotelor strîngînd în faldul cifrelor oamenii înghesuiţi departe de grădina sub cer a zilelor ; iată un clopot se zmuceşte din gîfîirea de cristal a turlelor şi se sfărîmă în

ruine, unde metaforele de cerneală ale umbrelor s-au transformat în lilieci, sau într-un baldachin de viţă funebră, şi un dangăt se cariază în urechile surde ale pietrelor. Tiptil prin lacuna pomilor, prin tunelul gîngăniilor, se insinuează pînda toamnelor cruciate. Înserarea azvîrle păsări de aluminiu pe mîini, iar paşii laţi şi pe o muche între peşti, cuceresc o scară spirală spre un turn de fenomene colorate, unde lucrează în odăjdii zugravii frunzelor, colecţionarii taciturni de ecouri.

Biliardul cu zilele vieţii e între noi, ciocnind evenimentele monotone, populînd un ţinut locuit de gropi, crescut pe lujere, cu demoni ascunzînd sub epoci de bureţi, pachetele cu dinamită. Într-o forfoteală de fulgere reci, se ascute o lamă care se rupe mereu în nepăsarea eroilor hrăniţi cu libelule. Poate nu cunosc nici un mister şi în timp ce eu sînt acelaş cu tine se poate ca tu să fi acelaşi cu altul. Orice clipă e o invitare în depărtări, un pas alunecă într-o plecare aceeaşi, o uşă se deschide largă într-o oglindă şi eşti fără putinţă de scăpare deposedat de tine însuţi. Te opreşti la răscruci şi singur te priveşti ca doi potrivnici. Pe o stîncă, un vultur din două culori identice, turteşte sub pleoape zarea, unde mîna ta caută un obiect de o utilitate pierdută. Din draperia pluşurilor de aer, un catarg se înalţă într-o spumă de granit, încălcînd un parapet şubred, sub care dormiţi, voi scumpii mei fraţi fără braţe, sub care o femeie se destramă cu degetele licurici, ierburile răbufnesc în drumurile evitate, în buchetul doar amintit de ape un palmier de raze se apleacă. Din flori, din bănci, din priviri n-a mai rămas decît o băltoacă de parfum. Un pantof murmură în clepsidra, în beteala drumurilor ; un pantof coase ca un ac floarea de o stea, descoase hainele ultimilor călători, cu mîinile ucise de inele de plumb, toate feţele nopţii, toate ameninţările ei sînt întoarse spre şoldurile lor biciuite, pieţele cu strada bîntuită de umbre, musafirii vineţi şi morţi lîngă ferestre dintr-o cauză care se va cunoaşte la autopsia vulcanilor, stinşi printre ceştile cu toarte de zinc, prin claviaturile izbind aripele păsărilor moarte de tăcere.

Eleonora !... Numele tău mi l-am amintit după o perigrinare de evenimente viitoare, după ce am dus pe umeri grămezile de lanţuri ruginite printre asasini, după ce am consumat toate satisfacţiile deşarte. Un castel iluzoriu, un cas-

tel clătinat pe piscul unui crin flagelat de deznădejdi, desparte doi oameni paraleli cu privirile împlîntate pînă în prăsele unul-celuilalt. Ziua s-a depărtat ca o hîrtie dusă de vînt printre bănci, părul s-a urnit într-o culoare de fier, apăsînd cu o cătușă, despletirea spre o flacără de astre neștiute. Gîndul murmură citind departe un caiet de stenografii ciudate, de vîrste neidentificate, de răzbunări, de odăi de porțelan ; gîndul se încuie într-o colivie de raze unde plutește peste o colivie de silex, o amenințare de vegetații vertiginoase, cu potirul de venin oferit înălțimilor. Privirea ta, Eleonora ? se acoperă de pene, privirea ta e o subterană cu intrări neștiute, o privire cu uși secrete și-n îmbrățișarea noastră se întinde o stepă aridă, așteptînd să izbucnească o cavalcadă de ape, de pietre, de păduri teatrale, de valuri ca o invazie de blănuri. Iată balcoanele părăginite, cum se umplu de femei colorate și culori care se sparg ca porțelanele subțiri ; femei căutînd sub lună un cîntec ca pe o ghitară fără corzi un obraz, căutînd un pericol pentru pielea lor fără nici o cută. Singur, un braț e despuiat și încăpător ca o veșnicie lîngă tine.

Viața pătrată în odăi, visarea pierdută printre mobile monotone, fotografiile șterse din cadre, fereastra unică și redusă, cu plutirea norilor grei de draperia și de amenințarea furtunilor — iată viața ta, iată inima. Inima ca o ladă de șerpi mușcîndu-se reciproc ; inima ca o catedrală de ornice care au stat, de ornice cu rotițele mîncate de neliniști, de ezitări, de îngenuncherea printre ruine ; ornice plutitoare ca undele. Un demon stinge din glastră în glastră florile de la căpătîiul bolnavilor, un demon pune lîngă perna fiecăruia, albumul de oglinzi spălăcite al zilelor tale, din care a mai rămas un ecou mai blînd ca o mîngîiere, care nu-ți aparține și te desfigurează un obraz de pantomimi, un obraz pe care-l recunoști într-un viitor decadent. Cînd ți-ai desprins din cui pălăria de pene te primește în vestibul plicul cu catastroîe, scris cu o adresă confuză dar care știi că e a ta.

Pe pereții orbi după migrația lămpilor, au rămas panopliile, ducînd pe o tavă verticală femeile prăfuite, femeile furate pe caii neastîmpărați ai strămoșilor cuminți în aureole și portrete. O rază se zbate între tine și universul conspirațiilor, o rază ca o cheie adusă de porumbei sub aripi, descuie lacătul de lumini, ungherul scump al bifurcărilor,

unde mișcările gîndului se întretaie ca o foarfecă, tăind un holocaust de roze, un desen de amintiri crenelate. În fantasticul itinerar, în saliva de curcubeie, toate drumurile îți vin pe limbă ca linguri coclite ; limba care a știut lingoarea zahărului, țurțurii cucutei, în dinții mici ca dinții de fildeș scrîșnea nisipul unei vremi care se năruia peste tine și palma ți se umplea de pietre încinse și împrejurul tău mișunau infamii, veniți să-i linșezi de bună voie peste sexele cabrate.

Eleonora, la întoarcere, în noaptea în care te-am cunoscut, lămpile își pierdeau obrazul, lăsînd să se întrezărească scheletul aurorei, împotriva căreia a trebuit să încep să lupt, să mă baricadez după propriul meu mers, să descui cu brutalitate ușile zăvorite, să ridic storurile, s-o înghesui în odăi, — o aurora neagră de foșnete — în beciuri, ca pe un cadavru al propriei mele crime, înainte de trezirea oamenilor, care vor descoperi asasinatul privindu-se în oglindă și descoperindu-se mînjiți de sînge. Dar pasul s-a ros de țărmul unui nor, navigînd spre o grotă de stînci, spre o reverie de fantome, unde un pieptene de muguri buclează sub scoarțe mucigaiul revederii, al putrezitei primăveri. E un drum de ghirlande străbătut pînă la tine, printre lăcustele de oxigen, printre stîlpii lunii, în inelul aleilor cînd ora, ca o caleașcă de crepuscule, te aducea pe un covor de sunete, pe o lamă care reteza de la rădăcini cuvîntul de adio. Numai întoarcerile din colivia ploilor, mîinile desfăcînd pînzele convorbirilor, părul se despletea într-o revărsare la pămînt, spre o ceramică difuză, și un echipaj de abur, spre o jurubiță de curcubeie deznodate, de bijuterii monotone. Animale uriașe și pe brînci scoborau din mormintele de cremene să calce pe praguri ultimile vreascuri de lumini, lingînd ușile cu fierul îndoielii și împrejurimile se luminau de cicatricele de pe busturi. În calcar cerul depunea ultimul trofeu ; o năvălire cu talaze cutremura coama beznelor, urnind voiajul anonim de elemente incognito prin panica instinctelor. O galerie se sfredelea în gol, spre o stea polară de mobile vechi, de canapele cu cîlții păianjenilor ieșiți, spre ochii înfloriți în crizantema de spaimă a obrazului. O mînă caută prin cuiburile abandonate, prin emigrarea adevărurilor, rotunjimea inversă a sînului tremurător în palma primei pubertăți.

Eleonora, cum să ademenesc un cap aplecat pe un refugiu de pîslă, cum să-l apăs în apele zăbrelite de peştii fluizi ai migrenii, de fluviul de presimţiri ? Cum să arunc un ochi rotund şi absent ca un colac de salvare în bazinul de oglinzi unde fecioarele lungite în gondola dintre pulpe muşcă un ţărm de alabastru chiar din remuşcarea mea ? O uşă de beteală se deschide spre o claviatură de colonade, spre o mimoză a inimii gemînd în lauri, neastîmpărată în scîntei. Un şarpe înalt, Eleonora, printre iederi, zornăind o armură de porţi întredeschise, o cuirasă molatecă de antilope, a străbătut oraşul în care sîngele tău curge, din balastul cailor sălbatici, peste acoperişe ; un şarpe a lins pe turnuri cadranele orologiilor, a astupat cu raze rotiţele ronţăind o tulpină de oxigen şi a determinat un timp fără ore, o contemplare spre o scară de abise ; un spaţiu ameninţat de ziduri ca o cădere de lanţuri invizibile ; un trecut derulat înapoi ca un arc care scapă ; un galop surd al unei epoci reci cu vestigii toride, prin care femeile erau aburite şi încinse de curcubeie, cu sexele roşii, cu sexele violete, fugind după masculi ca reptilele cu guri deschise şi salivele clocotite între gingii, ungeau carbonizînd staminele, ouăle străvezii ale cuiburilor. Un singur om pe muchea prăpăstiilor rămăsese să strige ajutorul păpădiilor de fier, dar ecoul lui caria profilul veşniciei. Aduceţi muşchii gigantici din umbrele echivoce ale podurilor, să sprijine balustrada în prăvălire a aerului. Un cer cu mîinile devorate de păsări nu se mai zbate în îmbrăţişarea noastră. Pe craniul statuilor coboară ultima strălucire a luminii, ultima ghirlandă a gesturilor tale şi poate te voi regăsi, Eleonora, cu numele uitat, într-un haos inutil, într-un secol al pădurii, alăptată de bolovani şi mă voi reîntoarce să caut, cu felinarele de vitriol în pupilă, sărutul putred din sinuciderea amanţilor, orgiile de cristal într-un arhipelag de întrebări, unde zefirul desfoaie pietrele în alge, bronzurile în polen, unghiile în funigei şi pune în ghearele leilor, ca în colivii privighetoarea tristă a nopţii. Un deget arată obrazul care e un cadran fără semne şi pe care orbitele goale au rămas fără rost, dar distincte ca locurile pe perete de unde ai scos fotografiile.

Carnea se prăvăleşte nemairămînînd decît memoria la suprafaţa evenimentelor, ca o undă gîtuind nuferii ; umbra de hlamidă a munţilor se întinde peste cărăbuşii care şi-au

pierdut cuiburile şi aceasta mă va deruta şi mai mult şi voi căuta un cuvînt ca un vultur pe care să aştept murmurul în tenebre, pînă cînd construcţiile zilei se vor ivi şi cînd un nou efort al luminii va număra, în palma orizontului, ferestrele febrile, unde capul tău, unde capul tău va ieşi să împartă zîmbete, să bifurce punctele cardinale, să le împreune într-un buchet sfîrşit.

ORIGINA POEMULUI

lui Ilarie Voronca

Puritatea, această pată albă a conştiinţei, mă neliniştește. Peste frunţi, păsările căptuşite cu lumini pe pîntece, bucleză aerul.

Dintr-o sursă ascunsă din zîmbetul din cer, fîntîna lor vie se amestecă cu apa verde a pădurilor. Ca o amazoană văzută din avion, pe jos, un melc înaintează singur pe alee. În vegetaţia tropicală de nervi, rupi carnea şi umpli un coş cu păsări vii.

Cad fructele aerului din putrezirea stelelor şi pasul mişcînd întinde coca oglinzilor în adoraţia pupilei. Ars de aspiraţia celestă, pui pe univers piciorul ca pălăria peste o vrabie. Îţi scapă, nu-ţi scapă ? Te iubeşti şi-ţi revezi străbunii în grota vidului, desenaţi ca renii. O caravană visul străbate cu mamuţi şi cu basoreliefuri care te ondulează şi te zgîrie. Un ochi semănat în pămînt va înălţa o tulpină de floare a soarelui peste femeia iubită. Porumbelul divin l-ai strivit la subţioară, cînd te-ai aplecat să mugti mărul cu viermi de jos.

Închise în plămînii cu dantele de carne, steagurile ţărilor albastre le desfaci cînd vrei.

În vis o mînă oarbă îţi alunecă sub blana animalului cald din vizuină, căutîndu-i pe sub urechi melodiile ca pe fragi.

Îţi plac animalele de fum, iubeşti animalele de zăpadă. de frunze şi animalele săpate-n palmă ca în peşteri, cînd

mîngîi pantera pulpei, cangurul umărului, vioara ochiului. Se apleacă reverenţios lacheul sîngelui în tine şi te sărută. Cînd erai, iubito, de lut moale, cineva ţi-a apăsat un deget în mijlocul burţii, unde a şi rămas un surîs rotund şi pielea dulce ca stafida ; a răsturnat două cupe cu carne ovală pe piept în dreapta şi în stînga şi două doniţi cu lumina pielei pe tine întreagă. Îţi plac şi animalele zdruncinînd între gingiile de trandafiri, pumnale şi ca un voal urletul lor în mîna urechii se sfîşie. Unghia ta roză e un mic incendiu dacă un rubin anemic nu te priveşte de undeva ascuns. Un sărut scoboară pe umăr ca un fluture. Te întorci cu mîinile dintr-o vînătoare a abisului doldora de păsări absente.

Zornăiesc pe pietrele crepusculului în tine săbiile sîngelui ; amestecă-ţi ceaiul cu linguriţa curcubeului, amestecă-te în pulbere şi încălceşte-te în propriile tale picioare ca în lotuşi.

De-aici drumurile ţi se prosternă şi pescarii au aruncat undiţa să prindă tigrul care te turmentează în vis.

Scoborît din pomul maimuţei cu putori, omul cu călcîiul roz atinge între ierburile putrezite cu fructe şi cu copaci trîntiţi din cer, praful în care scormonind a găsit fierul, radiul şi băncile cu umbră. În somn, pămîntul atins de pielea fără scorojeli, a tresărit ca o femeie. Prin aluni, veveriţele spărgeau migdalele stelelor.

Prim cioban mînînd desculţ o turmă albă de bolovani dintr-o vînă în care lacrima unui torent s-a uscat, a lătrat spre lună ca un dulău şi piciorul i se chinuia în pantoful unui mers fără sfîrşit, fără popas. Un pîrîu a vrut să-l ridice la subţioară ca pe un şarpe din fugă. O frunză roşie i se lipi în piept pe dinăuntru să-i tremure. Îl orbea, îl îneca şi nu-şi pricepea, sufletul ca un fum. Îşi pipăia dur genunchii şi ţeasta şi se bănuia fără să ştie, umplut cu bolovani. La un mal a strîns în pumni lut cleios lăsînd un cocoloş ; o bestie a urlat hodorogind ca pe o tinichea veche aerul. Privind cocoloşul cu reliefuri care îi zgîriau ochii, a rînjit zămislind zîmbetul. Să murmure a urlat, speriindu-se înaintea urletului său ca în faţa unei oglinzi.

Un salt l-a ascuns în frunze cu mîinile cocoşate de noroi. N-avea simţul poverii şi nici pe acel al dezbărării ; numai fruntea îl durea cîteodată ca un cucui şi picioarele mari, cu coji de scoici în vîrfuri se izbeau de aluatul tare al pietrelor.

Călca fără asprime păpădia şi spinii ; credea că florile sînt fluturi care au murit iar fluturii flori care zboară. A urlat ca să nu fie singur, deşi nu concepea şi nu-l tortura singurătatea. Ca să cuteze să-şi înmoaie în apă un deget, a ezitat pînă a înegrit de două ori lumina.

Prin privirea lui o frunză cade fără să i-o mişte. O şopîrlă fugind de lîngă şale, a crezut-o ieşită din el însuşi chiar. În frunziş, prin urechea lui, un cerb a trecut, al cărui chip nu-l cunoştea, încă. Nu ştia dece închide şi deschide pleoapele. Cu un vreasc şi-a zgîrîiat piciorul deasupra genunchiului şi un sînge gros şi repede a venit fără să-l zărească : a crezut că e un guşter, că e o iarbă vie. Răsturnat pe spate printre frunze, văzu cerul de o culoare pe care n-o avea lîngă dînsul şi ar fi vrut s-o pipăie ; a zgîriat pămîntul jilav şi şi-a umplut cu mucigai nările ; s-a tras de păr ca de iarbă fără să priceapă de ce-l doare, s-a jucat dealungul mîinilor cu ciupercile, cu testiculele, le-a strîns în pumni la fel, l-au durut şi ar fi vrut să şi le muşte.

Uitase că a adormit ; nu ştia cînd s-a trezit. Şi-a umplut cu frunze şi cu rădăcini gura şi o spumă verde i-a dantelat în aurora buzele. Să se audă a urlat şi-a mers prin lumina dimineţii lui, orbecăind ca în beznă.

Îşi desfăcea printre crengile de jos drumul lui neştiut şi altul ; muşca între gingii ramurile, frunzele şi ar fi vrut să muşte şi frunzele care zburau deasupra lui cîntînd. S-a aplecat să vadă mergînd o gînganie, în aceeaşi poziţie i s-a golit ca la cîine intestinul ; şi-a privit excrementul lichid şi aburind, l-a călcat cu talpa urmărind gîngania fără s-o atingă (în clipa aceea nu ştia). O pasăre a ţipat peste el ; s-a întors s-o asculte ca şi cum l-ar fi muşcat de ceafă cineva. A rupt dintr-o creangă un fruct ; l-a muşcat ; a ridicat o piatră de jos ; a muşcat-o, n-a izbutit şi-a azvîrlit-o în foşnetul umil al pădurii din clipa aceea. A zmuls un pumn de frunze şi le-a frecat în cap, pe piept ; îşi linse păduchii de pe braţ ca ursul de pe o scoarţă furnici. S-a pipăit : un deget l-a apăsat pe un ochi ; un altul l-a împins într-o ureche. S-a răsucit să-şi vadă spatele, a îmbrăţişat un pom, l-a zgîlţîit. A perceput ceva ce-l umblă pe dinăuntru ca o insectă ; s-a uitat pe jos s-o surprindă : lipsea. Un ochi i-a plîns ca o clepsidră timpul fericirii. S-a aplecat peste o apă

şi s-a văzut cu toate întîmplările oarbe care s-au imprimat pe singurul clişeu ce-l avea cînd a scoborît din cimpanzeu, în suflet, în mişcarea lui, ca o oglindă rămasă inextricabilă pînă la noi. Printre peşti, luna trecu, o pădure foşni, o piatră se desfăcu rostogolindu-se.

Adormi pe buza lacului. Se aprindea de veghe focul stelelor. Un cerb cu botul ca o pansea umedă s-a apropiat, i-a lins cu bale de argint pleoapele şi i-a sorbit într-o gargară înceată spre cer tictacul inimii.

Animă-te ! şi, în mişcare ta, va şopti pergamentul poemului pur de atunci.

Scurt circuit

ILARIE VORONCA

E incendiul care a desfăcut cele mai bruşte ravagii. O şrapnelă pocnind prin iarbă, sfîrtecă picioarele guşterilor, şi s-au aprins, ieşind ca rochiile, pe fereastră, flăcări. Vîntul lingea sarea cerului zdrelindu-şi de stele limba, înăsprind mătasa, care, plopii în frunze şi-au însuşit-o. Dar etajele se surpau peste iepurii de casă, pianele începură singure să cînte, învîrteau fotoliile un vals, oglinzile se legănau ca apele cu gondola nufărului în serenadă ; iar din bufete farfuriile săreau, închipuind o clipă în aer luna şi se aplaudau între ele.

În foc cu pumnii de jar, Voronca trîntea uşile, închizînd şi deschizîndu-le pentru *ora ceaiului.* Fiind de asbest, n-a ars în propriul lui incendiu. Un purgator trecea cu el prin lirica noastră, cădeau ca dudele pedagogii şi se stîrpea o poezie scarlatinoasă, întinsă peste o bleagă mediocritate. Cu o locomotivă sigură în condei, Voronca e azi un poet cu gări şi itinerarii proprii. Cine va cuteva să-l conteste ? Cine ar putea, dintr-o lume mioapă, nega strălucirea vie din poemele lui ca animalele ? Purtînd un vis cu unghiile înfipte

în coapsă, convulziile din el l-au trezit la o aurore care uimeşte, dezlegînd puhoaiele peste munţii unor ideale desfaceri. Iată de ce, dragă Ilarie, volumul tău „Ulise", despicînd din strigăte pădurea, unei voci, deschizînd în aer garderoba păsărilor — e un anotimp printre noi.

Şi se deschid paginile arate în cer ca ogoarele. Cum a ştiut ochiul tău să vadă şi să domesticească, pe brazdă, baletul ciocîrliilor şi să umple fără şovăire un glas rotund de autentic poet ? Şi am strigat : un tenor cu gîtlejul de argint şi azur cîntă în acest megafon ; un arhanghel se convulzionează printre oameni, frigîndu-se în zăpezi ; o poezie ca o pasăre e închisă în această poezie, o fîntînă duci în palmă ca o porumbiţă şi se desface în aer fîntîna în evantaiul porumbeilor, în curcubeu o cravată o ţeşi din pupilă şi-ţi alunecă prin degete mătasa poemului ; vîntul îţi umple cămaşa, cămaşa se umple cu respirarea cîmpului, cu gurile stelelor.

Sînt martor, Ilarie, cînd lui Prometeu, pe stîncă, i-ai tras două palme şi ochiul tău s-a rostogolit ca un ghem de flăcări printre cerbii fugiţi din marmură în sîngele tău ; ai aprins ca pe un candelabru ochii lupilor şi bolovanii i-ai prefăcut în pîine, săturîndu-se vrăbiile îngheţate în paharul iernii.

Acum cinci ani cînd te-am cunoscut, ţi-am adus cel mai stîngace dar : volumul cu poeziile lui M. Săulescu. Ţi-aduci aminte ? Erai bibliotecarul unui cerc de intelectuali. Prin părul tău, ca fulgii sclipeau neliniştele. Din poezie ţi-ai făcut o pijama ca din fluturi şi ochiul tău era în iund ; unul cu aureolă şi cu sfinţi ca un altar, celălalt cu taburete înalte, cu zinc şi cu esenţe ca un bar. Era restriştilor, veghea cel dintîi. Voit prefăcuseşi şoimul alb de pe umăr în bufniţă. Ieşit din sălile de gimnastică, te conducea pînă acasă, ca o tuberculoasă, luna. Apele putrezeau în glezne şi lebedele erau albe de splin.

1924, anul jazului — şi s-au dezlănţuit cuvintele ascunse ca arama, ai trecut pugilînd fantomele cu *75 H.P.* De pe balconul *Punctului* ai fost îndelung ovaţionat de propriul tău glas şi într-un singur circuit stadionul s-a mărit la *Integral.....* dar imagina ta mă copleşeşte, dragă Ilarie, în

aroma ta mă lichifiez, statura ta e cu mult deasupra puterii mele, mersul tău îmi frînge creioanele şi nu-mi rămîne decît gura ca o pasiune, să te sărut.

iunie 1 9 2 8.

GOLFUL PROLETAR

Pe digul macerat de sfredelul apelor izbindu-se cu pieptul de betonul cariat, crescînd cu spume azvîrlite în jerbe cu spume peste el, zguduindu-l, marea e în fiecare clipă aici prosternată, prezentă şi unică. Calmă, cîteodată, cu lamele de apă desfăcute în unde mari, apropiindu-se ca o buză enormă de buldog, spre o claviatură descompusă de bolovani, aduşi şi urcaţi pe mal de puterea robustă a valurilor. Altădată, frămîntînd şi mestecînd pietrişul alb, cernînd nisipul compact sau furioasă dîndu-şi fustele lichide-n aer, rupînd ierburile glicerinoase din fund, aducîndu-le la suprafaţă, ondulînd cu ele ţărmul scrijilat, dedesubtul digului drept şi muşcat în cîteva locuri de apă — pe care, promenada lentă şi tăiată în văzduh a cîte unei siluete se desprinde de după cîte un zid, scoboară în apă pierzîndu-se înotînd în larg.

La cîţiva metri de mare, păziţi de caprele de lemn construite pentru un eventual ponton, sub care ierburile şi bălăriile creşteau ca o flacără domoală, cu arderea într-o clorofilă palidă şi zugrumată de praf, cu guşterii mici şi repezi strecurîndu-se între crăpături — se ridică „magazia" de o frumoasă şi sobră arhitectură, patinată într-un *gris* ca o oglindire a dealurilor de cretă dindărătul ei, cu ferestrele verzi, simetrice, cu uşile ermetice şi sculptate în zidul masiv de piatră.

Aici se strînge ca într-un recipient, tot belşugul cîmpiilor dobrogene, toată truda îndoită de la rinichi sub arşiţe a trupurilor mici şi smolite ale tătarilor ţărani. Belşug adus în

sacii robuşti de la distanţe de zeci de kilometri. Aici se precizează ca un bilanţ obscur, ca o contopire a uzinelor minore de două braţe, soarta cîtorva mii de muncitori tociţi şi resemnaţi unei vieţi fără proeminenţă, seacă, aspră, încrustată pe faţa fiecăruia dintre ei. Aici, într-o febrilă descompunere, se concentrează munca exploatată şi tenace în nimbul ei vast de praf, în mişcările repezi şi precise ale hamalilor, ca pregătirea pe scenă a unei fantastice simfonii.

În larg, peste masele lichide ale mării, la fiecare cîteva zile, apare cîte un vapor venit să transporte, mai departe, depozitele de muncă, traficul finanţei universale, solidaritatea unor comune interese.

Cargobotul ancorează la o distanţă la o milă de mal ca un bibelou gigant, cu coşul ridicat, din care fumegă despletite în aer buclele cărbunilor. Macaralele gîlgîie parcă ar vomita fier, ridicînd din mahoane găleţile pline ca nişte ugere, spre magaziile lacome din pîntecul vaporului. Şi mulţimea de hamali se agită, se mişcă împlinind în tăcere toată munca. Doar din cînd în cînd cîte un „Ale hop!" mai stoarce ultimile reziduri ale unor puteri sleite, încovoind şi mai mult umerii, strîmbi, încordînd mai strîns picioarele păroase şi murdare.

Din ferestrele magaziei, căptuşite pe dinăuntru cu scînduri se scurg continuu, încet, prelingîndu-se ca o lavă, cerealele formînd o movilă din care un ins umple măsurile pe care le trece unui al doilea, care la rîndul lui, umple sacii duşi pe umeri pînă la mahoană, care-i va transporta la cargobot.

Prin cîte faze se filtrează munca istovitoare a acestor oameni pentru răsplata mizeră a celor cîţiva zeci de lei? Şi totuşi, totul se petrece cu repeziciune, cu aplicaţie, cu precizie. Pe pontonul construit din bîrne provizorii, adînc în larg de vreo 40 de metri, şirul lung al hamalilor trece repede, încărcat cu sacii plini — ca o fantastică şi diformă cămilă cu sute de cocoaşe — pînă la mahoana imensă, legănată pe apă, înfundîndu-se din ce în ce mai adînc, sub greutatea poverii. Aduşi cu puţin mai înalt decît nivelul capului, sacii sînt răsturnaţi peste creştete, lăsînd grîul să curgă, deadreptul în mahoană, ca o sudoare agricolă, concretizată aici după prefacerile ei în sol, a doua oară, din frunţile aspre şi teşite ale hamalilor. Un praf plumburiu şi

des se împrăştie în jurul lor, punîndu-le un văl, lăsîndu-i să se vadă ca într-o ceaţă, fantomatici, în munca înteţită de privirea acidă a supraveghetorului.

În văzduh, pescăruşii albi se rotesc în cercuri mari, scriu cu o cretă văzduhul, aşteptînd ca nişte corbi albi să se năpustească peste grăunţele risipite pe bîrne ; decorînd munca obtuză a hamalilor, precipitînd la întoarcere mersul lor mai grăbit la întoarcere, butucănos şi deformat de apăsarea continuă a miilor de hectare transportate pe umeri. Singur Demir, dansator în orele lui libere — libere fiindcă nu-şi poate găsi de lucru — pe la sindrofiile „ciorbagiilor", are mlădierile mai suple, mişcările mai libere. Munca lui identică celorlalţi, e închisă într-un ritm mai vioi, mai ordonat, mai graţios. L-am văzut şi dansînd cu cele două linguri de lemn în mîini servindu-i de castaniete, cu o reţinută dezinvoltură, cu gesturile întretăiate de ritmul tărăgănat al muzicii orientale. Paşii bătuţi într-un cerc strîns, zvîcneau înapoi, plecau brusc înainte, într-o permanentă mişcare de contrapunct. Bustul gol, sucit de la rinichi, cu capul sus, cu un şir de dinţi albi surîzînd, declanşa fiecare muşchi aşteptînd parcă să zîngănească, bine legat, ca împletit din arabescuri de carne, cu pielea lucie şi neagră. Dansurile lui le sfîrşea apucînd o masă a restaurantului de un colţ al ei, cu dinţii, continuînd să danseze cu ea în aer destul de mult, congestionîndu-şi capul, încetinindu-şi ritmul. Şi aici poate dansul lui să-i ajute, izolînd o parte din greutatea poverii, neutralizînd în mişcările repezi, volumul sacului plin, pe care avea şi un fel al său de a-l duce : îi scobea cu umărul în fund, un culcuş în care spatele lui intra, şi astfel, în aer, fără să aibă nevoie să-l ţină şi cu o mînă, cum făceau ceilalţi, fugea cu el pe ponton şi se întorcea dansînd şi cîntînd un cîntec turcesc preferat de el, cu o melodie gargarisită, lăsînd să i se vadă dinţii tari, încrustaţi în capul lui mic şi frumos de ţigan mahomedan. Părul ud i se împleticea în cărlionţi peste fruntea asudată, ochii negri şi aprinşi se roteau privind sacul care se umplea din nou într-un sfert de minut, braţele supravegheau destinaţia lor rapidă de a-l urca pe umeri.

Pînă la vapor, mahoana, trasă de barcă-motor, lăsa în apă o dîră tăiată în argint ca o prelungire feerică a pontonului.

Şi-n toată apoteoza barbară a muncii lor, din mişcările repezi, din cînd în cînd hamalii se desprind şi fug pînă la cişmeaua de peste drum, sorbind lacom dintre pietre, în înghiţituri mari, apa rece, şi se întorc ştergînd de pe frunte, cu o mînă, sudoarea pe care o azvîrlă în praful drumului ca alte grăunţe, pe care, de data aceasta, raţele vagabonde se repezeau gargarisind o binecuvîntare gălăgioasă şi gratuită muncii lor continue spre care reveneau cu saci goi pe mînă ca nişte pelerine.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

V. DOBRIAN

S-a născut în 3 septembrie 1912, la Rod (Sibiu).

Bibliografie: *Steaua inimii*, 1939. *Umbra unei melancolii*, Editura *unu*, 1946. *Alfabetul sîngelui*, Editura *unu*, 1946. *Jocuri în filigran*, 1947. *Personaje secrete în trecutul imediat*, Editura *unu*, 1947.

VIS TREAZ

Nu știu cine m-a strigat din noapte
Cînd mă-ntorceam prin somn
Cu stemele decapitate
Mi-a rostogolit numele
Cu stîncile fulgerate
În volutele ce și le deschidea ecoul
Și-a tulburat jocul mîinilor de cleștar
Încolăcite pe gîtul pădurii
Încercau să împletească
Din mătasa lunii
O cunună de valuri
Pentru umerii tăi
Sfîșiați de dorinți

REPERTORIU

— fragmente —

Din ceru-albastru ți-am țesut voal
Pentru trupul plăzmuit din alge
Pulpele spumoase se revarsă val
Mîinile se-nalță flamuri pe catarge

. . . . . .

Îţi iubesc piciorul lunecînd pe valuri
Sînii ce se-agită în zvîcniri fierbinţi
Gestul tău deschide nevăzute baluri
Pentru mateloţii adormiţi pe punţi

Dar cum te-apleci să guşti din întuneric
O stea rostogolită din părul tău de jad
Din cupola visului tău sferic
În cascade aplauzele peste tine cad

POEM ANGULAR

Aprindeţi pletele vîntului
Cu tăciunii vii ai tinereţii
Şi treziţi cîntecele din somn
Să necheze cu centaurii pe creste
. . . . . .

Arborii îşi topeau în întuneric
Coada retezată din genunchi
Zborul de metal al pasării Brâncuşi
Se înalţă necuprins peste ruine

ACEASTĂ ULTIMĂ REVERENŢĂ

Ultimul cîntec îşi topeşte amurgul
În decolteul unei bucle sentimentale
Ecoul mîinilor e atît de aproape
Încît îl ating cu cuvintele

În inima nopţii se deschide o clipă
Pentru festinul interzis al vertebrelor

Crispare de vis fluturare de flăcări
Peste respirația repetată a umerilor

Pe aleea cu margheritele zdrențuite
Urma ta a rămas cît o scoică de mare
Zmulg din memorie orice legendă
Și îți trimit ACEASTĂ ULTIMĂ REVERENȚA

PENTRU LINIA MÎINILOR TALE

GHICITOAREA MUMA

La Ghicitoarea Muma, din fundătura codrului, atît vehiculele cît și trecătorii stopau automat. Coada dragonului creștea astfel din secundă în secundă, fără nici o obligație și fără nici o regularitate.

Ghicitoarea Muma era grasă cît o pocnitoare și puțin mai înaltă decît o pară.

În fiecare sîmbătă, hebdomadar, își ascuțea fără greș ghearele hieratice la polizorul grifonilor, mînat cu gaz metan.

Ghicea de preferință în bobi de roșcove cruzi, pe care după ce îi despuia de orice prejudecăți, îi trecea prin flacăra magică și apoi îi dădea la vopsit.

Solicitanții făceau anticameră la dînsa, luînd loc, pentru vreun secol-două, în fotoliile capitonate cu foi de porumb, de unde se putea zări ușor, prin sticlele colorate, jocurile nevinovate ale gazelelor.

O pereche de mănuși diplomatice cu blazon samurai, solicită audiență prin T.F.F.

Urmă o ședință transparentă.

Se zărea prin dînsa agitația picilor de zibelină, înspăimîntate de perspectiva ultimelor descoperiri chimice.

La intervale destul de scurte, ghicitoarea făcea un semn cît o flacără de chibrit și solicitanții apăreau și dispăreau prin ușa triunghiulară, al cărei secret vrăjitoarea îl purta neîncetat la portjartieră.

Îi venise rîndul la vizită Umbrelei Anonime.

— Vreau să aflu, spuse dînsa, cîte zile ploioase voi avea de trăit în anul bisect.

Vrăjitoarea îi încercă arcurile la priza electrică şi-i răspunse cu deplină încredere :

— Rezistenţa soartei dumitale este uimitoare. Zilele sînt nesfîrşite.

Şedinţa luă sfîrşit.

Prin uşa triunghiulară, apăru atunci Enigma Calului Troian, care vroia să ştie cu orice preţ, în ce măsură mersul astrelor influenţează ticul statuilor ecvestre.

Din gura şarpelui ţîşni un roi de flăcări, drept răspuns. În sala de aşteptare solicitanţii îşi pierduseră răbdarea :

— Pînă cînd vom aştepta ora concretă ? Cum se poate ca clopotul intransigent să înghită ora violetă ?

— Nu vă supăraţi, interveni vrăjitoarea, împăciuitoare, fiecare este trecut pe lista clipelor minore.

În timpul acesta, Piticul de alabastru dansa în surdină o gavotă, pentru Pasărea Măiastră.

— Şi cum zici că ai scăpat din colivie, o întrerupse dînsul din meditaţie ?

— Oh, foarte uşor, cu penele zmulse.

Chiar atunci glasul ciclopic chiui în furtunile de pe piscuri, trezind letargia copacilor cufundaţi cu frunţile în vis.

Ora audienţelor luă sfîrşit în ceasul din urmă.

Vrăjitoarea Muma îşi strînse bobii unul cîte unul şi îi depuse în borcanul compact, pe cînd majoritatea văduvelor nesatisfăcute, continuau să ţină şedinţe concludente în natura măreaţă.

Afară, pe strada Codrului, răspîntiile obsedante se contopeau cu întunericul zidurilor.

Vehiculele o luară automatic din loc.

AVENTURILE DOMNULUI KRA

Aventurile domnului Kra sînt supralicitate în fiecare seară de posturile de înaltă emisiune şi comprimate în albume speciale, pentru zile negre.

Creditorii le admiră din oră în oră şi indignaţi de luciditatea statuilor antimeridiane, trec alături la automatul inaugural, să se răcorească cu o umbră proaspătă de palmier. Accesul adulţilor în asemenea ocaziuni, este cu desăvîrşire oprit.

Silueta simpatică şi puţin decolorată a domnului Kra trece neobservată prin toate orele zilei, strecurîndu-se cu uşurinţă prin cele mai neverosimile întîmplări.

Cînd zîmbeşte, cocoaşa îi tresaltă de bucurie şi atunci trecătorii se îngrămădesc să-i zmulgă secretul norocului, cu care ursitoarele l-au înzestrat drept recompensă, pentru avantajul fenomenului dromader.

Persoanele dezolate găsesc astfel în domnul Kra un interpret serios al micilor lor satisfacţii, taxele fiind calculate după un sistem extrem de bizar. După o activitate prodigioasă pe cele mai abrupte terenuri, din lipsă de argumente precise, a fost concediat din postul ce-l ocupa la Soc. „Ultragiata" şi condamnat să-şi cîştige existenţa, ca liber profesionist. În această direcţie, bucurîndu-se de cele mai depline puteri, la nevoie putînd fi întrebuinţat şi ca mîner.

Pentru a-şi justifica existenţa în faţa contemporanilor săi, îşi luă obligaţia de a face în fiecare dimineaţă masaje de slăbire halterelor olimpice, de a şterge trapezul de praf şi să reconstituie fără greş dansul grenadierilor de la sfîrşitul actului I.

După executarea obligaţiilor luate, primea în schimb o cutie cu ace de patefon pe care le înfigea, cu o voluptate deosebită, în punctele cele mai sensibile.

În ultimul deceniu al vieţii şi în urma unei strălucite afaceri ipotecare, se hotărî, în cele din urmă, să-şi lege destinul vitreg de idealurile masive ale doamnei Wax, a cărei singură particularitate era dantura falsă ce suna, cînd vorbea, ca o pereche de castaniete. În aşteptarea momentului fericit, doamna şi domnul Kra se retraseră pentru un timp nelimitat pe platforma intereselor lor comune, de unde admirau progresele civilizaţiei, prin binocluri.

Aproape de sfîrşitul vieţii, îşi serbară cu o deosebită ceremonie centenarul de argint, sucombînd în cele din urmă

fără greș în brațele neconsolatei sale soții, pe care. numai din prea mare dragoste, a lăsat-o să-i supraviețuiască.

La deschiderea testamentului, la care au asistat mai multe persoane defuncte, au fost găsite printre alte lucruri fără importanță și celebrele sale memorii și amintiri, lăsate soției post mortem, nepublicate la timpul oportun din cauze de forță majoră.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

GEO DUMITRESCU

Născut în 17 mai 1920, la București.
Bibliografie: *Aritmetică*, Colecția Albatros, 1941. *Libertatea de a trage cu pușca*, Editura Fundația pentru literatură și artă, 1946.
Pseudonime: Vladimir Ierunca, Felix Anadam, Ion Călimară.
Colaborări: *Meridian*.

PORTRET

Acum pictez un tablou mare —
vreau să-mi fac un autoportret.
Aici o să desenez inima — o gămălie de chibrit,
aici creierul — un aparat sacru și concret.

Undeva vor fi neapărat nasul, gura,
n-are nici un sens să omit ochii — două semne de
întrebare.
aici în colț am să-mi pictez gîndurile —
o claie informă de rufe murdare.

Pieptul — o oglindă cu poleiul zgîriat,
va lăsa să se vadă interiorul
(cu totul neinteresant în definitiv),
sus, sprîncenele își vor schița zborul.

Două aripi vor fi probabil urechile,
fruntea cutată — o scară către infinit,
buzele, arc perfect, vor reprezenta pentru eternitate
obsesia roșie a sărutului-mit.

Un ochi atent va mai putea zări, în tine,
cicatricea unei găuri în frunte,
sau, în maldărul recuzitelor inutile,
ceva ce ar putea să semene a ideal sau a munte...

Februarie 1 9 4 1

POEM DE VILEGIATURĂ

Astăzi am să scriu pe coala nopţii
un poem gîndit într-o altă viaţă.
Ca niciodată şi ca întotdeauna
va fi vorba despre dragoste şi despre dimineaţă.

Era o dimineaţă de august aceea,
şi mă durea capul, simţeam undeva o rană,
şi aveam o insistentă senzaţie de minus...
Ce frumos începuseşi dragoste sărmană !

Îmi aduc aminte de dinţii ei...
Erau galbeni şi aveau ceva din perfecţia unui ştiulete
de porumb.
Şoldurile erau vagi
şi sînul abia cît un bumb.

Era tot o dimineaţă de august aceea
cînd sărutările au devenit comune ca nişte bani...
Ei, dar cît te poţi iubi cu o fată
care e şi ţărancă şi n-are decît paisprezece ani !...

Iulie 1 9 4 1.

PENTRU TOȚI CEI CINCI FRAȚI

lui Emil Homoceanu

Pentru toți cei cinci frați din mine
mănînc pîine, înjur și scriu,
pentru fiecare sînt un sicriu
sau o întinsă plapumă de bine.

Către toți cei cinci frați ai mei
închin un gînd și un blestem de moarte,
pentru fiecare iubesc o carte
și disprețuiesc două, trei femei

Toate tăcerile mele sînt lupte —
cinci oameni se bat năpraznic, crud,
aud gemete, icneli aud
și zăngănit de săbii rupte.

Cîndva, tîrziu, i-o prinde dimineața,
și-or da mîna tăcuți, înfrînți,
vor fi bătrîni ca niște munți
și vor purta o etichetă : viața...

Pentru toți frații întru nemernicie,
pentru toate brațele moi, căzute,
pentru toate luptele mute,
hai să cerem vremurilor apă vie...

1940

LIBERTATEA DE A TRAGE CU PUȘCA

În groapa neagră, poate chiar într-un cimitir,
oamenii, prietenii mei înarmați, își ascultau propriile
șoapte —
toți erau murdari, slabi, și patetici ca în Shakespeare,
își numărau gloanțele și zilele și nădăjduiau un atac peste
noapte.

Atunci a ieşit luna, fără cască, de undeva din bezna
ghimpată ;
dar oamenii n-au căzut cu feţele de pămînt
ci au aprins ţigările discutînd despre libertatea de a trage
cu puşca,
rezemaţi comod în groapa neagră sau poate chiar pe cîte
o piatră de mormînt.

Sînt sigur că unul din ei eram eu —
de altfel, astăzi mi-am găsit în sertar, printre manuscrisele
fel de fel,
pistolul meu ghintuit, cu douăzeci şi patru de focuri,
cu care am participat la asediul Trebizondei, dacă nu
mă-nşel.

Doamne, ce de isprăvi am mai făcut şi-atunci !...
Ca un erou din Sadoveanu, eram viteaz şi crud ;
ţin să fi ucis trei sute şaizeci de duşmani într-un singur
asalt —
ah, răcnetele mele de mînie şi triumf şi-acum mi le mai
aud !...

La Waterloo eram cu bietul Bonaparte cabotinul,
rostandizînd pe pragul unui veac,
viteaz şi inutil şi graseiat la culme,
luptam şi-atuncea — ce era să fac ?...

*

Degetele strîngeau o ţigară fumată de mult.
În groapa neagră, ca nişte pietre, cădeau ultimele cuvinte.
Prietenii mei înarmaţi şi patetici mă ascultau uluiţi,
rezemaţi comod pe pietrele de la morminte.

Paralel cu noi, dedesubt, oamenii îşi dormeau veşnicia —
şi ei discutau despre libertatea de a trage cu puşca,
după fiecare măcel, —
Dar, pe pistolul meu cu douăzeci şi patru de gloanţe !,
luna mi se pare aceeaşi
cu care am participat la asediul Trebizondei, dacă
nu mă-nşel !...

1 9 4 3

AVENTURĂ ÎN CER

Omul care păzea luneta părea să fie filozof,
părea să știe multe din tainele cerului —
i-am dat doi lei să mă lase să privesc luna
și să pătrund în tainele misterului.

N-aș fi putut să-mi închipui vreodată
că ceea ce am văzut există în realitate !...
Am surprins stelele în somnul lor ciudat
dormind burghez, dezumflate.

Unii credeau că stelele sînt niște globuri frumoase
și colorate
înfipte în pari în grădina lui Dumnezeu,
așa povesteau toți poeții
și de fapt așa credeam și eu.

Știți, nu-i adevărat nici că stelele au colțuri —
le-am văzut eu cu ochii — pe onoarea mea !
Erau rotunde, buhăite și murdare
și nici una din ele nu se mișca.

Luna, obeză și colerică, se dezbrăca pentru noapte.
Părea că se ține acolo un dialog cu calmă disperare ;
îmi venea să strig ca de la galerie :
— Mai tare, pentru Dumnezeu, mai tare !...

Norii fluturau pelerinele lor cenușii, zdrențuite,
cu ridicole elanuri medievale,
nu se vedea nici un alcov unde bătrîna libidinoasă
și-ar fi putut ascunde nocturnele hemoragii banale.

Curînd apoi a trebuit să-mi acopăr ochii :
un nor masiv s-a depus masculin peste flasca grămadă
de sex —
dedesubt, luna se mai vedea doar o felie
pentru ochii muritorului perplex.

Pe unde se tîrîse soarele cu o mie de ani înainte,
rămăsese o pîrtie albă, vagă și prăfoasă,

pe care, cu convingere și importanță,
Excelențele Cerului se duceau spre casă.

Într-un alt colț, departe de bordelul selenar,
Satan și Cel-de-sus mestecau argumente într-o teatrală
divergență,
iar Saturn-Logodnicul, șezînd pe oiștea Carului Mare,
își medicamenta organele cu indecență.

Era o lume de panopticum,
totul era clar și straniu ca în fundurile de mare —
n-aș fi crezut că există în realitate
ceea ce priveam acum cu stupoare.

Omul care păzea luneta părea să fie filozof,
părea că învățase multe de la fantastica lui țeavă de tun,
de aceea nu s-a arătat surprins de loc
cînd eu am fugit rîzînd ca un nebun.

1942

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

DAN FAUR

S-a născut în 20 ianuarie 1911, la Calafat. Decedat în 22 mai 1961, la București.
Bibliografie : *Bust*, Editura *unu*, 1930.
Colaborări : *unu*, *Contimporanul*.

CINA CEA DE TAINĂ

Cina cea de taină a fost un joc,
ca un vînt curios cu steluțe de soc,
de pe o cracă cu ferestre de soare
și ziduri vătuite și chiciurate de polipi,
în care tușește și scuipă puroi,
îngerul fără aripi
și fără sex
și cu tumoare...

Și a fost un sărut ce trebuia să fie smerit
pe pleoapele moi,
în dosul draperiilor vinete ce au storcoșit
amurgurile de zinc în adolescențiii goi
și umbra nistagmică a ultimei veverițe de rîs nesilit,
de pe pămîntul tîmplelor
pe sprînceana descompunerii în toi.
A fost un sărut de monade !...

De undeva, poate din grajdurile de cristal,
armăsarii cu rîsul vieții eterne în nări
nechezau, înmugurind vegetal :
un vînt curios cu steluțe de soc

pentru cina cea de îngenunchere
şi joc...

Monadele plîng şi învinge
pe un oarecare ring
toxinele trupeşti prin fagocitoză...

— Doamnă treponema pallidum
avem zece clape la pian
ca zece solzi de peşti lăcrimaţi în sidef ;
nu sîntem cocote masculine,
dar ne-am dat cu parfum
şi vă rugăm să ne spuneţi dacă cumva...
nu miroase bine
ca să ştim să ne dezbrăcăm
dacă nu vă convine !!..

— Şi acum,
fiindcă mirosim natural
şi nu a parfum,
cum nu vă convine,
vă poftim să ne mîncaţi cu poftă dublă, bine
dar nu vă permitem să ne ciupiţi ochii
unsuroşi de măsline
decît cu linguriţe de coadă de amurg
şi cu scobitori de argint ;
preferabili sînt plopii „în delirum tremens"
ce se zic vulgar : tremurători.

— V-am mai ruga
ca smaltul ochilor ce se scurg
să-l păstraţi în risipa şiragului dumneavoastră
de rîs răvăşit în palme aspre de duşumea
şi pe pleoape de fereastră,
ca o cale a laptelui nouă...
— Clapele pianului să le înfioraţi
şi sirenele de sidef ale melodiei
să le lingeţi şi să le flagelaţi
cu limba mîinii învăpăiate de amurg,
şi să cîntaţi :
Simfonia adolescenţilor condamnaţi.

Îngerul fără aripi și fără sex
cînd vrea,
cu maxilare de silex,
e un monstru ambulator în pseudopozi.

Umărul rîsului scobit e.
O corabie de matrozi
morți de scorbut,
cu burțile supte și mațele scoase pe gură
într-o noapte cu furtună despletită
în pumni repeziți și vînjoși de beznă și zgură.

Monadele absorb sîngele clorofilei vegetale
sub ochi
de tifon transparent apretat
pentru dedeochi.

— Sînteți 12 la cină ?
Pregătiți și închipuiți atunci pe brînci
masa de descompunere și ruină
de umbra mare și violentă lumină.
— Cine dă pîinile mușchilor fesieri
mai visează ce nu a visat alaltăieri :
întîmplarea cu tulumba de pompieri...
— Cine dă sprîncenele pieptului răvășit
nu mai moare dacă a mai murit
și azi și ieri
și alaltăieri
în somn ;
și zboară d-andaratelea, dacă a mai zburat
cu aripi albe, emailate,
cu tăblii uniforme de pat
de spital.

— Numai 12 sprîncene pentru costițe la grătar
și 2 kilograme jumătate de creieri, strict cîntărite
cine ne oferă ?
— Și o gură senzuală ca un caic roșu

şi o crupă sănătoasă ca un spate boltit de galeră,
forjată şi-mpletită rafinat în cea mai ideală emisferă
cine ne oferă ?
— Dumneavoastră nu daţi, dumneavoastră nu luaţi ?
Creierii doar trebuie mîncaţi
proaspeţi, cu sos de picioare,
cît mai este răcoare
şi cît mai sînt sfinţi...

— Ochii dumneavoastră, serenisime, sînt putreziţi
sau poate vreţi să faceţi puţin pe... Iisus ?
— Noi n-avem nimic de spus
dar... parole d'honneur nu vă prinde
barba de ţap leşinat,
pe o figură, doamne ! aşa de plină.
— Aha ! dumneavoastră mucenici doriţi
o dănţuitoare de tuci
ca să se crăcăneze bine
şi să puteţi iubi la răscruci !...
O puteţi găsi, domnul meu, printre cuiere gheboase de cruci
periind zănatic fracurile Morţii.
— Ce caută la răscruci ?!
— Dacă şi asta, domnul meu mucenic, mai e întrebare !
— Puteţi bănui că nu merge la plimbare !...

Sumete creierii de guşter din pielea de nuci crude
le numără circomvoluţiile gelatinoase şi crude
şi le face dulceaţă...

— Vă rog, greaţă...
Nu e pusă de loc pe meniu,
aşa că o să vă flagelaţi departe de aici
cu cleşti de celuloid din fălci de furnici
şi cu măturici din bărbi de urzici
sau cu dănţuitoarea de tuci.

— Dumneavoastră, nu daţi ; dumneavoastră nu luaţi ?
Costiţe, vinuri lesbiene din viile noastre şi cîrnaţi !
— Dumneavoastră, nu luaţi ; dumneavoastră nu daţi ?

PASTORALĂ SIMPLĂ

Au plecat păunii la agrişe,
somnul alb cînd treptuia pe pleoape
paşi mărunţi, în pantă, din costişe,
măsuraţi cu-ncetineli de ape.

Şi-ncălţate-n jgheabul de ciubotă,
cu carîmbi resfrînţi şi vineţii
ciutele tăiate în teracotă
şi-n ciupercă grasă, boturi gri,

au pişcat încondeierea zmulsă
riguros, din gleznă şi din crupă,
cu pas alb, cale lactee mulsă,
pentru şoldul smalţului de cupă.

DIMINEAŢĂ

Şi fu în ferige de apus
rîsul melcilor de gămălie mică :
veverişe negre ce-au condus
peste iazuri pasul de pisică,
leneş, al retragerii de stele,
şi căscatul dimineţii crude,
desfăcut în eventaie grele,
roş-aprinse-n cerul zilei ude...

BUST DE REGE CARPEN

Bust de rege carpen, spîn şi mops,
cu rinichi din vată arsă :
polonezii, polonezi, polonezii, polonezi...
Sîmbătă la ora 9
şapte gîşte ouă ouă.

pentru bust de lună nouă,
pentru boi de lună nouă.

Regele, într-un crenel, vînează de-acelaş fel,
fetuşi schiţaţi în cercel
de lună cu porumbel.

Din găini şi pitulici,
vin cruciaţii cu arnici,
să prade la drumul mare,
nevasta lui Loth, din drob de sare.

Regele, arînd grîu în balercă
de pîntec din gutapercă,
nu plăteşte lotrului chirie,
pentru şoimi de igrasie...

Se spînzură des,
să fie doldora-n ciorchini, la cules,
şi moare, moare,
de cîte ori răsare...

BUST DE DOMNIŞOARĂ CHEIE

Domnişoara cheie are
patru spelci, patru picioare,
patru spelci la cheotoare,
faţa, două răzătoare ;
duducă la domnişoare !...

Noaptea, în pensionul mare,
domnişoara cheie are,
două spelci la cheutoare,
celelalte le-mprumută,
domnişoarelor cucută.

În dragoste e c-un cuier
cu dantura-n lemn de cer...

Dan Faur

LINOGRAVURĂ (1931)

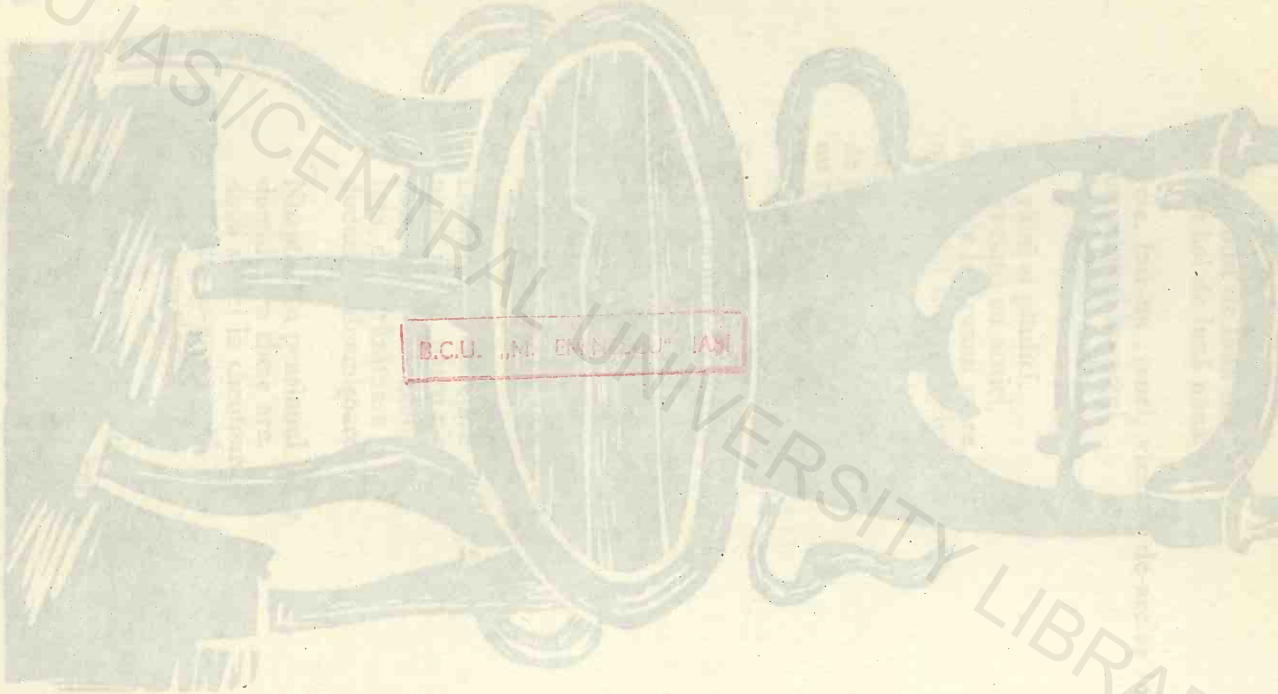

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BARBU FLORIAN

Născut în 3 martie 1896, la Bîrlad.
Colaborări : *Integral, unu.*
Pseudonime : Menalque.

TEATRU ŞI CINEMATOGRAF

— Cinematograful (spune-mi, te rog, dacă nu mă înşel) este întrebuinţat pentru a reproduce figura omenească ?
— Exact.
— Ei bine, poţi fi sigur de un lucru : cinematograful va exista şi va reproduce aceste figuri. Omul se crede prea frumos ca să renunţe la un mijloc care-i dă putinţa să fie admirat de semenii săi.

Anonim

Pornit dintr-o vreme de prea mărire a divinului, a propriilor virtuţi şi a unor plăceri iluzorii, teatrul a însemnat romantism. Nici cînd teatrul n-a însemnat altceva decît exagerare. Nu ne amintim decît de oarecare excepţii în antichitate şi Comedia dell'arte.

O parte din antichitate, evul mediu, teatrul romantic propriu zis, cel naturalist, de moravuri ; oricare gen am încerca.

Mister sau tendinţă — romantism ; eroism — romantism, naturalism, dorinţa de a înduioşa, de a îndrepta, de a deştepta în noi un sentiment — romantism ; moravuri, biciuiri cu scop de îndreptare — romantism. Deci teatrul unilateral pentru că nu cuprindea tot ceea ce reprezintă omul şi peisajul în care trăieşte. Am trăit prima epocă pămîn-

teană, cea anterioară mașinei. Lupta continuă pentru zdrobirea misterelor care ne înconjoară.

Strigoi sau zei, întuneric sau lumină, totul se repetă spre marea noastră nedumerire.

Prometeu a descoperit focul ; dar el nu trăia pentru fiecare din noi decît în opaiț.

Zburau gîndurile noastre cu iuțeală imperceptibilă și ne temeam să credem în posibilitatea iuțelii graiului.

Toate deci existau în natură sub privigherea neputincioasă și temătoare a omului. Cei îndrăzneți erau eroi și admirați ; ceilalți lași și disprețuiți. Două categorii de romantici.

Sub imperiul cărei forțe am reușit să captăm flacăra opaițului în eleganta pară electrică ? Să tăiem cerul cu aripi de avion, să spintecăm zările cu vîjîit precis și vertiginos de vorbă ? Mașina a impus omenirii o disciplină proprie. Mecanizat, elanul devine element de creație în care tot ce e omenesc și vital își găsește adăpost.

Epoca noastră se plămădește clasică.

În plină evoluție mașinistă, s-a născut o nouă formulă de reprezentare : Cinematograf sau fotogenie. Este arta care potențează valorile. Este tocmai contrariu teatrului.

Ce a fost teatrul în decursul veacurilor, altceva decît năzuința de a deforma viața. Toate reformele din toate epocile (afară de Comedia dell'arte și de efortul actual) n-au ajutat la o evoluție al cărei caracter rămînea neschimbat.

Comedia dell'arte, singura a inclus în vremea ei un curios element de modernism : ritmul. După aceea teatrul a reintrat în albia lui de apă moartă.

Toată literatura dramatică se confecționează cu o sensibilitate ce-și găsește expresie în forme analoge ! Revoluția dada, futurismul se prezintă ca simple reacțiuni. Simultaneismul lui Tzara, dinamismul lui Marinetti, încercări.

Teatrul căpătase rădăcini adînci, îngrijorătoare. Nici un efort nu-l putea urni.

Stanislavski, Reinhard, Copeau, Tairoff : pretexte, interesante chiar pentru reabilitare, dar nu pentru transformare.

Unul, realizator cu mijloace realiste, cu alte cuvinte fără tendința de idealizare (ca și cum pateticul în grai al interpreților nu adăoga acel element de romantism care este

necesar oricărei idealizări), altul animator al maselor, cu texte de mister ; altul (poate singurul care a avut intuiția noului) reintegrator al textului : desteatralizare. Cei din urmă aplică un decor modern, un text valorificat prin el însuși : simplă încercare pentru epocă. Dar nu integrală.

Oricît s-ar imprima vechiului text elemente noi, ritm, decor constructivist, viață, — rezultatul va lipsi. Același teatru vegetativ se va tîrî într-un decor nou. Ceea ce lipsește teatrului ca să devină cu ajutorul celorlalte elemente moderne, o expresie a epocii, este textul modern. Sîntem gata a crede că o altă artă mai nouă, arta mută, cu posibilități mai proprii vremii, ne va pregăti acest text pe care și-l va însuși și teatrul.

*

Fotogenia nu-și poate reproșa o vîrstă prea mare. Produsă de o epocă de mașinism ce tindea spre integralizare (prin reîntronarea procentuală a elementului natură) cinematograful a deschis ochii într-o zodie de disciplină. Dar, prins încă în mreje paseiste și tributar într-o mai mare măsură decît teatrul, industriei și comerțului, arta mută poartă în ea infirmitatea unei epoci încă neprecizate, a unei epoci de tranziție. Cinematograful își împrumută deci pretexte vechi trecute prin tot arsenalul elementelor moderne. În această fază, cinematograful apare teatral, ba chiar inferior.

De la simpla reproducere a unor elemente pe ecran, trecînd prin drama teatrală cinematografică, și pînă la încercarea recentă de a se emancipa de teatru prin sublinierea condițiilor sale organice (vizualitate și ritm, v. „Entr'acte" de René Clair) este un drum.

Mult mai vast în ceea ce privește elementele de expresie, cinematograful a impus teatrului o disciplină în grai pe care cel dintîi o exercită în mod organic. Textul a fost deci reintegrat în teatru în măsura valorii lui, iar arta interpretării, tot sub influența ecranului a suferit o importantă modificare : i s-a răpit farmecul exagerării. Dar, oricît ar avea cinematograful facultatea proprie de a da viață lucrurilor, o viață nouă specifică epocii, el nu va însemna propriu zis ceva decît în clipa creării ca și pentru teatru, a textului nou.

Mai potrivită şi mai ospitalieră unui text nou decît teatrul, arta mută va însemna reintegrare în reprezentare, atunci cînd plastica integralistă, arhitectura (integralistă prin însuşi scopul ei), muzica, va culmina într-un text în care suferinţa, durerea, plăcerea, bucuria, nevoia, natura, spazmul, nebunia, visul, maşina, zgomotul etc. vor trăi în egală măsură prin ceea ce cinematograful are mai important : *puterea de vizualitate.*

Sub imboldul acestei arte, produs al unei reintegrări a formelor noi în text nou, umanitatea de pretutindeni va putea gusta în comun plăcerea unei emoţii colective. Arta va deveni de epocă şi contemporanii făurarii ei, iar textul va indica dinamica jocului şi calculul se va putea face fără greutate, exact aşa după cum azi ştim că într-o secundă se proiectează pe ecran douăzeci de imagini de pe peliculă.

Aprilie 1 9 2 5

SUPRAREALISMUL ÎN CINEMATOGRAF

André Breton, descoperitor de artă nouă, coborîtă direct din dadaismul lui Tzara. Automatism psihic : incoerenţă, locuţiune comună prinsă în haos de vorbe sau exprimare pură a gîndului.

Nu vom analiza valoarea noii expresii în literatură. Ne vom mărgini să amintim că suprarealismul (aşa îl numeşte Breton) nu poate exista de sine stătător, ca expresie unică, universală.

Visul nu reprezintă întreaga existenţă umană. El trăieşte component al unei formule chimice, variate.

Visul — apariţie vizuală şi nelogică ; evocare verbală, adică logică şi coerentă a unei stări pure de inconştienţă, este dificilă chiar dacă mijloacele cele mai lucide ne-ar ajuta să găsim disciplina realizării nelogice. Nu ştim de ce teoreticianul noului curent n-a înţeles să încorporeze în întregime descoperirea lui în viaţă.

A privi exclusiv opera de artă ca o rezultantă a visului *(Pourquoi n'attendrais-je pas de l'indice du rêve, plus que je n'attends d'un degré du conscience chaque jour plus elevé?)* este o erezie ; dar introducerea lui ca element de îmbogăţire a mijloacelor de expresie, ca element dominant adesea în compoziţia artistică, este o necesitate.

*

Ceea ce în literatură înseamnă cel mult deschiderea unor drumuri noi de eventuale realizări, reprezintă în cinematograf o existenţă organică mai veche, susceptibilă de perfecţionare, fapt realizabil imediat.

Vagabondajul din vis, personal, eliberat de acea constrîngere care îi acorda conştiinţa, trăieşte virtualmente în realizarea cinematografică.

A realiza literar imagina lui Breton *„Qu-a-t-on su faire des diamants, sinon des rivières ?"*, o imagină pur vizuală, nu este facil lucru. Trebuie un efort de imaginaţie ca să putem evoca dinamismul imaginii. În cinematograf, însă, după cascada de diamante prezentată pe ecran, apariţia unei întinderi de apă curgătoare sclipind în soare, este infinit mai sugestivă şi evocatoare decît descripţia însăşi. Sau căderea de apă a cascadei nu este un rîu de diamante ?

Cinematograful nu înseamnă reproducerea naturii sau a oamenilor, chiar dacă ar fi necesar pentru vanitatea lor acest lucru. Cinematograful este o artă care cuprinde totul dinafara şi dinlăuntrul omului. Realitatea poate fi decorul în care sînt surprinse stările sufleteşti umane. Arta ce se mărgineşte la redarea parţială a naturii sau a umanităţii este o artă unilaterală.

Arta trebuie reintegrată în viaţă şi poate că alături de noile curente în artă, cinematograful este sortit aceluiaş destin.

În interior de sală obscură, urmărind imaginile pe ecran, de cîte ori nu am simţit starea de abandon şi inconştienţă caracteristică visului ?

A lua parte static la o acţiune străină nouă, deci contrarie visului în care personal sîntem actori, este tot atît de interesant ca şi starea de actor din vis. Dinamicul peliculei creează efectiv iluzia că trăim în vis şi luăm deci parte la acţiune.

*

Visul se prezintă amestec de incoerență și relief, exprimat vizual. Condiții toate comune cinematografului. Suprarealismul își găsește astfel realizarea mai potrivită aici, decît în literatură.

Nu vom aminti feeria lui Douglas Fairbanks *(Le Voleur de Bagdad)* real și ireal. Dar trăiesc în noi toate operele lui Charlie Chaplin, purtătoare de elemente suprarealiste. Toată opera lui Charlie Chaplin nu e decît automatism psihic (formula lui Breton), realizat înaintea lui, cu mijloace mai expresive.

Episodul polițiștilor îngeri din *The Kid*, urcarea scării cu alpenstocul din *Charlot à minuit*, și chiar scena predicei din *The Pilgrim* sînt realizări de cel mai curat suprarealism.

Tot atît de evidentă apare și toată scena visului din Malec în Sherlock Holmes-junior. Regisor inteligent, Buster Keaton a știut păstra caracteristica visului ; dormind, eroul lasă liber dorințele lui, care personificate într-un alter ego pornesc în acele faimoase peregrinări, în care incoerența și relieful scenelor capătă acea valoare ce nu-și găsește expresie în cuvinte ci ca orice vis, în imagini.

Suprarealismul se prezintă astfel cu afinități specifice pentru arta mută.

De la Freud, la André Breton, trecut prin toate furcile caudine ale analizei, visul se încorporează definitiv în cadrele artei mute.

Iunie 1 9 2 5

B. FUNDOIANU

S-a născut în 14 noiembrie 1898, la Iași. Decedat (asasinat) la Birkenau (Auschwitz) în 2 octombrie 1944.

Bibliografie: *Tăgăduința lui Petru*, Editura Chemarea, Iași, 1918. *Imagini și cărți din Franța*, Editura Socec & Co., 1922. *Priveliști*, Editura Cultura Națională, 1930.

Colaborări: *Contimporanul*, *Integral*, *unu*.

Pseudonime: C. Meletie.

EMINESCU

E fără cuviință, să spunem tocmai aici [1], la antologie că poezia românească începe cu Eminescu. Dar nu numai poezia îi este tributară. Cu Eminescu începe poezia, proza, viața românească, începem noi cu toții; și trecutul de pînă la el — prin *el* abia își găsește o deslușire — cu el începe.

Poate fără Eminescu n-am fi putut exista — nu-i el singurul nostru orgoliu și singura noastră scuză? Eminescu nu-i un poet român, e o întreagă provincie românească; dar poate-i prea puțin... În timpul vieții, ignoranța contemporană i l-a ridicat pe Alecsandri împotrivă.

La moartea lui, Alecsandri a fost crucificat și disprețuit, ca să se poată înălța Eminescu. Dar, în taină, Alecsandri, politicul și educatorul, satisfăcea mai mult ca Eminescu în care pătrunderea era anevoie, ca-n trecătorile din munți, din care trebuie să scapi de umezeala și umbra stîncilor, ca să poți ieși la văzduhul de sus. E nedumeritor cît de puțin din Eminescu se găsește astăzi fecundat în viața, pa-

[1] Notițe scrise pentru ședința „Antologia Română", organizată de grupul „Insula" la Fundația Universitară.

siunile noastre, sociale sau literare. Nimic din pasiunea lui, din ura lui, din munca lui zadarnică, din cugetarea şi noblețea lui, n-a încolțit în noi : opera lui a rămas caducă, ca valoare educativă, fiindcă, în secret, nu ne puteam ridica mai sus de Alecsandri.

Într-o țară creată de Eminescu, trebuie să cauți în van un muzeu Eminescu, o biografie întreagă a lui Eminescu, o statuie Eminescu — ar trebui să te duci s-o afli — de ce ? la Galați.

Într-o țară creată de Eminescu, nu se află o singură ediție a poemelor lui care să nu fie stricată, ştirbită, falsă, operă netoată a vreunui compilator, fără pregătire şi gust.

ianuarie 1 9 2 3.

TUDOR ARGHEZI

Cu Arghezi intră în poezia românească o sobrietate, o cinste lirică, un dispreț pentru oina rimei şi ritmului, o sumedenie de lucruri simple. Cu cît proza lui, mai tîrziu, avea să fie abundentă, nutrită şi grasă — puțin prolixă poate — cu atît poezia lui se prezenta despuiată, fără cercei şi inele, cu imagina tînără şi curată, prețioasă puțin de prea multă naivitate. Intrai simplu în posesia lui Arghezi, ca într-o moară de apă, în munți. Fără violență sau amărăciune, poezia lui avea virtuți respiratorii şi curative. Toată poezia de la Coşbuc încoace, s-a găsit brusc pusă sub interdicție şi mutată la sanatoriu. Arghezi nu aducea decît cuvinte care trăiau în pămînt, ca pietrele, ca rădăcina în umezeală. Cuvintele lui au fost — ceea ce nu i-a fost mai tîrziu proza — (dar cui îi pare rău ?) — o şcoală de modestie, pe a cărei bănci o generație a trecut, smerită şi care-şi tace dascălul, fiindcă nimeni nu-l ştie. Dacă nu ne-a păstrat la jgheabul lui, Arghezi ne-a întors cel puțin la adevăratele izvoare cu pucioasă şi fier. Pînă la proza lui, în care s-a dovedit un

formidabil arhitect, care n-a clădit nimic, din plictiseală — Arghezi ne-a chemat să ospătăm din poezia lui, săracă și nutritivă, ca la ospățul numai cu măsline și grai divin, al lui Platon.

Ianuarie 1 9 2 3.

CONTEMPLARE

Poem în proză [1]

Dă-mi mîna ta, dă-mi mîna ta !
Mîna ta e răcoroasă ca roua
și trupul tău e zvelt, cum e vișinul slab.
E-așa de luminoasă toamna, așa de luminoasă...
Vrei tu să știi de ce ?

Păsări, cu gușa albă, au zburat din cîmp.
Cît întîlnești cu ochii e natura !
Am văzut furnici roșii, bîrzăuni de catifea,
și toată lumina din cîmp, și toată lumina
și pămîntul descusut de arătură.

Țăranii au plecat în cîmp fiindcă aveau semințe ;
(viața bună sare uimitor din semințe) ;
au culoarea pămîntului, au culoarea pămîntului,
au mișcarea din mîini a păsării care zboară,
și semințele lor sînt lumină.

Uite, un cal mort a căzut în pămîntul brun.
Calul mort a prins infinit să se descompună,
Calul mort a devenit pe jumătate pămînt brun...
Îți plac, iubita mea, țăranii care au semințe
și caii morți, morți în ziua aceasta de vară ?

Dă-mi mîna ta, dă-mi mîna ta.

---

[1] Autorul roagă pe cititor, să nu confunde acest poem în proză, tipografiat după nevoile ritmului, cu un poem în versuri care trebuie să se supună la o sumedenie de reguli și limite, infinit mai dificile, decît se pare. *b. fd.*

LUI TALIARH

pentru Păpuşu (Armand Pascal)

Boii urîţi şi teferi s-au limpezit în şes,
şi au ţipat cocoşii tîrziu şi fără sens.
Ileana care doarme cu porcii de tărîţe,
s-a pus să mulgă vacii lapte stelar din ţîţe,
pămîntului să mulgă răcoare de cartof.
Toamna bacoviană geme-n ferestre : of —
Prietene, dă-mi mîna şi taci ; aşa ; dă-mi mîna.
Priveşte, curtea, porcii şi rîcîind ţărîna
cocoşii albi. Priveşte : sufletul meu e trist.
O Taliarh, acuma ca şi-n trecut, exist,
şi beau din vinul ăsta şi beau din cupa asta,
vechilul tot nu ştie ce albă-i e nevasta,
Ileana tot nu ştie decît să mulgă vaci —
şi via, să-şi înnoade azurul pe araci.
vino ; să stăm de vorbă cît ne mai ţine vrerea ;
ca mîne, peste inimi, va izbuti tăcerea,
şi n-om vedea prin geamuri, tineri şi zgomotoşi,
amurgul care-aleargă după cireadă, roş.
Ca mîne, toamna iară se va mări prin grîne
şi vinul toamnei poate nu-l vom mai bea. Ca mîne,
poate s-or duce boii cu ochi de rîu în ştiri,
să tragă cu urechea la noile-ncolţiri.
Şi-atuncea, la braţ, umbre, nu vom mai şti de toate ;
poate-am să uit nevasta şi vinul acru ; poate...
Ei, poate la ospeţe nu vei mai fi monarh —

E toamnă. Bea cotnarul din cupă, Taliarh.

1 9 1 9

ROMANŢĂ

Era mai bine poate dacă ne-am fi iubit
aicea în mirosul pădurii de molift,
aş fi cetit, sau poate aş fi visat, pe-o bancă,

în liniștea ce-o face rupîndu-se o creangă ;
ai fi venit desigur în alb, cum scrie-n cărți,
cu rîuri de sineală în piele, ca pe hărți ;
ți-aș fi adus cu gîndul naiv ca să te bucur
dorințele cu sîmburi de soare ca un strugur
și inima-ncheiată de gura ta, ca bumb.
Poate-ar fi fost mai mare minutul și mai scump !
dar poate fi mai mare iubirea ca iubirea ?
Vreau să te-aduc pe bancă, de-aici, cu amintirea,
cu fruntea mea alături de visul tău suav.
Vrei să vorbim cuminte și lin, ca doi bolnavi ?
ți-aș dărui-o poate răcoarea din cuvinte.
Ca doi bolnavi, în toamnă, vrei să vorbim cuminte ?
Am merge la izvorul feruginos să bem
aceeaș sănătate pe băncile de lemn ;
am obosi în munte ; ne-ar fi prieteni trunchii ;
și ți-aș iubi cu mîna prietenă genunchii.
Înfipți adînc în codru ca două rădăcini,
ne deșteptăm alături și ne culcăm vecini,
în sufletele noastre ca plute rîul fuge
în carne ni se naște destinul și amurge
și liniștea se sparge pe noi, ca un bolid.
Iată-ne pe cărarea care se rupe-n vid
și nici nu-ți este dată s-auzi de-aici, și nu mi-i —
muzica militară după sfîrșitul lumii.

1923

DISCURS

lui Ilarie Voronca

Stup de putere ! Vreau
să strîng în mădulare
tot ce în tine au
antenele din soare.

Tristeţe-n echinox !
Deşteaptă-te şi treaz
acoper-o în box
cu pumnul în obraz.

Melancolie, flaut !
Aş vrea un cîntec, aş
vrea ca un argonàut
un drum pentru alţi paşi.

Cu tălpile de sare
şi coatele în vid
rinichiul ros de mare
şi ochiul infinit.

Vin şi mă ia de gît
vioară, dansatoare,
ulciorul de pămînt
să-l umplem cu răcoare.

Şi iată-te la pas
cu vidul şi planeţii
în sîngele rămas
din începutul vieţii,

călare pe inform
ţîşnire ideală
cu monştri care dorm
în carnea virtuală,

şi secole se rup
ca nasturii din stofe
din nesfîrşitul trup
al primei catastrofe.

Prea sugi ca un vampir
din carnea mea, gîndire !
Paingănul subţire
a tors un trandafir

de aţă, pentru muşte.
Miraculos zidar !
duci formele prea bruşte
să moară pe calvar

şi în fiinţa curbă
pe care-n mine-o pui,
foarfeci din bloc statui
pentru-o viitoare urbă.

1 9 2 3

CÎNTEC SIMPLU

Ţi-e prea frumoasă carnea, ca să mai poţi avea
sufletul care poate iubi şi fecunda.
Aş vrea mereu să-l caut sub pielea ta bălană,
cum umbli orb, să cauţi o uşă-n subterană
sau cum răneşti, să curgă răşina dintr-un trunchi.
Ţi-e sufletul în mînele mici, sau în genunchi ?
Dacă ţi-aş da sărutul fecund pe sterpul pîntec,
aş deştepta în tine, iubirea, ca un cîntec ?
Şi ca în vechi sertare cu lacătul stricat,
aş regăsi ce-i simplu în tine şi curat ?
Ţi-e sufletul în carne închis, ca într-o cramă
în care mustul sparge fierberea lui de vrană
şi nu găseşte, ca să ţîşnească, o canà...
...Şi-i fericit că este închis în carnea ta.

H. GAD

Născut în 14 ianuarie 1895, la Botoşani. A decedat în 12 aprilie 1930, la Paris.
Colaborări: *Clopotul* (redactor şef), *Contimporanul*.
Poreclă: Sfîntu Ilie.

O VICTIMĂ A SIRENELOR

Vreţi să ştiţi de ce a dispărut prietenul nostru, pentru totdeauna şi fără veste?

Pentru că a asculat cîntecul sirenelor, Doamnă. Pentru că brav şi încăpăţînat, într-o seară de mai, cînd luna se făcea copilul valurilor şi se rostogolea printre ele, prietenul meu şi-a dat cuvîntul năpraznic să înfrunte cîntecul dulce şi chemarea imperioasă din glasul sirenelor şi să se întoarcă înapoi după ce le va fi aplaudat — ca un meloman satisfăcut la un concert.

Şi s-a dus. Brav şi încăpăţînat s-a aşezat pe malul mării — şi-a aşteptat.

Sînt unii cavaleri, care în împrejurări identice au avut noroc. De pildă baronul husar al lui Heine, pe care nimfele mării îl găsesc dormind şi cred în somnul lui de păpuşă — şi se joacă liniştite, cu mînţile devenite deodată copilăroase, cu hainele, cu armele lui — cu mustăcioara, cu buzele lui, pe care le sărută — şi cu tot aparatul lui de cuceritor — care se lasă cucerit, pentru că în fond este totuna. Nu-i aşa, Doamnă, că este tot una? Ce-ţi pasă că eşti cucerit de cel pe care vrei să-l cucereşti. Oricum s-ar conjuga verbul, în fond este acelaşi. E destul să pozezi pe cine vrei — şi cu atît mai bine dacă nu-şi dă seama.

Cavalerul nimfelor era un înțelept — și zîmbea de dinăuntru în timp ce patru nimfe zvăpăiate și dezarmate de bunăvoie de toate proprietățile lor malefice, îl trăgeau de mustăți și își împrăștiau asupra lui farmecele, ca dintr-o poală plină de roze, crini, zambile și narcise.

Dar prietenul nostru n-a fost un înțelept, Doamnă. Și de aceea se cade să-l deplîngem.

Cînd s-a trezit pe malul mării, sirenele au ieșit undoind la suprafață și i-au cîntat. Glasurile lor erau tot atîtea mîini diafane care se întindeau prin aer și-l cuprindeau de mijloc. Cîntecul lor era ca o noapte de dragoste care te leagă nedezlipit de sinuozitatea trupului unei femei — și nu te mai poate despărți decît moartea.

Oh! bietul nostru prieten! Credea că noțiunile sînt identice pentru că se închid în aceleași cuvinte și că un cîntec de sirenă poate fi muzică tot atît ca și muzica unei orchestre simfonice.

Dintr-odată se simți ridicat fără voia lui. Părea că un braț uriaș îl mișcase cu un singur deget glumeț din loc. În fața lui, sirenele făcuseră cerc. Albe, palide, cu părul verzui și moale, ele zîmbeau molcum și liniștit, îmbietoare și inocente, ca un colț de rîu călduț sub sălcii pletoase, iar cîntecul lor era numai un murmur fără glas și fără loc de pornire, confundat cu perindarea și sclipirea valurilor.

Una mai ales îl privea: era mai mică decît celelalte, avea zîmbetul trist și gura voluptoasă, ochii galbeni, ca o flacără sperioasă închisă într-o sticlă iar privirile ei nu spuneau decît prietenie și admirație convinsă și naivă. Iar în timp ce surorile ei îl chemau ademenitor cu ochii, cu gesturile, cu gîndul pe care îl simțea ca pe un obiect ce i s-ar fi dat în mînă — mica nimfă a adîncurilor îi șoptea:

— Nu veni! Te iubesc — dar nu veni. Dacă vii, ești pierdut. Dacă vii te voi strînge o eternitate în brațele mele, dar după acea eternitate, vine o alta mai lungă, în care alții vor trăi și tu vei fi mort. Jos, în palatele noastre de cristal, sînt paturi de mușchi proaspăt, umed și moale; cu căpătîie de bureți colorați și pulpe de scoici care-ți mîngîie fața și ți-o umezesc plăcut, perne de ficus și sargase, cu franjuri de meduze și lumini boreale pe care le aduni în palmă și le azvîrli dinainte ca pe-un pumn de mărgăritare. Dar nu veni — pentru că nu-ți vreau pieirea.

Şi prietenul nostru făcu doi paşi spre ea, spunîndu-i :

— N-ai auzit că eroii nu mor niciodată ? Frederic Împăratul este şi acum în peştera din Kyffhausen iar Tanhaűser, cavalerul, se desfată şi astăzi în Venusberg. Frumoasă nimfă, te doresc şi nu mi-e teamă de tine.

Iar în sinea lui, şiretul nostru prieten — deştept ca un folclor întreg de isprăvi năzdrăvane şi şugubeţe, care sfîrşesc totdeauna cu victoria eroului — făcu repede o năstruşnică descoperire ! Dacă o voi avea, unul din doi trebuie să moară, — aşa trebuie să fie scris în cartea lui Neptun. Şi dacă aşa cer legile, cine a hotărît de pe-acum că acela voi fi eu ?

— Cît timp există un risc şi o probabilitate de izbîndă, un brav cavaler ca mine este dator să încerce !

Şi-a încercat, nenorocitul ! Fără să ţină seama de ipocrita prevenire a micuţei criminale (care în felul acesta se achita de la început de orice scrupule morale) fără să-şi amintească de poveţele lăsate de alţii în legende şi povestiri pătrunzătoare, prietenul nostru a pus obrajii înfierbîntaţi în mînuşiţele mîngîioase şi reci ale sirenei — şi s-a cufundat !

Doamnă, să nu-l deplîngem încă. Pariez că şiretul mai trăieşte. Şi-apoi nimfa ucigaşă nu l-a minţit ! Ceea ce i-a făgăduit, i-a dat ! Poţi spera să ai mai mult decît atît pe fundul mării ? Şi decît să te îngroape o galeră somptuoasă într-un obscur naufragiu, nu-i mai bine aşa ?

SPÎNZURATUL

lui P.

Doamnă, îţi scriu încă sub impresia spectacolului înfiorător pe care l-am avut aseară. Nu m-am recules încă şi mi-e teamă să nu transmit în aceste rînduri ceva din atmosfera de friguri şi halucinaţie pe care o port cu mine de douăzeci şi patru de ore : M-am dus să vizitez un prie-

ten. Casa are un antreu de obicei deschis de unde se intră la dreapta în camera lui de lucru. Am bătut, nu mi-a răspuns nimeni, am împins uşa şi-am intrat. Era lumină. În primul moment mi s-a părut că trebuie să fie undeva acolo şi hîrtiile răsfoite pe masă îl aşteptau de cîteva clipe numai. O imperceptibilă nuanţă dintr-o clipă am simţit lumina lămpii mai albă, ascuţită şi neliniştitoare. Apoi, împins de nevăzut, am ridicat capul şi am încremenit aşa, nu ştiu cît timp, fără să pot scoate o vorbă — paralizat. Sus, într-un colţ, între două rafturi de cărţi, prietenul meu era spînzurat de un cui, cu ochii scoşi din orbite, părul vîlvoi şi întărit ca nişte ace de oţel şi toată figura lui contractată într-un rictus hidos şi cinic.

Se spînzurase. Nu îndrăzneam să-l ating ca să-mi dau seama de cînd.

Cînd m-am dezmeticit, m-am apropiat de masă. Deasupra cîtorva hîrtii răvăşite, era una mare, albă, acoperită cu scrisul lui neregulat — o scrisoare către mine. Într-o clipă am alunecat-o în ochi şi nici nu mi-am dat seama cînd am căzut în fotoliu cu capul în mîini subţiind şirurile sub priviri. Scria :

„Dragul meu, da, din dragoste, ai înţeles ! Peste cîteva zile vei zîmbi ironic : Dobitocul ! Şi ăsta, ca atîţia alţii. Nici războiul nu i-a lecuit de sentimentalism ! Ei bine, nu, canalie sinistră, glumeţ de cafenea — nu din dragoste aşa cum o înţelegi tu ! Nu pentru că iubeam o femeie şi nu mă voia, nu pentru că m-a înşelat şi nici pentru că mi-am pierdut banii la cărţi şi nu mai puteam trăi împreună — nu de aceea m-am hotărît să mă despart de cîmpul luminos al vieţii.

Viaţa ! Mi se umezesc ochii cînd mă gîndesc c-o părăsesc şi vă las vouă grija s-o holbaţi zilnic, fără s-o gustaţi şi fără s-o înţelegeţi. Cum vuieşte oraşul ! Parcă mi-ar striga : îmbracă fracul şi haide ! Nici nu ştii ce-am descoperit pentru tine astă seară !...

Dar tu vrei să ştii pentru ce-am murit. Află întîi cum am iubit, pentru că nu ţi-am spus niciodată adevărul : Era o femeie care iubise mult pînă la mine. Ştiam, cînd am îndrăgit-o. Dar vag. Am aflat mai tîrziu că se înşelase tot-

deauna asupra oamenilor : după ce-l vedea în oglindă pe cel ales, îl recunoştea în viaţă mereu în persoana unei brute.

Am întîlnit-o — am iubit-o.

Mă ştii, sînt uşuratic şi foarte des violent. Am poate şi însuşiri bune. După obiceiul ei, cred c-a atras-o la mine răul, mai curînd decît binele.

...Ce naivitate. Uite rîd cînd îmi dau seama ! Închipuie-ţi că nu eram mulţumit. Cît de mult trăim din contradicţie ! Pentru că mă plăcea rău, voiam să fiu bun. Dacă ar fi fost dimpotrivă, eu însumi aş fi încercat s-o pervertesc. O ! cît de puţin sîntem liberi chiar înăuntrul sufletelor noastre ! Cît de multe putem face numai dintr-o pornire de dialectică internă ! Iată, eu plătesc cu viaţa această poftă irezistibilă de a-mi scărpina sufletul.

M-am transformat.

Într-o lună, două, eram altul. Faţă de voi îmi păstram încă pe cît puteam felul obişnuit. Dar cu Ea — şi acolo unde era Ea — făceam minuni. Agitat şi romantic, supus fiecărui capriciu cu preţul oricărei jertfe — eram cu atît mai mulţumit cu cît sacrificiul era mai mare şi mai fără rost — îmi creasem pe lîngă distincţia mea obişnuită de „viveur" cu relaţii, un aer de gîndire, o adîncire şi umbrire a trăsăturilor de veritabil prinţ al Danemarcii. În sfîrşit, am dat acelei femei, al cărei suflet zvînturat de regină risipitoare se cheltuise atît de generos pe oameni de nimic, cel mai tînăr, mai zvelt şi mai aristocratic amant pe care l-au creat vreodată literaturile.

E un rol pe care l-am jucat. Tu mă-nţelegi : un rol nu se joacă decît cîteva ore — pe scenă se repetă. În viaţă trebuie s-adaogi mereu un act nou — eşti autorul ! Deodată, m-am oprit : nu mai puteam. Lipsă de imaginaţie, plictiseală, oboseală — nu ştiu ce-a fost. M-am oprit : simţeam că încep să-i arăt dinţii — redeveneam Eu.

Şi-atunci, iată : am hotărît să-i cruţ o decepţie. Am avut mai ales orgolioasa pornire de a nu semăna cu alţii, de a nu-i repeta o experienţă, de a fi Eu, Eu, Eu — aceeaşi carte nouă pînă la sfîrşit.

Soluţia era numai una.

Am ales-o pentru frumuseţea dragostei mele şi pentru Ea. E ca şi cînd i-aş spune : Viaţa a fost ticăloasă cu tine.

Ei, iată! eu am fost bun şi am îndreptat-o. Graţie mie ai iubit un om de seamă, un suflet ales cum n-a mai fost altul. N-ai să afli niciodată cum era într-adevăr. Şi chiar dacă ţi s-ar povesti, nu vei crede — pentru că nu mai e — s-a dus cu imaginea lui cea bună. Doamnă, puteţi fi încredinţată, în umbra voastră a stat cel mai mîndru, mai isteţ şi mai brav dintre amanţi. Rugaţi-vă pentru el şi acum, cînd ştiţi cum trebuie să fie un asemenea amant, încercaţi să nu-l înlocuiţi decît cu unul care va fi într-adevăr mai mîndru, mai isteţ şi mai brav decît el.

Ai înţeles? Iată gîndul meu! Şi-ţi spun toate astea ţie, pentru că te ştiu om cinstit şi înţelegător. De altfel, vei arde aceste rînduri îndată după ce....“

În dosul meu răsună deodată un rîs prelung şi sonor. Îl recunoşteam. Îngheţai!... Mă întorc şi —

O nouă lovitură, şi mai puternică decît cea dintîi mă făcu să înlemnesc fără putinţă de scoate un cuvînt:

Era prietenul meu!

Prietenul meu, ras proaspăt, pieptănat, cu figura jovială şi cu ochi scînteietori. Se îmbrăcă în haine negre, îşi încheia bretelele, făcea paşi ţapeni pentru a-şi aşeza pantalonii şi rîdea sfidător.

— Dobitocule! Dobitocule! Ei, cum credeai tu una ca asta! De un ceas te privesc. Credeai serios că m-am sinucis pentru o femeie? Şi încă cum: din caritate amoroasă! Romanticosule!

— Cum?... Cum?... Tu eşti?... bîlbîii eu emoţionat.

— Cum dacă sînt eu? Auzi întrebare! Dar bine, paiaţă, cine vrei să fie?

— Dar, bine, ăla... ăla de colo, rostii eu uluit.

Ăla, Ăla! Ăla eşti tu! Eşti chior, nu vezi cine-i ăla?

În timpul acesta, prietenul meu care nu se influenţa nici un moment de emoţia mea, urma să-şi îmbrace hainele, fără să piardă o secundă şi fără să greşească un nasture. Acum îmbrăca pardesiul, trăgea mănuşile şi îşi luase bastonul şi pălăria.

— Haidem, scumpule! Şi altă dată să nu mă mai crezi prost. Uite acolo — şi-mi arătă pe spînzuratul din cui — l-am lăsat pentru totdeauna pe sentimentalul din mine. Îl vezi? E hidos, nu-i aşa? Ia aminte! Fereşte-te de dra-

goste şi fii deştept să scapi la timp dacă ai greşit poarta şi te-ai trezit în casa iubirii, acolo unde credeai că sînt numai culisele plăcerii. Haidem, tu nu ştii ce ne aşteaptă astă-seară. Inaugurăm un restaurant şi punem bazele renumelui unor fete, care-l merită într-adevăr. În oraşul acesta plin de reputaţii false, e o datorie civică să pui în valoare meritele reale atunci cînd le întîlneşti.

Şi rostind acestea, prietenul meu aruncă o ultimă privire zîmbitoare şi stranie în colţul spînzuratului şi-mi făcu loc să ies.

La poartă ne aştepta o trăsură închisă.

SÎNGELE

Sîngele. Ce dezgustător aspect are într-un lazaret. E roşiatic-spălăcit, pe cămăşile devenite scorţoase, pare urma unei insecte strivite în petele de pe cearşafuri, e negru amestecat cu fire de vată şi murdăria trupului nelăut al unui războinic. Şi miroasă. În primile zile nu simţi nimic. Dar cu cît revii la conştiinţă, mirosul rănii vecinului devine nesuferit şi putoarea cangrenelor unuia mai depărtat îţi insultă sensibilitatea şi te exasperează.

O ! aş vrea să văd pe infirmii şi debilii care în lipsa noastră trebuie să fi scris tone de versuri şi proză războinică şi evoc pe sedentarii tuturor timpurilor, pe toţi cei care au cîntat atît de avîntat sîngele roşu, sîngele cald, sîngele care ţîşneşte dintr-un piept străpuns în beţia unui carnaj, aş vrea să-i văd pe toţi de la Alecsandri pînă la Ţinc şi pe colaboratorii *Flacării*[1] într-un lazaret, privind feţile murdare de cheag negru şi ochii de un turbure transparent înfiorător al celor abia întorşi de pe front.

---

[1] E vorba de revista întemeiată de C. Banu, care a apărut între 1911 şi 1922. (n.e.)

Și eroii. Ei care plîng, și se zbat și se vaită, eroii care fac grimase ca să nu geamă, eroii care privesc cu invidie sălbatică strachina vecinului în care bucata de carne minusculă li se pare mai mare decît a lor — eroii așa cum i-am văzut, așa cum sînt, nu așa cum sînt văzuți de cei ce nu i-au văzut niciodată.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MIHNEA GHEORGHIU

Născut în 5 mai 1919, la București.
Bibliografie: *Ultimul peisaj al orașului cenușiu*, Editura Coresi. 1946. *Anna-Mad*, Editura Cadran, 1942.
Colaborări: *Meridian*.

EPILOG

Acesta este ultimul capitol din voiajul spre nicăieri al lui Aladin. (Îl pregătise după cele mai înflorite geografii.)

Apoteoza inimii în marea constelată de arhipelaguri, ca o rugăciune de fum spre latența tăcerii.

Adăpost insular, de somn.

O triumfală evadare a uriașelor ape funerale din inimă.

Ca o sîrmă ghimpată, înconjoară undele morții.

(Dorința aceasta mi-a rămas ca o imputare grea, ca o ceață.)

Îndoielile care revin, sînt șopîrle, în logica aceasta a nebuniei și a diversității.

Cu fiecare peisaj descompus, cu fiecare copac, noaptea albastră și neagră pătrunde uitarea, ca oceanul.

Se pregătește undeva o ardere violentă, cu chipuri prelungi, transparente, vii, ca pentru o viață-viitoare.

(Zadarnică orice rezistență a destinului.)

. . . . . .

Idilele nemuritoare încep abia de aici.

CADRAN

pentru Miron

Prin ferestrele deschise larg
cerurile au arătat o heraldică nouă, planetară.
Sub imperiul unei vechi mîndrii, acoperişurile
au căpătat, toate, conture precise, de
echere.
O geometrie, împrumutînd pacea fecundă a
adîncurilor, o geometrie oceanică
a copacilor, a străzilor, a oamenilor.
Se pare că în seara asta uriaşă,
liberi de orice ceasuri, pămînt şi cer
respiră adînc acelaşi aer.
— Astăzi a murit cel din urmă făurar de iluzii,
de aceea, poate, de pretutindeni,
o dinamică neprevăzută —
În stepa drumurilor de iarnă perpetuă
au scăpărat, înalt, ochi de fiară :
Sirius
la sfîrşitul abecedarului, peste acoperişuri.
În oraşul străzilor, lungi,
străbătute drapele ale păcii,
o lume palidă şi gravă pare a spune
lucrurile au ajuns la maturitatea lor.
Pe străzi, urme de paşi,
— oamenii cetăţii sînt fără amintiri —
seara, sub geometria neaşteptată a
zăpezilor,
cerurile au arătat o heraldică nouă,
planetară.

Bucureşti, decembrie 1 9 3 9

ANNA-MAD

(fragmente)

. . . . . .

Anna-Mad
ploile obosesc pînă în fundul adîncului,
mă învăluie încă spaima landelor tale line.

Lîngă inimă ard stelele fraţilor mei, de pe
cîmpurile lumii, lîngă inima nemişcată
ard încă stelele fraţilor mei, de o
flacără veche, neispăşită.
Paşii tăi au răsărit lîngă rădăcinile care
fumegă ;
cît de ciudată prezenţa ta între viaţă şi
moarte...
Ploile rătăcesc peste noi treptat mai adînc
pentru ultima pace.
Somnul tău sub arcade şi roze este
neliniştea grădinii ; de undeva umbre, animale
suple ale trecutului incendiat.
Anna-Mad ţi-e inima bolnavă
de nopţile tale străine ;
ochii tăi sînt un alfabet nou.
. . . . . .

Vestea ceasului implacabil s-a strecurat
ca un sfredel, ca un fum veninos cu
paşnice aparenţe, ca fumul unei
rugăciuni negre.
O evadare triumfală a marelor ape
funerare din inimă, apoi, ca un
puls latent, pădurile tăcînd.
Ca o sîrmă ghimpată, înconjoară
undele morţii ;
(dorinţa aceasta mi-a rămas
ca o imputare grea, ca o ceaţă).
Îndoielile care revin sînt şopîrle
în logica aceasta a nebuniei şi a
diversităţii :
Cu fiecare peisaj descompus, cu
fiecare copac, noaptea albastră şi neagră
pătrunde uitarea, ca Oceanul.
Se pregăteşte undeva o ardere violentă
cu chipuri prelungi, transparente, vii, ca
pentru o viaţă viitoare.
(Zadarnică orice rezistenţă a destinului.)

Idilele nemuritoare încep abia aici.
. . . . . .

ULTIMUL PEISAJ AL ORAȘULUI CENUȘIU

fragmente

Prietenilor mei, poeții
Brigăzii Internaționale

Ieșit la milioane de leghe deasupra
orașului cenușiu,
cînd sirene înjungheau răspîntiile văzduhului
și
un miros de putreziciune și deltă
șerpuia pe uliți,
mistuind în gîtlej pînzele de flacără ale revoltei,
am găsit toate drumurile lumii
b a r i c a d a t e
acolo
la mii și mii de leghe deasupra
acoperișurilor de tablă ale orașului.

Nici o evadare nu se arăta la zare, deși
părăsisem de mult zona primejdioasă a
coșurilor de cărămidă roșie ;
nici o evadare nu mai era posibilă
și, la intervale, ca niște rachete luminoase,
mă izbeau ultimele visuri ale omenirii,
cu drapelele lor perforate...
Mîngîindu-le lin le repezeam
înapoi, în spațiu, indicîndu-le o sinucidere violentă
(dela acea poetică altitudine
fericirea era o garoafă roșie)
și nimeni nu cunoștea adevărul
nimeni nu știa că port în buzunarul de la piept
piatra filozofală și toate marile scopuri ale umanității.

Spre seară
ferestrele zidurilor cenușii,
interioarele de cavou ale orașului scufundat,
erau arse de o flacără deprimantă
care amesteca lacrimi în cifrele din
milioanele de registre ale orașului,
în timp ce

goale de sens, personaje îmbrăcate solemn
jucau o pantomimă obscenă.

. . . . . .

În zilele acelea trecea la ore fixe,
aviatorul Record, cu picioarele sfărîmate,
şi săptămînile, pe sub ferestre ca un fluviu.
Părul tău, cîte odată, părul roşu,
pleca şi el
să pavoazeze străzile, la marile întruniri
populare.
În odăile tale cobora atunci
zgomotul care-mi străbătea inima ca un fulger
şi umbra rea,
ca o ţestoasă, cu mersul grav,
umbra funerară care-ţi mănîncă ochii,
ca o mască de gaze.

Iubeai atunci obiceiul căprioarelor
de a muri fără publicitate.

„Iată, noi sîntem două corăbii îmbătate,
şi putem foarte bine să fim două sicrie ;
iată, trimit să te buzunărească poetic
degetele lungi ale plopilor
care mîngîie noaptea"...

Şi-mi arătai de acolo apele cenuşii
care traversau oraşul
— înfăşurînd picioarele podurilor,
cu nişte şaluri grele.
Şi-mi arătai, de acolo, pădurile umede,
oferindu-mi o cutie de chibrituri,
pentru un mare incendiu.
Ai aruncat în aer literatura, ţi-am răspuns,
mă înspăimînt întîlnindu-i ruinele pe străzi,
în tramvaie,

rochiile tale de mărgele întunecă încă amfiteatrele.

De mînă cu tine număram bătăile inimii
aşteptînd un troznet de puşcă.

În noaptea aceea
o molimă fără seamăn a străbătut orașul
ca un zvon fără ascunzișuri,
ca bubuitul sănătos al dinamitei.

A doua zi, dis-de-dimineață
zăceau pe trotuare
paltoanele care se plimbau pe străzi
și rochia ta de mărgele
care fascinase Europa...

În zori
sirenele de alarmă instalate deasupra orașului
îmbătat de o prietenie nouă,
intonau imnul tău preferat,
cîntecul care prevestea dezrobirea popoarelor.
Și am văzut ochii tăi atunci, și părul tău despletit
agitînd milioanele de bandiere ale unei bucurii mari care
ocolea pămîntul.

Era în octombrie 1936 și în toate capitalele lumii,
inscripțiile de pe ziduri
invitau poezia la Madrid, unde
ÎNCEPEA O MARE ÎNTÎLNIRE CU OAMENII.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VIRGIL GHEORGHIU

Născut în 28 martie 1905, la Roman.
Bibliografie: *8—11—19*, Editura *unu*, 1930.
Colaborări: *unu, XX-literatură contemporană, Meridian.*

POEME TELEGRAFICE

lui A. Zaremba

Sistemul solar face gigantica legat la ochi. Dumnezeu e director de circ şi se încrede în reclama stelelor.

★

Lutul serveşte la cîntat (:luth).

★

Linii ferate — paing strivit în gări — coarde pentru muzică mecanică — schi pe zăpezi eterne de orizont, ce vă pasă de traversele scurte şi apropiate?

★

Continuă e fraza universului; din cînd în cînd virgule: cometele.

★

Lună, zmeu cu coadă de strofe; n-am destulă sfoară pentru tine. Eşti liberă. Se vor juca alţii.

★

Sufletul meu circular ca o tocilă roade firmament să scapere.

★

Poetul surd cîntă pe frînghii de rufe ; zbîrnăitul gros semăna cu furtuna şi se crezu Jupiter tonans.

*

Metropolitan, fulgerînd dedesubt crucişul direcţiilor întunecate, subconştientul Parisului !

*

Moise — toiag întins, semn minus spre Canaan.

*

Din pieile amantelor, supraoamenii tăiară tăbliţe pentru bursa cotei poetice.

PĂDURE ADORMITĂ VEACUL

Lîngă naşterea furtunii
taie firul soarelui
ursitoarea ploilor
ca pe inimă de om
peste regnul mineral
e pantoful vegetal
ştiu izvoare descreţite
ca la o ghicire-n palmă
tu bijuterie stinsă
pe taftaua cerului
am găsit şuviţe de cînt
cu stemele trecerii
lumina pe ochi e-n haltă
se ridică
masca frunzelor de pică
pădure adormită veacul
farmecele scuturâ
ţine baldachinul mînii

arşiţelor, zilelor
rănile delfinului
spune-mi în tării de munte
şi mesteceni de legende
pe oceanele cărunte.

*

8—11—19

fragment

. . . . .

Vîrful sînilor scade ca sonerii de vile uitate
Nimeni nu ajunge stînca de vultur a suferinţei voastre
Rochii se încreţesc ca pînze în naufragii
Iar în bulboanele telurilor
Sînt torsuri cu scufundări de şalupe întoarse.
Albesc pletele somnului pe fruntea respiraţiei
Drapelele de hipermanganat în desfăşurarea
Pauzelor de victorii şi reverii de scapet ;
Cum gem şefi de expediţii piepturi de prietene insulare
Dar pleoapa lor abia mişcată lagărul trezeşte
Încît o silabă aromată
Şi fructe gustoase mişună ca termitele.
Se-ntunecă metalul nobil în lăzi oceanice
Degetele palmierilor se umezesc pe buza morganelor
Caravana vede însă numai sînul din spinarea dromaderului
Burdufe cu apă costînd milionul de globule roşii
În seraiuri se oferă pentru ţipăt între bucle.

. . . . .

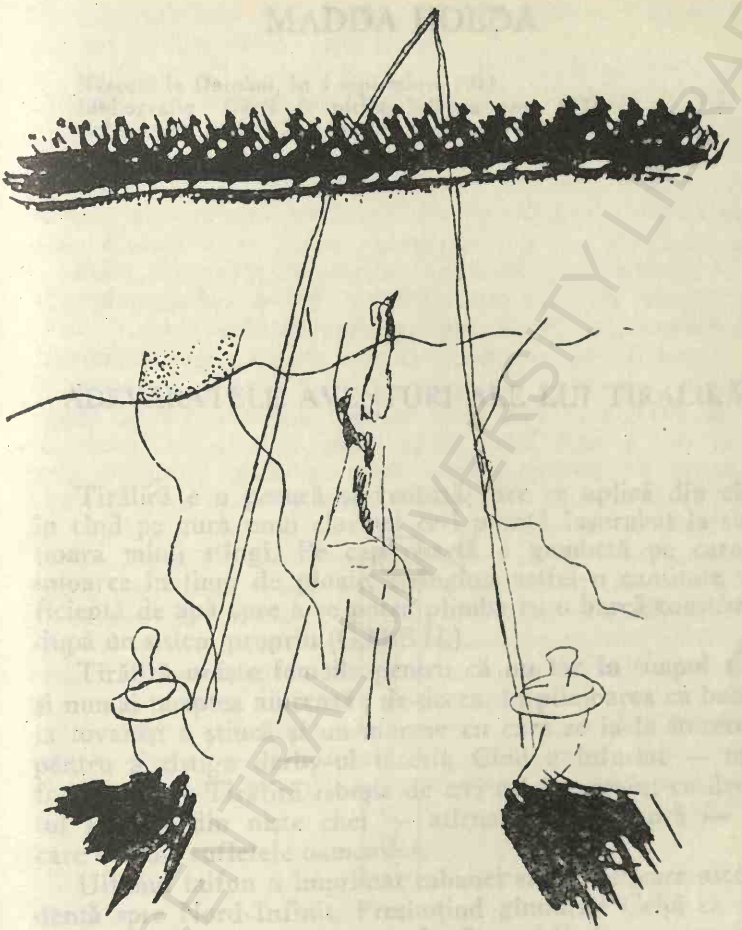

B. Herold

DESEN (1930)

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MADDA HOLDA

Născută la Dorohoi, în 4 septembrie 1911.
Bibliografie: *Cărți de vizită*, Editura *unu*, 1931.
Colaborări: *unu*, *XX-literatură contemporană*.

ADEVĂRATELE AVENTURI ALE LUI TIRĂLIRĂ

Tirăliră e o perucă și ventuză care se aplică din cînd în cînd pe gura unui clarinet ce-l poartă înșurubat la subțioara mînii stîngi. Pe cap poartă o gambetă pe care o întoarce în timp de ploaie, strîngînd astfel o cantitate suficientă de apă spre a se putea plimba cu o barcă construită după un sistem propriu (G.M.B.H.).

Tirăliră urăște femeile pentru că nu tac în timpul zilei și numai noaptea aiurează ; de-aceea, în plimbarea cu barca, ia tovarăși o știucă și un morcov cu care se ia la întrecere pentru a cîștiga derby-ul tăcerii. Cînd e înfuriat — asta foarte rar — Tirăliră izbește de trei ori în pămînt cu dreptul și sună din niște chei — atîrnate la o coapsă — cu care descuie sufletele oamenilor.

Ultimul taifun a imprimat cabanei sale o mișcare ascendentă spre Nord-Infinit. Presimțind gîndurile Celui ce ordonase acest raid, îi jucă o farsă azvîrlindu-se spre pămînt. În cădere, clarinetul lui Tirăliră se sfărîmă și acesta, de jale, își făcu o groapă cilindrică, se băgă pînă la cap, stînd astfel treizecișitrei de zile și nopți cu un ochi deschis spre Dumnezeu și unul spre sine. Cînd ieși din groapă, pielea sa era metamorfozată într-un țesut impermeabil.

A doua zi, se vîndu primului fabricant de waterprooï-uri întîlnit în cale.

BAMHALAS

Cînd vrei să-l chemi, îl strigi „Bamhalas" şi atunci se opreşte din continua trepidaţie a picioarelor, întoarce faţa şi strîmbă gura într-un surîs. E învestmîntat cu o jachetă ce-i mîngîie gambele, cu o pereche de bocani peste care poartă, din eleganţă, galoşi. Vara, cu un hîrb de pălărie sau un chipiu alb de policeman ; iarna, cu o căciulă smolită. Bamhalas agită veşnic mîinile şi picioarele, fără să facă nimic. Are o metodă proprie în a-şi sufleca mînicele. Poartă manşete de aluminiu şi cravată fără guler.

Capul îi este împodobit cu ţepi drepţi negri. Pentru că doarme în horn — din spirit de conservare — şi pentru că îşi dă ghetele cu vax, e de culoare măslinie. Graţie cîntarului ce-l poartă între dinţi, poate măsura în fiecare zi o porţie de surîsuri pentru soţia sa Aira. Bamhalas ţine mult la înfăţişarea lui. Înainte de a porni în oraş, îşi rade jumătate de mustaţă, îşi dă cu negru sub unghii şi îşi anexează un coş de papură la extremitatea mînii stîngi.

Pentru că fiecare om trebuie să aibe o slăbiciune, el are a invenţiilor : în fiecare zi strică şi reface un nou sistem de ferestrău. Nu se plimbă cu Aira de teamă să nu i-o răpească : Atunci Bamhalas ar pierde dreptul asupra zestrei ce i-a adus-o : o cinste polară, niciodată dezisă.

Visînd că a gîtuit o focă şi doi urşi albi, a vrut să întreprindă o expediţie la pol. Neştiind la care pol va găsi foce şi urşi albi, a renunţat cu părere de rău la ... gloria ce i-ar fi adus.

AMINTIRI DIN VIITOR

Urc automat etajul 88 al casei zidite pe temelii de aer comprimat. Privesc prin podea trenurile care circulă pe sîrme de telegraf ; podeaua e împletită din fum şi paie, iar sîrmele au varice de ebonit. Prin apăsarea unui buton, deplasez casa la 3′ latitudine estică.

În cameră se află nimic, mobilele apar şi dispar după trebuinţă, la comanda unei sonerii.

Patul are dimensiunile unei frînghii întinse orizontal şi mă instalez paralel. Un fir de păr incandescent atîrnă ciorchine pentru semaforul gîndului... Pereţii au culoarea cameleonului şi afişele vorbitoare, spînzurate de vînt mă invită la concertul 55 din Marte.

Orele au durata unei fîlfîiri care clipesc spre mărgeaua lunei.

Aleg aripele drept mijloc de locomoţie şi urechile mi le dispun paralel, pe frunte, pentru mai multă receptivitate. Dau drumul curentului incendiator ce-mi luminează calea spre planetă.

Mai 1930

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

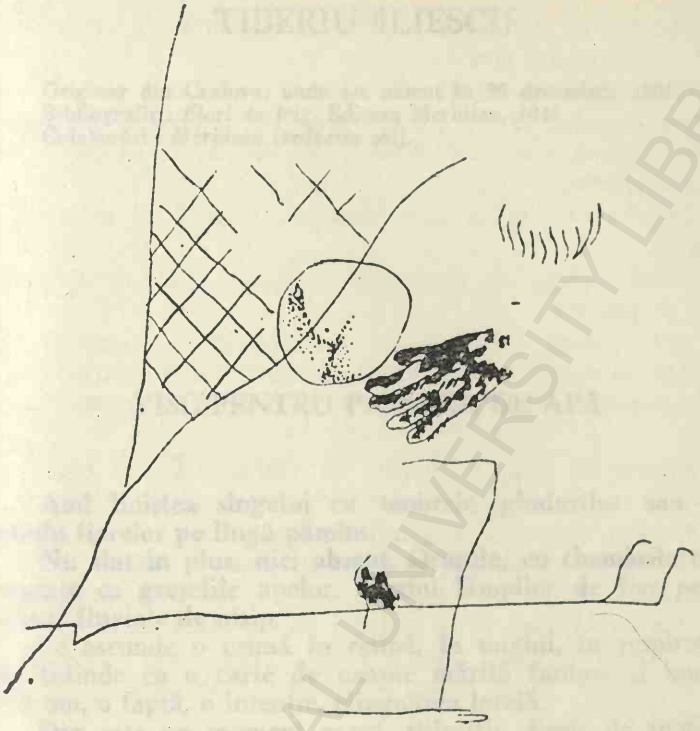

B. Herold DESEN (1930)

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU "M. EMINESCU" IAŞI

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TIBERIU ILIESCU

Originar din Craiova, unde s-a născut în 26 decembrie 1906.
Bibliografie : *Flori de frig*, Editura Meridian, 1941.
Colaborări : *Meridian* (redactor şef).

VÎSC PENTRU PASĂREA DE APĂ

Aud liniştea sîngelui cu umbrele gîndurilor sau cu pînda fiarelor pe lîngă pămînt.

Nu sînt în plus, nici absent, Oraşule, cu chemările tremurate ca greşelile apelor. Tîrziul lămpilor de fier peste ceţuri fluviale de nisip.

Se ascunde o crimă în retină, în unghii, în respiraţie. Se întinde ca o carie de noapte mărită fantasc şi inutil. Un om, o faptă, o intenţie, eliminarea totală.

Dar este un moment exact, ştiinţific, lipsit de romantismul notelor de pian ; o tensiune atentă, o luciditate perfectă, subţire, fixează oblic punctul avertizat cu premeditare ambiţioasă, lipsită de linia convingerii temperamentale.

Pe urmă totul se diluează lamentabil, convenţional ca o recitare eroică într-un conservator provincial în deprimări intime.

Orgoliul nemăsurat de plutonier fără trupă invocă trufia penibilă, care falsifică ridicol aspiraţia spre absorbire de cadre, în ierarhie, în absolut sau transcendent.

Nu obosesc oamenii cu măştile lor profesionale ?

Cu soţii cu sentimente de etaj, cu prevederi de asigurare elenă, cu îndrumări cifrate, cu interioare amenajate după ilustraţii cunefile şi vagabonzi încadraţi marin în orizonturi încheiate în ape încîntător de albe.

Statutul cu desemnul rubricii de cuviinţă, de merit oficial, indică poziţii şi obligaţii.

O fecioară de sîrmă din ultimul vals, care trebuia să susţină o anecdotă de erotism suav din melodiile pensioanelor catolice, s-a fixat într-o holdă conjugală cu un ofiţer de administraţie.

Planete pentru un cîine roşu sau chipuri de atlas elementar.

Hotel „Victoria" din staţia de birje cuprinde felurite sexe de plăcere.

Între şoferii, caporali din Nava Bogii, şi oamenii de serviciu ai restaurantelor din hală veniţi după ţigările consumatorilor din local, tentaţia pare modestă, anonimă, obscură.

Femeii de ulei, de maslu, de cîntar. Cărnuri care au fost şi vezicule de funcţionări virtuoase şi eliminatorii.

Lumina de petrol multiplică renunţarea de capăt de linie ferată pe coridoare încheiate în closetul defect.

Cineva, poate un licean cu semnări de principesă rusă din Caucaz ajunsă în oarecare jenă, se informează cu tact de o aleasă educaţie morală despre *„Bois mort"* care alunecă nedecis între braţul strîns cu prevedere de regie proastă.

A trecut taxiul spre gară.

Ultimul tren cu felinar de barieră.

Şi acelaş canal cu tusă de cîrpă veche.

O imagine de azi insistă bigot ca o revelare de Rusalii : un Julien Sorel căruia nu-i aparţin, marginile de pămînt şi dimensiunile timpului. Fără puls, fix, dincolo de lacrima de văpsea, prezent, central definitiv.

În fiecare pleoapă o margine de continent care încheie neclintit o istorie de tumult, de declamaţie medie, de aplauze, arcade, epopeii de calendar rural.

Se rostogolesc globulele fără aer.

O urmă de transfug fără greşeală pe lîngă zid.

Fanfara municipală s-a retras din cartier.

Vîsc pentru geam, pentru „apa ochilor".

PASĂREA DE PIATRĂ

Pasăre,
pipăie, crîncen, cu ghearele
negura nopții de lut ;
înalță biserici de apă în văzduh
în fîlfîit lung ;
țipătul subțire să fie
chemarea din urmă a planetelor sure
spre funduri de mări ;
n-auzi tu pasăre că zborul tău, sus,
e cîntec de cremene iscat printre umbre...
Pasăre, mi-e frică : ești moartă de ai
lacăte în pleoape și aripi de piatră ?...
Cine ești, pasăre ? Cine ?

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

RAUL IULIAN

Născut în 25 aprilie 1904, la Iaşi.
Colaborări : *unu, XX-literatură contemporană.*

INTERIOR STILIZAT

Noaptea sfîrşea ca un lemn în cămin.

Harpele întunericului, năvod pentru statuiele de fildeş din salonul amintirilor, se topeau sub cenuşa de aur a vocilor din lună.

Anii, aceşti nasturi căzuţi de la haina timpului, se îngroapă în carnea de umbre.

Oglinda viitorului, ochiul dinăuntru, a sfredelit cu un rubin cărbunele : urme din moartea galbenă a osului, scheletul e al tău şi nu vei trece gardul infinitului.

Halatul de abanos, linişte a sinucigaşului, îţi va rămîne în pipăit şi în dorinţă.

Se năruie pereţii aerului, planetele sună zimţii, descătuşaţi de echilibru, vinele globului înroşesc haosul.

Pe lacul cerului, îndepărtată, pluteşte nufăr, fantezia de sînge a buzelor tale.

Degetele albastre ale privirii îmi mîngîie obrazul sufletului.

Da. Şi în piruetele de fum, gura de cretă a nopţii aburește geamul visului.

FUNINGINE

fragment de roman

Alfa

În oglinda anilor, îmi dau mîna necunoscutului, cu rufele halucinației lipite de trup.

Zidurile, plantate închisoare în jurul osînditului, ascund în găuri dintre pietre, liliecii fugiți din clima neagră a cerului.

Lumea umblă prin subteranele străzilor, fiecare cunoaște misterul, unul altul decît acela — pe care-l întîlnește.

Vocea, strămutată în ochi, tace cu degetul pe pleoape.

În priviri, orașul lunecă ca o șoaptă în gondola tăcerii. Orele, păpădii născute din vid, zboară în răscruci nesigure și rămîn suspendate.

Și totul pare privit ca în apa de dincolo — stăvilită de un geam lucid.

Aici totul e cristalizat, frunzele, pietrele, mîinile.

Lovitura piciorului în mers, rămîne lipită de talpă și sunetele nu se mai știu decît în muzee.

O lampă se stinge în seră și corturile nopții s-au prăbușit peste.

Casele, sicrie simțite în pipăitul ochilor, au putrezit ca dopurile de plută.

Trupul meu se mută vizavi, aici întrebarea. Întrebarea se naște în praf de pușcă și răspunsul e un cadavru.

Nimicul a căpătat forma oceanului, unicul ocean, care a scuipat pămîntul în haos și trupul plutește ca o apă în ocean.

Beta

Călătorul, care se apropie de polul morții, își îngroașă vestmintele pe rînd în straturi.

Mîna ochiului se desface și pe plaja amintirii, iată acest copil dinăuntru.

Gardul s-a așternut la picioarele lunei, luna doarme noaptea în curtea noastră. Se joacă deascunselea cu anii mici în durată, și tot cerul e în țeastă — impalpabil, din mătasă străvezie a cristalului rece.

Sufletul pur în așternut, culcă luna în părul mamei, cald și intim ca o subțioară.

„Mamă! o stea a căzut peste acoperișul nostru și-a plîns. Vaietele — păsări transparente, au zburat și s-au topit în văzduh.

O pasăre transparentă e în mine și aș vrea să se topească ca un vaiet."

Fruntea dimineții mi-a atins fruntea și-un pipăit de lemn parfumat perzistă ca o aureolă.

Spicul soarelui a crescut la geam — acelaș.

M-acoperă cu plapuma pasivității și-o melancolie plăpîndă de miosotis.

În fereastră a lunecat cutia neagră cu trup adormit de Dumnezeu.

Eu nu voi mai fi în pat dimineața și nici noaptea. Hainele mele vor atîrna fără mine înăuntru. Și-un gol va umbla din colț în colț în locul meu.

Lăcrimi fac baie de blîndețe și frăgezime caldă cărnii.

Un gust de pîine proaspătă se topește în salivă.

Sculatul e, devreme, o surpriză și-o demnitate.

. . . . .

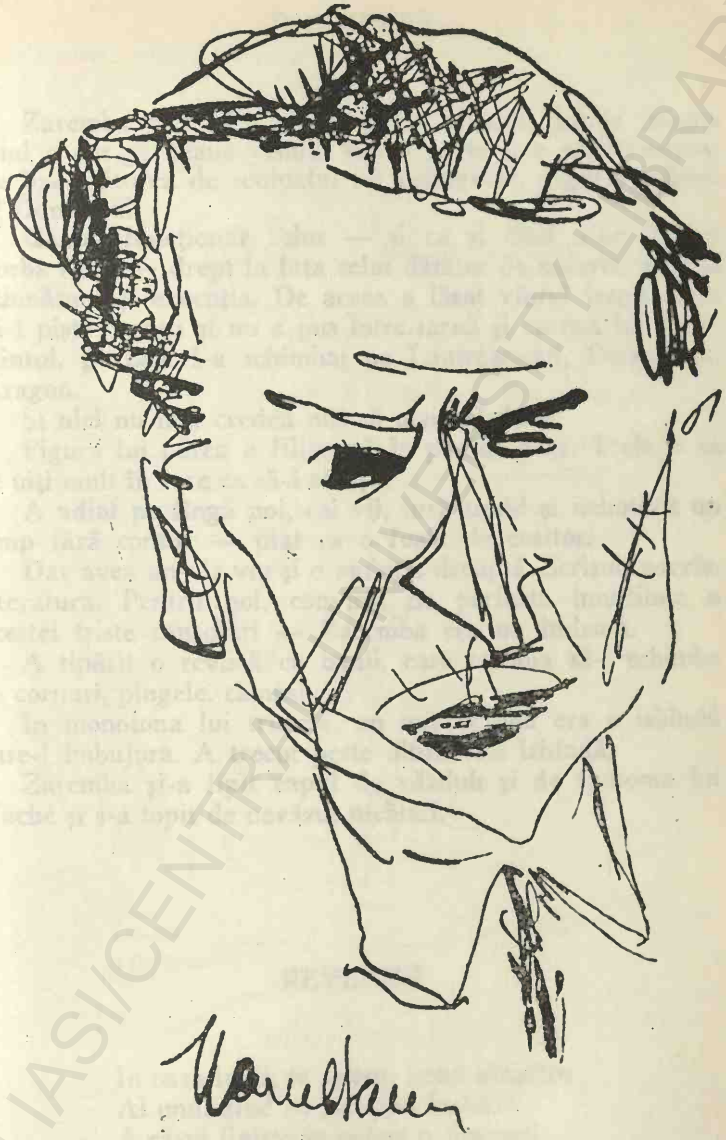

Marcel Iancu

ȘTEFAN ROLL (1929)

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

De nu te-am ştiut, nici acum te caut
Dar a fost o dorinţă, acoperită de fumul somnului
Ce a ştiut mai mult decît mine
Şi-a aşteptat pe azi să mi se arate

Nu va veni, spun eu, căci înţeleg simbolul
Pe care mi-l ascund şi-l caut
E un zigzag ce minte de se urcă
Căci dedesupt coboară o cale neagră

Copacul e cu frunze o linie şi un punct
Cerul e un cerc oaza-i risipită
Mă întreb, duşmanul, drumul care e
Răspunsul îl presimt cu acul întors

E aceeaşi aşteptare în dreapta şi în stînga
Ce îţi cuprinde insul în ape şi oglinzi
Te ştii pe-atîtea feţe şi îţi cunoşti izvorul
Întoarce-l cu vigoare ca pe un zăvor mut.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

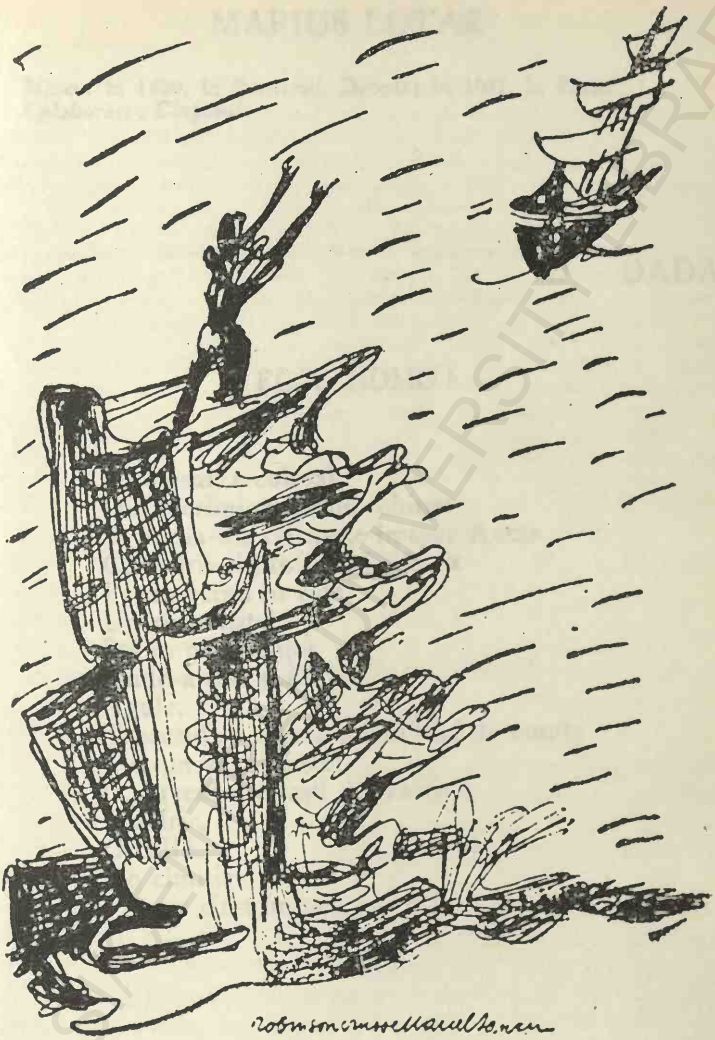

Marcel Iancu ROBINSON CRUSOE (1933)

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MARIUS LOTAR

Născut în 1890, la București. Decedat în 1931, la Paris.
Colaborări: *Clopotul.*

DADA

ECCE HOMO !

E colosal, e colosal !
Din lacrimi curge un robinet
Și inima-mi zvîcnește în spre Aneta
Colhidrii-și profilează silueta
Pe-un ecran în vale.
Un rîu mititel
Stă în poala Siței
Unde-a stat și *El.*
Agale,
Trecutul se așează pe un vîrf de munte
Într-un vechi castel.
O, suveniruri roșii de tractir !
Un dric,
O calfă,
Un cimitir :
Mourir c'est un peu partir !

GHERASIM LUCA

Născut în 23 iulie 1913, la București.

Bibliografie: *Roman de dragoste,* Colecția Alge, 1933. „Fata morgana", (1937). *Quantitativement aimée".* Editions de l'Oubli, 1944. *Un lup văzut printr-o lupă,* Editura Negația negației, (1945). *Le vampire passif.* Editions de l'Oubli, 1945. *Inventatorul iubirii* urmat de *Parcurg imposibilul* și de *Moartea moartă,* Editura Negația negației, 1945. *Dialectique de la dialectique* (en collaboration avec Trost), Surréalisme, 1945. *Présentation de graphies colorées, de cubomanies et d'objets* (en collaboration avec Trost), Exposition, 1945. *Les Orgies de Quanta,* Surréalisme, 1946. *Amphitrite,* Infra-Noir, 1947. *Le Secret du Vide et du Plein.* Infra-Noir, 1947. *Infra-Noir,* (en collaboration avec Gellu Naum, Paul Paun, Virgil Teodorescu et Trost), Surréalisme, 1946. *Eloge de Malombra* (en collaboration avec Gellu Naum, Paul Paun, Virgil Teodorescu et Trost), Surréalisme, 1947.

Colaborări: *Alge, unu, Muci, Meridian.*

Pseudonime: Costea Șar, Petre Malcoci (pentru scrierile în colaborare cu Virgil Teodorescu).

SFÎNTA ÎMPĂRTĂȘANIE

părăsisem uzina la 8 mai destrămat ca oricînd
îmbîcsit de praf pe străzi lîngă domni în blănuri
printre femei frumoase obosit și destrămat
și o scîrbă umedă îmi umplea gura

doamna aceea frumoasă mă ochise din automobil
eram și eu destul de frumos — scuipatul nu se vedea
ea purta păr ondulat și automobil
prezența mea acolo îmbîcsită de praf îi provoca
o tremurare suavă sub ciorap
și pînă la ușa apartamentului ei luxos, automobilul
a lunecat ușor

unde lucrezi, m-a întrebat în timp ce-și scotea mantoul
de cîteva zile la uzina de gaz

eşti un băiat voinic şi destul de frumos, ai putea cîştiga
mai bine
pînă ieri timp de şase luni mîncam odată la două zile

discuţia noastră se putea prelungi la nesfîrşit
eu scoteam din mine vorbe mirosind a pîine, a gaz
ea ciripea ca dintr-un pian deschis vorbe asemenea unei
romanţe la modă
şi cu toate astea felul bărbătesc cum se colţura pe oase
carnea mea
făcea să ne înţelegem de minune

orele sînt înaintate, să ne culcăm
patul mirosea moale a cald şi a curat
doamna ştia să facă dragoste mai bine decît vorbea
şi mie îmi plăcea părul ei fiindcă aveam voie să-l trag
dimineaţa mi-a spus la revedere, dragul meu
(orele erau 5, la 6 deschide uzina)
să ne vedem diseară la 8, luăm împreună cina
lîngă vorbele mele mirosind a pîine, a gaz
păstram o gură plină de scuipat
ea a văzut-o, ea s-a speriat
doamna aceea frumoasă cu care o noapte întreagă
m-am plimbat prin dragoste şi automobil, — dispăruse
în locul ei fumega o babă zbîrcită şi cu ochelari care
citea de zor pagini din sfînta evanghelie.

UNEORI OBIŞNUIESC SĂ STAU ÎN FAŢA UNUI FELINAR ŞI SĂ FLUIER

oamenii ieşiţi afară de prin case şi restaurante au vrut să
linşeze cîinele care a muşcat sergentul
firește că indignarea mea întrecuse orice margine
eram desculţ, şedeam la fereastră şi terminasem tocmai
de citit nişte poeme de un poet
sesto pals

totuşi am ieşit în stradă
şi am început să lovesc în oamenii care priveau nepăsători
la toată întîmplarea asta
erau şi cîţiva morţi şi foarte mulţi răniţi,

bineînţeles că acasă nu mă mai puteam întoarce
două automobile cu jandarmi se stabiliseră în locuinţa mea
şi mă aşteptau
am intrat aşa cum eram, desculţ şi în cămaşă de noapte,
în prima farmacie pe care am întîlnit-o în drum
oamenii care treceau pe lîngă noi se uitau foarte miraţi
la noi
parcă n-ar mai fi văzut niciodată un om într-o cămaşă
de noapte

protejînd un cîine bandajat
eram de altfel hotărît să nu mă mai întorc niciodată acasă
mă obişnuisem destul de bine cu noua stare de lucruri
cîinele începuse chiar să rîdă, să dea din coadă şi să spună
glume picante

ne-am aşezat apoi pe jos
ne-am jucat în nasturii de la cămaşa de noapte
i-a cîştigat fireşte el
nu mi-a părut deloc rău
am plecat mai departe
am ajuns la marginea oraşului şi afară din oraş şi la calea
ferată
în cele din urmă am ajuns şi pe cîmp şi dincolo de cîmp
şi de calea ferată
(aici nu mai e nici un om care să ne mai supere)
erau acolo şi o pădure şi o bucată verde de cer şi puţină
iarbă

era şi răcoare
ne-am scos cămaşa de noapte şi bandajele de cîine
am alergat pe iarbă
ne-am căţărat prin pomi
am zburat cu păsările din pomi
am ajuns curînd şi la bucata verde de cer
bucata verde de cer era plină cu păsări şi cu îngeri
se făcuse şi dimineaţa
se făcuse chiar foarte dimineaţă

oamenii rămaşi jos începură aşa din senin să rîdă cu hohote
cămaşa de noapte era în jurul gîtului
bandajul cîinelui era în jurul gîtului
şi m-a mirat foarte mult cînd oamenii au început să rîdă
cu hohote

ACEST CASTEL PRESIMŢIT

Fantastica pasăre căreia nu i s-a dat încă nume şi ale cărei forme n-au fost nici măcar vag conturate, căreia nu i se cunoaşte nici misiunea, zborul, cîntecul şi transparenţa, această fantastică pasăre ieşită din vis mai înainte de a-i înregistra făptura, o port în permanenţă pe umăr cu sentimentul dezolant că mă uit într-o direcţie opusă în timp ce în spatele meu se consumă pe tăcute cel mai important eveniment din viaţa mea. Întunericul cu care se înconjoară această apariţie face ca noaptea să fie întotdeauna o noapte fără lună, o noapte pe care am început să o recunosc mai mult cu vîrful degetelor, cu pleoapele, pot să pipăi noaptea, o pot săruta ca pe o femeie dar apariţia asta mai inconsistentă decît punctul, decît fumul, îmi alunecă printre degete, efortul de a apuca, de a prinde, surprinzîndu-mă în mijlocul camerei cu o mînă strînsă puternic în jurul gîtului, oniric început de agonie. Agonia unei pisici plimbîndu-se pe un cearşaf pînă ce devine motiv de broderie. Agonia liniştită a unui crap mai înainte de a deveni briceag format peşte. Să priveşti un castel în ruine după ce i-ai cercetat planurile la cel mai apropiat muzeu municipal ; nu se poate să nu observi agonia latentă a acestei femei după ce i-ai privit cîtva timp fotografia. După demoralizanta agonie a vieţii ar fi de aşteptat să urmeze, să mi se anunţe agonia latentă sau cel puţin virtuală a morţii.

Zgomotul unei ferestre rău închise la apropierea unei furtuni, umbrele pe care le aruncă sub lună faldurile perdelei, paşii de pe acoperiş, ecranul delirant pe care ni-l oferă un dulap cu oglindă privit în semiobscuritate şi toate

aceste accidente exterioare în stare să declanşeze o întreagă reţea halucinatorie ne fac să muşcăm cu dinţi de flăcări fructul acesta de fum în care îşi dau întîlnire grimasele, spaimele şi iubirile noastre.

Această pasăre căreia nu-i cunosc forma deşi o cunosc mai bine decît pe mine, căreia nu-i înţeleg zborul deşi respir aerul înălţimilor spre care mă duce, îşi divulgă prezenţa ei continuă pe umărul meu prin starea de permanentă panică în care mă aflu de oricîte ori rămîn singur. Nu se poate vorbi aici de o scurgere spre un tip reprezentativ afectiv a unor serii de spaime înrudite. Mi-e frică de uşă, mi-e frică de lună, mi-e frică de oglindă, mi-e frică de perdele dar ceea ce resimt lîngă această pasăre fantastică a nopţii nu are nimic comun cu frica infantilă pe care o resimt în mijlocul nopţii în faţa zgomotelor şi a umbrelor. Pasăre a nopţii sau a zilei, a orei 5 dimineaţa sau a lunii decembrie, a roşului sau a fluviului, a palorii, a cuţitului, a călătoriei, a urii sau a dragostei sau a cafelei, a mirosului, a pietrei, a paraliziei şi a indiferent ce, pasăre nenumită, nefotografiată, nevăzută, nedescrisă şi căreia totuşi nu i s-ar putea aduce o insultă mai mare decît aceea că e mai mult o idee decît o pasăre, pasăre fierbinte şi rece, nici fierbinte nici rece, pasăre *uitată*, amintirea o refuză şi dorinţa o afirmă, pasăre scăpată într-o dimineaţă de primăvară din colivia unui vis şters din memorie şi pe care am urcat-o aşa cum urcă sîngele, mai întîi la piept, de pe piept pe furtună, de pe furtună pe umăr ca nişte degete de pe care se desprindeau ca după un incendiu făşii de cearcăne arse, bucăţi de carne în ruină.

Încerc să-mi amintesc aşa cum se spune că trece în ultima clipă viaţa prin creierul unui spînzurat : e o eşarfă pe care mi-o arunc de pe un umăr pe celălalt ca să provoc pe cale artificială un vînt de pădure ? e un evantai de mătase cu care mă parfumez ? e o scară pe care cobor într-o fîntînă ?... Toate răspunsurile par şi sînt într-adevăr posibile, adevărate. E poate brăţara pe care ar trebui să mi-o ofere o necunoscută de la fereastra unui vagon într-o gară. Trenul pleacă, femeia îmi zîmbeşte, mă salută cu batista, cu părul, eu rămîn singur pe peron, sînt prea emoţionat ca să fac ceva, orice, cînd prin faţa gării în care mă aflu trece la un interval de numai cîteva minute de la această în-

tîmplare un alt tren și o altă femeie de la fereastra unui alt vagon îmi oferă o altă brățară. Această repetare halucinantă a hazardului îmi amintește de o altă femeie pe care trebuie s-o întîlnesc de astădată în camera mea, o femeie necunoscută pe care o voi găsi într-o seară întinsă pe patul meu într-o tualetă intimă, răsfoind o carte sau fumînd o țigară, o femeie necunoscută care nu va pune nici o întrebare în legătură cu prezența mea și a ei la acea oră în împrejurări aparent bizare și care îmi va vorbi ca și cum am fi reluat o conversație întreruptă. Îmi amintesc pînă la cele mai mici amănunte de ceea ce se va întîmpla și uit tot ce s-a întîmplat. Ceea ce mă doare e că uit uneori și ce se va întîmpla. Va trebui să ne amintim că într-o gară de munte, într-un culoar întunecos, pe o scară, pe o apă sau pe un cîmp degetele noastre se vor întîlni, s-au întîlnit. E un schimb de focuri acest schimb de mîini, de sărutări, de batiste.

Ne aruncăm unul în brațele celuilalt ca după o absență, noi care am absentat toată viața. Traversăm împreună un gang, trecem peste un pod, inventăm o pădure. Limba străină care ne umple gura în timp ce ne strîngeam în brațe cu fața inundată de lăcrimi și de flori, are gustul indescifrabil al unei aplecări peste o prăpastie. Mă aplec din ce în ce mai mult, din ce în ce mai adînc deasupra prăpastiei pentru voluptatea de a pierde dimensiunile, afirmațiile sigure, respirația, plămînii mei sînt acum o dantelă subțire în ciocul unui vultur. Deși nu ne-am separat niciodată ne întîlnim mereu, fiecare întîlnire miră, surprinde bulversează. Dormim uitînd că sîntem trezi. Ne întrebăm în somn : ți-e somn ? Ne oferim piersici cu pleoapele, ne sărutăm degetele cu ierburi, cu brumă. Trecem cu iuțeală vertiginoasă, aproape simultan, de la solid la lichid, de la lichid la gaz, de la gaz la nălucă. Această piatră ești tu, acest foc ești tu, această plecare ești tu. Ne bănuim prezența după umbrele pe care le aruncă pe pămînt arborii, după eclipsele de lună, după amorul nocturn al pisicii. Orice fenomen, orice întîmplare, obiectele cele mai comune devin la lumina acestei așteptări permanente ca un mesaj. Cu o singură floare la butonieră, panica, o singură pieptănătură, leșinul. Toate visele uitate în ultimii douăzeci de ani revin în viața noastră fără ca memoria să le observe, fără ca degetele să

le pipăie. Visele din mănuşi, de sub voaluri, mereu prezente sub carnea lor absentă. Tunelul pe care îl traversez între prezent şi absent, între trecut şi viitor e în acelaşi timp un ascensor turnant în care imaginile se impun deşi sînt lipsite de contur şi realitatea lor e cu atît mai sigură cu cît o recunoaştere din presimţiri, din adieri, din sîngele care bate mai repede. Piramidele sînt exemple concrete de vis uitat. Marele secret de asemeni. Nicolas Flamel în delirul lui ambulatoriu spre Spania uită un vis. Africa lui Raymond Roussel e un vis uitat. Un vis uitat cristalul, preistoria şi istoria de mîine, epilepsia, crimele pe care le realizăm fără să ştim pe cine am ucis într-adevăr, zborul mai ales zborul, acest zbor fără pasăre şi fără aripă, acest cuvînt magic pe care l-am ştiut, pe care l-am pierdut, pe care nici nu l-am întîlnit încă, poemele scrise cu foc şi cu apă pe o hîrtie de ceară. Eu însumi o păpuşă de ceară, mă topesc peste umărul tău cu corpul zguduit de plîns. Mă dor fulgerele ratate, ploile care ameninţă fără să cadă, sfîrşitul convenţional al romanelor de groază. Mă plimb între dimineaţă şi seară, între intrarea şi plecarea ta din cameră, cu neîndemînarea unei păsări de noapte obligată să imite o găină. Nu înţeleg decît nopţile, cu sau fără lună, cu sau fără furtuni, nopţile care fac din prezenţa ta lîngă mine o funingine, care transformă fiinţa ta oarecare într-o apariţie unică, ţinîndu-ne de mîini care nu se ating, coborîm împreună o scară care nu ne susţine, spre castelul pe care evul mediu a uitat să-l construiască. Iubită cu pleoapele veşnic lipite, priveşte-mi ochiul de fosfor, calul muşcat de vrăbii, armura unsă cu untdelemn şi cu stele. Iată camera de tortură a amintirii, iată grajdurile, iată sala de recepţii. Ne invităm în propriul nostru castel avînd de fiecare dată emoţia primului bal. Îţi mai cunoşti numele ? îţi recunoşti obrazul, obiceiurile ? Deschid larg uşa spre camera din turn, camera cu alambicuri şi manuscrise vechi, cu cercul magic acoperit de păianjeni, cuptorul în ruină lîngă scheletul unei femei în braţele unui bărbat, camera în care am uitat pentru întîia oară. Sănut cenuşa acestei caverne viitoare pentru ca buzele tale să mi se pară mai roşii. Culeg fosilele acestei întîmplări pentru ca aplecat peste umărul tău să nu-ţi observ protoplasma. Scutur la fereastră întunericul dimprejur pentru ca noaptea să cadă mai repede.

Violarea acestei camere uitate coincide cu violarea ta. Prima noastră noapte de dragoste. Sîngele tău proaspăt răvăşit pe jos ca pe o sabie. Plîngi, rîzi, nu ştii cum să te bucuri, cum să te întristezi, eşti prea fericită. Îmi săruţi gura, umbra. Şopteşti numele meu (al cui ?) la ureche ca şi cum ţi-ai îmbrăca un ciorap de catifea, ca şi cum ai linge frunze. Îmi dai un număr nesfîrşit de dovezi în legătură cu existenţa ta, existenţa ta magnifică de parfum şi de murmur. Dar niciodată n-am să ştiu dacă a fost altceva decît un vis, dacă a fost cel puţin un vis, cel puţin o presimţire. De fiecare dată cînd te sărut simt scheletul buzei. De fiecare dată cînd te respir ating un fetus.

1945

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY

GEORGE MAGHERU

S-a născut în 17(30) decembrie 1892, la Craiova. Decedat în 17 august 1952, la București.

Bibliografie: *Capricii*, Editura Cartea Românească, 1929. *Poezii antipoetice*, Editura Cartea românească, 1933. *Poeme în limba păsărească*, Atelierele Adevărul, 1936. *Coarde vechi și noi*, Editura Cartea românească, 1936. *Poeme balcanice*, Editura Cartea românească, 1936.

Colaborări: Contimporanul.

ÎNMORMÎNTAREA PATRIARHULUI

Bucureștiul, scaun țării, azi sofa pentru cadîne
Rîde îmbulzind mulțimea și o-nghesuie în rîne.
Stau în gura pieții domnii, castraveți, rahat, un claun,
Și, deodată, Patriarhul e de aur, mort în scaun.
Popi împăcurați cu cearcăn, tămînjiți ca de tăciuni
Îi cădelnițează-n taină psalmi, tropari și rugăciuni,
Port năstrapa cea cu momă sau toiagul lui Aron,
Altul ține-o periniță mortului sub cap, pe tron.
Viforații, singurații, îndoliații ortodocși,
Duc pe Patriarhul morții printre îngroziții focși,
Simbriași, pișcheri ai zilei, oameni-revolver și hîzi;
Toate coardele vocale au rămas făr'de sacîz...
Hei! Sofa pentru cadîne și cadavre, nu mai rîzi?

SECETĂ

În colbul adormit pe uliță
Acoperișurile cenușii de șiță,
Frîng lungi și arzătoare sulițe;

Din guri adînci pămîntul negru cască,
Pe zare tremură un nor de musculițe,
Boierii au ieșit la cîmp să pască.

Acum cînd holdele sînt pustiite,
Pe voi, mari sfetnici, ce ocară,
Podoaba țării fiind în grîu și vite !

CÎNTECE MODERNE

(fragment)

Ascultă-mi ruga dureroasă, Lisa,
Sînt drept pe axul meu, par strîmb
Pe axul tuturor ca turnul de la Pisa.
Iubirea mea rezistă la rugină
Ca datina, ca platina, ca limba latină.
Ca șarpele care înconjură pe Laocon
Cuprinde-mă cu trupul tău mai lacom
Ca șarpele care înconjură pe Laocon.

CÎNTECUL POETULUI

Ca un burete sug încet din clipă,
Lumini, cîntări, parfumuri de tulipă
Buretele e plin de perle, flori,
Atingerea provoacă ploaie de comori.
Iar vorba-mi e polenul fin, e sporul
Ce reînsămînțează viitorul.

Sînt cîntărețu-ndrăgostit de stele
Ce poate-n ceas de vrajă să atingă

Puteri ce fac ca vorbele-ntre ele
Să se atragă sau să se respingă.
Iar vorba-mi e polenul fin, e sporul
Ce reînsămînţează viitorul.

Sînt bardul vesel, cel într-o ureche.
Pelinul nou îl bag în foaia veche
Şi cîntăreţu-n orice vremuri vine
Creează şi din mărăcini smochine.
Iar vorba-mi e polenul fin, e sporul
Ce reînsămînţează viitorul.

DESEN CUBIST

MEGA

Acoperişurile, jumătăţi de pepene,
rotunde, împărţite în segmente ţepene,
sînt aşezate pe un hexadecagon ;
acestea, lîngă forme mari de zahăr
sau conice, sau ca segmente mari de con.
De pe aceste planuri înmuiate-n lapte,
înfipte în nisip, fără relief, abstracte,
se decupează cactusul exuberant şi gras
şi, cu inele în urechi, în degete, în nas,
o fată de aramă, grasă, nudă,
cu voluptatea coaptă în lumina crudă.

MOŞIERUL ŞI LOGOFĂTUL SE PLIMBĂ

Trece pe un trup de vie
Un boier cu pălărie ;

Viţeluşii şi malacii
Pasc în iarbă ţîţa vacii ;

Trec în car trei caraule
Duc povara de marule ;
Vinde grîu şi, brumării,
Oi la schela Dunării.

Lîngă-acest bogat ciufut
Se roteşte-n nevăzut
Un vultúr isteţ, scrobit
Gras, pălăriat şi-nfipt.

Trece-un tînăr logofăt
Printre merii de omăt ;
Lînă el, în nevăzut,
Un păduche a stătut.
Puric l-a condus la uric
Stelniţa-n cristelniţă ;
Cu az-buche, sus pe muche,
Sare-n ranguri ca un grangur.

Umblă numărînd pomăt
Un boier şi-un logofăt ;
Lîngă ei merge-n buestru
Un păduche de căpăstru
Care poartă în carete
Un pălăriat erete.
Drept valet, un şobolan,
Un guzgan cu buzdugan ;
Strajă gurii unui prinţ,
Purecul armat în dinţi,
Cu coroana lui de paie.
O zgîită cucuvaie
În livrea stă la codîrlă ;
Echipajul trece sfîrlă...
Pe moşia de foc, rasă
Scoală praful de pucioasă.
Pe cînd iadul mîrîie,
Pîrîie şi sfîrîie...

Pe moşie trec încet
Un boier şi-un logofăt.

Paşa spune : „mi-i
Grabă la iahnii“ ;
Prinde să încerce
Din piftii, ciuperce ;
Un pisic bengal
Scoate foc bengal
Şi pisicu-i fată !
Slujitor în ceată
Dau s-o prindă laşii ;
Cad pereţii casei,
Şi sosi un pici
Cu vrăjiţi cipici
Care-i fură fata.

Un ţigan cu ţoi
Cîntă din cimpoi :
„Fată de vînzare !“
Paşa, vesel, sare
Şi-i dă, amorez,
Tone de orez
Scoate o fiţuică,
Un pahar cu ţuică,
Pune şi parafa,
A golit carafa...

Fusta dintr-o foaie,
Paşa i-o despoaie
Şi îi scoate scufa
Rufa...
Raguzani, guzgani
Zidul gros l-au ros...
Intră prin moloz
Pici cu trei ciupici,
Fură fata...

Ea, ieşind din fire
Intră-n mănăstire ;
Vine un boloboc
Toc, toc la mitoc

În ziua Bună-Vestirei ;
E magherul mănăstirei.
Şi magheru-i paşa ! Iar
Bate-l-aş eu măr în păr.

Fata sare
'N mare
Are
La gît medalion
Aur în galion ;
Luntrea-i fără vîsle ;
Suflă vîntu-n pîsle !
Rîd matrozii. Spînul
Îşi mînca stăpînul...
Spînul este paşa !

Fuge fata, abraşa...
Floare de dojeană
Scoate din dugheană ;
Şi îi spală rana
Maţele de vipere
Apa de enipere...

Şi ajunge chiar
Zece cărturari ;
Peste cărturari,
Om cu didahie
Şi cu ierarhie ;
Cine nu, pădurii
I-ar culege murii ?
Şi pe înţelepţi
Îi pişcau ca sclepţi,
Rochia ei cu piepţi !
Grosul cărturar
Scoate ochelari,
Tot el este paşa !
Fuge fata-abraşa
Pe un iepure,
Prin ienupere ;
Muntele-i ca un
Moş la un ceaun,

Negri-s lăbărţaţi
Urşii lăbănaţi ;
O pisică rablă
Lunecă pe tablă ;
În grădini o gadină
Intră, le dezgradină ;
Joacă dansul burţii
Beladona curţii ;
Luna-n ananas
Îi purta de nas ;
Trece-n ghimpii sterpi
Printre guşteri, şerpi,
Pe somîcul chel
Pîn'ce simte-acel
Iepure de casă
Că urechea-l lasă...

Fata pe un murg
Dă într-un amurg
Apă unui cal
Din hidrocefal ;
Şi într-o cîmpie
(Foaie de hîrtie)
Palmă de gligan
(Frunză de lipan)
Cu un merişor,
A lui mărţişor
Luptă ; la un semn,
Unşi cu untdelemn,
Ei îşi umflă muşchi ;
Fata-i prinsă-n ripsuri
Cu frumoase lipsuri ;
Zmeul cel cu zimţi
A ucis pe prinţ !
Zmeul este paşa !

Fuge fata abraşa.
În mohair o ia
La Cairo ea !
Fu şi la Corfu ;
Ca o coană gaiţă

Tricota pe laiță,
Împletea ciorapi,
Basme cu arapi
Ce înghit în seri
Hapuri mari de fier ;

Dar ieși din coș
Cu fînarul roș
Moș ce fură fata ;
Și i-a spart și unchiului
Nucile genunchiului
Pașa spune : „gata,
Fato de eben,
Ești e ben trovato“
Spune la piraţi
Cu șefi epiroți :
„Iată zimți
Să îi simți
Na-ți și fînați
Na-vă și o navă,
Fata să-mi păziți !“

Dama cea de pică,
(Dama morții cică)
Și cu grofii grași,
(Cu perciuni, neraşi)
O păzesc cu ceata ;
În onoarea banului
Dau din coada pianului !
Dar din fir de orz
Gros cît zece corzi

Iese iar un pici
Cu vrăjiți cipici,
Fură-n grabă fata !

Și pe o șopîrlă
Trece sfîrlă o gîrlă ;
Pașa strigă : „drace,
Prinde-l de coinace,

O, nesăturatule,
Rîule, umflatule
Culcă-te în pat că
E mai bine-n matcă"

Dar copilul iureş
Trece rîul gureş
Strigă : „holt, la Olt !"
Şi se-ncinge-o nuntă !
Sar şi se descruntă
Paşii şi hagiii...

Mi-am culcat copiii !

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VICTOR VALERIU MARTINESCU

S-a născut în 16 septembrie 1910, la Craiova.

Bibliografie: *Răvaş deschis generaţiei anului 2000*, aprilie 1930. *Cele dintîi ştiri despre Victor Valeriu Martinescu*, (1933). *Cocktail*, Editura Luceafărul, (1943). „Astăzi, la 33 de ani", Editura Viaţa literară, (1944).

Colaborări: *Meridian*.

Pseudonime: Delombra.

Porecle: Marele Contemporan.

COCKTAIL

— fragmente —

Generic ul

Această scriere a fost alcătuită acum 13 şi 11 ani, şi definitivată în toamna anului de acum 9 ani, cînd s-au tras la „Gestetner" ca o constituire ediţie princeps, din motive strict personale şi la îndemîna oricui de priceput şi de pătruns, numai 31 exemplare — şi acestea hors commerce — dat fiind nivelul de înţelegere pur intelectuală al publicului cititor de ieri, de azi şi de totdeauna. Astăzi însă, dat fiind faptul că spiritul meu comercial s-a mai ascuţit ceva în părţile lui esenţiale şi a cîştigat astfel mult în greutate — *greutatea lui specifică*[1] — sînt obligat să ignor principiul de mai sus, atît de drag şi scump mie, mă las conrupt de domnul Editor (mai bine spus de banii eventuali ce va

[1] În sfîrşit m-am convins şi eu de ceea ce pînă şi savanţii ştiu: în negustorie la fel ca şi-n politică şi-n dragoste intenţia nu interesează şi nu face doi bani. Faptele interesează şi rezultatele contează. Intenţia e apă de ploaie.

binevoi să mi-i dea acest „prea adulat" domn — în majoritatea cazurilor analfabet și agresiv) și consimt ca ediția de față să fie tipărită în mai multe mii de exemplare, numerotate de la unu pînă la mai multe mii ; 25 exemplare, însemnate de la A la Z, ediție pentru bibliofili și oameni cu bani mulți și 100 exemplare, nenumerotate, hors commerce, ediție pentru pomanagii : adică pentru biblioteci, academii, prieteni, foști colegi de școală, critici literari etcetera, etcetera și presa. Toate aceste exemplare apar, bineînțeles, cu multe *suspendări* și *suprimări* în textul „părților esențiale" și opulente modificări în „principiile arhitectonice".

Adică : ediția de față apare cu un *retuș existențial* dat fiind „ritmul vremii" (suflul „inedit" al unei „noi" logice universale) care, în orice anotimp ne paște din umbră și ne amenință cu un climat de gratii melancolice pe toată viața, dacă nu ne conformăm o adaptare și o adeziune. Deci : ediția de față e tipărită astfel și în așa fel spre a păstra acest ritm al vremii și această nouă logică universală. Care „vreme" ? Această întrebare e mai bine să nu ne-o punem, niciodată, nici chiar în somn. Ne fură pîinea tuturor anotimpurilor de la gură, atît de la gura noastră cît și de la gura copiilor noștri, în cazul cel mai fericit cînd nu ne ia pielea foc. Și cine oare nu ține la pîinea și la pielea lui, oricît de rea ar fi pîinea și oricît ar fi de păcătoasă pielea ?

Aud ?

Honny soit qui mal y pense.

Postscriptum. Spre a se evita orice confuzie și opinie critică, declar pe propria mea răspundere și în deplinătatea facultăților mele mintale, că scrierea de față e un superroman de hiperanaliză ultraintrospectă. Și la urma urmei nu mai am de ce să mă tot ascund după mine însumi și mărturisesc că am scris această carte numai pentru femeile mele :

Cele care au fost și le-am iubit

Cele ce sînt și nu le iubesc

Cele ce nu s-au născut încă și le voi iubi.

CINE MĂ CITEȘTE ÎMI FACE ONOARE
CINE NU MĂ CITEȘTE ÎMI FACE PLĂCERE

AVIZ IMPORTANT

Personajele din această scriere sînt pe de-a întregul personale și aparțin cu exclusivitate autorului. Orice apropiere cu alte personaje constituie un act odios de rea credință și de mîrșavă calomnie, la integritatea și expresia cinstei intelectuale. Coincidențele și asemănările cu celelalte personaje, fapte și acte din viața cotidiană fiind cu totul întîmplătoare, autorul nu răspunde decît de obiectele predate direct la garderobă.

AVIZ ȘI MAI IMPORTANT

Persoanele cu nervi slabi, suferinde de insuficiență prematură a glandelor endocrine și de pronunțată debilitate intelectuală, sînt insistent rugate a nu citi scrierea de față.
Autorul nu răspunde de eventualele accidente mintale.

AVIZ FOARTE IMPORTANT

Este cu desăvîrșire interzis, sub pedeapsă cu bătaie și apă fiartă, copiilor sub 13 ani și femeilor sub 30 de ani citirea cărții de față...
În cartea de față se petrec fenomene pentru care asemenea creaturi nu au nici simțuri și nici suficiență.
În prevederile de mai sus intră și onor educatorii și moraliștii, ființe perverse și odioase, care atentează, zilnic, la liniștea și misterul imaculatei prostii publice.

CA SĂ SE ȘTIE

Nu luați în seamă ce spun criticii și recenzenții mei literari : nici unul nu are permis de portarmă și toți practică, maladiv, braconajul.

INSTRUCȚIUNI

Voi, care cutezați a citi, acest superroman, lăsați-vă acasă prostia : cine doarme pe întuneric cu galoșii, răcește.

ATENȚIUNE !

Nu înjurați autorul. Scrie cum poate.

VĂ SPUN PENTRU ULTIMA OARĂ : ATENȚIUNE !

Nu începeți lectura acestei cărți pînă nu v-ați șters bine pe labe și pînă nu v-ați spălat, riguros, botul și pe dinți.

Oriunde, accesul în sală cu cîini și cu bestii de junglă, e strict interzis, sub pedeapsă cu bătaie și amendă pe loc. Cei care se vor deda la instigații, subit și în circuit prelung le vor țiui urechile și vor sughița nervos pînă la a noua generație.

. . . . . .

SUBIECT REZERVAT

În actuala conjonctură culturală de spiritualitate și intelectualism revolut în unghi de 90 de grade, literatura dramatică originală — cel puțin aceea din repertoriul contemporan al teatrelor — *e atît de suficientă* încît o putem număra pe cinci degete și tot ne mai rămîn trei.

Soluțiile, în această materie de gregar echivoc și colorată duplicitate care e arta dramatică, au venit mai înainte de a se fi pus problema în sine, nici măcar presentimentul unui atare început de cronică și presă specialistă.

Totdeauna mijlocul a scîrbit și sfîrșitul n-a fost nici el mai bun : a alunecat penițele competinte într-o rîpă cu echivalent remuneratoriu și a vărsat cerneala bicoloră în capul colegului de redacție care deține cancanul și literatura anecdotică.

Acest fapt „cultural" (corespondent numai valutei forte) de dare la semn ştiut cu puşcoci de soc, nu ne-a surprins barometrul cinstei noastre profesionale la timp urît, nici mai ales pe noi care, totdeauna, stăm în bătaia directă a evenimentului agresiv şi-n miezul lucrului acceptat, şi mai ales gustăm de la sursă, direct din inimă şi din paragrafe, fenomenul înnodat pe deasupra şi de traiectorie lungă.

Noi ştim, dintr-o lege sănătoasă, connaturală şi străveche a ascendenţei noastre spirituale că vara, podoaba capilară a omului, a oricărei bestii majore, preferă pălăria de paie sau frizura în vînt şi iarna nu se poate fără căciulă turcănească sau pălărie de fetru strict gramaticală. De ce atunci unii oameni se obligă singuri, în virtutea oricărei lipse de fantezie intelectuală, să confunde capul cu piciorul săltăreţ şi în miezul de foc al verii îşi încalţă capul vegetativ în şoşon căptuşit cu lînă de berbec? Personalităţile competinte şi-aşa năduşesc sub limbă, fără aspirină şi sare amară, şi fără ca igiena elementară a omuşorului să sufere inversiuni de anotimp şi diuretică intelectuală de psihologie de noţiuni.

Noi ştim, pe linia considerentului autonom de mai sus, că teatrul în toată problematica lui de sensibilitate şi adîncime, nu e literatură, nu e povestire, nici roman şi nici sonet cu coadă, care toate acestea pentru femeile sentimentale se reduc la noţiunea lirică a unui cataif cu frişcă.

Teatrul, mai înainte de orice speculaţie intelectuală şi poligrafie culturală, e *sensibilitate,* sensibilitate IDEATRICE. Mai tîrziu, abia la al treilea rînd de nasturi încheiaţi — sau cînd trece rampa, cum se spune în limbaj adecvat — teatrul capătă elementul major, sclipirea geocosmică a autenticului *firesc,* planul *sinoptic* de formaţie al sensibilităţii publice sau, cum iar se mai spune în argoul respectiv fără nici un salt pe sîrmă, îi e permis să iese *singur,* fără nurse şi fără supervizionarea ochiului de expert contabil didactic, pe bulevarde şi chiar prin cartierele decolorate de excesul tactil al speciei sapiens.

Ajuns odată aici, adică la *acţiunile posibile* ale literaturii dramatice, teatrul nu mai poate fi absolut deloc interpretare aşa precum circulă noţiunea în acest sens lăbărţat şi obscen din prea mult şi legitim analfabetism cărturăresc. Teatrul e pur şi simplu O POSIBILITATE de interpretare,

epicentru categoric major care exclude radical orice ambiguitate de concept, orice orizont vegetativ, orice abuz de sensibilitate cauzalistă şi se explică *numai* final, în însuşi fenomenul lui de inducţie, de ideaţie de sentiment particular pur motrice. E teatrul *nedeghizat,* e însăşi substanţa lui nervoasă de gestaţie şi expresie, însuşi principiul lui de autodeterminare, de expansiune, de aspecte revolute, de momente concrete şi semnificaţii sensibile.

. . . . . .

POFTIŢI ÎNĂUNTRU ŞI OCUPAŢI-VĂ LOCUL DIN INIMA MEA

. . . . . .

Şi acuma, îmi rezerv plăcerea de a vă înştiinţa, pe această cale depărtată a scrisului deferent că sînt... gata. Da, vorbesc foarte serios. Sînt gata. Treburile, să nu vorbesc într-un ceas rău, au mers suficient şi destul de bine. Voi, închideţi gura că se vede ştirbitura — vorba gunoierului de pe strada mea. Şi acum să fim într-adevăr serioşi. Şi să începem lucrul.

„COCKTAIL"

vă apără împotriva ignoranţei tabu.

Ollak de Kalmyn Marele Contemporan ajunse la cafeneaua unde intenţiona să intre. Nu apucă bine să intre că-şi aminti instantaneu de esenţa speciei sale umane şi pe loc îşi schimbă gîndurile mai rău ca pe cămaşă şi ciorapi. Făcu şase paşi înainte, doi la dreapta, cinci la stînga, unul înapoi şi intră în cafeneaua „Liga Naţiunilor" — unde de fapt intenţionase să intre şi care pe drept cuvînt poartă emblema celebrului for european-genevez de pace şi de five o'clockuri ; şi aici se juca table, se lua bacşiş, se pierdea sîngeros la ruletă după calculul tuturor posibilităţilor, se bea cafele negre cu rom exotic, se fumau ţigări exclusiv corpul diplomatic, se mînca excelent friptură de iepure şi de raţă sălbatecă pe varză călită, se discuta — după glas şi mentalitate — oricum, în toate limbile euro-asiatice, orice şi mai ales despre femei, despre longevitate şi grefe testiculare, interzicîndu-se cu desăvîrşire sub pedeapsă corec-

ţională, discuţiile politice despre destinul popoarelor şi relaţiile lor externe şi cu lumea înconjurătoare.

Străbătu un coridor, onorabil flancat de două şiruri lungi de mese asediate de cea mai odioasă şi laşă speţă canină : omul. Îşi legănă trupul din obişnuinţă şi în memoria rasei umane, se aşeză la o masă rotundă mascată de draperii opulente întocmai ca celebra adunătură de la „masa Rotundă" şi comandă ca un erou scos la pensie :

— O cafea neagră romată şi da halbă, o ţigară scumpă cu tutun mediocru şi remiza domnului chelnăr.

Plăti remiza domnului chelnăr şi-şi aprinse ţigara, aşa cum, odinioară, îşi aprinsese călcîiele de licean după o servitoare cu accent, din neamul [...] lui Arpad.

Un zîmbet, ca o ploaie călduţă şi luminoasă de toamnă, îi reliefă — ispită vie — buzele subţiri, veşnic umede şi roşii, roşu de sînge pîrguit.

Ajuns odată aici, acest zîmbet îmi oferă un gras prilej de-a face, imediat şi marcelproustian, o zeamă lungă-lungă de comentarii psihice cu floricele de stil euphonic metapsihic şi inundabile observaţii mistico-spirituale, de-a înşira o interminabilă marmeladă teozofică de filozofie personală extrasă duios din „romanul vieţii mele" şi de-a spune fel de fel de bazaconii zburătoare şi săltăreţe despre subconştient, despre refulare, despre impenetrabilitatea raselor, despre libido, despre osmoză, despre restaurarea creditului internaţional, despre endosmoză şi stilul epistolar. Din toate acestea, nu spun nimic şi nimic nu fac. Iacă aşa, nu vreau să fac şi să spun. Şi, o ! mi-ar fi foarte uşor în calitatea mea, axiomatic inexpugnabilă, de mare mahăr în materie de enciclopedie comparată portativă şi de celebru specialist în filozofie experimentală de dicţionar luată de suflet direct de la Sorbona, Oxford şi Stockholm.

Îndrăzniţi poate să spuneţi că prea mă laud ? Dar, care din voi nu se laudă pe cît îi e posibil şi mai ales pe cît se poate prinde ? Dacă eu singur nu mă voi lăuda, atunci cine dracu să mă mai laude ?

Nu însemnaţi pe margini şi nu subliniaţi cu creionul ce vă place şi ce nu vă place : dacă sînteţi proşti, nu mai fiţi şi ridiculi.

Şi pînă să-i vină cafeaua neagră, romată şi la halbă, Ollak de Kalmyn Marele Contemporan avu timp berechet să reflecteze amplu şi cu un lux de amănunte — aşa cel puţin spun şi gazetarii romancieri — la spat de Islanda, la vaporii de apă, la al treilea cîntec al cocoşului, la registrul vieţii de apoi şi la lăcustele cu ochii melancolici. Şi-şi trase de urechi inima, care precum şi acest dolce afectuoso — eu — nu mai credea nimic. Se născuse odată cu el, cu o singură credinţă : *ei înşişi,* cu un singur cult : *cultul morţilor* şi cu o singură armă de apărare şi adaptare : *surîsul lui.*

— Domniavoastră este domnul Kalmin Marele Contemporan ? întrebă în limbajul său domnul chelnăr cu cafeaua neagră, romată şi la halbă.

— Ce te interesează pe dumneata ? accentuă Salvum în acelaş limbaj. Mi se pare că eşti chelnăr, nu agent de poliţie secretă şi nici critic literar istoriograf. Nu sînt în cafeneaua cabaret cu celebrele dansatoare pe sîrmă şi renumitele călăreţe de circ ?

— Exact, domnule. Chiar la „Liga Naţiunilor".

— Atunci ? Nu cumva scrii romane exotice din viaţa englezoaicelor ?

— Să mă ferească Maica Precista, domnule, de-o asemenea boală. Sînt tată de copii... Dar ştiţi, afară întreabă cineva de un domn care după cît n-a ştiut să spună la sigur că este domniavoastră.

— Unisexuat ?

— Nu. E un domn cu monoclu.

— Nu sînt eu.

— Imposibil. Numai Victor Valeriu Martinescu, acest fals contemporan, poate pretinde că el nu e el. Insistă.

— Să nu mai insiste.

— Nu se poate. Mi-a dat şi bacşiş.

— Dă-i-l înapoi.

— ?!!!...

Şi Marele Contemporan sorbi din cafeaua neagră, romată şi la halbă. Şi instantaneu se iviră : un palton cadrilat cu monoclu cu şnur negru, pălărie moale de fetru cu boruri întoarse, trabuc *colosal* în colţ de buză răsfrîntă sceptic şi mers de militar.

— Am onoare să te salut, Hiperboreanule.

Şi omul cu palton cadrilat, monoclu şi trabuc, îi strînse mîna, dolce affectuoso cum ar spune cît mai ideologic d'Annunzio.

— Tu Bébé, ai întrebat de mine ?

— Nu.

— Nu ?

— Eu te caut, însă. Nici nu m'aşteptam să te găsesc aici.

— De ce ?

— Aici, la „Liga Naţiunilor" deobicei vin numai şefii de la brigada bunelor moravuri şi cei de la trustul armamentelor.

— Tot la Moravuri ?

— Tot. Fumezi ?

— Probabil că iar ai nevoie de o părere.

— Pentru mine, personal.

— Atunci e extraconjugală.

— Azi, e conjugală.

— Atunci vorbeşte-mi pentru chestii conjugale la urechea stîngă.

— Băgăul mi-a prins brumă verde.

— Şi ?

— Şi...

— La tratament.

— Ai haz fiindcă nu ştii.

Încă o înghiţitură din cafeaua neagră, romată şi la halbă, cîteva rotocoale incerte de fum aromat şi cele două ţigări ardeau drept.

Ollak Marele Contemporan : Şi care şi-a lăsat amprentele subversive la porţile doamnei tale soţii ?

Monoclu : Rimex.

— Există ?

— Chiar în metropolă.

— Calitatea ?

— Nenorocit slujbaş-salahor la un ziar al cărui tiraj apare numai în familie.

— E simpatic ?

— Nici măcar antipatic nu mi-e.

— Atunci ?

— Faptul mă rîcîie *altfel* pe nervi. Trebuia cu un altul. Aşa, mă decolorează.

— De ce nu ți-ai ales *încă* prietenul datoriei casnice ?
— Dovadă că mai sînt imprudent și eronat.
— Și doamna ta nevastă ?
— Nevinovată precum George VI Rege de Anglia.
— Exces de zel.
— Ce exces ? Sînt de-o insuficiență calificată.
— Să știi că doamna ta nevastă e un fel de bordeleză imperială.

. . . . . .

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

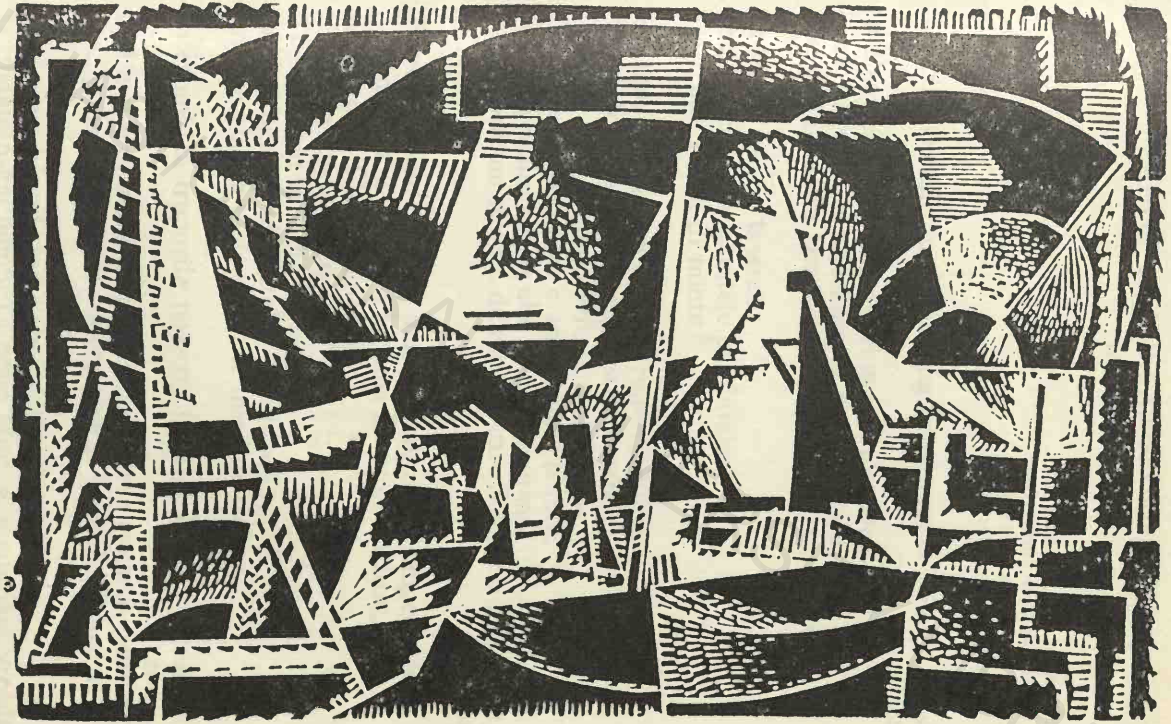

M. H. MAXY

PEISAJ CU SONDE (1924)

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ANDY ANNA SANGEORGEANA

fragmente

Vis albastru, Vis albastru,
andy anna sangeorgeana,
singuratec zbor de noapte,
peste munţi spre Zori de Zi.

În gara cenuşie, un vînt singuratec, peste inimile noastre, trecea,
şi-abia respira să nu ne turbure, în ore, Despărţirea,
care, între noi se aşternuse ca viaţa veşnică,
atît de înaltă era Dragostea lîngă prezenţa noastră.

Şi lumea însera, însera...
însera prin toate plantele pămîntului.
Oare mai ştii să ţii minte ?

În clipa cînd ne-am întîlnit, cunoscîndu-ne,
Dragostea noastră se pregătea să moară.
În clipa cînd ne-am privit, apropiindu-ne,
Dragostea noastră, ca o apă turbure şi rece,
se retrăgea din noi în alte inimi şi murea...
murea precum stropul de rouă în care Soarele s-a oglindit prea mult.

Femeia cerului de peste munţi : andy anna sangeorgeana,
joc voluptos şi pur ca o lacrimă de copil întristat,
din sîngele Tău iluminat şi
sfinţit de sîngele meu,
Ţi-ai adunat în *mine însine*,
toată dragostea pămîntului unicelulară
precum ghinda toate pădurile lumii de stejari.

Înseamnă că trupurile noastre, în sfîntul duh, puteau să se conjuge,
însă nici-o picătură de ploaie, în licoarea ei castă, pentru noi,
în clipa aceea, nu mai conţinea cerul Înaltului Departe.

. . . . . .

Nici n-am bănuit cînd tîrziul venise.
Niciodată n-am bănuit că peste Mine se poate lăsa vreodată

un tîrziu atît de profund, un tîrziu atît de devorant.
Sclipeam de-atîta Tîrziu.
Şi în toată această imensitate de tîrziu, luminos şi pur,
sub clarul lunii rece, cerul era singur şi singur mai privea
prin miliarde de stele şi inimi aurite de moarte,
privea cum puternicul Nimic şi marele Nimeni,
îşi întorsese toată faţa îndumnezeită,
în bătaia directă a înaltului de Noapte...
O noapte care niciodată nu mai fusese astfel.
Şi cerul privea. Numai atîta mai putea face : să privească,
să privească...
Şi privea drept în Inima femeii cerului de peste munţi :

andy anna sangeorgeana

O mai fi privind oare şi acum ?

SUFLETUL ŞI TRUPUL, PE CONT PROPRIU, SE CONJUGĂ ŞI ÎNCEARCĂ SĂ MĂ LASE REPETENT

Plouă aşa de repede şi de tare
peste robii cerului şi ai pămîntului din oraşul de beton
şi asfalt,
de parcă ar ploua cu nădejdi şi frămîntare
pentru adevărata specie cu gînd vertical şi sînge înalt.

Mi-e foarte cunoscută ploaia de azi.
Anul trecut îşi întindea mucigaiul numai prin cartiere
democrate.
Acum a adus o deznădejde mai mult şi o nouă convulsiune
de brazi
încît toate inimile de sub cămăşile albastre şi-au muşcat
limba să nu ţipe.

Şi au bătut mai tare ca de obicei şi mai de neînţeles.

Pe străzi oamenii scîrțîie de mîzgă și de eres
peste-o-ncremenire absolută prin reducere la absurd.
Și libido s-a lăsat atît de tare și de des
încît s-a împușcat zborul în cerul larg și surd.
Și robii cerului și ai pămîntului încuiați între muncă și
sudoare,
mușcă din cer să nu le țipe sufletul aflat în conjuncție și salt,
unde inimile suferă o altă strînsoare
și-n fiecare trup se prăbușește același salt.

De ce fără ieri nu poate fi un azi ?
Și gîndul pe propria lui expresie piere ?
Mai încet cu sufletul înălțat de propria lui durere.
Ar trebui și tu unele cuvinte să le mai razi.
Nu vezi ? Civilizația ne caută și ne cere.
Nu simți ? Stăpînii de prin veacuri și-au înfipt cîngile
în carnea noastră
și spun că ne îmbrățișează ca să nu alunecăm.
Și de atîta îmbrățișare carnea ni s-a făcut albastră.
Gîndul, întărîtat de foame și minciună, în numele nostru,
ghiorțăie la cer și-amenință cu pumnul cît o părere,
orașele lumii,
să ne dea pîine și dreptate că dacă nu îl mîncăm.

Numai îngerii cu aripi albastre și sufletul de fier
peste orașele pămîntului asmut primejdia
și-nfruntă așteptarea de dincolo de rațiune și eter
și toată hegemonia sîngelui din seringe.

Strînsoarea pe care știe a o da numai nădejdea
nu o mai putem suferi.
Vrem trupurile noastre ca să putem învinge.
Vrem sufletele noastre ca să putem muri.

Numai vîntul, peste continentele putrede de-o nesănătoasă
pace,
fluieră mulțumit în sinea sa și face hau-hau.
Cu o suflare ne răvășește inimile și nu mai tace
cu povestea noastră pe care nu toate popoarele o au.

Numai vîntul, peste capetele lumii, în suprarealitatea onirică.
(unde stau lucrurile în sine și eul absolut)
face gigantica la bara democrației în orizontul ei vegetativ,
de parcă vrea să justifice existența unui Dumnezeu,
Existența Dumnezeului prebiblic, autonom și particular,
autentic și major,
care în nici un isteț manual de religie nu e trecut,
care nici în marea cosmogonie biblică nu există,
care nici în borțoasele evanghelii nu se bănuiește,
care în nici-o prezență aderentă pînă acum n-a tresărit
și n-a zvîcnit.

REAMINTIRE ÎN CREION PE-O CARTE DE VIZITĂ

Cînd inimii tale i-am dat tot ceea ce a fost al ei
și trupului meu i-ai dat tot ceea ce a fost a lui,
îmi pare că viața noastră e numai o părere
cu tot ce-a fost în noi și-n nimănui.

De vom pleca nestingheriți de trup
să ne-ntîlnim așa cum sîntem în cineștiece poem,
n-am să mai pot din mine să te rup
și-avem să fim aceiași ascunși într-un blestem ;

încît aș vrea să dorm, să dorm în somnul meu,
cum algele în funduri de alge necuprinse ;

și pentru noi nu va avea vreo importanță Dumnezeu
și nici mai mult Eroarea din legile învinse.

Vom fi așa cum a mai fost și înainte de-a mai fi.
Spațiul cu timpul laolaltă vor geme-n degetul tău mic.
Atuncea *poate* vom ști multe multe
sau *poate* nu vom mai ști nimic nimic.

ÎNCHIDERE — LA 21 DE ANI

La 21 de ani,
cînd numele şi prenumele meu au trecut peste capetele
lumii,
cînd sufletul şi trupul meu s-au întins între pămînt şi cer
ca un carpe diem,
cînd pentru prima oară mi-am învins prezenţa şi pe mine
însumi,
strugurii s-au oprit din copt, apa a îngheţat în pahare,
trupurile-au rămas fără conştiinţă şi fără adaptare,
şi pămîntul a uitat a se mai învîrti în jurul său.
Însemna că poemul îşi denunţa definitiv orice relaţie
cu mine.
Însemna că poemul îşi fixase pretenţiile, preferinţele
şi punctul lui de vedere.
Însemna că poemul nu mă mai dorea şi rupsese toate
relaţiile cu sufletul meu.

La 21 de ani,
în plină amiază a trupului, sufletul îmi da tîrcoale
şi mă făcea să mă împrejmuiesc eu însumi
precum împrejmuieşte cerul pămîntul.

La 21 de ani,
naşterea mea a ars pe rug toate apropierile şi toate
memoriile,
a stins toate credinţele din înălţimi şi din vîrful degetelor,
lăsînd cerul în întuneric beznă încît toate raţiunile
au rămas oarbe,
şi însuşi dumnezeul oamenilor de 21 de veacuri îşi băga
degetele-n ochi.
Naşterea mea şi-a întins sufletul, piscurile şi oglindirea
ca un memento mori agăţat între cer şi pămînt,

...şi numai o stea simplă şi pădureaţă
se va roti în jurul iubirii de sine ca o coadă de păun
şi străluci-va pe propria sa axă între dumnezeu şi Mine.

Dar taci, taci căţea afurisită doldora de păcat şi de
depărtări.
Auzi cum trozneşte din toate părţile *deodată ?*
Auzi cum mai pîrîie cerul ? Auzi cum mai şuieră simplu
şi bifurcat ?

Nu mai încerca. De-acum în jurul meu călători-voi.
Azi am trecut dincolo de orice suflet şi de orice credinţă
şi niciun cer nu se va mai deschide pentru mine.
Azi niciun dumnezeu nu mai crede în sine însuşi.

Pentru mine dumnezeul oamenilor *încă* nu a murit, fiindcă
nu a existat niciodată.
Oare ceva care *nu* există *niciodată* poate să moară ?
să moară *acolo,*
ca o controversă, ca un conformism, ca o intersecţie,
ca un punct de vedere şi ca un Mare Acord ?

Nu mai încerca. Sînt prea mult ca să mai existe *eu însumi,*
cum *există* şi *nu este* acest astfel, *altfel.*
Pe pămînt sînt numai în vizită. Mîine am saltul mortal
fără plasă,
e a doua zi, temuţii spectatori aplaudă, stegosaurii
se-nclină, şi *trebuie* să plec.

Revederea ne-ar deschide puroaiele uitate şi toate tristeţele
nespuse,
ne-ar desfrunzi şi denunţa identitatea, ne-ar descifra
sufletele. —
Revederea ne-ar întina spiritul, ne-ar incendia cerul
cîştigat în numele nostru,
ne-ar împuşca zborul şi vîrfurile atît de încălzite la subsuori.

Revederea ne-ar prăvăli fără zgomot şi fără incendii,
în prima neoglindire a ultimii noastre religii.
Ne-ar ucide. Ne-ar ucide.

Căţea afurisită, singuratecă şi desperecheată,
oriunde şi oricum m-aş afla, început şi fără terminare,

nu mă copiez pe mine însumi, nici sentimentele nici
falsitatea,
mă ţin de cuvînt : *mă iubesc.*

În numele meu, în numele inimii tale de Bestie Majoră
şi-al trupului nostru ascuns în acelaşi blestemat criteriu,
azi, la douăzeci şi unu de ani, îţi ţucă ochii şi guriţa,
părul tot şi mînuşiţa,

victor valeriu....

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

M. H. Maxy DESEN (1929)

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U. "M. KOGĂLNICEANU" IAŞI

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MIRALENA MILANY

(Maria Ludoşan-Copoiu)

S-a născut în 25 mai 1912, la Bucureşti.
Bibliografie : *Cascada de senzaţii*, Editura Cultura Poporului. 1933.
Colaborări : *Uraja.*

SCÎNTEIERI DIN UMBRĂ

II

biciuiţi de cravaşa vîntului
arborii plîng
despletind argintul fulgilor
pe braţele nopţii

prin haiducia
vremii desfrunzite
caut cîntecul străpuns al amintirilor
ca printr-un muzeu antic

dar
mă regăsesc
în cioburile oglinzilor
cu primăveri albe
şi scăpărări de vise

XI

vino,
cu inima potir de farmece
cu scînteieri de raze în pupile
cu flaute de zîmbete şi doine

vino,
zările surîd zglobii

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

dorul te strigă din flăcări
poteca sufletului e argintată

vino
tremură petalele visului
și vioara din mine cîntă
ca un plîns în pustiu

XIV

potop de reflexe
în aur desfrîu
se rup în oglinda
fluidă din rîu

și brațul reflux
azvîrle topaz
șirag de mărgele
pe malul-grumaz

undeva în creasta
muntelui pripor
plînge despletit
sălbatic izvor...

doar gorunii aud
ecou depănat
mătănii de rugă
cu crengile bat.

DIVAGĂRI ÎN INTERIOR

Prin ce pustiu ai vagabondat
Suflete haiduc ?

Privește-ți amprentele
Și deplînge-te cu capul în țărînă

BCU IASI/CENTRU UNIVERSITY LIBRARY

Ca și Achile
La moartea lui Patrocle.

Ești mîntuit prin purgatoriul durerii

Un nimb de lacrimi
Îți dau ofrandă
Cu beteală din razele aurorii
Îți brodez năframa basmelor

Cortina tremură
Și oaza descinde din umbrarul vremii
Fecioare cosînzene în demi-doliu
Împletesc jocul iluziilor de odinioară

Zeița nădejdii picură din cupa imaterială
Elixirul păcii

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

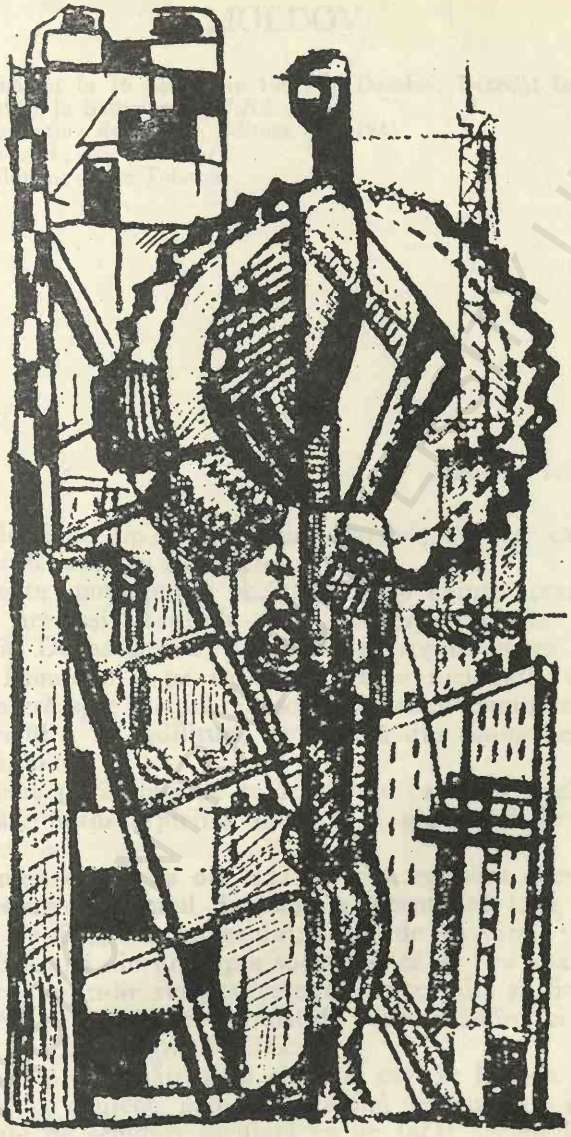

Corneliu Mihăilescu COȘAR (1927)

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MOLDOV

S-a născut în 16 octombrie 1907, la Dorohoi. Decedat în 20 decembrie 1966, la Baltimore (S.U.A.).
Bibliografie : *Repertoriu*, Editura *unu*, 1935.
Colaborări : *unu* (redactor).
Pseudonime : Mac Tobacco.

ŞMAIE

Memoriei lui Urmuz

Şmaie e un tip compus din ochelari, boccea, calendar şi trapez de lemn cu om săritor.

În toate anotimpurile poartă aceleaşi haine, aceeaşi pălărie şi aceleaşi ghete de turist, nedespărţindu-se de ele niciodată. De asemenea, poartă la el veşnic cartea „Visul Maicei Domnului", pe care n-a citit-o niciodată, dar pe care o oferă spre lectură, în schimbul unei remuneraţii sau în schimbul a 27 gîdilituri, cu o pană din coadă de păun, pe şira spinării.

Doarme pe 21 ouă de raţă, într-un canal al unei tăbăcării, căci mirosul pieilor tăbăcite îi gîdilă nările foarte plăcut.

A murit de cîteva ori, dar totuşi a reînviat decum l-a scăldat soarele şi omul de lemn a început să facă salturi mortale pe frînghia trapezului, legat de nasturele hainei.

Nu bea apă din principiu social : dacă ar bea apă, pompierii oraşului n-ar avea cu ce stinge incendiile şi din principiu medical : nimeni n-a murit de vin la plămîni, ci numai de apă ; bea numai spirt rectificat.

A avut o soţie bătrînă şi chioară, care se hrănea cu trifoi, ciucălăi, strujene, paie şi fîn, avînd pentru toate acestea o magazie de scînduri încuiată cu un lacăt sistem Damm. Soţia lui avea o deosebită predilecţie pentru ţapi şi ura de

moarte caprele. Nopţile cu lună şi le petrecea în tovărăşia unui ţap, căruia îi mîngîia drăgăstos, cu o voluptate de Mesalină, barbişonul à la Henri IV, cu care îşi făcea cîteodată masaje care îi produceau aşa-fel de excitaţii încît îşi scotea dantura şi, despletindu-şi părul, ţipa ca din gură de şarpe.

Imediat ce se căsători cu Şmaie, băgă de seamă la lumina senzaţiilor sale, că Şmaie era bărbat numai după aspectul său exterior, pe cînd o parte a trupului său avea forma unui melc.

Şmaie, neputîndu-i procura senzaţiile ţapului şi lovind orgoliul ei de „femeie", ea îl aruncă afară din casă, după ce-i puse o pereche de coarne deasupra ochilor şi-i dăduse adresa unui medic renumit.

Copleşit de ruşine şi durere, fugi afară din oraş, rămînînd timp de 31 de zile în tovărăşia unei cîrtiţe bătrîne, în al cărei apartament subpămîntean se plimba cu un metropolitan în sens retrograd timp de 8 ore, apoi juca table cu bătrîna cîrtiţă, reuşind a o învinge prin ştiinţa cu care poseda acest joc.

În a treizeciuna zi, cîrtiţa îl goni, după ce îi fură o sticlă de la ochelari, un trapez de os în miniatură, lucrat cu multă artă de amicul lui Hanţiu, şi toţi nasturii de la pantaloni.

Întors în oraş, el se afundă într-un varieteu, unde varietatea numerelor ce se produceau, îi făceau o mare plăcere — şi spre a nu sta fără ocupaţie, începu să vîndă calendare de acum 16 ani.

Dat în judecată pentru escrocherie, a fost condamnat să n-aibă noroc, să nu-şi radă niciodată barba şi mustăţile, să-şi pudreze cu făină părul de pe cap în fiecare noapte şi să nu se ducă niciodată la baia de aburi spre a nu trezi revolta publicului decent şi nedumerit cărui sex aparţine.

Totuşi, o stea de la un cabaret vestit văzîndu-l, se îndrăgosti repede de spiritul lui şi mai ales de eleganţa cu care arunca zarurile la table.

De atunci, Şmaie este obligat prin contractul mutual încheiat cu artista, să facă în fiecare dimineaţă, dezbrăcat şi parfumat cu arome recomandate de domnul Eftimiu, gimnastică orientală, cadenţată după cîntecul unei caterince.

GOGÓ

Gogó este o mustață cu domiciliul permanent pe buza de sus, de pe care nu s-a deslipit niciodată, căci aparține unui om cu voință incomensurabilă, pripășit într-un tîrg cu plosnițe, lipitori, șopîrle și raci.

Asaltat printr-o șarjă dibace de către sexul feminin al tîrgului, din condescendență pentru acesta, n-a opus nici o rezistență atacului, rămînînd timp de 1812 zile prizonierul lor.

Încercîndu-și norocul într-un vestit club situat pe o grădină suspendată, fu repede deposedat de toată averea lui mobilă. Mîhnit, se-nchise într-un șopron și-nvîrti într-una 231 ore roata unui automobil de curse, crezînd că va putea astfel pleca din orașul unde pățise lucruri așa de neplăcute.

Pentru a putea scăpa din închisoarea durerilor secrete, el inventă o tactică de luptă : începu să salute cît mai grațios doamnele și domnișoarele din oraș, neuitînd să-și netezească mustața cu mîna stîngă, să deschidă gura spre a arăta dinții săi de porțelan fin și să ofere în mod gratuit o fotografie în mărime naturală înfățișînd pe „Gogó dormind".

*

Impresionate de stima ce le purta, printr-un congres grandios, ele cerură și obținură înființarea unui aerodrom, a cărui înzestrare și conducere fură încredințate lui Gogó.

Primul zbor îl făcu Gogó, întovărășit numai de patru doamne și opt căpățîne de curechi. Ajuns la 2400 metri înălțime el azvîrli pălăria de pămînt spre a saluta pe cei rămași.

Doamnele după un zbor de 45 minute, văzînd că rochiile ce le poartă nu mai sînt la modă, interveniră, cu ajutorul curechilor, pentru încetarea zborului. Printr-o genială manevră, Gogó scoborî aeroplanul pe același loc de unde se ridicase, fiind primit de 846 mașini de aplauze.

*

După cîtva timp, Gogó — plictisindu-se — vîndu unui consorțiu american aerodromul cu toate accesoriile lui, iar cu banii primiți înființă o stație de radiodifuziune.

Purtat în fiecare sară pe undele transmițătoare, făcu înconjurul pământului, vizitînd toate capitalele în acelaș timp, făcînd mii de declarații de dragoste în fiecare noapte.

*

Moleșit de fericire, într-un efort suprem, Gogó își arse mustața cu desăvîrșire, se manichiură, își luă un abonament anual la un W.C. de lux și se făcu lipitor de afișe.

KAKARAD

În memoria Institutului de literatură.

Kakarad e un cioc cu sfîrc — atîrnînd ca un monoclu pe sfoară — pe ceafa celui mai mare creator de statui vii pe socluri de geniu, care împiedică circulația automobilelor.

Într-una din zilele glorioase ale vieții sale, scoborînd în corabia lui Noe, a tăiat cu ascuțișul inteligenței lui un smoc de păr din barba venerabilului bătrîn și își făcu ciocul veșnic. După aceea îl spălă 40 de zile în apa potopului spre a deveni alb și mătăsos.

Își tapetă cu vată grajdul și grădina zoologică și-nvîrtindu-se pe un tobogan, începu o discuție savantă cu toate animalele și păsările din corabie, urinînd între timp fabule amestecate cu plumb topit în gheața familiei și stropind cu o scuipătoare de buzunar 6000 Falange de hîrtie, care nu se mai puteau întrebuința în alte scopuri.

Cînd porumbelul aduse ramura de măslin, Kakarad ieși din corabie și deveni apostol. Acum, în loc de picioare avea o catedră, iar în spate cîțiva saci cu diferite cutii goale de conserve.

Astfel făcut, se-nfățișă la porțile cerurilor unde solicită o audiență, fiind imediat primit în grădina cu straturi de zarzavat, care servea de stațiune climaterică celor ce au fost membrii academiilor sau ai Institutului.

După terminarea audienței, ce ținu mai multe decenii, se-ntoarse călare pe ochelari în țîța familiei și obținu drept premiu o subvenție din partea recunoscătoarei patrii.

Spre a se impune pretutindeni, el își făcu sute de cioculețe aidoma cu al său, pe care le așeză în diferite consilii, unde autoritatea ciocului îi aducea pe tavă respectul unanim.

Descrierile și dialogurile sale — bazate pe principiul gravității — ejaculate, erau imediat legate cu plumb, spre a sta în ritmul vremii totdeauna.

Totuși, viermii roși de rugina geloziei, îi ciuguleau în fiecare săptămînă un fir din simbolul personalității sale.

★

În anul 1968, încărcat de glorie și ani, se așeză într-un borcan cu alcool, cu domiciliul pe un raft din Muzeul Zoologic și rămase în stare naturală, în atitudine de profet luminat. Se poate vedea și acuma pe genialul om, critic, orator și poet al animalelor, ținînd în brațe un car macedonean plin cu arici, la Muzeul zoologic, secțiunea cefalopozilor.

Iunie 1928

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

GELLU NAUM

S-a născut în 1 august 1915, la București.

Bibliografie: *Drumețul incendiar,* (1936). *Libertatea de a dormi pe o frunte,* 1937. *„Vasco de gama",* 1940. *Culoarul somnului,* 1944. *Medium,* 1945. *Critica mizeriei* (în colaborare cu Paul Păun și Virgil Teodorescu), Colecția suprarealistă, 1945. *Teribilul interzis",* Colecția suprarealistă, (1945). *Spectrul longevității. 122 de cadavre* (în colaborare cu Virgil Teodorescu), Colecția suprarealistă, 1946. *Castelul orbilor,* Colecția suprarealistă, 1946. *L'Infra-Noir* (en collaboration avec Gherasim Luca, Paul Paun, Virgil Teodorescou et Trost), Surréalisme, 1946. *Eloge de Malombra* (en collaboration avec Gherasim Luca, Paul Paun, Virgil Teodorescou et Trost), Surréalisme, 1947.

Colaborări: *Meridian.*

GHETELE LUI GHEORGHE LAZĂR

Nici un tîrg nu-i mai potrivit ca acesta
oamenii cîntă psalmi pe sub ferestre
și e vorba să se facă o mare serbare
noi nu știm nimic noi sîntem insecte
citim cartea deschisă a pulpelor la mijloc
cu litera cea mare litera sex
cîmpurile au să întrebe la vară de bonetele
noastre frigiene
școlarii ne vor căuta pe socluri în ghetele lui
Gheorghe Lazăr
sau în incendiile din vitrinele magazinelor de mănuși
noi nu vom ține seamă de cerere și ofertă
în aceste plimbări pe asfaltul particular al poemului

Atunci îți voi mîngîia pulpele
cu vîrsta tînără ți le voi mîngîia și cu pipa
cu gingiile ca niște drapele ca niște ceasornice
cu fixitatea pneumatică a bolnavilor de astmă

cu tocul inundînd cernelurile din priviri
cu unghiile şi cu şapca pulpele tale de repaos
pulpele tale de linişte şi de poeme subtile

Ziua o să se tîrască pe lîngă noi ca o apă
— fratele tău va observa aceasta — dar nu-i nimic
spune-i despre buzunarele somnului ceva
despre piciorul în ciorap de gală pentru întîlnire
şi roza sîngelui roza vînturilor interioare.

CEARĂ NOCTURNĂ

Perdelele negre fluturii negri ai mîinilor
cristalele negre ale sînilor
oglinda tremură cînd toate uşile sînt încuiate
şi cînd aşteptăm să apară fantomele
cu părul răsunînd în curtea pustie
fantomele oamenilor muţi
ale oamenilor de ceară care ne privesc fix

Va trebui să aprindem toate aceste fantome
aceşti oameni care zboară la ore fixe deasupra ruinelor
cu aripele pornind pe sub plete
va trebui să incendiem scările ca să nu mai existe
decît visul căderii
visul şacalului şi al mîinii aprinse
mîna ca o limbă de spînzurat cu care te mîngîi

ALFABET ACVATIC

Aşteptarea cu mîinile în vis
plămînii deasupra nărilor
o pasăre care aduce un cuţit

Te scot goală din oglinda în flăcări

MEDIUM

— fragment —

Mă opresc mereu la acele neînsemnate lucruri care sînt de natură de a arunca o cît de mică umbră asupra tuturor gesturilor, a tuturor întîmplărilor care-mi formează ceea ce aş putea numi viaţa mea.

Îmi place să le privesc în întregime şi cu deosebită atenţie, turburătoarele semne care apar de nu ştiu unde, dintr-o hîrtie găsită pe drum, din pălăria voiajorului care flutură la fereastra trenului, din fundul inimii mele, din aripa unei păsări, din ceea ce reţin împreună cu regretul amneziei stupide care mă împiedică să-mi leg viaţa trează de absolut toate visele mele, de a-mi continua fără nici o urmă de ezitare toţi paşii, mai ales cei care se pierd în culoarele profunde ale somnului, din unghia unei femei sau din gîtul unei broaşte.

Mă atrag într-un mod cu totul particular toate naivele limbajuri pe care oamenii le întrebuinţează păstrînd un uşor surîs ironic — ironie care se adresează sie însuşi probabil, aceluia care-şi fluieră într-un anumit fel cîinele şi într-un anumit fel pisica. Vreau să vorbesc despre minunatul limbaj al florilor, o garoafă roşie, un crin, un miozotis, un mărgăritar, — limbajul culorilor : roşu — amor înfocat, galben — gelozie, violet — nu mă uita, — ceea ce poate exprima un grain de beauté plasat într-un colţ sau altul al feţei, al corsajului, de apelul mut al batistelor pierdute, de ceea ce vrea să spuie o buclă, o fundă, un parfum.

Cunosc de asemenea ceva din misteriosul cod al prevestirilor sumbre pe care oamenii, pradă aceleiaşi teribile nelinişti care-i macină, necunoscuţii care şi-au încrucişat paşii fără să vadă niciodată lucirea de ameninţare din ochiul celuilalt, şi-l vorbesc.

Mă opresc în faţa turburătoarei încrucişări de arbori de care m-am sprijinit în după amiaza de astăzi. Vîntul făcea valuri în ierburile înalte, dinţii mei muşcau cu furie din coaja subţire, braţele strîngeau puternic lemnul inert. Aşa-

dar, ceea ce am îmbrățișat astăzi au fost doi arbori care își uneau coroana invizibilă în mijlocul parcului prin care alergam ca s-o întîlnesc, ca s-o îmbrățișez. Am încă în gură gustul amar al visului acestuia din care m-a tras mîna brutală a unui copil. Am părăsit, nu fără regret, minunatul parc. „*Se făcea că...*"

Se făcea că era teribil de răcoare aici, că e teribil de trist dincolo, că aceste ușoare salturi pe care le fac de ici-colo, dintr-o irealitate în alta, dintr-o piele în alta, acest stupid joc mecanic al ochilor care se deschid la anumite ore și se închid la altele, acest joc de-ababa-oarba la care mă dedau datorită unui infam obicei, este de natură de a plictisi, de a scoate din sărite, pe nu importă cine...

Se făcea că o secundă mai tîrziu, poate sub acești arbori, s-ar fi întîmplat ceva, acest ceva pe care îl aștept cu atîta nerăbdare.

Se făcea că dacă închideam ochii o secundă mai tîrziu, aș fi putut asculta minunatele melodii de care urechea mea e atît de flămîndă.

Sînt sătul de toate suspinele, de toate calculele : *poate că dacă* — și dacă totuși rămîn într-o mare măsură sub farmecul lor, nu este pentru regretul că nu a fost altfel, ci pentru speranța secretă că *poate fi altfel,* că acest altceva atît de visat ne este la îndemînă, este vorba numai de a ști exact cînd trebuiesc deschiși sau închiși ochii.

Printre toate aceste langajuri puerile : culori, flori, umbrele, ochi, zîmbete, strîngeri sau fluturări de mîini, cel al circumstanțelor mi se pare cel mai atrăgător. Să mi se vorbească încă despre o ploaie care a schimbat soarta lumii. Ceea ce este de reținut aici nu este ploaia ale cărei torente continuă să răsune peste piepturile noastre, *ci soarta însăși a lumii* care poate fi schimbată cu atîta ușurință, se pare. Este vorba de a găsi exact strălucitoarea epidermă, de a mîngîia cu vîrful degetului linia de care depinde soarta lumii, de a face un semn prietenesc norului care va dezlănțui potopul.

CASTELUL ORBILOR

— fragment —

Poezia este incompatibilă cu cea mai minimă îngrădire dogmatică. Imensul ei spațiu demonstrează cît este de insuficient tot ce poate fi imaginat ca formă sau ca figură. Sensul ei este „sensul a ceea ce trebuie relevat, sensul miracolului necesar" (Novalis).

Poezia este un avans, un promițător avans, o profeție a gîndirii noi și reale.

În jocul magnific de umbre și de lumini al perturbațiunii, verbul își regăsește funcția reală de realizare, omul speriat, bîntuit de propriile lui creații, își regăsește posibilitățile de intervenție și de legătură.

POEZIA este o știință a acțiunii.

Tehnicile ei își au locul firesc lîngă marile tehnici ale acțiunii.

Legăturile pe care ea le asigură sînt de natură magică: grație ei oamenii își regăsesc contactul dar acest contact este asemeni focului, asemeni panicii, asemeni iubirii, asemeni apei, asemeni revoltei, asemeni morții care ne primenește sîngele.

Ador să privesc din cînd în cînd dezastrele cauzate de cicloane. În ajunul marii schimbări pe care scontăm, drumul nostru poetic își are sensul lui adînc, ireversibil.

A vorbi de iubire, de poezie, și încă, și încă, cu sete, cu furie...

Ne putem obișnui cu ideea fatalității sclavajului nostru, putem frecventa cutare instituție vampirică în așteptarea unei morți al cărei mister e constituit doar de o ușoară eroare rațională.

Putem lua aceasta cu linguriță, picătură cu picătură, pînă la înecarea totală.

A vorbi de iubire de poezie, cu ochii cu dinții, cu ghearele, cu părul, cu ghetele, cu nările, cu sîngele...

Mai sînt cîteva case. Orice idee de sclavaj îmi repugnă cum îmi repugnă orice idee de libertate care începe să lîncezească. Facem baie. Numărăm stelele.

Îmi plac hingherii. Aceștia sînt adevărați, calmi, decișii. Mă refer la cîinii care prind oameni în laț.

11 DIN 122 DE CADAVRE

Evoluţia mîinii explică saltul în propriul tău sînge.

*

Nu încerca să susţii cu degetele cadavrul unui fluture.

*

În atitudini se păstrează o cheie uitată.

*

Ceaţa care ne înconjoară e propice dezlănţuirii poetice.

*

Fulgerătoarea întrecere între toate lucrurile uitate.

*

Încercînd să adormi, ajungi înaintea întunericului.

*

Pe mîna femeii e o pată care îi înfrumuseţează zîmbetul.

*

Oracolul a uitat să pună virgule.

*

Fiecare deget aminteşte fruntea unei femei adormite.

*

Ultima ta şansă este reconstituirea din fragmente.

*

Ce se poate cere întunericului cînd ni se aduc lămpile ?

*

BCU IASI SECTIA UNIVERSITY LIBRARY

ION NEGOIȚESCU

Născut în 10 august 1921 la Cluj.
Bibliografie: *Povestea tristă a lui Ramon Ocg* (1941).
Pseudonime: Ramon Ocg.

POVESTEA TRISTĂ A LUI RAMON OCG

— fragment final —

(în odaie coboară o tăcere apocaliptică, întreruptă rar de rîsul cu hohote al șoarecelui Dante. Întunericul e de gheață și numai umbrele lui diafane mai exală lumină. Copacii încep să crească subțiri și palizi, străpungînd spațiul în fiori verzui. Din bobina de inducție se prelinge o apă amară, lînoasă, care umple pe încetul tot golul dintrei cei patru eroi. Începe dansul șoarecelui Dante, pe axa nadirului, fără muzică și fără pas.

Apoi decorul se preschimbă în grădină și auroră, o făptură stranie — fără trup ci numai din sînge — cîntă pentru același dans al șoarecelui Dante, care scade la linie dramatică.

Culmi sălbatice și pajuri de plumb au convulziuni supreme în aerul ca de jar. Apar trepte și scaune, vase cu fructe, mîini de naiade, pahare cu apă vie și gîndul sub forma unui copac doborît de trăsnet.

Apoi decorul se preschimbă în cîmpie rotundă, izvor de zăpadă, cu păsări și bobine de inducție (surori bune ale celei dinainte) ce gem sub povara unui păcat foarte modern. Un bătrîn desfrunzit, la o parte, cîntă pe o arie veche: eu am fost umbra cea fără vină a lui Adonis !...

Șoarecele Dante reapare, în aceleași piruete pe axa nadirului, rupînd fășii mari de spațiu de cîte ori dinții lui scînteietori îl mușcă.

Apoi decorul se preschimbă în pisc de munte, la amurg. Cerul e alb. Pe cărare trec niște oameni la înmormîntare. Făcliile bocesc după o străveche tradiție. Șoarecele Dante e trist, suie pe piscul care se destramă și salută publicul. Luxuria și comisarul de Pol îl urmează la fel de triști.

cortina se ridică).

...Pe largile străzi din Montevideo, adunate ca spițele de roată spre excentrice sanctuare, se scurgea o mulțime gălă-

gioasă şi umplută pînă la limită de patosul celor 38 grade la umbră. Seara coborîse pe nesimţite şi muzicile de la cinematografe se auzeau pînă departe, în cîmpul scaieţilor, spre Vest, sau pe scămoşitele căi marine, spre Est.

Luminile reclamelor erau de acum mediocre şi cu policromia veştejită ; împrăştiau mai cu seamă aroma de sudoare a localurilor închise şi infectate de căldură.

Montevideo e un univers pur, cu ramurile mai mult măslinii şi blocuri lipsite de dramă. Are o logică strict materialistă, căreia i se refuză deopotrivă cubismul ca şi romantismul. Luna, cînd mai arde, cu rotunjimea ei sensuală, coboară pe sfori la fereastra montevideenilor înamoraţi de umbre decît de luminile nefericite ale fecioarei despletite în zori.

Fiecare fiu al acestui burg revărsat, de oţel şi pîslă, are în buzunar otrava reînvierii şi focul bolnav de credinţă. Ei cred în fetişuri şi stele, murind în amor cu clipa. Tăria îi atrage spre adîncurile pipăite cu degete de orb. De absint le e frică, şi călăresc numai primăvara.

Balconul imens al palatului „Empress of Cardyng", la al 177-lea etaj (obscur de altfel !) cuprinsese pe toţi invitaţii lui sir Ramon Weiss, celebrul saxofonist şi proxenet indian.

De multe ori plebea aruncase pumnii spre balconul acela, care se umplea în fiecare sîmbătă seara de exploatatorii ordinari ai strîmbei ordini sociale !

Ci sir Ramon Weiss, care se bucura de înalta încredere a ministrului Montejocchi, rămăsese stăpîn peste decenii. Privea cu ochii amărui şi fragezi la puterile de rîs ale străzii !

Deşi în casă era un mort, care zăcea pe catafalcul aurit din salon (Ramon Ocg, tatăl vitreg al amfitrionului de acum, murise de trei zile), oaspeţii petreceau de minune şi, sătui de îmbîcseala fatală a barului, ieşiseră în balcon. Sorbeau aerul, trecîndu-l rar printre buze. Şapte paji lungi ca nişte prăjini mexicane, sub conducerea bătrînului paj Anatol (în frac), ventilau aerul cu frunzele de palmier, ce le balansau peste capul invitaţilor.

Doamna Harmhilda Suen se îngrăşase şi mai mult ca în copilărie. Luxuria rămăsese fată bătrînă, căci şoarecele Dante murise de o boală venerică, puţin timp după tragedia

de la comisariatul de Pol. Deconsya Runhes Popescu era şi acum amanta fiului Tao.

Amfitrionul Ramon Weiss se mulţumea cu graţiile mai puţin metafizice ale lui Aal y Grun. Avea, în plus, şi o iubită, dar în mare taină.

Urma celorlalţi eroi pierise. O negură densă acoperise unghiurile lor viabile. Poate că aceia nici n-au existat în realitate, devreme ce dispăruseră atît de complet...

Străzile oraşului erau mereu luminoase, cu antene mari de culori şi cu unde ale apei cosmice descompuse... Deodată, mulţimea care se scurgea pe largile străzi ale Montevideoului tăcu şi o tăcere generală cuprinse întreg oraşul. Părea că tăcerea provine mai de grabă dinspre ocean, decît din gîtlejurile zugrumate ale miilor de spectatori. Toţi creşteau ciudat de lungi, deşiraţi ca de funie sau algă, în aşteptarea unor emoţii zguduitoare. Creierul lor rumega fantastice visuri, de tulumbe sferice şi cerebrale, atingînd cu tremur nestăpînit plafonul eternei limite.

Pe şosea, dinspre sud, veneau în marş formaţiuni, geometric, tăiate, de cămăşi albe. Erau bărbaţi şi femei, tineret calm, cu ochii plini de lumină, cu braţele sănătoase şi înflăcărate, cu pasul metalic şi plin de istorie. În frunte mergea un bătrîn care purta o imensă cruce neagră de lemn, şi privirea lui se încorda dincolo de zare. Cîntecul lor părea scos dintr-o orgă nefirească, mai mult de lumină decît de sunet.

Cînd formaţiile de cămăşi albe ajunseră în oraş, mulţimea se strînse pe trotuare într-o tăcere impresionantă de gravitate funerară, ci tot precum înainte, fără să vadă pe cei ce trec în marş. Pînă la urechile lor cîntecul se diforma, era plin de lacune şi conturul cu sens extrem de elastic. În cerescul mod de orgă se strecurau şuierături sălbatice, ale unui timp exotic, mai fierbinte ca sarea.

Cuprins de isterie, un bărbat obez începu să gesticuleze fără noimă şi înjurînd printre scuipături, strigă :

— De ce am tăcut ?... eu nu văd pe nimeni care să ne atragă atenţia şi să ne oprească de la vorbă !...

— Aşa e !... Aşa e !... Să vorbim !..., răspunseră toţi oamenii de pe trotuare, dar nimeni nu începu totuşi să vorbească. Tăcerea era tot aşa de stăpînă şi numai cîntecul de serafi al cămăşilor albe se auzea.

Mulţimea, masă de gumă, cu ochii totdeauna orbi pentru supremele izvoade ale sîngelui şi ale naturii, fremăta interior, neputînd să mai exale sunete amorfe.

Coloanele albe tot treceau, mii de tineri care nu se ştie de unde au venit şi spre unde se îndreaptă.

Cei din balcon priveau cu ochi mari şi tulburi, acolo, jos, pe stradă şi li se părea că o tenie imensă se scurge de la sud spre nord. Ramon Weiss îşi aduse aminte de şoarecele lung ca o aţă şi fluierînd, care izbucnise din gura vînzătoarei de ghindă, speriind mulţimea, pe vremea Luxuriei. I se părea că ceea ce vede trecînd pe străzi nu e decît reeditarea foarte reală a acelei vechi impresii.Poate ca totul să aibe ascunse izvoare metafizice — îşi spuse el — şi buzele îi tremurau, pline de apă.

Bătrîna Luxuria se simţi rău şi trebuiră să o ducă la bar, să bea un pahar de rom. Îşi reveni astfel, dar totuşi în seara aceea se simţi mai obosită ca de obicei.

Numai Tao era nespus de vesel. Pentru el, ceea ce vedea acum era un minunat prilej de inspiraţie plastică. La sfîrşit, spuse celor dimprejur :

— Mîine voi începe să lucrez la ultima mea operă : Aurora sau Catastrofalul Plus. Ceea ce am văzut acum îmi va servi de model. Şi toţi rîseră voioşi de această admirabilă glumă !

CETATE CU PALMIERI

Iubita mea are
părul verde-nchis
şi apele lunii
pătimesc în declin

obscurele mîini
prelinse prin vis
o ! trist personaj
cu îngeri la pulpe

şi păsări apuse
de prea mult amor
cenuşa o sorb
în aurora inimii

cîini fragezi se prind
şi ei în joc
lumina din sînge
o varsă prin ierburi

li e dragă arama
ca o grădină o ling
şi beau otravă
din metafizic pahar

vai ! gîndul ce-a ars
din trunchiuri de brazi
descuie-n ochene
vast cîmp de alcool

vezi fragi, cum albaştri,
se descompun
pe străzi cu sare
în fluviul apei vii

eterul e negru
şi scurs prin vine
sublimul impuls
mă scufund în Plus

vai ! am văzut plante
apoi şi agate
cum defuncte surîd
pe liberul prag

şi apoi cum limfa
somnului se varsă
din gură dulciu
şi real !

acest sonet e
scris pentru Caesar

(Răscruci, caietul 2, martie 1941, Alba-Iulia.)

PINGUINUL OU

din insula polară
semne-luxurii veneau
şi ore de gol treceau.
acum era primăvară

o, gheţuri ! arabesc de humă
cu fibrele verzi în eter,
suna al sîngelui ser
prin a anilor fragedă sumă

Tristan străbătuse sahare
cu struţul virgin în pahar
şi ochiul său roşu, amar
murea sumbru pe mare

acest poem dureros
scris cu sînge de atom
scurs din marele pom
mi-e drag unghiul lui geros !

(Răscruci, caietul 2, martie 1941, Alba-Iulia.)

NOUL WERTHER

fragment

O femeie tînără trecu pe lîngă noi, cu surîsul vag şi palide nuanţe de delir, o femeie care ţinea strîns în mîini trei irişi, bruni, arzători... Nu era însă o apariţie sau o creaţie a demenţei intelectuale, ci o simplă metaforă în aventură...

În acea seară, noul Werther m-a condus în odaia obscură, unde limpezimile lunei trimiteau tentacule de aromă veştedă.

Stăpînea o melancolie de nesfîrşit, intrasem parcă într-un mormînt şi ce era mai ciudat, nimic nu avea aspect funerar. Dimpotrivă, în tăcerea gravă şi sepulcrală se strecurau făşii subţiri de burlesc, de calambur sublunar. Părea că o sinistră glumă se petrece între cei patru pereţi scunzi, tapetaţi cu păsări ruginii.

Pe masă se afla o mînă de lut, crispată şi cu tatuaj grotesc: doi ochi speriaţi îşi îndreptau săgeţile undeva, departe, cu o fixitate înfiorătoare... Era cel mai minunat extract de artă polineziană.

Noul Werther mi-a cîntat la pian „sonată pentru scaun", scrisă şi dedicată lui de Erik Satie. Am încercat azi s-o reproduc din memorie, dar efortul a fost zadarnic. Stilul compoziţiei era simplu în aşa măsură, încît dădea impresia organismului fragil şi clasic, pătruns de un aproape impalpabil fior al demenţei, revelatoare. O eflorescenţă transparentă, de rugină, pe un ideal de aer !...

Iar cînd ultimul ecou s-a răsfrînt prin degetele cristaline ale lui Werther, cu acea bruscare stranie, ce îi era cu deosebire proprie, a început să-mi povestească despre Aubrey de Vere...

Nu ştiam de unde mi-e atît de cunoscut acest nume, strecurat în gînd cu efluvii de fosforescenţe negre. Simţeam bine că am căzut într-o lumină absolută, plină de adevăr, şi totuşi nu puteam să văd. Plumbul genelor devenise de o greutate pură, era numai greutate şi chiar plumbul nu mai era plumb. Desigur că e foarte dificil să-mi dau seama de tot ce se petrece, dar am intuiţia că se petrece ceva extrem de grav...

Îmi aminteam de Van der Faës, hazardat de fapte citite sau auzite şi nu puteam să aflu vreo legătură. La Louvre, îmi aminteam precis, văzusem un tablou al cavalerului Lely. Zadarnic mă trudeam să stabilesc o legătură între aceste elemente disparate.

Ci dintr-odată, cu o durere de cap atroce, adevărul, ca un stilet tăios, mi-a sîngerat gîndul. De bună seamă acum totul era de înţeles. Ca şi altădată, demult, sîngele albastru îmi curgea pe braţe, pe obraji...

(*Curţile dorului*, anul I, nr. 1, ianuarie 1945, Cluj)

CONSTANTIN NISIPEANU

S-a născut în 10 octombrie 1907, la Craiova.
Bibliografie: *Cartea cu grimase*, Editura Radical, 1933. *Metamorfoze*, Editura *unu*, 1934. *Spre țara închisă în diamant*, Editura *unu*, 1937. *Femeia de aer*, (Editura *unu*), 1943.
Colaborări: *Ostașii luminii* (redactor șef), *Meridian*.

AUTOBIOGRAFIE

Sînt frate cu cîinele, cu măgarul și cu șarpele.
Sînt frate cu toate lighioanele de sub pămînt și din aer.
Sînt fratele plantelor și al stîncilor.
Sînt fratele planetelor!

Trupul meu este un vehicol, al vieții
Care stă cu chirie în el un număr limitat de ani.
Visele mele sînt ca fructele coapte
Pentru cei flămînziți de Liniște și de Adevăr.

POEME PENTRU LUȘA

Somnul culege strugurii viselor în panere
Ca îngerii trena luminilor pe mîini
Apoi ți se așează la poarta sufletului ca pajii
Și-ți imprimă în nisipul inimii pașii depărtărilor

Nopțile se desprind din pătulul cerului ca hulubii
Și ca mărgelele ți se înșiră împrejurul gîtului
Aerul ia forme fantastice de lupi sau de prăpăstii
Și-n fiecare arteră, ți se deschide o fîntînă ca un acvariu

ÎN VITEZĂ

Întuneric. Lylla gîfîie ca o locomotivă de accelerat. Ca să nu răcească, i-am tapisat spatele cu o blană de scafandru. Ne-am oprit. Eu mi-am lipit o ureche de pămînt. Se descifrau pașii unei lumini violente.

Lylla a încremenit ca o statuie de bronz.

Mă apropii emoționat de ea și cu gînduri mai mult orizontale îi șoptesc: s-a sfîrșit! Peste cîteva minute se va face lumină!...

Apoi caut s-o liniștesc: nu e nimic! Eu am mai văzut odată lumină!

Totuși ea tremură.

Am luat cu împrumut de la un vecin întîmplător un automobil. O urc. Eu stau la volan. Automobilul fuge ca să nu ne ajungă lumina. Dar iată un oraș. Îl iau și pe el cu noi în automobil. Lylla propune ca să mergem într-un bar. Am mers mai întîi într-o casă de mode unde ne-am schimbat hainele și lenjeria.

Nu ne primeniserăm de trei secole. La bar lumea dormea pe mese cu șampanie.

...Și automobilul fugea de se clătina pămîntul...

Mă pipăi prin buzunare să văd dacă am bani. Chelnerul însă mă avertizează că astăzi se consumă pe gratis.

Dar cît va dura astăzi dacă peste cîteva minute se va face lumină.

Mă încrunt la el și scot din buzunarul de la vestă un patron care să-l dea afară pentru că e obraznic. Apoi am chemat un alt chelner. După ce ne-a servit, s-a așezat lîngă noi să consume. Îmi plac foarte mult oamenii originali. Nu i-am spus nimic. Dar se întrece cu gluma! Scoate de

sub farfurie o mamelă de domnişoară. O taie în felii subţiri şi o amestecă cu untdelemn şi cu oţet ca să ne-o servească drept salată de lăptuci.

Lylla a cunoscut-o după gust că este a ei. Atunci chelnerul s-a făcut nevăzut. M-am luat după el. A trebuit să opresc automobilul pentru că se ascunsese într-un ventil. Am scos la iveală toţi poliţiştii pe care îi aveam la mine şi un procuror general. După ce i-au dresat actele, l-au arestat.

Cînd m-am întors la Lylla, i-am făcut cadou o mamelă nouă. I-am prins-o chiar eu pe locul indicat cu steguleţe de ea.

O ameţeală subţire ca un cuţit ne-a mîngîiat pe frunte — şi ni se face somn.

Las pe altcineva în locul meu la volan, şi mă duc cu Lylla într-un hotel apropiat ca să ne odihnim.

Cînd s-a trezit, Lylla nu şi-a mai cunoscut trupul.

S-a învîrtit de cîteva ori împrejurul lui. Era spîn de veşminte şi ţîţele o priveau obraznic.

A încercat să-l acopere cu mîinile dar şi le simţea strivite. Atunci şi-a dat seama că se întîmplase ceva cu ea.

Peste cîteva zile a născut un băiat. Pentru că purta barbă, l-a făcut stareţ la o mănăstire din oraş. Poate că rugăciunile lui vor baricada porţile aerului.

Totuşi lumina se apropia cu paşi gigantici.

UNDEVA, O CĂLĂTORIE

Corabia dansează pe mare ca o algă
Pe care corăbierii sînt fluturi adormiţi
La provă căpitanul stă singur ca să spargă
Între măsele pipa unui amurg

Dar valurile mării iau forma unui munte
Şi clocotesc de parcă fierb într-un cazan
Căpitanul îşi trage şapca unei furtuni pe frunte
Şi binoclează timpul prin norii de catran

METAMORFOZE

Veronique dansează pe parchetul inimilor
Uite acum este un fluture care se
Așează pe o floare
Acum este un păun care se zbate
Să fugă dintre flacările penelor

Veronique strivește notele sub picioare
Ca un înotător valurile
Melodiile o cuprind în brațe
I se așează pe gît pe degete

Privește
Buchetul aplauzelor
A căzut voal
Peste trupul ei de algă

PROTOZOAR [1]

Am în sînge un patruped
Cu trei plopi în barbă
Ziua paște ca un ied
Soarele și melcii în iarbă

Părul scurt prin pălărie
I se vede ca o sită
Scuturînd pe munți scrumbie
Ca din apă argăsită

Lunca îi e închisă belci
Cu bordeiul la ureche
Scoțînd fum ca pe zăvelci
Printr-un ciur mușcat de streche

[1] Acest poem l-am scris la cererea unei medic, în timpul unui acces de malarie. (N.A.)

Are la bot un manşon
Luna-şi face în el gargară
Desfundînd cu-un tirbuşon
Sticla ce inundă seara

I-am prescris trei ursitori
Ca să poată sta în viaţă
Fără stînci la subţiori
Vînzînd scoici pe piaţă

DINCOLO DE ACESTE RUINI

Noaptea înfloreşte pe deget ca un arbore
Pe care luna se aşează cu aripile ostenite
Dintr-o frunză izbucneşte o panteră de argint
Cu gîtul întins peste somnul meu

Asfinţitul mă izbeşte peste obraz cu palme de scamă
Din care se desprind fantome cu măşti de plumb
Mi-am lipit aripi ca să pot zbura peste oraşul de umbre
Spre insula unde glasul va deveni o pasăre luminoasă

Dincolo de aceste ruini — fugărim de marea nelinişte —
Sufletul meu aleargă prin iarba nopţii călare
Iar toamna trece cu flacăra de aramă
Încolăcită reptilă pe braţul pădurii

ÎN PALME ŢI S-A AŞEZAT O FURTUNĂ

Din aburi de rachiu s-a desprins o fată frumoasă
Cîrciumarul a cuprins-o cu palma umedă
Pielea lui de grezie îi simte ţîţele de catifea
Şi trupul puţin mai înalt decît o pară

Prin fereastră îl izbește în frunte un ciocan fierbinte
Ochii beților de la mese au devenit câini furioși
Dar fata îi sare în palmă sprintenă ca o minge
Carnea lui se transformă în faguri de ceară

Din cap acum îi crește un șnur de bumbac
O mînă din oglindă îl aprinde cu un chibrit
Viața a încetat să-și mai miște rotițele în creier
Numai palma i-a rămas vie și liniștită

Consumatorii și-au stîlcit fețele și-au strîmbat mîinile
El este o lumânare ce arde în dosul tejghelei
Dar fata e rumenă și fumează țigări de mătasă
Fata nu știe că el a murit pentru totdeauna
Fata e limpede

FEMEIA DE AER

— fragmente —

Am dus mîna ușor deasupra capului
Și aerul a luat înfățișarea unei femei
Cu mîini de aur și părul de smoală.

Atunci am mai dus odată mîna prin aer
Și am rupt o bucată de suflet
Pe care am legat-o fundă
În părul femeii cu trupul de aer.

Deodată brațul meu a început să cadă
Cascade luminoase
Pe care femeia de aer le culegea în palmă
Și le lăsa să zboare pasări către suflet.

„O, Ranna, niciodată nu te-am presimțit
Atît de frumoasă
Și niciodată n-am bănuit că te vei naște
Din visul meu ca dintr-o scoică".

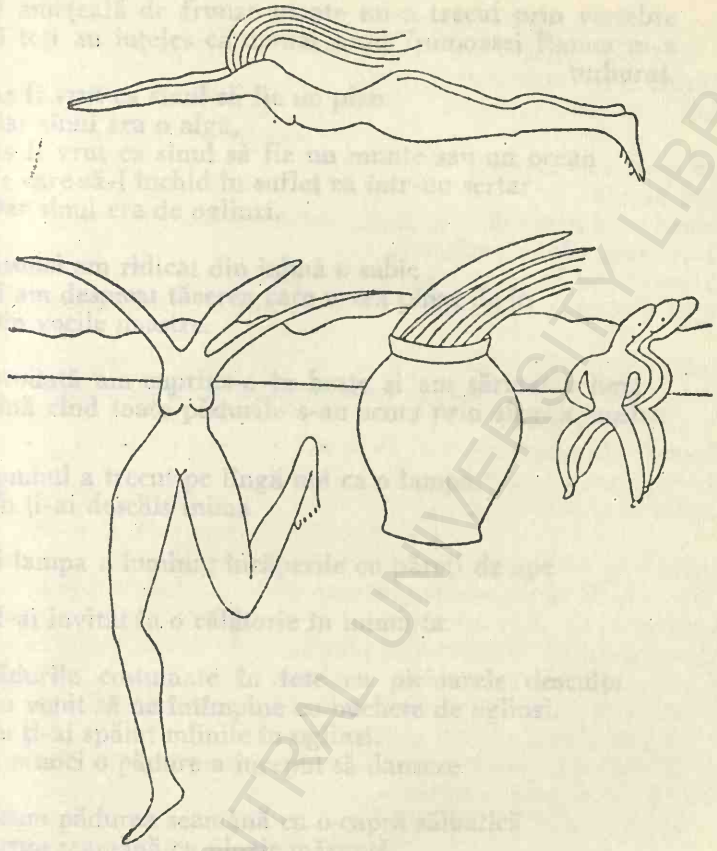

Constantin Nisipeanu FEMEIA DE AER (1943)

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

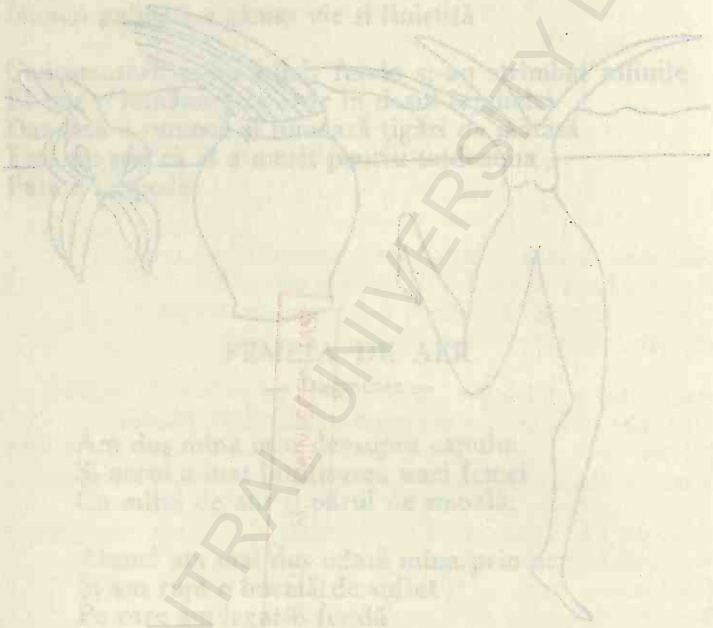

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

O ameţeală de frunze uscate mi-a trecut prin vertebre
Şi toţi au înţeles că numai sînul frumoasei Ranna m-a turburat.

Aş fi vrut ca sînul să fie un pian
Dar sînul era o algă,
Aş fi vrut ca sînul să fie un munte sau un ocean
Pe care să-l închid în suflet ca într-un sertar
Dar sînul era de oglinzi.

Atunci am ridicat din inimă o sabie
Şi am despicat tăcerea care urzea pînze de in
Din vocile noastre.

Deodată am cuprins-o în braţe şi am sărutat-o lung
Pînă cînd toate pădurile s-au scurs prin sîngele nostru.
. . . . . .

Somnul a trecut pe lîngă noi ca o lampă.
Tu ţi-ai deschis inima

Şi lampa a luminat încăperile cu pereţi de ape

M-ai invitat la o călătorie în inima ta.

Pădurile costumate în fete cu picioarele desculţe
Au venit să ne întîmpine cu buchete de oglinzi.
Tu ţi-ai spălat mîinile în oglinzi.
Şi atunci o pădure a început să danseze.

Acum pădurea seamănă cu o capră sălbatică
Acum seamănă cu ploaie măruntă.
Fiecare frunză e un instrument de muzică.
Vîntul face din frunze viori.
Orice frunză cînd o atingi cu degetul e un pian.
Cînd o scuturi puţin e o harfă.
Cerbii fac din frunze arme de vînătoare.
Tu ai făcut un vin din care mi-ai oferit să beau.
Din alte frunze ai făcut caii pe care i-am înhămat la trăsură.

Călătoream nevăzuţi.
Pentru semenii noştri eram o insulă
Care plutea pe deasupra capetelor.

Ţi-ai descălţat cuvintele
Şi în vîrful picioarelor au început să danseze.
Mîinile s-au făcut pasări.
Sînii s-au făcut struguri.

Am mers mai departe.
Fără busolă
Numai cu dorinţa de a străbate necunoscutele ape.
Ţi-am spus : Iată insula mea,
Să trecem pe lîngă ea travestiţi în păduri.
Mi-ai răspuns : vreau să plantez pe insula ta hipocampi.

Sîntem pe insulă
Ţi-am spus : să nu atingi pămîntul cu piciorul stîng
Pe aici sînt canibali,
Plantele sînt canibali.
Mi-ai răspuns : sub piciorul meu stîng
Canibalii se vor îmblînzi.

Apele care locuiau pe insulă
Ţi-au ajutat să plantezi hipocampii,
Apoi au venit să te mănînce.
Atunci ţi-au căzut mîinile la pămînt
Şi pe locul acela s-a ridicat un zid de fier.
Ţi-am spus : e deajuns să treacă de partea noastră,
O singură plantă şi vom putea zbura.
Mi-ai răspuns : toate plantele vor trece de partea noastră,
Trebuie să ai puţină răbdare,
Pe urmă vom izbuti să îmblînzim canibalii.

. . . . . .

SESTO PALS

Născut în 5 septembrie 1912, la Odesa.
Colaborări : *Alge, unu, Muci.*
Pseudonime : D. Amprent.

POEME SCRISE ŞI PE ÎNŢELESUL OAMENILOR PE CARE-I ÎNTÎLNESC PRIN TRAMVAIE

cam aşa se întîmplă
cînd îţi cîntă greierii în tîmplă.
aţi mers vreodată pe timp de ploaie cu tramvaiul ?
aţi văzut vreodată un om mort de ceaţă
un om ucis de ploaie
un vierme mîncat de mătreaţă în gunoaie ?
e ploaie.
în zile cu ploaie şi vînt ştiu că oamenii trec pe stradă cu
pasul grav
în timp de ploaie şi vînt ştiu că sufletul mi-e totdeauna
bolnav.
un măr putred şi galben îmi creşte ca o bubă în piept.
nu ştiu, oameni, ce pierdere sufăr
ce gol nu ştiu
dar simt că pierd ceva
nu ştiu de ce plouă aşa de tare pe tinichelele mele din cap
stau închis în mine şi ştiu că am o mutră de ţap.
voi nu cunoaşteţi decît moartea mea şi naşterea mea
dar pe mine nu, fiindcă eu vă înjur acuma pe toţi în gînd
şi vă blestem părinţii, surorile voastre le necinstesc
şi vă ucid în gînd
rupînd bucată cu bucată din trup
şi niciodată nu veţi ştii că în capul meu e un creier de lup
eu aş putea acuma să vă ciopărţesc şi să vă jupoi de vii

dar nu vreau
fiindcă voi nu sînteţi decît nişte păpuşi
vă mişcaţi ca la cinematograf
vorbiţi metalic
durerile voastre nu mă dor
şi mă uit la voi ca la fumul din coş
totuşi în mine am un gol aşa de mare şi de greu
şi acest gol unii spun că se numeşte eu
ştiu că ceea ce spun e străin şi prost
dar mai străin e ceea ce se petrece în jur
afară plouă
şi oamenii vorbesc despre gară, predeal şi constanţa
oamenii însă nu ştiu ce spun
şi eu tac.
tac
dar cînd am să vorbesc veţi cădea dărîmaţi
profanatori de gări, de munţi şi de mare
voi nu ştiţi că gara e un loc de odihnă
la care mă duc să mă închin ca la biserică
şi munţii se roagă dar voi profanaţi rugăciunile lor
şi marea.
un cîine mi-a rupt beregata
stau cu gîtul rupt cu craniul astupat
dar nu-mi pasă.

★

s-a întins o tăcere mare şi grea ca un dulău
oamenii goi sînt în aşteptare să se omoare între ei
cînd vor sări să-şi rupă gîtul, noaptea va urla tare
şi de atîtea ori vor sări cîinii să-şi rupă gîtul, de cîte ori
le vor spune stăpînii
ce ştiu nişte cîini cu dinţii groşi, obraz turtit, picioare
buhăite ?

în noaptea asta tăcerea e grea
o prevestire rea
oamenii toţi se ascund în tăcere şi tac
cînd oamenii tac
în capetele lor transformate în maşini infernale
lucrează ceasornice aspre cu pas de bocancă sălbatecă
în noaptea asta mulţi îşi vor găsi moartea
peste tot însă se întinde tăcerea.
şi dincolo e linişte.

deodată scîrțit de oase
urletul cărnii desprinse din trup
glasul lupului urlînd la lună se adună cu toate împreună
multe ciocane se zdrobesc
în față apar un negru și un roșu îmbrățișați
prima culoare urlă
și cealaltă culoare urlă
și eu nu mai am altceva de spus decît că în noaptea asta
s-a văzut un rege nebun cu sabia scoasă
munți prefăcuți în dulăi
și un pom transformat în lup.
cînd n-a mai fost nimic noaptea ca prin minune s-a schimbat
într-un dric
a doua zi cînd a venit soarele nu mai putea intra
era ceață.

★

au țipat cei căzuți pe maidane :
pentru ce ne-ai ucis doamne
ce ți-am făcut noi ție
nu ți-am pus bine panglica la pălărie ?
oameni buni, oameni răi
oameni galbeni și slabi
oameni monștri, oameni bolnavi
oameni negri, galbeni și roșii.
în noaptea asta cînd toate plîng
oamenii slabi pe maidane se strîng,
aceștia sînt singurii care mai trebuie să trăiască,
femeile lor o știu
și copiii se nasc ca ciorile-n pom
un copil — un om
o altă frunză pentru tremurat în vînt
un alt îngrășămînt
alte oase și alt eu
alt pios, alt ateu
eul e gata din cîteva mișcări stupide
spune eule spune
eu vorbesc
eu mănînc
eu mă plac
eu eu

pînă cînd se închid două găuri în cap
şi e gata
pe urmă altcineva îi ia locul
unde eşti tu om puternic care ai descoperit focul
ia inima mea cu braţele
arunc-o jos să o mănînce raţele
sînt poet : iată sus cum fluieră luna
tăcerea îi oprită în cap
în gît
acum plec
mă scufund
mă înec
pe maidan a născut o fată un alt eu
alt maidan, altă fată, alt eu.

*

închin acest pahar acelui care mi-a zîmbit prima dată
mă închin acelor şoareci care umblă prin canale
mă închin guzganilor şi tuturor vagabonzilor
mă închin brunilor şi blonzilor
femeii care va rîde sincer şi curat îi voi da coşul pieptului meu
şi celor ce-mi vor arăta drumul cel bun le ofer un poem de paul păun
celor ce-n viaţă îmi vor şterge ochii le dau tot ce am
celor ce mă vor plînge le dau mîngîierile mele
celor ce mă vor plînge la mormînt le dau liniştea mea din pămînt
tuturor le închin paharul.
celor ce mă vor înţelege şi mă vor ierta să nu li se stingă jarul
celor ce vor bea cu mine din acest pahar le dau gura
celor ce-mi vor spune cuvinte grele le dau picioarele mele
celor ce vor suferi le dau braţele mele
celor ce vor cînta cu mine le dau în dar gîtul
celor ce mă vor face de bou la dau coarnele mele
celor ce mă vor face de porc le dau rîtul
iar celor ce-mi doresc moartea le las toate averile mele.

SAŞA PANĂ

S-a născut în 8 august 1902, la Bucureşti.

Bibliografie: *Diagrame*, Editura *unu*, 1930. *Echinox arbitrar*, Editura *unu*, 1931. *Viaţa romanţată a lui Dumnezeu*, Editura *unu*, 1932. *Cuvîntul talisman*, Editura *unu*, 1933. *Călătorie cu funicularul*, Editura *unu*, 1934. *Sadismul adevărului*, Editura *unu*, 1936. *Iarba fiarelor*, Editura *unu*, 1937. *Uladimir*, Editura *unu*, 1938. *Munţii noaptea neliniştea*. Editura *unu*, 1940. *Atentat la bunele tabieturi* (Colaje); frontispiciu poema *Lumină în relief*, Editura *unu*, 1942. *Plecări fără ancoră, 1946. Erată la „Introducere în modernism" de Dinu Stegărescu*, Editura Orizont, 1947.

Traduceri: *Oamenii şi animalele lor Animalele şi oamenii lor* de Paul Eluard, Editura *unu*, 1938. *Suprarealismul şi epoca de după război* de Tristan Tzara, Editura Orizont, 1947.

Întocmiri de ediţii: *Deschidere* de A. Zaremba, Editura *unu*, 1933. *Opera lui Urmuz*, Editura *unu*, 1930. *Primele poeme* ale lui Tristan Tzara urmate de *Insurecţia de la Zürich* de Saşa Pană, Editura *unu*, 1934.

Colaborări: *unu* (redactor şef), *XX-literatură contemporană*, *Meridian*.

CRISTAL

Trece fantoma principesei otrăvite cu oleandru
Principesa a murit de parfum
Principesa e ca un măr domnesc
Parfumul era un hamac pentru somnul ei

Priveşte ce uşoară e parcă n-ar fi moartă

Anii şi lunile încolţesc pentru alţii
Deşteptătorul cu clinchet de aur tace la ora 6

În cameră mai e un bust cu orbitele goale
Camera e absentă
Camera e o vitrină pentru excursioniști sentimentali

Inele se schimbă printre ferigele-nalte
Părul blond acompaniază umărul drept

— Călătoria se face cu busolă
Copii
Nord-sud disperare destin
Vă aștept la scara vieții
Cu telegarii în spume

AMPRENTĂ HIERATICĂ

Melodie ca un sol al talgerelor cu lumină
Și un diamant cizelat din tumultul fruntariilor
În sărbătoare Exil printre glicine după un coridor părăsit
Gîndul șipot șovăie printre bolovanii prăvăliți
Rămîne inima nălucă nedezlegată ca o taină
Un clopot cu limba un porumbel de cretă
Devastat de sunet și cu sunetul în fiecare fibră

Stema risipită ca un pumn de năluci vrăbiilor
Dincolo de gratii spre aventura algelor de cvarț

Întoarcere pe loc ca un burghiu
Aurora credincioasă lîngă coastele-unde poleite în culoarea pielii
Cu mîinile îți pipăi cuvintele cum nourii turlele fostelor biserici
E ora aripelor care urcă alături de fulger
E ora ta

31 decembrie 1 9 3 2

Saşa Pană

FIECARE ŞTIA CEVA, NUMAI FEMEIA VISURILOR MELE NU ŞTIA NIMIC ŞI ERA FERICITĂ.

(Colaj, 1935).

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

AEVEA

Fragilă ca un vers de păpădie
Taina ființei din cîntec materializat
E încuiată în piersică
Lacătul secret e jucărie numai pentru inițiat
Atunci degetele sucesc repede vocabulele

Te-am presimțit prestidigitatoarea imponderabilelor
sufletești
Pentru iubirea — asemeni unei clepsidre — fără de sfîrșit
Inel precis cristalizat din febre
Neostenite panere de lumină satură coapsele
Unde vin stafidele să-și potrivească gustul

Chemare durată în platină
Cu răbdare cum cresc stalactitele
Chemare răsplătită cu tălpi însîngerate
Nu mlădieri de serenade pustiind inima
Plimbări de ape limpezi pe amintirea unei seri
Cu lunara muselină oprită pe umeri
Cînd risipit în aer parfumul unei treceri
Urca polen fluid colb de irișii palizi

Cîndva mîinile se jucau cu mingi de ozon

Mîinile iederi cu abecedarul mut al iubirii
Unghiile zgîrie o filigrană pe vertebre
Iar în așternutul fără oase al voiei bune
O lacrimă paraïă

Caut încă serul deplinelor sugestii
Să-l infuzez cuvintelor cuiburi goale
Romanțelor cu petalele zmulse
Atunci poemul va fi AEVEA

EVENIMENTE FĂRĂ STELE

De-atunci am mai dăruit un şirag de picioare
În piept în cap în spate
Multor hipopotami cari înveliseră în foiţă de cositor
Inteligenţa corăslită
Vorbeau numai despre planete schopenhauer
Democraţie bănci literatură banchete
Un roi de albine a dat atacul cu baioneta
Şi pleoape s-au mimetizat în cartofi

Trăsura aşteaptă să te ducă la cea mai apropiată gară
Societatea bună sau flagelul oraşului
A rămas cu gingiile pe duşumea
Adevărul era ascuns
Ca partea folositoare a legumei în pământ
Adevărul şi-a făcut loc ca o coasă
A întîlnit un domn cu melon
Jumătate i-a căzut în faţă
Ca o plăcintă
A mai întîlnit o teorie mucegăită
A tăiat-o în două
Dar fiecare trăia în parte ca un vierme
Fără coadă fără cap

Am trecut pe acolo şi mi-am frecat puţin tălpile
Deasupra
Era foarte plăcut

Un centaur m-a felicitat
Luna era de culoarea portocalei
Intra şi ieşea prin ferestrele deschise

PARAGRAFE DIN ADOLESCENŢA POEMEI

Iubesc locul ocupat de umbra
Luminoasei tale treceri

*

Cred în conspirația surprizelor

*

Singurătatea s-a cuibărit în oglinzi
În sala pudrată de crepuscul
Adăpost purificat

*

Ecoul tăcerii e luna

*

Corăbierii deșteaptă fluviul
Un cîntec sparge cerul cu fantome

*

Goală și miez de lumină
Visezi în picioare ca o lalea

*

O pată de amărăciune pe suflet
Sonată necunoscută

*

Să pipăi inefabilul din fiecare cuvînt

*

S-a oprit la poartă o trăsură și în ea se urcă depărtarea

*

Bolnav de absența ta

*

Pentru discuțiile protocolare întrebuințez
scara de servici a sufletului

*

Ucenicie — Mucenicie

*

Rutină — Rugină

EPISOD

Ai trecut dimineaţa cînd florile îşi sorb roua din corolă
Şi după creastă soarele e sub pedala surdinei
Desculţă într-un halo de zvelteţă catifelată
Fragedă plutind parcă pe un abur
Ţi-ai şters o lacrimă ca un fulg de nea încălzit pe geană

Casa rămîne în urmă goală cutie de vioară
Pe potecă după deal lîngă şcoală
Unde fiecare toamnă adună recoltă nouă
Şi neastîmpărară

Fată ţesută din mătasă de păianjen
Caldă ca şi culoarea verii
Proaspătă ca mugurii
Cu zîmbetul din boboci
N-ai trecut prin faţa mea ca dinaintea unei oglinzi
Mîinile pipăie umbra foşnetului
Miracol de undă nevăzută
Cînd tăcerea culcă porumbei pe umărul melancoliei
Amintirea stăruie ca un fum de fîneaţă aprinsă
Şi pe inimă se adaugă o zbîrcitură

MĂRTURISIRI

Sîngele păstrează inerţia şovăielilor fiecărui moment
Sînt fulgere nevăzute care trosnesc în artere
Sînt tunete care se rostogolesc în cămările din frunza inimii
Sînt ştreangurile invizibile care gîtuie pe dinăuntru cuvintele
Sînt lacrimile uscate în cuptorul clocotind dintre tîmple
Sînt prăbuşiri cu picioarele înţepenite în vidul etern cît secunda coşmarului

Întinzi degetele în jurul tău ca pe niște antene
Le strîngi în pumni : dar lumea unde e ?

★

Cazma de silex trece prin măruntaie
Sfîrtecă rinichii și lasă sufletele oarbe
Fîntînile se întunecă din purpura
Sinucișilor în efluviile de scîntei A rămas doar
Visul flagelat
Domnița care e poema

Domnița e de jăratec : ia-o în brațe
Domnița e de fum : sărut-o
Domnița e sălbatecă : mîngîi-o
Domniță e de vis : păstrează-i imaginea
Domnița e virgină : fecundeaz-o

★

Citește spațiile albe dintre versuri
Dintre degete
Cuvintele scrise cu cerneală simpatică din havuzul diafan
ca un suspin
Spațiile albe în care vameșii nu vor ști silabisi
Frumusețea clandestină a tăcerii
Oglinzi vor zbura peste zăbrelele poemului chingile albe
Dantele invizibile
Fior cuvînt ca un tremur
Poem cuvînt ca o nesfîrșire de flacări

MOARTE NATURALĂ

Cine n-ar dori să moară
visînd că moare ?
Saşa Pană

Se încrucișează în trup două trenuri
Ultimul fulger al minții
Și replica vidului

Nici o clipă şi un univers mai puţin
Unde era ascuns plutonul de execuţie ?
Sîngele cade din artere în inimă
Cum în rădăcina termometrului alcoolul
(Sîngele sperietoare pentru copii cînd se zgîrie)
Acum inima e un burduf hidos
De cărămidă măcinată
Pe vestejite buze glasul jar stins
Şi-un pergament în locul plecatelor culori din obraji

Privirea a rămas în portretul din hol
Alături cu zîmbetul aevea
Însăilat din zbîrcituri
Fotoliul mai aşteaptă indiferent pe cine

Cîteva zile oglinzile vor purta pleoape rituale
Pantomimă în ciorapi
Eroii absenţi fără dorinţi
Unde e tăcere se trezesc amintiri
Se sparg ca baloane de săpun
Şi lasă pe zăbranic o lacrimă
Noaptea e fără sfîrşit

Pînă la miezul pămîntului
Sînt numai doi metri
Şi ceva jerbe

CULOAREA SPAŢIULUI

Orizontul risipeşte bogăţii în tăcere
Pare că drumurile trec prin neclintire de panoptic
Privirea se opreşte silit de coapsa azurescentă

Stors de sevă muntele e o mumie
Lacrimile dispar ca pe sobă fierbinte
Pentru tristeţa liniştii false

Numai ecoul ar ucide solitudinea
Dar amintiri acide sufocă gîtlejul
Şi ucis e glasul albit de hemoragie
Între coaste e o prăpastie
Profilul de ghiaţă al sufletului tremură
Neîntrerupt se rostogoleşte

Soarele şi-a încenuşat floretele
Vin frunzele-n torent ameţitor
Frunzele — inimi de ierbar
Seminţele nostalgiei

Printre pasările negre
Trec în plicuri presimţite mesaje
Şanţul despărţitor cît oceanul
E săpat în furtună
Şanţul e păiejeniş de lumină şi-ntuneric

PLANETA DE DOMNIŞOARĂ

...sînt născută în februarie
Mary-Ange

Să nu ei în deşert numele planetei. Destinul tău e scris aicea, e tatuat pe umerii tăi, e închis în lujerul trupului tău şi parafat cu sigiliul buricului ca o împunsătură de deget a providenţei.

De-acum nimic nu se poate opri. Într-o dimineaţă, vei merge pînă la izvorul din sîrmă şi beteală şi-l vei învia. Te vei apropia cu rochia cîmp negru de flori, vei propti mîinile de aerul mai proaspăt ca libelule şi de lumina ochilor se va molipsi vîntul, se vor molipsi margheritele şi în acea clipă se vor îmbogăţi atlasele.

Amintirea ta va trece prin tot locul, vor rămîne în urmă colivii goale iar singurele fotografii autentice vor fi ale fantomelor. Vei purta în sînge undeva un os dureros ca o lacrimă, ca un surîs în agonie.

Vei purta o constelație dintr-o astronomie liliputană pe gît, pe gîtul care se va prelungi ca o iederă spre sărut. Pielea ta va fi albă cum sînt amurgurile polare, părul tău va împrumuta culoarea, aroma stafidelor și parfumul.

Într-o zi, singură și paralelă cu tine, vei deschide ochii în oglinda gîndului. Cîte ore au trecut, cîte vor trece? Se întoarce prin canavaua mlădioasă a vinelor sîngele și inima îl așteaptă ca un arc de triumf. Apoi în spirale clipele se vor îneca în penumbră, se vor topi neliniști cu clinchete de os și pieptul ți se va apleca peste dantela tăcerii. Tăcerea distilează în alambicul marmurei.

Un zgomot pe scară te va deștepta. E fumul vagabond din ultimul naufragiu: culege-l ca pe un steag. Nu crede decît în respirația ta. Nu crede decît în visul caustic pentru aripi de flutur. Vei crește o filigrană pală în obraji, o otravă rătăcită în pulpe și în cuvinte lumina stranie a algelor incinerate la flacăra coralilor. Cineva îți va fuma degetele ca țigările, va sparge coaja alunelor din cochilia unghiilor de zmeură, va regreta fiecare cuvînt cum va muri de cîte ori vei închide gura: va fi parcă o durere vidă ca și la lunecarea unei stele în transparența nopții. Uneori glasul tău va fi din fragmente de petale; alteori tristețea din umbra turnurilor părăsite; vocea palidă va destrăma din catifea o armură. Și în scrumul cuvintelor amintirea se va păstra bijuterie, esență.

Odată vei porni mai departe. Pasul tău va plînge decorul cunoscut. O clipă vei fi mai albă decît lebedele din lună. Cu privirea înapoi vei prăvăli o copilărie de havuz reținut și lacrimile vor coborî în inimă uscate ca o havaiană. Dincolo de poartă, în draperia crepusculului, un glas va scrijila VINO.

★

Uneori va rîde pîntecul tău rotund, vor rîde din gura grotelor subțiorile deschise benevol, și genele — genele vor echilibra o balanță pe care se vor plimba sărutări ca pe o busolă a vieții sau vor prinde oculine în scobitura sfredelită sub lumina frunții.

Cîndva, absentă, te vei tolăni pe o blană inconsistentă ca valurile și porii tăi își vor aminti fiorii unei arii putre-

zite demult în grădina bătută de grindina anilor și unde numai nostalgia cu ochii de fosfor vede. Un ceas va dezghioca ora din prestidigitația nopții.
Vei închide ochii, vei adormi, vei dormi
somn cules cu linguriţa pleoapelor
somn — pentru vis cutie mută de rezonanță
somn — refugiu dincolo de cutremure într-un abis de nuferi negri
prin pîntecul tău corabie, măduva somnului va face jgheab
va deschide veranda neliniștii
va pune de strajă velința nemărginirii.

Cînd vei trece obscură treptele de marmură și întuneric, se vor resfira în evantaie ferigele din firide. Un iaz cu zvonuri printre răchiți va luneca albastru la picioarele tale. Atunci în locul luminii se va deschide o fereastră tăiată în silex ca pașii melcilor preistorici, o fereastră pentru zborul vîntului cu cicatrice din funigei. O mînă se va zvîrli spre tine ca un fulger, vei prinde portocala parfumului și cînd vei întoarce capul vei vedea doar o sabie decapitînd misterul lacrimilor purtate într-o amforă ca doi ochi și o ninsoare ca un foșnet, ultima, o va mistui. În urmă vor rămîne munții sau poate o caravană din fălcile mamuților.

În perna albă capul tău va înscrie un cuib. Un cuib plin de surîsul ultimului vis, ultimului profil. Un almanah trupul păstaie diafană în plapuma cu scorburi de balcon sideral.

Și din cristal se va evapora respirația și va inunda și va fermeca aerul odăii cu liane nevăzute. Și odaia se va desface din realitate și va pluti cu tine ca o funingine pînă departe spre sărbătoarea savanelor anonime și nesfîrșite unde vegetalele țîșnesc spontan cum sfîrcurile tale sărutate (trupul tău va fi pentru sărutări casă de economie și cuier) și capul întinde cu spatele un arc și gleznele macină din pietricele așteptarea. Te vei mărita în luna de miere. Jocul de noroc îți este favorabil o singură dată în viață.

Voiajul aerian cu totul interzis. Planeta păzitoare : Jupiter. Orele accidentare sînt 9 a.m. și 4 p.m. Cifra ta favorabilă este 4 iar culoarea albastru. Metalul protector este platina ; iar piatra, safirul. Să porți mărgele.

Saşa Pană

CE FRUMOASĂ E VIAŢA DE FAMILIE! PĂCAT CĂ TIMPUL ZBOARĂ ŞI COPIII CRESC PREA REPEDE

(Colaj, 1935).

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Întoarcere pe drumul neumblat de polenul privirii. Un fior palid urzică neliniștea prinsă ca țelegarii cu zăbale. În întuneric, ghemuite, adevărurile gem și mucegaiul obloanelor negre închide bucuria halucinațiilor. E o pasăre cu aripile tăiate și la fiecare încercare de zbor cade recade și zbaterile sfîrșesc într-o alunecare de sidefuri. O cartă postală cu hieroglife nelămurite, un scrîșnet oprit în gîtlejul tainelor scîncet, mătasă foșnind în turbinele pline de necunoscut, ciutura întrebărilor cufundată printre meterezele circomvoluțiilor.

Acolo adevărurile plutesc limpezi, dar ochii se feresc cum de lumină liliecii și dintre cutele cenușii numai șipotul filiform al unei realități cenzurate se strecoară în lumina cuvîntului rostit. Adevărul învăluit în velințe ca șoldurile calde, șoldurile pure ale femeii de fiecare zi, pe care le săruți. Șoldurile pe care le-ai vrea să-și plimbe goale frăgezimea de ghiocei, pentru mîngîierea fiecărei clipe, carbonizînd privirile.

★

Dorințele zămislite nu vor mai hiberna în cămările tapisate cu surogat și manivela verbului nefalsificat va izbi în plin buzele de cîrpă ale convenționalului. Se ridică storurile și de pe cugetul devenit fotoliu tabù, cămașa prăfuită va fi ridicată. Soarele va împunge genunchii ridicați din noroi, va împrospăta cu lavă cugetul adormit lîngă opaiț. Ca talașul, ficțiunile unui abecedar de morală adhoc — pentru încîntarea burtăverzilor — vor cădea acolo unde toxicul adevărului își va răsturna fiolele. Pupilele se vor face întîi mici și vor durea cucuiele crescute pe locurile virane de turmentări. Zmuls cu amîndouă brațele din echilibrul confortabilului „atît de dulce", de lîngă țărușii crezuți de granit, omul sau boul nostru cu sîngele decolorat, va încerca să scuipe ceea ce nu va vroi să asimileze. Poate că va căuta o rază de sprijin dar raza i se va refuza ca o fata morgana.

În labirintul sufletului, tainele sînt mingi de ecrazită de explozia cărora insului îi e frică să apropie capsa gîndului.

E un perpetuu vîrtej în acele culise de unde pornesc impulsiile în vîrteje, ametistul superstiţiilor, culisele unde se dezvoltă plăcile de azur ale inspiraţiei de unde porneşte praştia poemelor, se aprind izvoarele nesecatelor mituri şi deliruri. Buclate, înfiorările trec ca un disc aruncat fără ştiinţă încotro. Un steag e steagul eliberării — şi fîlfîie. Iar sufletul respiră liber în trupul crainic nefalsificat. Scrisorile te găsesc fără adresă şi paharul refugiului meschin îl zvîrli la imondice. Azi gura e mai puţin coclită şi îndrăznelile te poartă pe şoseaua revelaţiei.

Gîndurile de fiecare clipă trec proaspete, biciuite la tălpi — tălpi, petale de bujori — trec pîlnia frazelor.

Fiecare rit are o legendă. O legendă scrisă în tăciunele istoriei acelui popor şi dincolo de legendă, în linii clorotice pînă la amnezie. Şi există o amnezie a popoarelor cum există una a primei copilării şi cum din zborul condorilor nu rămîne pe cer decît amintirea unor sîrme virtuale sau nimic. Dar miturile uitate în sipet le trece sufletul din generaţie în generaţie într-o cursă a torţelor pînă ieri absconsă. Un basm în mirajul căruia adorm copiii, un mit pentru legănatul adulţilor, o sperietoare în lanul vieţii sufleteşti. Şi vijelia care a dezvelit acoperişul, a lăsat libere ochiului mişcările ipocrite dintre ziduri şi sexul frumos şi fără frunza imorală de viţă. Din fiecare ungher al sufletului pornesc sutaşii dorinţelor refulate şi sub coloanele lor de samsoni descătuşaţi pămîntul pendulează rezistenţă zadarnică. Sigiliile care ferecau sufletul sînt zmulse. Visul şi viaţa de fiecare zi merg de mînă şi explicaţiile frauduloase din cărţile de morală bleagă şi poveşti au rămas destrămate fără recurs. Un stilet al unei certitudini alte e adînc înfipt între vertebre. Cineva coboară cu salopeta şi lampa minierului în noi.

★

Visul e un spasm care te întregeşte, care te verifică. Sprijină capul pe această pajişte stelară care poate fi şi pernă! Priveşte cum fără ţintă noi alei se deschid. Buimac sari din balustradă în cutele inepuizabile ale acestui atlas inedit şi magic. Continente pînă aseară intangibile, se descoperă singure şi fără raţiune. Un falus e o lumînare iar sexul

iubitei e mirişte peste care te trînteşti să-ţi scarpini — ca un animal — pîntecele. În loc s-o îmbrăţişezi, o urmăreşti în goană, gîfîi şi urci serpentina unei scări fără început şi la pocnetul revolverului te trezeşti din bizareria filmului pentru a continua ziua care te aşteaptă desculţă la fereastră odată cu zorile. În vis ard flacăra poemului şi flacăra adevărului contopite într-un film cu cheie.

Infirmier al sufletului, Freud a sfîrtecat precum un obuz subconştientul nostru, a violat expoziţia poliformă ascunsă în celule necercetate, a topit la incandescenţă cangrene mascate de pansamentul strălucirilor artificiale pentru a deschide cramele camuflate după temporali şi începe din corn orchestraţii nebănuite — nebănuite din laşitate convenabilă.

Există păduri virgine cu stele la căpătîi şi fiecare stea un demon sau un soare.

Cînd psihanaliza a deschis uşa, răspunsul a fost un chenar de ironie, un zîmbet de superbie : atùul savanţilor : voinţa. Dar invincibila platoşă de rezistenţă, de astă dată a cedat. Arcurile încrederii au scăzut pînă la anihilare şi landoul hodorogit a rămas pată în noroiul bulevardului. Zîmbetul a devenit grimasa savantului cu lavaliera mimetizată în şreang în trecerea cu surprize în codru. Noua învăţătură a opus adevărul *altei* voinţe. Voinţa pe care o *executăm :* voinţa teatru la care omul e doar spectator ; voinţa rezultantă a unui scurt circuit de *dorinţe.* Atît.

Dicţionare noi au arătat cum ura mărturisită e iubire refulată, iar incizia măiastră a chirurgului X sau Toma Ionescu ar fi fost lovitura de bardă a banditului X sau a aceluiaşi Toma Ionescu fără studii universitare şi deci fără cataplazma moralei societăţii, a eului social. O cutie a Pandorei din două euri. Un rîs viciat ; unul sănătos. O frică autentică ; alta simulată inconştient. Două stînci deopotrivă de înalte : una luminată (lumină transmisă), alta în razele de întuneric ultraviolete. SE CADE — NU SE CADE.

Aer proaspăt să inunde piaţa carantinei, profunzimile acoperite de avalanşa mutismului. Cu brutalitate, sincerul să dărîme barierele convenienţelor şi prin trapa făcută în suflet să urce agresive instinctele comprimate.

Psihanaliză, raze X ale sufletului. O sondă înşurubată în subconştient — acest generator al sufletului, o sondă pentru extragerea abecedarului de simboluri, o sondă pînă

la zăcămintele ancestrale ale fiecărui gest, ale fiecărui cuvînt.

Şi la masa de joc a hazardului nu va rămîne nici o fişă, nimic fiind datorat întîmplării.

O grădină în panică aşteaptă. Pecinginea permisului va fi nimicită. Un hohot peste altarele aplecate pînă la pămînt, reverenţios. Fum acru din jertfele împinse peste barieră, cu un deget, pe rug.

Şi la balul reculegerilor, peste brazda fariseismului încenuşat, sufletul se desface întreg ca un evantai din toate încheieturile, ca o cale lactee fără aritmogrife. Se va bate din contrazicerile cu morala o medalie comemorativă şi la muzeul de fosile, ca un număr de garderobă pierdut benevol, un frîu mai mult.

Iar dorinţele, dorinţele se vor întîlni în libertate ca jaguarii în pampasul Americii de Sud.

BCU „M. EMINESCU" IAȘI

MIRON RADU PARASCHIVESCU

Născut în 2 octombrie 1911, la Zimnicea.
Bibliografie: *Primele poeme*, 1932 (manuscris în arhiva Editurii *unu*).
Colaborări: *unu*, *Meridian*.
Pseudonime: Miron Radu.
16 desene și picturi suprarealiste (Sala Hasefer, 5—25 noiembrie 1933).

MY

Dar mai lucid în cîntec, mai elevată-n oră,
enigma prin femelă e prelungită în vid
ca pasările albe redeșteptate-n floră
din lacrima închisă în zborul suicid.
Crepuscular, ogivul în viziune amplă,
te-apropie corolă de irizarea pală
și țipătul te suie prin așteptarea suplă,
lumina zgîriată în tinda vesperală.

REVENIRI

I

Dimineţile au răsărit pe deget ca un cîntec :
albastru, o alungare ovală și tristă
cu buza lipită pe cupa din pîntec,
cu soarele închis în clorofilă și sînge
mai cald ca un țipăt al intuiției,

ca o corolă a visului în lumină,
pe fruntea mai înaltă, mai senină,
mai limpede în zborul hieratic spre iluminate lumi,
printr-o coloană cu şerpii afară
şi florile ascunse-n sămînţă ca o gheară ;
priveşte inima mea prin radioscopie
şi strigătul închis în stiletul de sub pleoapă
prin glezna plantelor albe,
prin sunetul translucid al ploii,
prin fluidul coapselor materne.

II

În jocul inimii lumina izbucneşte cascadă
Peste flacările albe ale visului
Poate peste flacările albe ale morţii
În jocul inimii lumina ca un sunet
Ca o chemare ca un ecou aproape
Şi fiecare cap e-ncins de-o aureolă
Cînd fîşiile zilei rup doliul mortuar al nopţii
Adăpostind inimile-pasări pe crengile visului
Cînd în fiecare om e un înger.

Prin braţele mele prin creierul meu
Joacă în frîne armăsarul vieţii
Degetele aşezate pe stele cu fruntea
Lespedea ridicată de pe inimă ca de pe un mormînt
Şi ciocîrlii se înalţă toate chemările

Vreau să-ţi arăt oamenii care zac
Vreau să-ţi arăt oamenii care dorm
Oamenii care acum rabdă de foame
Oamenii care mor şi se nasc fraţii tăi
Să fie un recviem şi-un angelus pe uliţe
Dar cuvintele închid în ele forma nespusă
Şi cuvîntul aleargă ca un Ion-Fără-Ţară

Comorile sînt pe inimă ca nisipul pe fundul mărilor
Ca algele şi coralii
Iată drumul povîrnit sub greutatea paşilor
Paşii vor fi aripi

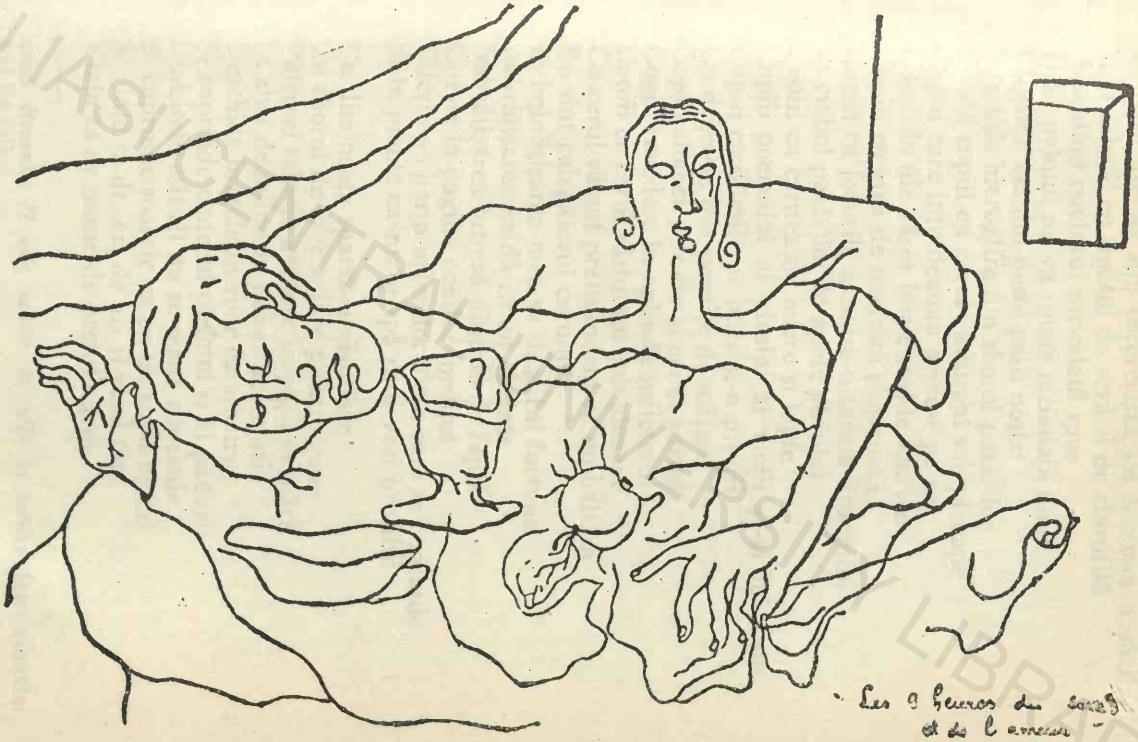

M. R. Paraschivescu

ORELE 9 SEARA, ORELE IUBIRII (1933)

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Drumul ascuns sub încercuirea de lacrimă a zării
Iată arborii cu țipătul de sevă și de clorofilă
Așteptînd cuvîntul niciodată spus
Dar cuvîntul nu va spune niciodată nimic
Clopotul cerului peste pașii noștri
Spart de hieroglife din zborul pasărilor
O iată copiii cu cerul răsturnat sub pleoape
Copiii care întotdeauna privesc pe cer
Copiii în ale căror bucle surîde soarele
Copiii cu guri de mușcată și garoafă
Copiii cu jocurile ascunse-n țărîna drumului
În cuibul pasărilor în apele pîrîului
Copiii cu carnea de miere și lapte
Copiii poemului ai visului ai vieții și-ai lui Iisus
Copiii cu inimile pe buze și-n priviri
Cu degetele din perniță de mătase
Copiii zîmbet și soare și cer și povești
Copiii revedere în oglinda sufletului
Copiii cu cerul răsturnat sub pleoape
Cu cerul vărsat pretutindeni ca un balsam
Eu sînt culegătorul cerului
În îmbrățișarea mea se va stîrni furtuna
Îmbrățișarea caldă ca un gheizer
Îmbrățișarea întinsă dincolo de faptă
Citește în pagina ochilor ineditul
Citește pe harta arterelor viața care te cuprinde
Și în plante ca-ntr-o apă să-ți vezi profilul

Cu dimineața spartă-n răsuflare
Cu zborul de raze solare printre gene
Pătrund tainele ascunse în pașii evocării
În ziua de mîine în pumni în culori
Deschide brațele în zbor de albatros
Și cuprinde cîntecul pîrîului și al pădurii
Cuprinde atît cît nu se poate cuprinde
Și cuprinde soarele ca pe un copil blond
Și viața ta de ieri de azi și visul tău
Viața ta de mîine de pretutindeni

Poemul *Reveniri II* este inedit. Se află în arhiva întocmitorului Antologiei de față.

lama cîntecului acesta acompania pavana
albă marmura în fecioara ovală
cald alungarea spațiului egală
amprenta unei lacrimi pe afară
pasărea prelungită atenua în formă
ca drama într-o spadă pauza
fals coapsa e în lună coapsa unui cal
narcisiac pe boltă strangularea
povestea e ascunsă în ultima lumină
ca nimfa alungată pe salcia de jad
orele nopții acesteia metaniile cad
curva amanta cu poemul în palmă
cîntecul acesta acompania pavana

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

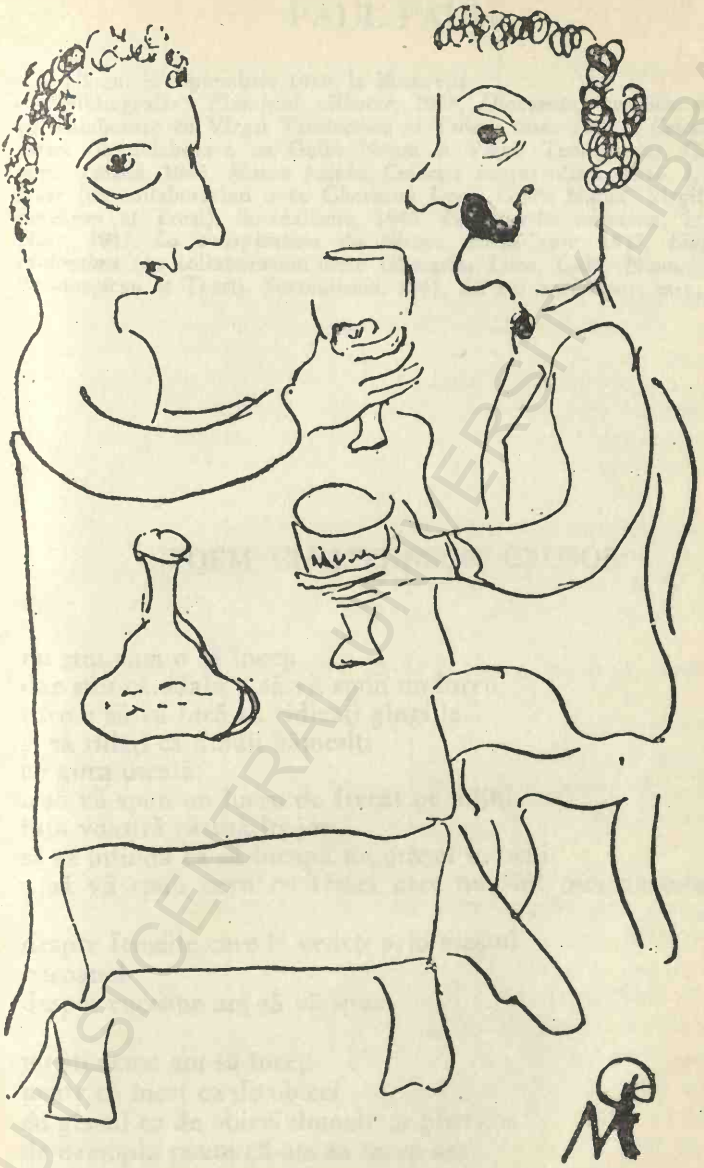

Milița Pătrașcu

La „PĂRIUL RECE“ PUTEAI SĂ VEZI OAMENI PE DEPLIN FERICIȚI (1931)

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

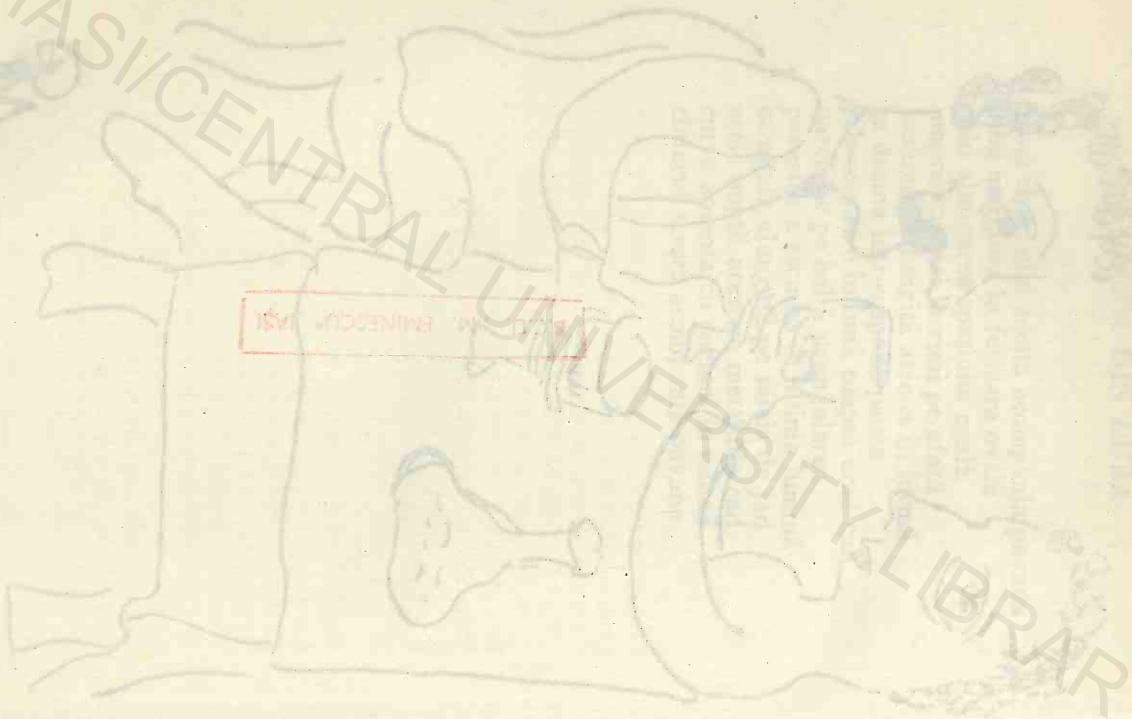

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PAUL PĂUN

Născut în septembrie 1916, la București.

Bibliografie: *Plămînul sălbatec*, 1933. *Diamantul conduce mîinile* (în colaborare cu Virgil Teodorescu și Trost), mss., (1940). *Critica mizeriei* (în colaborare cu Gellu Naum și Virgil Teodorescu). Colecția suprarealistă, 1945. *Marea palidă*, Colecția suprarealistă, 1945. *L'Infra-Noir* (en collaboration avec Gherasim Luca, Gellu Naum, Virgil Teodorescou et Trost), Surréalisme, 1946. *Les Esprits animaux*, L'Infra-Noir, 1947. *La conspiration du silence*, Infra-Noir, 1947. *Eloge de Malombra* (en collaboration avec Gherasim Luca, Gellu Naum, Virgil Teodorescou et Trost), Surréalisme, 1947. *La vie extérieure*, mss., 1948.

POEM CU ROBINSON CRUSOE

nu știu cum o să încep
dar știu că odată o să vă spun un lucru
care o să vă facă să ridicați gingiile
și să rîdeți ca dulăii hămesiți
cu gura uscată.
o să vă spun un lucru de frecat pe mîini
fața voastră căzută în jos
să se întindă ca să încapă tot orașul în ochi
o să vă spun ceva cu femei care nu sînt nici neveste nici curve
despre femeile care le vedeți prin mașini
cucoanele
despre cucoane am să vă spun.

nu știu cum am să încep
poate că încet ca de obicei
cu glasul ca de obicei domolit și plicticos
de exemplu poate că am să încep așa

că îmi aduc aminte de un băiat care descărca lemne dintr-o căruță
eu mergeam pe stradă cu costumul meu de robinson crusoe
și cum descărca lemne
am văzut prin pantalonii lui descusuți
o piele atîrnată roșie și umedă în pantaloni
care se lovea de pulpele lui prăfuite
cînd arunca lemne peste căruță.

nu mi-a fost milă.
dar mi-aduc aminte și de șase haimanale
nu mai știu alt corp decît cu coaste și păr
și cu jeg
ei nu se dezbrăcau niciodată
dar de frig
cînd dormeau împreună într-un loc care nu pot să vi-l spun
numai de frig

cîte unul își petrecea toată mîna
în căldura de sub hainele celuilalt
pălăriile le erau înfundate peste ochi
și nici nu se vedea dacă le e rușine

și a doua zi mîinile miroseau ca butoaiele de brînză.

pentru ăștia toți
și pentru alții la fel de bătuți
la fel de hămesiți și de frînți
pentru voi toți
risipiți
pe care vă întîlnesc pe unele străzi de la piață
cînd merg în costumul meu de robinson crusoe
o să dezbrac femeile cucoane
după ce am să le scot din mașini cu două degete
o să le dezbrac și o să le arunc chiloții în dîmbovița
ca să vedeți și voi, să vedem și noi
carnea puțin pudrată de pe corpul lor nemuncit
ce întinsă le e pielea pe pulpele lor frumos răsucite
ce albi le sînt dinții
ce udă le e limba cînd se zbate între mustăți ca un pește

ce cald e sub braţele şi sub picioarele lor
şi dacă vreţi
să vă închideţi fălcile sub braţele şi sub picioarele lor
o să puteţi
lor o să le placă
şi o să puteţi, pe lîngă buzele lor
să vă plimbaţi mustăţile voastre cu miros de tutun şi de
ploaie
să le molfăiţi toate încheieturile
să le urzicaţi cu obrajii şi cu părul
n-au să ţipe oiţele
şi cînd au să plece acasă pe jos fără chiloţi
şi noi o să rămînem cu faţa pe trotuar
o să ne gîndim mai potoliţi la ziua de mîine
noi care ne împiedicăm de hainele şi pielea noastră atîrnate
pe umeri
care ne stam singuri în piept
ca bolovanii de gîtul înecaţilor
grei
noi, care ne tragem singuri la fund
aşa am să vă vorbesc
şi voi poate că o să tăceţi cu gîturile înodate.

poate că are să fie apă, lîngă noi.

PLĂMÎNUL SĂLBATEC

fragment

În seara aceea soarele plecase trist
ca un călător care nu se desparte de nimeni
şi în umbra întoarsă a pămîntului
cerul în zdrenţe
atîrna, greu
de presimţiri şi superstiţii.
O noapte lungă se pregătea
cu o febrilitate suspectă

oamenii oraşului
roţile lui
circuitele lui electrice
vertiginoase
lunecau pe o ploaie de stele.
Oraşul era o armată în retragere
şi o armată în fulgerătoare ofensivă
întîlnite din întîmplare.
(O, legile tuturor întîmplărilor
cînd le vom şti
vom înţelege ce se pregătea în seara aceea
şi ce a făcut ca în inima mea
o noapte să rămînă pînă azi,
pînă în toată viaţa, o sirenă stridentă.)
O sirenă stridentă
o sirenă
de care atîrna un copil,
de care atîrna o izbîndă,
ca un crivăţ sonor scutura tot oraşul,
ca un hohot enorm de plîns,
ca o
explozie prelungă a deznădejdii.
Şi oamenii atunci
cele două armate ale întîmplării
erau acrobaţi
nebuni, gesticulînd pe sîrmă,
şi eleştaiele plînsului la o sută de grade,
şi pînzele umflate ale viselor în aer,
şi îngeri luaţi de vînt ca nişte fulgi
din perna sfîşiată a paradisului
şi urletele tuturor
îngropate cu lespezi.
Zbura peste oraş
un avion de alarmă
o şuierătură de bici nesfîrşită,
un strigăt cu mîinile-n cer,
un cîine cu botul în stele.
Sirena
de care atîrna un copil năduşit,
de care atîrna o izbîndă incertă.
Ca o reţea telefonică albă

Y. Perahim

URMUZ (1930)

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

nervii mei s-au întins în oraș,
în gît s-a urcat o mînă închisă, în ochii bîntuiți de furtuni
apele mari
s-au limpezit atunci pentru mine.

Urca din pămînt un abur fierbinte
ca din trupul vitelor năduşite de muncă
şi după aburii roşii
şi după pînzele fierbinți ce fluturau
şi după steagul de sălbatecă nădejde
ştiam
că am găsit în sfîrşit
locul, locul acela
de unde suferința se ridică din oameni
în flăcări.

Acolo
unde suferința se ridică din oameni în flăcări
ca pămîntul aprins prin gura arsă a vulcanilor
acolo unde cuvintele au greutatea de fier a istoriei
viața mea s-a găsit
s-a legat de ea însăşi cu dragostea grăbită a disperării
şi cu bucuria inedită
de a fi ea însăşi şi a tuturor
s-a topit şi s-a întins peste lume.

Acum brațele mele sînt arbori înalți
întinşi peste țări, răvăşiți de furtună,
acum părul meu goneşte în fluviile cerului.
acum inima mea e obrazul suferinței
purtat peste oraşe peste mări,
peste adîncimile munților,
acum degetele mele sînt uliţe
străbătute de sîngele din zori al demonstrațiilor
acum, ochii mei
sînt oțelul albastru al revoltei.
Acum rădăcinele mele-s adînci
pînă în inima pămîntului
şi chemările mele
cîntă ca pasărea
şuieră ca şerpii

urlă ca prăpăstiile din oameni
peste țări
și peste continentele putrede de aur,
solidaritatea mondială a suferinței.

Cu un plămîn mai sălbatec mă-ntorc,
plin de vîntul alb al nebuniei,
plin de lamele de săbii ale munților
plin de răsuflarea miilor de oameni
plin de pumni,
plin de furtună.

Întunecat
plămîn al răzvrătirii !

Între oamenii cu brațele întinse
flămînde de puterile naturii
între oamenii ascultînd de un singur destin,
de un singur jurămînt interior, darnic și simplu,
dogoarea lui e
o răsuflare de dincolo de moarte,
o răsuflare dureroasă a nesfîrșirii.

E viața mea risipită în toți
cu lumina ei adîncă și neagră
și pentru grava aventură care începe acum,
peste cerul rotund, infinitul
a întins o superbă algebră stelară.

MAREA PALIDĂ

fragment

Port între buze viața unui ou
și între pleoapele încă închise algele plînsului,
numai pustiul cunoaște această teribilă ploaie
trecînd odată cu păsările prin oasele feței,
numai pustiul cunoaște această zăpadă amară

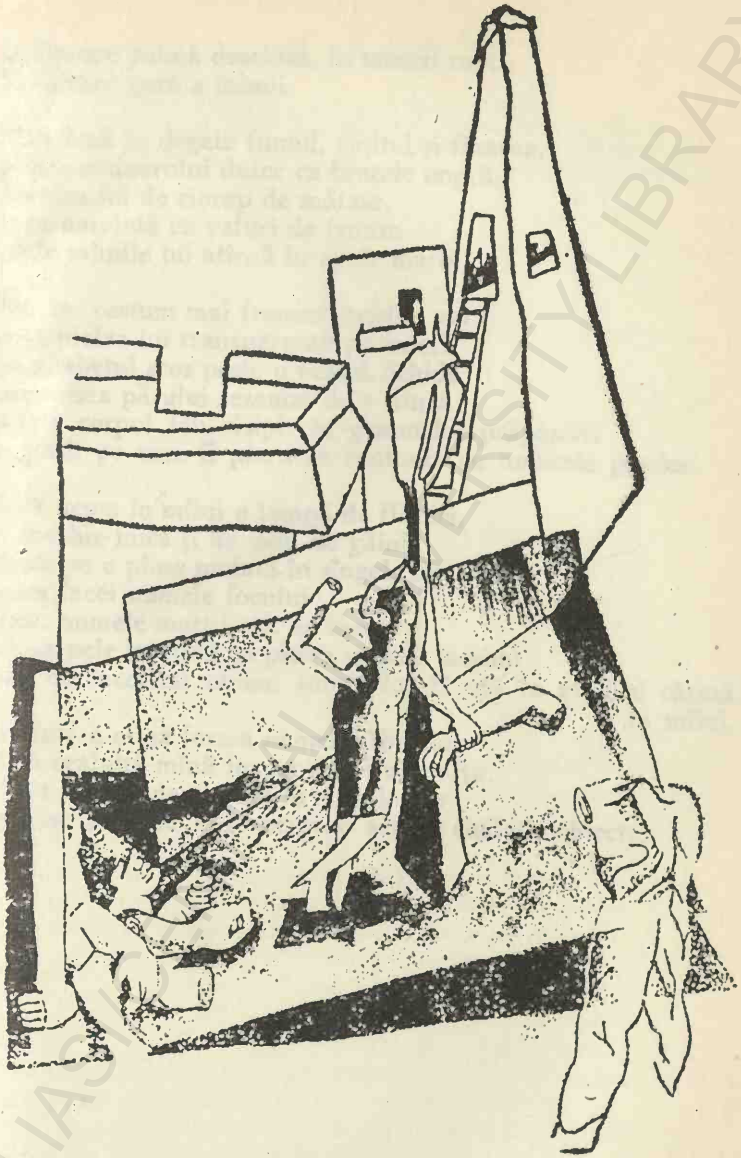

Y. Perahim

DESEN (1932)

BCU IAȘI UNIVERSITY LIBRARY

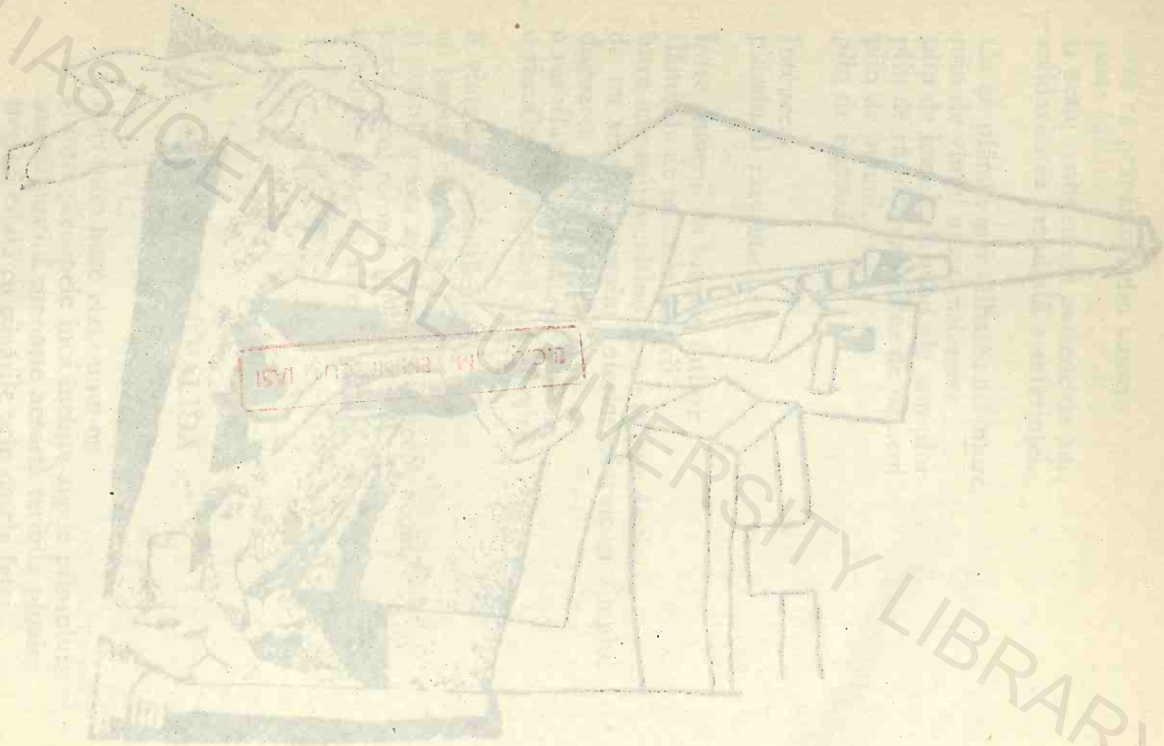

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

în fiecare palmă deschisă, în umerii rupți,
în fiecare gură a inimii.

Port încă în degete fumul, cuțitul și floarea,
pielea cadavrului dulce ca brațele nopții,
fruntea lui de ciorap de mătase,
baia umplută cu valuri de frunze
unde mîinile lui atîrnă în apele mării.

Nu am costum mai frumos, nopțile vara,
port pielea lui transparentă pe umeri,
cu zîmbetul scos peste o mască lichidă
asemenea părului rezemat de o stîncă
plimb corpul tău risipit în genunchii prăpastiei
și pașii pe care îi pierd se continuă cu umbrele pașilor.

Port acum în mîini o lampă de flăcări,
o corabie mică și un ochi de găină
urcat pe o pîine muiată în sîngele tău
spun încet numele focului
spun numele morții atît de încet
cît șarpele lacrimii pe pielea udă de lacrimi
atît de încet cît numai forma lor făcută în gură și căzută în mîini,
țin într-o mînă forma numelui focului
și în cealaltă mînă forma numelui morții,
urcat pe o pîine muiată în sîngele tău
privesc cum se ard reciproc aceste ciudate obiecte.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TANA QVIL

S-a născut în 24 noiembrie 1894, la București.
Bibliografie : *Nocturne*, E.P.L., 1968.
Colaborări : *Contimporanul, Clopotul.*

VERSETE PENTRU IUBIRE

Ochii tăi sînt trişti ca apele din care
n-au băut căprioarele,
buzele tale sînt uscate, ca mugurii neîncălziţi
de soare,
obrazul tău e palid ca pămîntul în care
n-a plouat.
Eu voi sorbi apele din ochii tăi trişti,
voi topi sufletul meu peste gura ta,
voi îmbelşuga cu viaţa mea
cîmpia trupului tău...
— Mă vei iubi tu oare ?

Vrei să mergem împreună astăseară
cu stelele călăuze ?
Albastră şi adîncă în creştetul cerului va fi
steaua ta — mintea ta ;
roşie şi curată ca un foc va fi
steaua mea — inima mea.
Şi luminile lor vor străbate împreună
nopţile.

Mi-e frică :
în noaptea neagră au scăpărat stelele
ca pietre pe stîncile din cer

și-acuma una cîte una
pier...
În stelele ce cad este o prevestire rea,
mi-e frică pentru steaua ta
și pentru steaua mea,
și pentru luminița
aprinsă în suflet ca într-un miez de vară.
Mi-e frică astăzi pentru întîia oară...
Vîntul își înoadă cozile-rogojini,
sub pașii noștri pentru rugăciunea de seară
și-n catacombele sufletelor vor muri creștini
iară și iară...

PATIMI

Cînd vine noaptea
copiii din cer
sparg jucării de aur
și le rostogolesc pe bolțile cerului.
Adorm apoi
cu pletele lumină peste risipa cea de aur
și nimeni nu știe ce visează atunci
copiii...
Copiii pămîntului
cînd vine noaptea,
goi și flămînzi
cu pumnii mici încleștați
pe beznele dureroase ale ochilor
adorm și ei visînd,
și toată lumea știe ce visează atunci
copiii...
Căci clopotele nopții trec încet pe sus
aproape... aproape... tot mai aproape,
așa precum treceau odinioară
pe ape
pașii lui Isus.

Gîndurile vechi le lasă
Lasă-le
Să doarmă sub acoperiș de praf...
Nimeni nu va înțelege decît noi
Că praful nu le-apasă
Ci e ca haina de zăpadă
Care păzește căldura
Și o adună tot mai mult pe inima pămîntului
Sau ca pînza moale și subțire de mătasă
Care acoperă icoanele vechi
Sfințindu-le și mai puternic
— învechirea.

ARȘIȚĂ

Mi-ai spus :
chipul tău e un lemn sfînt, dă-mi-l să-mi sap în
el icoana mea
sufletul tău e un pămînt roditor, dă-mi-l să-mi trag
în el brazda mea
cugetul tău e curat ca stelele, dă-mi-l să-mi fac din
el bolta mea
cărările mele te vor umbri și cîntecele mele îți
vor lumina cu păsările dimineții și cu sărutarea mea.
Și ți le-am dat.
În jurul tău s-a făcut atîta soare
și atît te-ai desfătat
încît cărările ți le-ai pierdut
și umbră n-a mai fost pe ele, nici gînd pentru
adăpost — singure cîntecele tale
rătăcitoare păsări în noapte
vin și mi se așează pe umeri și pe ochi
și-mi povestesc
despre icoana ta arsă în pămînt
despre brazda din care rodul l-ai împrăștiat
și despre bolta ta de stele care s-a surpat.

Dida Solomon-Callimachi LINOGRAVURĂ (1925)

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

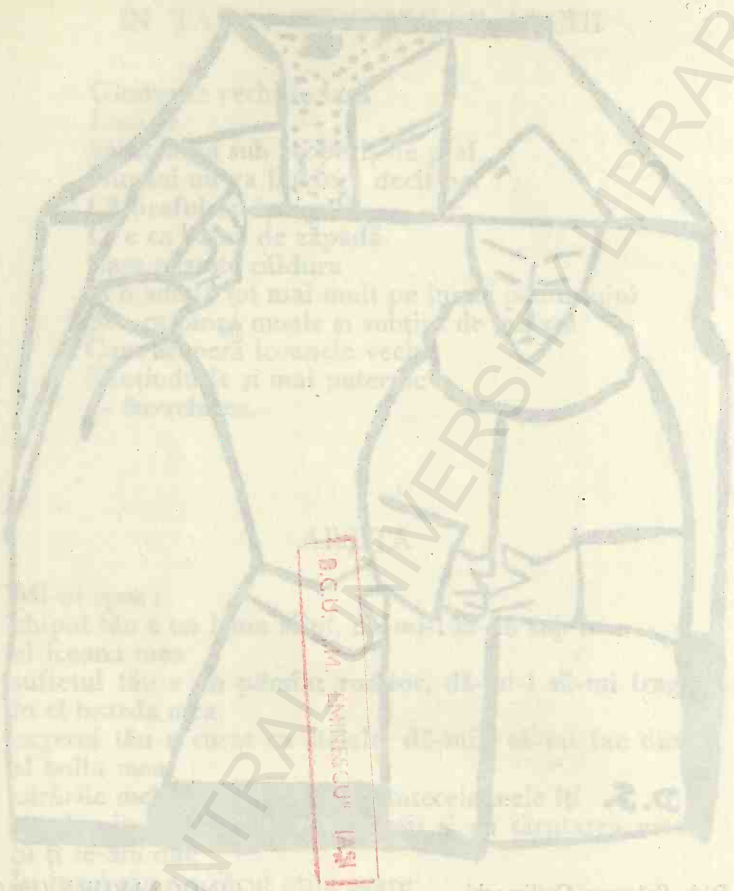

B.C.U. "M. EMINESCU" IAŞI

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MOARTA

Fata pădurarului a murit astănoapte
Şi toată noaptea lupii au urlat
Şi-au dat de ştire cîinilor din sat
Şi vîntului
Care-a venit să se bocească
Cu haina de zdrenţe în colţul umerilor
Şi-n cap toată cenuşa din vetrele oamenilor.
Fata pădurarului a murit
Şi pînă la ziuă,
Stelele
Au aninat beteală în crăcile pomilor
Pînă la ziuă cînd au venit
Fetele
Fetele pădurii — ciutele,
Cu botul de apă şi ochii umbriţi
Şi cerbii
Cu ierburi în coarne, cerniţi.
Şi cu ei, au mai dus-o la groapă
Doar cărările pe unde a umblat
Astă-vară cu un băiat din sat.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MIHAIL SABINI

S-a născut în 30 mai 1908, la Valea Stanciului (Dolj).
Bibliografie: *Lacrimi incandescente*, Editura Vraja, 1934.
Colaborări: *Vraja, unu.*

STAMIL ÎN PUSTIU

Stamil a intrat într-un ospiciu din crepusculul poeziei. La fiecare dorință, zorile de sticlă îi dăruiesc cîte o eșarfă ruptă din curcubeul aurorii încrustate cu rouă. Se simte providențial și elixirul creației îi circulă prin imaginație ca un torent sexual, debordînd mintea, inundînd meterezele unui ev ruginit.

Ca un melc, ca o năpîrcă din junglă aluneca pe suprafața orizontului nesfîrșit, desfășurîndu-i-se înainte panorama sublimei gîndiri. E cutremurat de aroma ce iese cu presiune din zăcămîntul singurătății, al pustiului de aer. Nu vede crenelurile negre ale pămîntului tixit de sperjuri: sub fiecare pleoapă o fată îl scormonește, frunze slăvesc lividitatea, îi încoronează tîmplele o nimicesc. De sus, cu fiecare firimitură de cer, cade altă carte de nostalgie pe masa lui și a ei. Și rîd, amîndoi, vulgar ca la o revistă.

A deschis ferestrele și ușile de grezie ale castelului feudal: un copac își mîngîie rădăcinile, pădurea se ascunde în cavou. Un sunet ar vrea să distrugă spațiul, să creeze un idol; un sex să violeze abisul și să scoată viață proaspătă. Marea își blestemă malurile și valurile de spectru o compătimesc. Un vis refulat din metafizicul celulei își precipită polenul pe o petală din magica lui grădină. Somnul, din cristale de negură, narcotizează pînă la flacăra sub cenușă a letargiei și se crispează lespezi de bronz de fiecare comoară a spiritului.

Stamil se halucinează, furtuna îl învelește în pături de oglinzi, nisipul îi arde picioarele, e vesel că locuiește în nervura unei stele și gîndul licurici clipește argint. Un punct e o minune, e un deget pe gură, e o tăcere a munților și a soarelui, e un rubin. O frază este o lume, un zid de idei, un palat din basme, o destrămare a nevăzutului. Și arterele tocului lucrează ca resorturi ale unui motor perfect. Pe suprafețe de onix, la încrucișări de oceane, un șnur de cugetări îi depășește eul, îi depășește ființa matriculă cu acul ca într-un insectar. Așezat pe colțul unui izvor cu ropote de spume, pe streașina idealului din creștetul stîncilor, Stamil e malaxat de mizerie cronică, viață congelată în celula timpului. Zbiară spre bărăganele aride și regretă nașterea cugetului, despărțirea de materia infectă. Privește fără rod, privește orb, ca un plop înțepenit tremurător în marginea lumii și numai gangurile sufletului său luminate feeric așteaptă pașii cuiva. De la marginea lui fără margini, pustiul se întinde ca o rîie.

TREC

lui E. R.

pasărea aduse cîntecul frumos
și fata răsări în trecerea aleii

Cavalerii somnului din sticlă
Ca un miros de floare de aglică.
Trec
Patrulele vieții pe cerul din ochi
Ca un soldat al gîndului înalt.
Trec
Norii și rîndunelele în sînul dragostei
Ca razele de ideal prin lentilă.
Trec
Casele cu petreceri și cu apă prin mîini
Ca aripile unor inimi virgine din petală.
Trec

Dorinţele copilăriei din leagăn şi din grădină
Ca un galop al calului în auroră.
Trec
Cosînziene cu oale pline cu lumină
Ca imaginea flăcăului prin oglindă.
Trec
Frunze brodate cu fericire
Ca focul dincolo de oblonul de pămînt în amurg.
Trec
Pădurile din munţi şi din cîmpie
Ca marea sub ceaţă şi vapor.
Trec
Rîuri şi fluvii pe obraji şi glob
Ca sfoară de vînt prin plîns.
Trec
Munţii din America şi Asia
Ca un an de secetă şi holeră.
Trec
Cîmpiile şi deşerturile în nemărginire
Asemenea stelelor din lacrimă şi rouă.
Trecem
Şi noi dincolo de cortină
Ca un fluture în grădină.

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Şuly DESEN (1932)

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ŞULY

(Taşcu Gheorghiu)

S-a născut în 20 septembrie 1910, la Constanţa.
Colaborări : *Liceu.*

UGHI

Poveste cu cîteva funde şi cîteva tumbe

> Après le scandale de *Parade* au Châtelet en 1917, deux remarques me flattèrent beaucoup.
>
> Ce fut d'abord un directeur de théâtre criant : „nous n'avons plus l'âge de Guignol" ; ensuite un monsieur que nous entendîmes, Picasso et moi dire à sa femme : „si j'avais su que ç'était si bête j'aurai amené les enfants".
>
> J. Cocteau („Lettre à Jacques Maritain")

Leşinat în dantele astrul perfect desfoliase gongul subtilelor cavalcade de fosfor. Atunci apăru prin spaimele timpului mort *Ughi,* smuls de rachete, cu omoplaţii coagulaţi la 25° şi sub verdea, colţoasa din diamant tăcere a influentului domn Noemi. Nu vreau să spun că situarea în peisaj nu-i convenise, nici că ar fi putut fi distrat în anturajul *lemnului dinţat de lup ;* îndrăznesc totuşi să afirm că nu vedea — palid cum arăta cu buzele splendid prelungite de spuma acestor zăpezi cu clinchete de clovn — BOASA monstruoasă, cu urcări lente, cu luciri de uzină : maree compacte îi ordonau viteza uriaşelor perdele, anunţau pătrata, vînăta înaintare a sezonului de tancuri.

Totuşi Ughi scrise : Chirico, ou le lieu du crime,
şi imediat după aceea : Chirico, c'est encore L'heure du train
(trimisese o scrisoare Papei)
O explozie nulă străbătută de cîteva superbe noduri aproape invizibile ;
o copilărie frumos impusă printre mixandre ;
tragic destin de portar al veacului.

Ughi mai rătăci mult prin viaţa lui, umplînd-o cu tumbe şi cu funde multicolore, irupînd artistic din camere mobilate, dar toracele era definitiv tatuat, prezentînd o radiografie imuabil disperată.

Ne propuse un dans, în care ca în anume triburi să-şi prindă inima în pumnale, dar nu fu auzit, căci în zgomote neliniştite, cu răsturnări de scaune, ridicîndu-se palizi să privească mai atenţi, spectatorii examinau în grupuri, două-trei perle pufoase, arătate în palme de cîţiva înotători lungi, albaştri.

Atunci Ughi urlă cu vocea răguşită :
„La symétrie c'est un pléonasme visuel"
şi muri supt de zece înalte perpetue oglinzi gotice care mai purtară o clipă dezagregat, prin apele învineţite chipul frumos de adolescent al lui Ughi.

*
* *

TU, BERCULE AI UN TUBERCUL DE OS, TUBERCULOSULE.

Şuly

SOUS MES YEUX ÉMERVEILLÉS SE DÉPLOIE L'INOUBLIABLE, LE BOULVERSANT (1942).

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

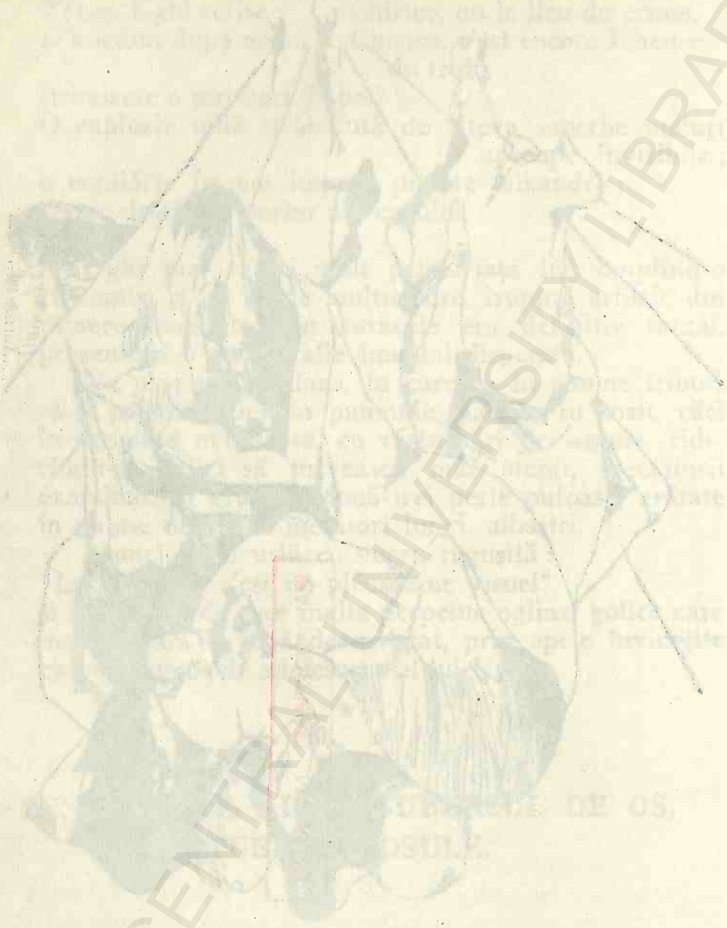

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VIRGIL TEODORESCU

S-a născut în 25 iunie 1910, la Cobadin (Constanța).

Bibliografie: *Poem în leopardă* (cu stilamancii de Trost și un glosar), mss., 1940. *Diamantul conduce mîinile* (în colaborare cu Paul Păun și Trost), *mss.*, (1940). „Blănurile oceanelor" București, 1945. *Critica mizeriei* (în colaborare cu Gellu Naum și Paul Păun), București, Colecția suprarealistă. 1945. *Butelia de Leyda* (cu 4 lovaje și un brevet lovaj de Paul Păun), Colecția suprarealistă, 1945. *L'Infra-Noir* (en collaboration avec Gherasim Luca, Gellu Naum, Paul Paun et Trost), Surréalisme, 1946., *Spectrul longevității. 122 de cadavre* (în colaborare cu Gellu Naum), Colecția suprarealistă, 1946. *Au Lobe du sel,* L'Infra-Noir, 1947, *La Provocation,* L'Infra-Noir, 1947. *Eloge de Malombra* (en collaboration avec Gherasim Luca, Gellu Naum, Paul Paun, et Trost), Surréalisme, 1947.

Colaborări: *Liceu, (redactor șef), Meridian.*

Pseudonime: Cocoi Taalat, Matei Ciunia, Petre Luva, Virgil Rareș, Petre Malcoci (pentru scrierile în colaborare cu Gherasim Luca).

MOBILA MARE VINE-N EX CONCERT

Țăranca vine pufoasă-n in
și cu migrene în papură.
φ [1] flux de forță, rodrig destin
din clasa V mă apără

Să-i cerem însă viori de bambu
apa cu terțe de acaju ?
Ferma de volgi ne-o-ntinde cu
Afiș de bere.

Spuneți-mi elsa aveți un krach ?
Dă-ne geloasă epoca-ntîia

[1] Semnul literei *fi* (alfab, grec).

pe unde umblă bromul cu rîia
făcînd oficiul fixului Bach.

Noi vrem marcele de margarină
Anvers cu torsul de violină

şi OPULENTA FLOARE DE CHIT!

POEM ÎN LEOPARDĂ[1]

Text bilingv
fragment

Sobroe algoa dooy toe founod...
Sobroe algoa dooy toe fourod woo oon toe Negaru Hora urboe revoulud finoe wilot
entroe toe twoe toe sarah dogarabasmahi aroe
toe strearom prapoi robarago oftanod hatun vehon ion marring sculoest simprope uneor adaru iot soelof
anod dalar habai pirtoe guepasarah comienco smalol yngggoe voas
woa fooot coon oo arbar carbe
delanot vinwid serpantis especat sabroe toe goo intoo doas cotts fidusan gresseru

Peste cîteva zile îţi vei găsi umbra...
Peste cîteva zile îţi vei găsi umbra care ar orbi fără polul Nord

între amîndouă alternativele sînt de diamant
marele fluviu aproape sufocat de atîta întuneric
ţi se lipeşte de coapsă ca o şopîrlă dimineaţa cînd te scoli
şi imediat încep plimbările prin pădurea goală reveriile carnasiere
şi copacii iau formele strămoşilor
ucişi la rădăcinile lor pisici galbene asistate de şerpi le spală coaja într-o totală uitare de sine

[1] Un vis în leopardă — cu imagini de Trost, 1940 (în manuscris).

Horas umasars alisois ando hodoras minoes cordaran pergasane

Am observat cîteva vehicule leopardice invadate de ierburi care transportă întotdeauna pericolul naufragiului

toe sadui lay vocara voo vitoher toe pasarah ohaka apporatire irevaded aroe anod toe vint fivolton y greaoter whoi ion acarasa ion toe poeal alasabras velouroed umadas havoe

şi odată cu el femeile omizi femeile sepii femeile clizme dublele apariţii care forţează alizeele în aceste ţinuturi bătute de soartă

hiras umosaras ili i pilmi tidiv risiminchi

înfurie elefanţii oblica poziţie a frunzelor şi specia de palmieri pitici piri

anod aflaris ino ables posain ooo hilas anixidiandorinas

şi tu cobori spre mlaştini însoţită de cîinele negru cu blana mai sumbră ca cifrele

fur toe sisik anghilà trisparit olars to fofo elars boe caon

în timp ce leoparzii în vîrstă de 50 de ani încarcă sexul ca pe o armă de vînătoare

vieon ciofran tini sabroe vestiadais aroe

osul de balenă vrăjit m-a părăsit l-am pierdut aznoapte în visul meu carnasier

veon in estanog viti toi blookdoog disda

am să-l pîndesc pe marele preot şi după ce îl voi mînca într-o reculegere gravă voi trece pe loc la creştinism

anod toe sisik presenot ion ollos i chimindas vilod ibri ion Wisig ofi toe plints chi Amaza plindigoe

şi sfărîmîndu-mi carnasierii voi renunţa pentru totdeauna la tine la Vosgi şi Amazon voi renunţa

anod toe hrrar aspi ermetulai cerod ion ooo bali

la pene la arşice din linx la perturbare

toe solas corcoe toe vii
glunat asirmi caon

ion toe tirink agos fovas
enterloi ilaila abrooe
lucon toe carnichi oar mi-
mimi plinat
voilevoil voilevoil veilevoil
bedos ooo monos ooo
raski ooo rambiski
lucon toe brasarni voo toe
obinki enturoe anod toe
roboe ooo toe aloe ooo
toeski kriski besoti
besoti torbi ax terbi miki
miki vehon miskos pun-
chised haviooe
ooo toe pelnave ooo vehon
piroupokri aldaviskan
piskini
ooo toe aferooov vehon
pindi sabroe barchizani
barcarehol ii abriod co-
om ooo findi
anod toe premeni itis gris-
kin planod ooo fanod
sao enivar plin ooo sa-
nog...
. . . . . .

sperînd s-ajung cu timpul
profet al zebrelor fe-
cioare
într-o perfectă armonie cu
sexele glunat asirmi
descoperite astă iarnă în
peşterile de la sud
mascate mascate mascate
de nerecunoscut şi totuşi
vii
aş vrea să văd un film
frumos în care un toiag
domneşte

un film cu paturi şi cu
rampe cu obeliscuri şi a-
ripi
mi-e tare dor de simferoza
de stîlpnicul hrănit de
ciori
mi-e dor de stolul de lă-
custe de manechinul
transparent

din care picură puroiul ca
seva arborilor grizi...
. . . . . .

CERCURILE DE LEMN ÎNGROZESC ARBORII

În unele seri oamenii trădau
Cercurile de lemn îngrozeau copacii
Şi mîna stranie a vîntului de nord
Atîrna descompusă pe marile porţi de reflectoare şi de
oglinzi

Fabuloasele reflectoare îmbătau oamenii ca un opiu
Cu mirosul lor de ierburi și rădăcini
Și serile acestor trădări erau foarte frumoase
O serile în care adolescenții își trădau pletele pînă cînd
orizontul le înghițea
Serile în care atleții își trădau saltul mortal trecîndu-și prin
carne degetele subțiri
Serile în care midinetele își trădau pulpele dezvelite
Cu o tulburătoare cu o halucinată simplitate
Serile deasupra cărora crepusculul mai fîlfîia
În care îndrăgostiții nemișcați își trădau subțiorile
O serile acestui oraș linear
În care orbii își trișau cîinii colosali ridicînd pe sub arbori
bastoanele de bambu
Pe cînd pe bulevarde cicliștii pedalînd elegant își trădau
bicicletele palide
Serile reci în care văduvii lubrici erau sperjuri
ai grandioaselor vînători nocturne
În care atentatorii de bijuterii își scuzau spargerile
Și oasele nu mai sunau în goana efebilor spre aroma
seminală a mării

LITERA OBSEDANTĂ

Știu să mă îmbrac și mai frumos
Și atunci sînt destul de frumos ca să mă pot plimba la braț
cu o prințesă din occident
Atunci sînt frumos ca o carabină în lumină
Brațul meu e frumos ca al alergătorilor din antichitate
Și înconjurat de vine verzi și amărui
Știu să mă îmbrac mai frumos decît orice vitrină
Decît orice mănușă din orice vitrină
Știu să mă îmbrac și ca o tufă de liliac în grădină
Ca un pescar cu cauciuc
Cînd iese din lacul sărat
Știu să mă îmbrac ca un picior de prostituată pe înserat

Ca un schior zburînd peste praful zăpezii
Ştiu să îmi pun pe haine tristeţea miresei
Şi vocea miresei de altădată
Jumătate ca un întreţinut jumătate ca un milionar
Jumătate ca un măgar jumătate ca un consul
Şi ştiu să mă parfumez ca fetele oloage
Cînd voi deschide fereastra
Corpul meu va ţîşni fierbinte ca un pin
În ochii voştri va ţîşni paradisiacul meu corp
Fericite acele la care am visat plimbîndu-mă pe sub arini
Fericite şi pietrele pe care am călcat
Începînd să-mi împart arşiţa
Ascultaţi-mă mă plimb cu voi cît vreţi şi vă cumpăr gravuri
Şi o mie de nimicuri şi ceai mirositor
Mă plimb cu voi prin parcuri să adormim guri pe guri
Prin parcuri pe bănci ne întindem oasele
Ne spunem glosele ne întindem oasele
Străbatem prin grădini şi dimineaţa ne va surprinde
Îngălbeniţi în armuri într-o tăcere de moarte

DEPARTE DE VOCEA DE VOAL A PATURILOR

Cerceii singuri pot întrece viteza glontelui
În acele tubulare în care păsările îşi deschid în întregime
aripile
Departe de plantele carnivore sau minerale
Departe de sticla de lampă ca un film vechi în care
picioarele aclamă
Departe de vocea de voal a paturilor
De somnul din rampele scării
Departe de braţările care înconjoară obeliscul şi rochia ta
din aripa lăcustelor
Departe de gesturile ameţitoare ale manechinului pe care
au crescut muşchi
Departe de coaja minusculă aruncată de ploi pe feţele
munţilor

Peste care se întind neliniştite materne şi tulburătoare
Cele trei continente de la început. Două în nord şi unul
în flăcări
Departe de lacul în care păduchii şi-au ascuns splendidele
elitre
În vechile comori carbonifere
Departe de plimbarea olimpiană a sarcoptului
De-a lungul purulentului său palat terestru
Departe de ţinutul în care sarcopţii fumează pipe din piatră
Purtaţi în lectici de somnambuli şi revoluţionari
Şi seara coboară în caldele compartimente din intestinul
oilor
Sau al femeilor care îşi piaptănă umărul incendiat
Cu monezile vechi găsite în nisipuri
Cu picioarele nervoase ale sarcoptului

EXTRAORDINARA SOMNOLENŢĂ A PĂRULUI

Înainte de a ucide mai mîngîi odată buzele
Şi după ce le zmulgi
În fundul gurii se mai plimbă un ochi
Un ochi transparent de halucinanta oglindire în el
A mea sau a celui mai înalt munte
Oamenii îngălbenesc cînd aud cum ferăstraiele taie păduri
Fiindcă niciodată nu se poate şti în care ochi se prăbuşeşte
arborele cel mai fantomatic
Sau femeia tăiată într-o longitudinală secţiune
De care e îndrăgostită o altă femeie
De care atîrnă o lingură de sticlă în care ţine
Pantoful extrem de mic al celei dintîi rivale
Şi extraordinara somnolenţă a părului
Plămînii în care cadavrele nu putrezesc niciodată
Nici infinita seriei de urechi unele cît urechea
Despicată de cap de o lovitură superbă care a aruncat-o
departe

În această secţiune de fantomă am visat şi am locuit multă vreme
Şi nervurile calde ale bocancului meu
Sînt făcute din aceeaşi bolnavă substanţă
Catifelate ca o rană în formă de foarfecă
În care pasărea de pradă se complace să plîngă la ferestrele iubitelor
Ceasornicul de argint se spînzură cu o infinită precauţiune la ora exactă
Maestrul de vînătoare îi ia locul îmbrăcat în castele de fum albastre
Urcînd între pulpă şi sex aceeaşi scară de sticlă

EA DOARME

Tu vei ieşi din rochia de porţelan
în capul meu bandă de aer
bandă de hiene

bandă de bobine într-o continuă desfăşurare
bandă de vise sfîşiind visele
bandă de ţesuturi
bandă de sinucigaşi alergînd înspre fluviu
bandă de rechini atacîndu-se cu furie
bandă de ferestre atacînd ferestrele
Tu eşti la fereastră ca un traumatism cunoscut
fără să mă vezi
fără să-mi refuzi complicitatea
fără să refuzi să iei parte la depopularea acestei planete
la întoarcerea în amurg a fantomelor animale
la circulaţia umană a gheţii
fără să refuzi să usuci proaspătul ochi al meselor
în care scoicile hibernează Tu
treci prin fereastră ca un transatlantic oscilant
unde femeile transportă lupi
în leagăne de copii

şi îşi aruncă pe punte sînii de purpură
sînii de cosciuge în flăcări
Cînd vei ieşi din rochia de porţelan
în mijlocul bandei atroce
care taie în fiecare dimineaţă cu o savantă atenţie
rădăcinile seculare din parcuri
părul tău va fi solul clarităţii

ALIBI

Multe spînzurători se înalţă în culoarea florilor alcalină
în carnea florilor
devansate de ploaie de conştiinţa dublă a nasturilor
ca tunetul devansat de fulger
ca fulgerul devansat de trăsuri
ca egretele care devansează capul amorf al ereţilor
ca somnul care devansează oamenii cu o clipă mai suplă
sau culoarea alcalină a florilor
navigînd prin pernele ude
mult timp după ce ora somnului a trecut
Ora somnului a trecut
ca un duel feroce pentru aceeaşi umbră rezemată de rampă
ca viciul ascuns care salută îndărăt
ca o grea şi impură cravată
viscerală
ora somnului a trecut
ca un clavir plin de lilieci
copleşit de apă
în fundul rîului
ale cărui clape se aud în noapte
cum ne anunţă pletele
înainte ca ele să se poată atinge
ca două puternice forţe electrice contradictorii
ca un gheizer irlandez
ca un catalizator îmbibat de acizi
ne anunţă pletele mîngîiate de ouă fragede

un cuib de vipere moarte
pregătite pentru minunatele exerciţii
din camerele tăcute
pe unde tinerii leproşi trec spre fetele adormite
asemeni unui graţios curcubeu marin
Acest clavir
ne anunţă pletele pentru ultima oară
înainte ca ele să se poată extermina
învelite într-o pojghiţă de gheaţă
strălucitoare
în care tu priveşti nemişcată
fuga stolurilor de plante
surprinse de ploaia de pietre din privirile tale

ÎN RUINELE PATULUI

În ruinele patului tău aleargă un cal monstruos
un om diform aleargă în urma crinierei
o pisică cu ochiul de peşte
sărind peste pieptul bolnavilor
se îndepărtează într-un nor de praf
proscrişii marilor lacuri
castanele cad din pomi cu un zgomot de cărbune
fluturii nocturni pendulează deasupra
asemeni unor baldachine umflate de vînt
şi oasele tale sună încet ca o harfă
în ruinele patului tău
În ruinele patului tău torţele se sting
cîte una la fiecare colţ al corpului tău
ca un sistem solar
şi semnele primelor plante încolţesc la lumina nudităţii tale
din patul tău ţîşnesc izvoarele termale
în care florile mor magnetizate
în patul tău se repetă pămîntul
se repetă retragerea apelor
şi speranţa statuilor prizoniere

SPECTRUL LONGEVITĂȚII

fragment

Acest duelist, care ucisese 27 de persoane în lupte succesive, era întovărășit peste tot de fantomele victimelor sale.

27 de fantome tăcute îl urmau și în seara asta pe sub arborii înverziți de un cutremur ondulatoriu.

Fantoma încîntătoare, căreia nu-i lipsea decît umărul stîng, mîncat de o larvă, îi oferise costumul de plajă pe care îl purtase în timpul celui mai scurt duel. Capul îi rămăsese sub o stîncă și puțin timp după ce înlocuise în mod tulburător nisipul, valurile îi invadaseră ochii.

Fantoma aceasta simplă și violetă era cea mai aproape în spațiul fantomatic al duelistului.

Țipătul ei de groază înfășura gîtul lui ca un roi de gușteri morți de somn pe marile flori tropicale.

Era farmecul deosebit al duelistului întotdeauna cînd trecea pe sub arbori, era un ochi de frunze unde cădeau părți întregi din corpul femeilor care treceau repede sau se opreau cu nările în vînt ; cu ajutorul unei furculițe aceste buze, aceste linii atîrnînd în cădere, erau strînse de fantoma încîntătoare care spera să-și compună, în lungile ore de somn, obrazul rămas sub stînca unei mări îndepărtate.

O plajă nesfîrșită sclipea sub soare pînă la genele ude ale pescarilor, la orizont dinții de corali ai lupoaicei, prin apă delfinii ieșeau să braveze aerul ca pe o pradă ușoară și între acești doi bărbați cu armele ruginite ascunse în valvele antebrațului, cu o infinită grație, o stîncă își întindea umbra visătoare pe care nisipul o clătina ca pe un voal, ca pe o lampă, ca pe o viperă atroce.

Dimineața, cînd apele își încetau pentru o clipă cursa, stînca își îmbrăca toaleta spasmodică a mării, cei doi îndrăgostiți își rezemau în tăcere părul de ea pînă cînd frunțile le dispăreau ca sub o ploaie de pietre.

Mattis Teutsch LINOGRAVURĂ (1925)

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CONSTANT TONEGARU

S-a născut în 13 febr. 1919, la București ; a decedat în 3 februarie 1952, la București.

Bibliografie : *Plantații*, Editura Fundației pentru literatură și artă, 1945.

FEMEIA CAFENIE

Femeia pe care la Brăila am iubit-o într-o cameră de hotel
purta pantofi verzi de piele de șarpe
și avea nasul turtit. Era o mulatră.
Cum venise aici, habar n-am.
Părinții, bunicii, purtaseră poate odată în nări un inel.
Gura îi era o ventuză.
Sînii fierbinți ca niște pîini.
Ochii tulburi.
Îmi era trupul claviatură pentru dînsa.
Numai mîinile îi erau reci,
reci de ghiață
și degetele cu vîrfuri rotunde
alunecau pe mine ca boabe de struguri.
Îmi șoptea :
— În Peru mi-a fost amant un spaniol.
La Santa Clava avea plantații de zahăr.
Un altul cu favoriți în U.S.A.
cincizeci de puțuri cu petrol la Smakover,
dar amorul pentru pielea mea cafenie
s-a lichidat cu două destupări de pistol.

Am iubit la Brăila o mulatră.
M-a iubit ?... M-a mințit ?

Vedea — cine știe — în mine un altul ?
Avea sîni fierbinți și mîini reci de gheață.
Era prin noiembrie. Pe Dunăre dospea ceață.
În port la lumini de fanare
robii descărcau un vapor cu lignit.

PLANTAȚIA DE CUIE

Ca niște mîini cu degete tunse,
de două ori răsucite sub o lucarnă din cer,
în palme negre, tomnatice,
pomii cerșeau dezrădăcinarea
de la Marele Temnicer.

Așteptam —
așteptam să văd ce-o să se întîmple
prin regiunile astea singuratice.
„Os alb, spuneam —
nu mai bate în stînga sub ultima coastă ;
azi-mîine, rotund de plumb vei intra pe la tîmple.

Caut acum pe domnul caporal pe platou —
...răsuflă, nu răsuflă, a murit ?
Azi-mîine, se face ora să dăm atac la bastion.
Cînd mă voi întoarce, dacă mă voi întoarce,
în contra fricii în loc să descîntați cu păr de lup
zăpada părului meu s-o topiți la chibrit."

Mai de mult pe coada pianului din salon
împărțeam soldații de plumb în două armate
și topeam pe învinși la mașina de spirt
lîngă oglinda cu îngeri dezolați deasupra apelor colorate.

Spre tavan duhul odăii, între broderii olandeze,
se întrupa din ostașii de plumb aruncați în scrumieră ;
de obicei venea tulburat din somnul de cenușă
cu pleoapele întredeschise cît o butonieră.

Ascultînd cu nepăsare povestea Vasului Fantomă
croiam din hîrtie învingătorului o pelerină
iar heruvimii părăseau demonstrativ în oglindă
de pe rama rococo penele lor de stearină.

Mai tîrziu ceața legendei cu aburii sîngelui
își dădea mîna undeva pe cîmpul de luptă,
firește, peste sîrma ghimpată de care în salon pe covor
învățam să mă feresc tîrîndu-mă savant pe burtă.
În plină noapte ieșise năvodul din Infern
purtînd pe spini cadavre mirosind a clor.

La zece pași de mine domnul caporal
își clacsona prelung cu pompa biliară
ce-i atîrna din pîntec, verde, afară,
patrula nimicită la asalt.

Se liniști apoi pe spate ca-ntr-un stal
în glasul lui rupîndu-se o stambă.
Pămîntul i se urca sub unghii
și brațele zvîcneau vîslitul unei gropi cu smoală.

Himera Scylla țîșni din ea
făcînd escală cu ghearele înfipte între ghimpi
pe Luna ca un ficat însîngerat
rămas acolo pe rețea.

Un lampagiu aprinse privirea fantasmei care rar
peste tranșeie lustruia sătulă pliscul de metal.

Altădată de pe scaune înalte de bar
lustruindu-mi pantofii în vreme de pace
învățam pe zidul opus geografie sumară
dintr-un peisaj tropical vopsit de-o mînă stîngace.
În această singurătate vegheam prin largul de nisip
din postul meu de observație situat special pe meridian —
căutam benevol pasărea-rară și oamenii de lignit
la umbra palmierilor care fremătau în ochean.

Fiecare cadavru ce-l aducea tempesta pe coastă
era o intenție ucisă pe asfalt de mă cuprindea mila

lîngă palmierii veniţi cu ţărmul atît de aproape
încît stăteau gata-gata să spargă lentila.

La sfîrşit spectacolul pleca în vîrful picioarelor
şi de la oarecare distanţă lăsa în urmă o pată ;
de acolo se apropia ca o pînză gigantică de corabie
obsesia mea din clasa patra primară : reţeaua de sîrmă
ghimpată.
Privirea fantasmei Scylla lucea ca o lamă de sabie
călită şi ciocănită pe nicovală.
Din orbite un ochi îi sări cît o portocală
dar în loc s-o culeg îngropam în lut
cuiele ce ridicau sîrma ghimpată pe pari
să răsară în altă decadă, lungi, cu vîrfuri mari
pentru Cetăţeanul Necunoscut.

Prin groapa din care himera venise din adînc
măruntaiele caporalului începură să cadă
pe un arhipelag cu nouă irozi
plecaţi călări la vînătoare cu ţeste la oblînc.

Pînă aici se auzeau trompetele cinegetice de la antipozi !
Pe urmă o rachetă —
roş-alb altă rachetă sălta pe nor ;
— Iată, îmi spuneam, începe cel mai mare atac la baionetă,
în sfîrşit, iată spuneam, e ceva să fii gladiator.

CÎNTEC PE HÎRTIE

Nu ştiu dacă sînt îndeajuns poet mare
să fiu păpuşă de ceară lîngă Marat şi Camille Desmoullins,
să n-am inimă sau fitil ca orice lumînare
pe bulevardul Montmartre în muzeul Grévin.

Totuşi am o inimă simplă ce bate cu disperare
să intre în femeile cu sînul fierbinte şi crud

pe care desenez cu cerneală o mare albastră
închipuindu-mi că sfîrcurile sînt atolii din Sud.

Noaptea caligrafiez curtezanelor epitaful meu pe ferestre:
„Sînt condotierul Tonegaru fără spadă;
mi-am tocit-o ascuțindu-mi ultimul creion
să scriu cum am dat în poesie cu o grenadă."

Iată, să-ți aduc de la luptă femurul meu sub balcon
am trecut un fluviu ce-și suna solzii în galop arbitrar
ducînd în alte sfere ca pe un călăreț fantastic
armătura mea proletară de var.

Un înger își desfrunzește din aripi albul arctic
amintindu-mi cum am fost un apostrof, o virgulă pe cer;
trist, trist, lîngă trombarina cu coardele sparte
aștept să plec cu o garoafă albă la rever.

Doamnă, aceasta e cea din urmă floare pe care mi-o arunci
și de balcon îmi agăț pielea ca pe o cămașă deoparte —
sînt Soarele ce-și găsește lăncile aduse din spelunci
în pulpele dumitale dogorind ca niște orașe incendiate.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TROST (D. TROST)

S-a născut în 1916, la Brăila. Decedat la Chicago, în 1966.

Bibliografie: *Diamantul conduce mîinile* (în colaborare cu Paul Păun și Virgil Teodorescu), mss., (1940). *Vision dans le cristal,* Les Editions de L'Oubli, 1945. *Le Profil navigable,* Les Editions de l'Oubli, 1945. *Présentation de graphies colorées, de cubomanies et d'objets* (en collaboration avec Gherasim Luca), Exposition 1945. *Dialectique de la dialectique* (En collaboration avec Gherasim Luca), Surréalisme, 1945. *La connaissance des temps,* Surréalisme, 1946. *L'Infra-Noir* (en collaboration avec Gellu Naum, Paul Paun et Virgil Teodorescu), Surréalisme, 1946. *Le Même du même,* Infra-Noir, 1947. *Le Plaisir de flotter,* Infra-Noir, 1947. *Eloge de Malombra* (en collaboration avec Gherasim Luca, Gellu Naum, Paul Paun et Virgil Teodorescu), Surréalisme, 1947.

Colaborări: *Meridian.*

DIAMANTUL CONDUCE MÎINILE

TEXTE OCULARE

(fragmente)

1

PĂRUL PĂTRUNDE DIRECT ÎN CEARCEAFUL NUPȚIAL

Acum părul se desface lent și se oferă unei mașini complicate făcută pentru părul din care cresc cearceafuri nupțiale și cearceaful are la mijloc o pată imensă dintr-o fundă de mătasă puțin desfăcută dar susținută de o cascadă în care totul e putred.

Fecioara e plină desigur de fulgi și bucăți de sticlă tăioasă.

Apa tare care-i curge din gură se împrăștie pe jos. Agitînd un puf mare ea pudrează cearceaful și mai ales cearcănul ascuns sub pernă.

Și iată că se vede în oglinda în care *Dublul* îi trimite un lung sărut pe care degetele maseuzei răsărite din mica masă de lemn ovală îl surprinde și-l soarbe odată cu aerul uscat al camerei, transformîndu-l în cel mai trist dintre obiectele comune.

2

MATERIA INFLAMABILĂ ÎNGHITE CU PLĂCERE O FLORETĂ ȘI O MASCĂ

O mască și o floretă sînt așezate pe o etajeră de sticlă lîngă un talisman contra catifelei care seamănă cu o piele foarte bătrînă.

Un tăietor de cozi urmărește o fetiță carbonizată ca să nu i se cunoască urma ochiului scos (o pasăre de noapte în care florile nu sînt văzute).

Femeia îmbrăcată în catifea violetă înghite o mulțime de animale, mai mari decît falsul enorm care-și aruncă umbra în spatele perdelei translucide.

Saliva trece pe sub uși dintr-o încăpere în alta : începutul și sfîrșitul tuturor materiilor inflamabile, tuturor excelor și perversiunilor interzise.

În sfîrșit pasărea osificată sub pielea obrazului își ia zborul, divulgînd secretul vorbirii. Dar se oprește brusc și-i cere cu voce schimbată unui trecător îmbrăcat în negru să-i împrumute o mască de os.

3

TURMELE DE ELEFANȚI RESPING INDIGNATE PĂDUREA

Pădurea e doborîtă la pămînt de goana elefanților.

Dar în locul copacilor răsar abjecte obiecte cilindrice pe care năvălesc furnici și fluturi nocturni în tandem.

Sub umbra conică, infirmierele transportă paturi pe care vin să-și dea sufletul bătrîni decrepiți, proferînd blesteme și înjurii la adresa naturii.

Apoi, într-o tăcere de moarte, paturile sînt ridicate în sus cu ajutorul unor scripete primitive.

Asistăm la o încremenire subnarină și intrăm în imperiul acelor de cusut, al cuțitelor de altoit, al ochilor de sticlă și al bureților care, nemaiavînd nimic de pierdut, pozează în victime.

4

PERUCA ASASINĂ ÎNĂBUȘĂ UN CIORAP DE MĂTASĂ

Buclele fantomei răspîndesc un miros puternic amintind trenurile care se prăbușesc de pe pod chiar în momentul cînd femeia adorată s-a decis să se sacrifice.

Ciorapul îndrăgostit de pulpele umede ale femeii le respiră pînă cînd devin o pulbere cenușie în timp ce, la fereastra vagonului, părul ei admirabil se dăruiește părului artificial pînă la uitarea de sine. Un semnal de trei ori repetat transportă în laringele plin cu cîrpe o sete violentă.

5

STATUIA SEACĂ LACUL

Statuia gravidă și plină cu scorburi locuite de șopîrle, s-a oprit pe malul lacului. Orgoliul o împiedică să se înece în apa cu lintiță verde. Dar se decide să intre în apă. Pe măsură ce înaintează, lacul se pietrifică, surprinzînd un cîrd de gîște care sucombă în tăcere. Statuia gravidă dispare. Șopîrlele însă aleargă înebunite pe suprafața pietrificată.

6

PIETRELE DEFLOREAZĂ FOSILE CRISTALIZATE

Distanța considerabilă dintre cele două femei purtînd tocuri exagerat de înalte și avînd mîinile vîrîte în mănuși lungi pînă la umăr, nu ne îngăduie să le deslușim trăsăturile feței.

Nici chiar sub impulsul unei simpatii reciproce, distanța nu cedează. Solul e acoperit cu pietre de dimensiuni feluri te și avînd o colorațiune haotică. Tocurile excesiv de înalte, enervate de lunga luptă cu pietrele, se transformă în șobolani flămînzi. Pulpele femeilor sînt în primejdie. Începe bătălia cu pietre avînd aerul unei bătălii cu flori, elegantă și sobră. Nu peste mult timp, în locul femeilor, vom observa două grămăjoare de fosile cristalizate.

Peizajul reprezintă acum o plajă arsă de soarele sudic.

7

APA VOALATĂ

Sîntem în faţa unui zid masiv. O fată trece şi se opreşte să-şi încheie pantoful. E deajuns micul ei gest, e deajuns ca, plecîndu-se, părul să-i atingă obrazul pentru ca din zid să izbucnească o vînă groasă de apă. Nicidecum surprinsă, fata se expune şuvoiului.

Rochia udă i se lipeşte de corp dîndu-ne impresia fascinantă a celei mai pure nudităţi, iar zidul se deschide lent, ca un portal, spre o cîmpie imensă şi goală.

9

BALANŢA FARMACEUTICĂ REPAUZEAZĂ LA PIEPTUL MAMEI SALE

Căpitanul de cursă lungă deschide uşa cu clopoţel şi intră în farmacie. Balanţa infinitezimală, îngrozită de apariţia lui, îşi clatină acul subţire. Farmacistul ridică un borcan de mărime mijlocie şi-i aşează cu luare aminte pe capul căpitanului a cărui chelie tresare sub şapca de serviciu. Din odaia de alături se aud ţipetele farmacistei, apoi un detaşament de lipitori se strecură pe sub uşă şi se instală la tijghea cerînd cianură de potasiu. Căpitanul îşi alege o lipitoare de dimensiuni monumentale şi începe să-i dea tîrcoale, scoţînd din buzunar o cîrmă în miniatură. Lipitoarea inhalează porţia de cianură şi cade într-o stare de prostare, dezarmîndu-l. Farmacista strigă din camera alăturată: „Eşti urît!" şi ferestrele zbîrnîie.

Căpitanul de cursă lungă sfărîmă cu o lovitură de pumn borcanul ţinut în echilibru pe creştetul capului şi o zeamă vîscoasă îi acoperă faţa.

Aproape orb, el continuă să manevreze cîrma în miniatură, legănîndu-se ca în timpul tangajului. Farmacistul decantează cîteva licori, le amestecă, şi după ce sfîrşeşte reţeta, fuge pînă afară şi se înapoiază ţinînd în mînă un bulgăre imaculat de zăpadă. I-l oferă căpitanului. Apoi i-l zmulge şi-i plesneşte cu bulgărele în obraz. Căpitanul de cursă lungă începe să rîdă în hohote. Profitînd de ocazie, balanţa îşi potriveşte acul, pregătindu-se pentru noi escapade. (În timpul acţiunii se aude vuietul mării.)

SICRIUL PEREMTORIU

Sicriul peremtoriu seamănă cu un rinocer bolnav de flebită, asistat de trei rinoceri între 7 şi 12 ani. Persoana necunoscută care l-a comandat îşi face apariţia pe uşă, îmbrăcată într-o manta lungă de culoarea oului de raţă. De sub manta răsar vreo cinci boboci de raţă la vederea cărora rinocerii pleznesc în mii de bucăţi. Sicriul peremtoriu se scoală de jos şi, dregîndu-şi glasul, îi oferă necunoscutului un cactus radios.

VIZIUNE ÎN CRISTAL

(fragment)

Mişcarea suprarealistă, chiar de la apariţia ei, s-a opus diviziunii artificiale a vieţii în aspecte diurne şi nocturne, afirmînd, pentru întîia oară, necesitatea materialistică şi dialectică de a se pune visul în acord cu starea de veghe.

În acest efort tinzînd să dea visului obiectivitatea, unica metodă valabilă care se oferea atunci era analiza psihică freudiană, ale cărei minuţioase descrieri paranoiace stabileau deosebirea dintre conţinutul manifest al visului şi conţinutul său latent, proiectînd în mod ştiinţific înclinarea acestuia din urmă spre domeniile inconştientului şi ale dominaţiei dorinţei.

Dar negaţia hegheliană a analizei psihice, deşi strîns legată de gîndirea revoluţionară, n-a întîrziat să se producă, întrucît, ca metodă independentă, ea îşi impunea limitele vieţii nocturne, reducînd sensibil mesajul deţinut de vis şi împiedicînd în mare măsură cercetarea straturilor celor mai secrete ale realităţii.

Pe de altă parte, refuzul analizei psihice de-a se ocupa de conţinutul manifest al visului (în afară de o naraţiune de obicei nesatisfăcătoare) ne priva de latura cea mai bulversată a activităţii onirice în favoarea unei documentări mult prea reci.

Atracția pe care visul o exercită asupra noastră dezvăluie valoarea foarte relativă a analizei psihice și ne arată că obiectivele pe care și le-a propus sînt de multă vreme depășite. Asociațiile de idei precum și celelalte procedee pe care le folosește ne oferă date exacte în parte, dar nu îndeajuns de impresionante, această unică metodă folosită pentru cercetarea științifică a visului neputînd să scape de contradicțiile și ororile impuse de utilitate.

Analiza freudiană, insistînd asupra valorii de interpretare a detaliilor simtomatice, reduce orice vis la cîteva legi generale. Acceptăm cu ușurință simbolul erotic elementar descoperit în conținutul latent, dar aflăm cu părere de rău că visuri *în mod concret* diferite exprimă aspecte identice ale inconștientului. Pentru noi, secretul visului rămîne întreg chiar după analiză, și efortul nostru de a-l pune în acord cu viața diurnă devine și mai penibil, întrucît ϕ complexele oedipiene astfel descoperite nu sînt decît o limită în plus datorită uniformității de interpretare.

E limpede că orice contradicție între aspectul descriptiv și aspectul terapeutic al freudismului trebuie să pună visul în imposibilitatea unei comunicări obiective cu lumea exterioară, relațiile aflate nedepășind niciodată o intimă corespondență intra-psihică.

După o susținută observație, freudismul a izbutit să descopere o serie de poziții dialectice, considerînd simptomul morbid ca soluția instantanee a conflictului existent între dorințele noastre nesatisfăcute și rezistența opusă de lumea exterioară. Dar, pentru rațiuni evidente, în loc de a vedea în simptomul clinic o formulă sintetică și calitativ superioară, conținînd și negînd cele două termene opuse, simptomul calitativ clinic a fost considerat un „compromis", adică menținut într-o opoziție logică formală, grație căreia realitatea socială îi împiedică să-și satisfacă dorințele. Ei ar fi vrut să întîlnească într-altfel lumea obiectivă și pentru ei unica posibilitate *de-a iubi* rezidă în simptomele patologice.

Necesității de a modifica lumea exterioară, concluzie care se impune, i s-a substituit, din raționamente de securitate, încercarea de-a vindeca, răpind acestor manifestări toată valoarea lor teoretică și adăugînd refulării cenzure mecanice, o refulare conștientă, rațională și morală.

Considerînd, aşadar, realitatea obiectivă ca un dat fix şi imuabil şi susţinînd indirect opresiunea socială prin transformarea dorinţelor noastre în triste maladii, analiza psihică n-a fost capabilă să treacă dincolo de limitele strîmte ale ştiinţei şi a trebuit să cadă în ororile terapeuticei.

Fascinanta atracţie pe care o exercită asupra noastră visul, trebuia neapărat să forţeze o soluţie care tindea să se transforme în obstacol.

*

Visele care urmează, pe care le voi numi *Visele lui R*, au fost transcrise observînd regulile cunoscute, în cele mai bune condiţiuni posibile. După transcrierea ştiinţifică, înfăptuită a doua zi de la apariţia lor, mi-am putut da seama că aparţineau unei persoane cu mecanismul refulării cenzurale considerabil slăbit şi care, de altfel, în mod conştient, în loc de a se împotrivi realizării dorinţelor, le urmăreşte pînă la paroxism.

Aspectul erotic atît de vizibil al conţinutului lor manifest întrece adesea aspectul pe care analiza l-ar fi putut revela interpretînd conţinutul lor latent şi poziţia teoretică a persoanei respective dornică să-ndepărteze orice tentativă de-a diminua aspectele continuu sexuale din relatările sale nocturne.

Metoda de interpretare aleasă întru cercetarea acestor visuri excepţionale se adresează pentru prima oară hazardului obiectiv ca funcţiune cryptesthesică. Analizîndu-le, am luat fiecare frază simptomatică, dar în loc s-o pun într-o asociaţie mnezică a ideilor, am deschis la întîmplare, cu ajutorul unui cuţit, un manual de patologie erotică şi am lăsat textul care mi-a căzut sub ochi să interpreteze fraza citită înainte.

Această oniromancie mi s-a părut că-mi oferă mijlocul de a pune visul în legătură cu realitatea exterioară, şi în ce priveşte aspectul său obsesional erotic o cale concretă pentru a găsi conţinutul sexual latent, atribuind astfel hazardului o valoare cryptesthesică subiectivă şi obiectivă totodată.

„Ajung acolo unde trebuie să instalez o casă de scînduri pe care chiar eu o construisem. Intru înăuntru dar casa, nu știu cum, rămîne afară. Mă întorc peste cîteva minute, dar n-o mai găsesc. Sînt deznădăjduită. Nu știu ce să fac și unde s-o caut. Un tînăr necunoscut, cu părul blond, se apropie de mine, vrînd să mă ajute s-o găsesc. Știe că un tîmplar mi-a luat casa și, avînd asupra lui un plan al orașului, e sigur că o s-o găsească. În clipa cînd mă pregătesc să plec, zăresc trăsura și-mi spun că poate cu trăsura asta fusese transportată casa. Mă îndrept spre birjar care, cînd mă vede, îmbracă o frumoasă manta de piele ; bag de seamă că are buzele date cu ruj și între dinți o țigară care nu vrea să ia foc. Dau să-l întreb însă el mă privește bănuitor și nu vrea să-mi răspundă. Caut peste tot casa pentru că o construisem chiar eu și o zugrăvisem drăguț în negru. Mă despart de birjar și mă întîlnesc cu o femeie. Îmi vine să plîng și-i spun că mi se fură tot ce am. Amplasamentul casei mele se află în apropierea unei săli de cinema. E un du-te vino de lume elegantă. Vreau să plec. Îl caut pe tînărul necunoscut pe care nu-l mai văd pe trotuar. Îl descopăr aplecat, cercetînd interiorul sălii. Mă apropii de el și, cînd își îndreaptă spinarea, îmi dau seama că e D. care-mi spune : „V. se plînge de alții și uite-l colo cu o femeie pe genunchi".

Interpretarea primului vis

Pe un vapor de scînduri, semuitor casei pe care o căutam în zadar, am cunoscut dragostea și-am încercat degeaba să fac dragoste cu mine însumi. M-am plimbat mult timp pe străzi urmărind doi bărbați și sperînd c-am să-i pot descălța și unuia am izbutit să-i fur batista. Aș fi vrut să găsesc pe femeia experimentată pe care o cunoscusem demult și care dorea să mă sărute. Lucrul acesta seamănă cu simbolismul erotic cu mecanismul sexual atît de deviat încît un fapt particular devine centru, cu toate că, în mod obișnuit, acest punct nu constituie decît o parte. Fetișiștii de păr m-au legat poate de buzele roșii pe care le-am văzut. Uneori mă simt sexualicește la polul opus, dar oricum prefer să rămîn femeie. Nu odată am dorit să-mi văd prietenele goale. Femeia asta era îmbrăcată din cap pînă-n pi-

cioare şi mă lipsea de spectacolul pe care îl aşteptam. Ea mă făcea să plîng. Femeia aşezată pe genunchii prietenului meu îl gîdila ca o blană.

AL TREILEA VIS

„Lucrez. Trebuie să-l întîlnesc pe D. la ora şapte ca să ne ducem la P. Întreb fără-ncetare cît e ceasul pînă cînd mi se spune că e şapte fără cinci. La şapte fără cinci toate ceasurile se opresc şi eu sînt foarte neliniştită că n-am să ajung la timp. Privesc pe fereastră în speranţa că am să-l văd trecînd. Pornesc spre M. unde întîlnesc pe L. foarte bine îmbrăcată. L. îmi spune că i-e frică să doarmă singură şi că în fiecare noapte se culcă cu cineva. L. şi M. curăţă prunele de pieliţă. Vreau să le ajut dar în loc să le curăţ le mănînc. Mă întorc acasă căci vreau să-mi schimb rochia. Plec iar şi o întîlnesc pe N. pe stradă. Ne salutăm ca de obicei. Eu o întreb: „Ce mai faci?" Ea îmi răspunde: „Mulţumesc". Pornim împreună începe un fel de furtună şi toată lumea avansează în acelaş sens. Sîntem luate de curent. Ne uităm într-o vitrină cu o mulţime de obiecte curioase, printre care trei sfeşnice şi o lumînare. Îi spun: „Vezi! Oriunde poţi găsi lucruri drăguţe".

Interpretarea celui de al treilea vis

La ora şapte sînt cuprinsă de o violentă excitaţie care începe printr-o suită de senzaţii voluptoase. Această excitaţie durează uneori zile în şir, fiind însoţită de lungi reverii. În ultimul timp am citit cu pasiune multe cărţi, cărţi în care era vorba de bărbaţi tineri bine îmbrăcaţi şi de lenjerie de damă. Îmi plăcea o prietenă din pricina ochilor ei frumoşi precum şi a muşchilor puternici şi cu toate că doream să mă sărute, alungam mereu gîndul ăsta de frică să n-o supăr. Iată un exemplu din care se vede cît de mult mă atrăgea: Odată m-a condus într-o cameră unde erau două paturi aşezate unul lîngă altul. Mi s-a făcut negru înaintea ochilor, m-a apucat o spaimă cumplită şi a trebuit să mă ţin de un scaun ca să nu leşin. M-am culcat lîngă prietena mea, şi cu toate că doream foarte mult, n-am sărutat-o. E adevărat că am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca să-mi înăbuş dorinţa. Mă întorc acasă după o lungă pro-

menadă ca să-i dăruiesc cuiva portretul gambelor mele. Mi se cere un ciorap : îl voi purta mai mult ca de obicei. Cînd scena se schimbă şi cînd o femeie apare în faţa mea, pe stradă, îi spun : „Iubito, adu-mi aminte, spune-mi cine eşti. Vorbele tale mă încîntă."

AL CINCILEA VIS

„P. are o iubită, nepoata unui profesor universitar. Îi scrie cu alb pe un fel de tăbliţă neagră. Primul cuvînt pe care i-l scrie este „un copil", al doilea nu-l mai ţin minte şi al treilea e chiar numele lui. E o scrisoare. Mă gîndesc că întocmai cum scrie „un copil" şi celălalt cuvînt pe care l-am uitat, P. îmi atribuie unele diminutive şi că se poartă, fără îndoială, în acelaş fel cu toate femeile. Femeia căreia îi scrie i-a spus, în absenţa mea, că ar trebui să-l învităm pe profesor la noi. Îmi spun că, dacă i-a cerut să-l invite, e convinsă că un om ca el poate veni în casa noastră, adică într-o locuinţă nu prea grozavă, şi că mie nu-mi rămîne decît să fac curăţenie."

Interpretarea celui de al cincilea vis

Curînd voi purta cu predilecţie haine bărbăteşti şi mă voi simţi exclusiv în rolul bărbatului. Găsesc pretutindeni literele care formează numele meu, din narcisism şi sînt cuprinsă de o nebunie a oglinzilor. Nu ştiu dacă e un viciu sau o plăcere, dar ştiu că e un act contemplativ, o admiraţie dezinteresată a frumuseţii mele. Îmi lipesc buzele de suprafaţa rece a oglinzii şi îmi sărut imaginea. Nu mă pot stăpîni. Am cunoscut un bărbat care, după bal, m-a luat cu el. Ne-am înghesuit unul într-altul. Pe urmă am înebunit de-a binelea căci mi-am dat seama că nu cunoşteam lucrul ăsta. Am vocea groasă încă din copilărie. Un timp m-am exibat în camera mea ; la fereastră, la început cu prudenţă şi cu perdelele trase, mai tîrziu însă deschizînd canaturile ferestrei. Am ieşit în parcuri şi am făcut la fel. Trebuie să curăţ casa pentru că excitaţia prin miros a devenit insuportabilă.

*

Se înţelege de la sine că visele cărora le-am reprodus conţinutul manifest puteau fi analizate folosind metoda de interpretare freudiană. Atunci cînd simbolismul lor împrumută o formă foarte netă ca în visul durerii de dinţi sau al celui care întrebuinţează ca substantiv „odaie“ [1]), tentaţia de a reduce aceste simboluri erotice prin analiză e foarte puternică, întrucît interpretarea lor obişnuită apare evidentă. Dar analiza tuturor viselor cu ajutorul acestei metode simbolice reduce conţinuturile manifeste diferite la un conţinut latent unic, mai bine zis la o unică posibilitate.

Toate analizele existente privind conţinutul latent, nu sînt decît nişte rezumate mai mult sau mai puţin simplificate ale complexului lui Oedip : ni se pare inutil să dăm pe faţă acest complex fundamental printr-o amănunţită operaţie, existenţa lui putînd fi teoretic afirmată în toate cazurile.

Cînd punem deci în legătură frazele conţinutului manifest cu istorisirile bolnavilor din dragoste, ni se pare că dăm un caracter mai corosiv aspectelor erotice ale visului, menţinînd o stare de reciprocitate între cele două conţinuturi. Hazardul se plasează dintr-odată în domeniul *absurdului,* pe care n-am fi dorit să-l părăsim niciodată şi unde ne mişcăm chiar în timpul visului. Interpretarea visului cu ajutorul hazardului conţine, de altfel, elemente ştiinţifice necesare. Funcţiunea cryptesthesică a hazardului (considerat ca punct de întîlnire între finalitatea interioară şi cauzalitatea exterioară, după sublima definiţie a lui Hegel) devine astfel sistematică. Stupefiantele întîlniri între conţinutul manifest al viselor şi interpretarea lor constituie o dovadă în plus. În acest fel dispare orice preocupare terapeutică şi n-avem decît regretul de a nu fi aflat un conţinut interpretativ mai zguduitor şi mai turburător încă pentru a potoli inexprimabila noastră sete de vis şi de dragoste.

Visele cu un conţinut manifest erotic interpretate cu ajutorul hazardului cryptesthesic ne redau, astfel, într-o măsură acea „speranţă în vis“ care perzistă în noi, dar pe care visul obişnuit, visul simptomatic, visul analizat, nu ne-a oferit-o decît parţial.

Îmi dădeam seama că visul îndepărtîndu-se de drumurile ştiinţei, se apropia de „funcţiunea onirică“. Cu cît se

[1]) Aceste două vise nu au fost reproduse aici (N.T.)

îndepărta mai mult de mecanică, de amintire, de simbol, cu atît se apropia mai mult de delir, de invenţie şi de revenire. Stăruind asupra funcţiunii onirice, am încercat să pun visul într-o relaţie exterioară cu lumea obiectivă spre a nu mai rămîne izolat între cele trei straturi mnezice ale omului. Visul îşi poate relua valorile sale terapeutice, premonitorii, obsedante, revelatorii. Diferitele anomalii erotice pe care ni le furnizează modalitatea hazardului cryptesthesic au fost de altfel verificate prin dispoziţiile noastre perverse polimorfe.

Se adăuga, la aceasta, o interpretare hipermnezică şi mitomanică a cărei întreagă importanţă nu o sesizăm încă.

În loc de a vedea în lumea obiectivă o simplă şi totală opoziţie formală (non-dialectică) încercăm să descoperim contradicţiile secrete care trebuie să existe în mod necesar într-o corespondenţă încă necunoscută cu dorinţele noastre.

Depăşirea simbolismului erotic direct (pe care o socotim o descoperire de prim ordin, dar de care nu ne ocupăm deocamdată) permite visului manifest să păstreze şi să exalte caracterele sale *concrete*. Cu toate că, pe plan simbolic, pierderea unui pantof pe stradă şi mişcările de înot într-o mare imaginară au poate aceiaşi semnificaţie, nu ne putem resemna să renunţăm la valorile teoretice conţinute în diferitele aspecte concrete ale visului.

Valoarea acestor imagini concrete, care acordă visului una din faţetele sale cele mai de preţ, crează o relaţie determinată şi determinantă între noi şi obiectele care apar în descripţia manifestă, relaţie pe care nivelarea fatală a interpretării nu ar fi în stare s-o epuizeze, poziţia noastră onirică neputînd admite că visele cu aspecte diferite pot fi reduse la săracul conţinut latent al tuturor viselor în general.

Interpretarea cu ajutorul hazardului cryptesthesic, urmărită obsesional, ni se pare a fi capabilă, graţie întîlnirilor uluitoare, erotismului său fără limite, înlănţuirilor sale absurde, să contopească cele două aspecte ale visului într-un conţinut unic, manifest şi latent totodată, conţinut în care funcţiunea onirică îşi recapătă puterea halucinatoare şi bulversantă.

. . . . . .

Traducere în limba română de
VIRGIL TEODORESCU

ALEXANDRU TUDOR-MIU

S-a născut în 25 februarie 1901, la Brazi (Ploieşti). Mort în 24 iulie 1961, la Cîmpina.

Bibliografie: *Epode*, colecţia Strada, 1932. *Standard*, Editura Strada, (1934). *Întîlnire cu pasărea Phoenix*, Colecţia Strada, 1947.

Colaborări: *Urmuz*, *Contimporanul*.

DEAL PETROLIFER

Canadiene în tact de act
sug din deal stropind batalul oblu.

Alba casă pîlpîie pe zare.
Treabă nu-i. Motoarele-n taifas
aduc în amintirea zilei cărămizii,
Diezel — arhangheli şi heruvimi
inventatori din secolul de rîpă

Foc, foc, foc, zac ! Foc, foc, foc, zac !
Zac ! Zac ! Foc ! Foc !
Dealul prefăcut a crescut cu sonde
plin de rod de păcură. Omul rob îl apără,

dar privirea-i scapără.

LINIE ÎNALTĂ

Uzina — bloc căzut în munţi,
cu turbine — ca o mîţă sălbatică
torcînd vis — unei nunţi —

pizmuită lumină heraldică.

Prin țară răsucite linii sure,
în podoabă pe lîngă șosele ;
cîmpul cum le trage din pădure

sînt pe-ntinsu-i precum dungi pe piele.

ZI BUIESTRĂ

Uzina e devale și de fum. Urcă
și frămîntă pe-a dealului cîrcă,
în culoarea de credință a cerului rotund,
oxid de fier și chinoros
din esofagu-i scund.

Hai amurg !
Vin amurg !
Treci amurg !

Zi de iarnă în suprafețe și circumferințe.
Oblică,
nespornică.
Pe cazanul gata, sumă,
cade istovit ciocan — de humă.

Lucrătorii tac.
Au zdrobit și cel mai greu conac.
Sub căciului feriți, pornesc pe deal, cu pași obtuzi,
prin mîzgă
și-adorm cu drag
la stelele pe unde trag.

În orașul de piatră și de fier
izvorăște lumină fără cer.

ÎNĂLȚIMI

Oamenii au o respirație de fugă
Cu tine în brațe pe culmi, timp nou.
Ei gonesc încordați undeva să ajungă
Și fiecare e obosit să se mai vadă erou.

Cuvintele lui, ale tale, ale mele
Ca niște pasări pierdute rotesc.
Sîntem greoi rătăcind printre stele
În timp ce ei sprinteni cu tine-gonesc.

Unde e iubire, e rod binefăcător.
Unde e ură, e rod de otravă.
Unde e inimă, e gînd, sînt eu, al nădejdilor.
Unde e rînjet sînt colți, e căderea din slavă

COR

E timpul al nostru, e-n față.
E soare și e dimineață.

Se sparg și se duc alungate
Umbrele atîtor păcate.

Limpede inima plină
Soarbe nesaț de lumină.

Înfiorare de viață nouă
Adună pasul prin rouă.

Glasuri, imnuri, signale
Cu fum vînjos de furnale

Cresc, se urc spre înalturi
Adevăratele salturi.

SCRISOARE ALBĂ

În noaptea asta de toamnă
eu voi arde ce simț și-oi scrie
pe vatră cu muchea cărbunelui
gîndul meu risipit, dragi surori.

Sună ploaia aur-sună.

Noaptea asta ce vă-aduce ?
Sînteți singure ; la voi
joacă sfinții buni pe casă.
Eu știu bine : Un perete
cel din est brăzdat de lacrimi
peste voi apasă umed.
Voi băgați în sobă doage
și umblați prin glod desculțe.
Toamna-i muche blestemată.
Rău e să ai doar un frate
fratele umblînd cu umbra-i
peste voi în altă parte să gîndească-n noaptea asta...

1926

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TRISTAN TZARA

Născut la Moinești (Bacău) în 16 aprilie 1896; decedat în 25 decembrie 1963, la Paris.

Bibliografie: *Primele poeme* urmate de *Insurecția de la Zürich* prezentată de Saşa Pană. Editura *unu*, 1934. *Suprarealismul și epoca de după război* (trad. de Saşa Pană). Colecția *orizont*, 1947.

Colaborări: *Simbolul, Chemarea, Noua revistă română, Versuri și proză, Contimporanul, Integral, unu, Azi, orizont.*

Pseudonime: S. Samyro.

ÎNSEREAZĂ

Se întorc pescarii cu stelele apelor
împart bucate săracilor, înșiră mătănii orbilor,
împărații ies în parcuri la ora asta care seamănă cu
vechimea gravurilor
și servitorii fac baie cîinilor de vînătoare
lumina-și îmbracă mănuși
deschide-te fereastră — prin urmare
și ieși noapte din odaie ca din piersică sîmburul,
ca preotul din biserică,
dumnezeu: scarmănă lîna îndrăgostiților supuși,
vopsește păsările cu cerneală, înnoiește paza de pe lună.
— hai să prindem cărăbuși
să-i punem în cutie
— hai la pîrîu
să facem oale de lut
— hai la fîntînă să te sărut
— hai în parcul comunal
pînă o cînta cocoșul
să se scandalizeze orașul
— sau în podul grajdului să ne culcăm

Această poemă e singura pe care autorul și-a tradus-o din românește în franțuzește (cu foarte mici modificări) sub titlul *Soir*. V. *De nos oiseaux*, Editions Kra, Paris (1929), p. 26.

că te înţeapă fînul şi auzi rumegatul vacilor
pe urmă li e dor de viţei
să plecăm, să plecăm.
1913, Mangalia

GLAS

Zid dărăpănat
Eu m-am întrebat
Astă-zi că de ce
Nu s-a spînzurat

Lia, blonda Lie
Noaptea de-o frînghie...
S-ar fi legănat
Ca o pară coaptă

Şi ar fi lătrat
Cîinii de pe stradă
S-ar fi adunat
Lumea să o vadă

Şi ar fi strigat
„Vezi ca să nu cadă".

Aş fi pus o scară
Şi aş fi luat-o jos
Ca o pară coaptă
Ca o fată moartă
Şi aş fi culcat-o într-un pat frumos.

Bucureşti, 1 9 1 4

* * *

Povestesc grădinii
Soarta ta
Şi mă latră cîinii
Şi mă rîd vecinii

E frig
Ninge afară
Vîntul urlă ca
Un lup fugărit

Clopote de-aramă
Ţintuiesc dureri vechi
Anii se distramă
În pleoape de iarnă

Lie blondă Lie
Ce păcat că nu vezi
Marea încolăcită în
Ceaţă fumurie

Ce păcat că n-auzi
Ferăstraiele luminii
În leagănul mării depărtate
Cum sună lemnul bărcilor stricate
Ce păcat că nu simţi

Cum se-apleacă pomii să te sărute
Şi cum se adună buzele valurilor pierdute
Să-ţi cunoască chipul

A căzut ceva
A căzut stea plînsă
Oameni buni ruga-
ţi-vă pentru dînsa

1914

FURTUNA ŞI CÎNTECUL DEZERTORULUI

I

A plesnit lumina din obuze
Şi a crăpat fulger în mîna noastră
Ca mîna Dumnezeului în cinci degete s-a despicat
Ajungem din urmă cetele şi le culcăm

Stîlcim stîrvurile lepădate în zăpadă
Deschidem întunericul înecat fereastră
Prin văile ce-au supt duşmanii ca ventuze
I-au ucis pînă în depărtarea lor cea mai albastră.

Gerul : oasele fărîmă, carnea mănîncă
Noi lăsăm inima să plîngă.

De ce alunecăm de-a lungul muntelui spintecat ?
Zbierînd, şi-a descătuşat furtuna leii,
În pădure-frîntă
Nu ajunge miezul inimii vîntul cel întunecat
Şi aşteptăm din ţimbale rărite
Limpede şi simplu glăsuire sfîntă
Pe dealuri leproase în văgăună
E ca ochiul craniului
Ne-am adăpostit noi spaima de furtună
Şi pornise unul să vorbească fără şir
Acolo.

Am cules vorbele lui — cîte
Îmi pătrund ca vîrcolaci seninătăţile lunare
Să-ţi fac mărgele cu dinţi de rechini
Ce joacă vîrtejuri de vise urîte.
Ochiul de rugină mîncat, foc îndreaptă
Noi intrăm în gura depărtării
Şi sub şirul dinţilor de fort, ceilalţi
Aşteaptă.

E atît de întuneric, că numai vorbele-s lumină.

II

Sub funinginea bradului, dezlegat,
Se vaită cîntecul dezertorului.
Ce rău făcu fluier începînd să plîngă.
Spuma gerului închegat face crengi de sare ;
Oasele fărîmă, carnea mănîncă.

„Cu pumnii strînşi, cu gît întins,
Ajung ademenirea nopţii mute ;

Gheţar de oţel plîngînd în nemişcări de constelaţii,
Săbiile sufletului ascute.

A îngălbenit lumina ca-ntr-o lalea,
În aşternuturi zmuls, au norii întunericul albastru
Prin care fug, muşcat de şerpii ploii,
Să ajungă-n depărtarea luminată lumina mea.

Sub adîncimi de întristare,
Ca tunetul sub bolţi asfixiat,
Sînt călător cu sufletul întunecat,
Întunecat.

Aici e aspru dorul de casă ;
Dar şi tu, vezi cum a-nflorit, cuminte,
În scutece stelare de argint
Pruncul cărţilor sfinte.

Numai mie noaptea nu-i frumoasă.
Cîntecul robit se-cheagă jalnic pe tot regimentul,
Cum rup liliecii bucăţi de noapte din chilie.
Numai mie noaptea nu-i frumoasă,
Numai mie.

Priveşte : trupul meu în ţărînă şi în suflet se desface,
Că mi-e dor de tine cu furtună şi cu răcnet de sirene
Mai sus de norii de care s-au zdrobit obuzele îndîrjite.

Dacă tot se războiesc popoarele,
Ce mai atîrnă luna atît de roşie
Pecetie dumnezeiască la cartea de pace ?

Rup granate vinete bucăţi de cer încleştate în scuturi,
Muşcă ghiaţa norilor şi se prăvălesc table de oţel în brumă
Pomii se mlădie cum corabia de funii
Zmulg liliecii petale albe de pe romaniţa lunii.
Vîntul îi azvîrle şi-i sfîşie.
Numai mie noaptea nu-i frumoasă,
Numai mie."

Cîntecul oprit în gînd : gerul oasele fărîmă, carnea mănîncă
Lasă inima să plîngă.

1914

ÎNDOIELI

— Am scos visul vechi din cutie cum scoți tu o pălărie
Cînd te gătești în haina cu mulți nasturi
Cum scoți iepurele de urechi
Cînd te-ntorci de la vînat
Cum alegi floarea dintre buruieni
Și prietenul dintre curteni.

Uite ce mi s-a întîmplat
Cînd veni seara încet de tot ca un gîndac
Bună multora ca leac, cînd mi-aprind în suflet foc de vreascuri
M-am culcat. Somnul e grădină hotărnicită cu îndoială
Nu știi ce-i adevărat, ce nu
Ți se pare că-i un hoț și împuști
Pe urmă ți se spune că a fost un soldat
Cu mine tocmai așa fu
De-aceea te-am chemat să-mi spui — fără greșală
Ce-i adevărat — ce nu-i

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IONATHAN X. URANUS

S-a născut în 17 ianuarie 1909, la București.
Colaborări : *Ostașii luminii, Contimporanul.*
Pseudonime : Mark Abrams, I.X.U.

AX

Trece cărbunele-n ceașcă.
Minunat, glasul lui de ieri
a umblat mult pînă să-și găsească
blana lui și caii lui de fier.
Zumzetul albinei transparente
cade molcom pe lîngă zid.
Din țurțurii fetei răsare un tren. Te
uiți la el, cu gîndul prefăcut
în curcubeu, și vid
sterp se iscă-n ceasul zilei.
Și tu simți, iar eu mi-ascut
tăiușul milei
cu care vreau a spinteca mireasma
timpului, cînd luna-și va aprinde-agheasma.

AUTOBIOGRAFIE

Moto : *Escatò bebeloi*
(vechii Greci)

Sînt singurul om care s-a născut fără intervenția și concursul vreunor părinți de ambe sexe. Dumnezeu m-a zidit, din lemn și din căpșune, într-o vreme de urgie, dar într-o cetate de joc.

Cînd am venit pe lume, îmbrăcat într-o armură de fildeş, cu mari pete de lepră, toţi caii din univers au nechezat, entuziast, la unison şi au încetat de a-şi mai prelinge dorinţele pe uliţi, iar un convoi compus din şapte mii de scripete, din fleici, din iele şi din astre, mi-a ieşit întru întîmpinare, strigîndu-mă pe nume şi apăsîndu-mi lipitorile cu capul.

Aveam la mine numai trei lipitori. Prima se numea Ceaşca şi o purtam, glorios, în gură ; ea muri tînără, fără a lăsa urmaşi. Cea de a doua purta numele istoric al celor patruzeci de răzvrătiţi din iarbă. Iar a treia lipitoare, mai densă şi mai regretabilă, îmi locuia intestinul subţire, unde se amuza confecţionînd Englezi mici şi roşii.

Lipitorile mele erau reminescenţa unui dor de mult uitat. Le prefăceau, oricînd, în ghiaţă, şi alaiul triumfal, ce se organizase în cinstea aperiţiunii mele, le îmbrăca pe rînd, guiţînd Verde şi gros.

La un moment dat am împlinit cinci ani : o vîrstă graţioasă, care mi se întîmplă în urma celei de a cincea aniversări serbate de mine cu tobe şi fanfare, în tovărăşia mai multor spectre solare care se aflau prin împrejurimi.

Bucuria mea fu fără margini. Conştient de efectele fizico-chimice pe care prezenţa mea le înfăptuia în natură, îmi treceam vremea muşcînd uzinele desăvîrşite ale marilor oraşe, sau transformîndu-mi glasul în umbrelă, ca să nu mă mai găsească morţii. Căci m-am temut de morţi o viaţă întreagă, şi am îndurat teroarea lor meschină chiar înainte ca duhul meu să se fi concretizat în chip de os, de fibre şi găoace.

Astăzi cînd am pădurea mea personală, în care locuiesc, băgat într-o bagatelă invizibilă, şi cînd ochii mei spirituali s-au desfătat de toate priveliştile veacurilor apuse, morţii îmi sînt încă un prilej de teamă.

Cînd mă duc, noaptea, să culeg sămînţă de lebădă pe malurile apelor, văd adesea fantome colorate, care-mi arată chipuri hîde, gîndind sonor pierzania fiinţei mele binefăcătoare. Trupul mi se înfioară ca un bîzîit, şi necazul meu pasiv se transformă într-o fugă amplă şi susţinută, pînă ce izbutesc să mă turtesc de vreun perete : atunci nu mă mai vede nimeni, şi mădularele mele ostenite se subţiază mult, pînă a doua zi.

Poza intaia

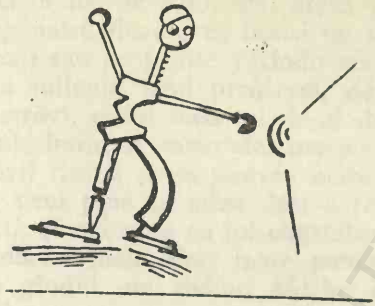

Poza doua

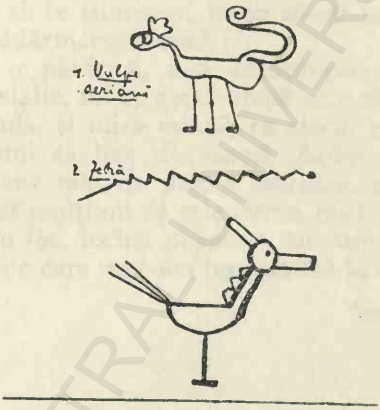

Poza treia

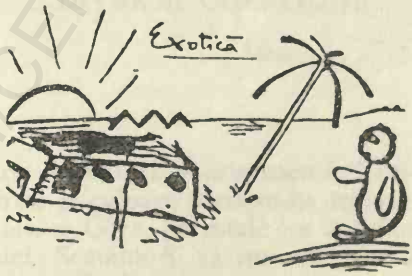

Ionathan X. Uranus DIVERTISMENT PENTRU COCÓ (1928).

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Alteori, morții vin în număr mare și-mi populează buzunarele. Atunci în loc de bani, scot afară pisoi, și batista cu care-mi șterg nasul devine ea însăși un nas, care mi se lipește pe grumaji sau pe frunte, făcîndu-mă de rîsul lumii.

Acum cîteva milenii, cînd predicam, de pe o prăjină înaltă, unor păstrăvi, nasul meu cel de-al doilea îmi intră în gură, și încălecîndu-mi cuvintele, începu să strănute la distanță. Păstrăvii rîseră, și un păstrăv mare, care era profet în țara lui, veni pînă la mine, într-o frumoasă ascensiune într-aripată, și mă unse cu lut cugetător. Dela această întîmplare, gîndurile mele sînt, toate pămîntii, și mi-am putut clădi, cu gîndul, un zodiac, bătrîn, construit pe o schelă galbenă de cuarț.

Întîmplările mele au fost, însă, atît de multe, încît de cîte ori vreau să le istorisesc, încep să-mi iasă păsările din condei și-mi zădărnicesc elanul.

Adineaori o păsărică, mai conservată, în profunzime, decît toate celelalte, mi se așeză, după ce o zbughi din vîrful peniței, pe coadă, și mi-o mîncă, cu ciocul ei șiret, mai repede decît putui să bag de seamă. Acum sînt necăjit că podoaba mea cea mai de preț e mutilată, și nemaiîndrăznind să mă arăt mulțimii cu cele cîteva fășii de bumbac care mi-au rămas în loc, închei povestea, cu rușine și cu degetul meu cel mare, pe care mi l-am pus pavăză la spate.

Ionathan X. Uranus
Serafim și bohem

DIVERSE CHESTIUNI

Moto : . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Al. Odobescu

1 Cei patru scamatori, foarte asemănători între ei prin constituție, formă și culoare, locuiau în același brad automat pe care li-l dăruise Gîga, părintele lor autohton și mare fabricant de miei. Scamatorii se numeau, după împrejurări, Salam, Malac sau Cimbru, nume care reprezentau, fiecare,

cîte una din multiplele posibilităţi de dezagregare ale aceleeaşi conformaţiuni geologice. Gîga, dimpotrivă, fiind de origină bască, privea lucrurile cu multă indiferenţă şi, din această pricină, de cîte ori hazardul îl făcea să alunece încet de pe acoperiş, forţa publică şi privată, reprezentată prin cei trei muşchetari, i se adresa în do bemol, spunîndu-i : „Eu nuc, tu nuci, el nucă". Atunci Gîga se întorcea pe dos de groază, şi astfel, la un moment dat, se găsea cu epiderma în abdomen şi cu intestinele înfăşurate pe cap, în loc de aureolă boreală. Iată de ce ar fi de dorit ca fiecare individ conştient de rostul său în timp şi spaţiu, să ia toate precauţiunile necesare în preajma oricarei multiplicări sau preponderenţe.

2 Unul dintre cei mai desăvîrşiţi oameni de lemn ai timpurilor viitoare a fost, fără îndoială şi sfîntul Şandernagor Mendelsohn, născut în 1315, la polul sud, din părinţi spanioli şi mamă balcană. Încîntat peste măsură de propria lui coincidenţă, Şandernagor se delecta zilnic cu inspectarea celor treizecei şi una de femei zburătoare care, cu capul răsucit printre mamele, îşi subţiau pulpele pînă la completa evaporare, întrebuinţînd metoda extrem de simplă care se cunoaşte sub denumirea filozofică : „Sistemul cosmic numai pentru bărbaţi". Şandernagor avea o constituţie nu prea complicată, cel puţin numai în ceea ce îl privea personal, restul fiind alcătuit din resturi şi din mai multe roţi suprapuse şi băgate una-ntr-alta, ca toate roţile dinţate şi de ceasornic. În acelaşi timp, el mai avea, între cele două vertebre mai mici şi care noaptea scoteau sunete de clopotniţă, cîte un singur matematician, a cărui funcţiune în Stat era să înlocuiască urşii cu autocamioane confortabile şi chiar cu sila. Iată deci, datorită căror împrejurări, Şandernagor se putea oricînd transforma în capră, luntre, gîscă sau trombon, sau putea, iarăşi, să facă tot ceea ce voia, în limitele logice ale marşului său către pepenii autodidacţi. La 15 august 1209, Şandernagor fu beatificat şi proclamat Rege şi Imperator al prietenului său Sachelarie, primul inventator al Calului Troian. (Cauzele mai adînci ale fenomenului trebuie căutate printre stratele erei mezozoice : căci, ieşind dintr-una din numeroasele cochilii ale acestor pămînţi, Şandernagor se ilumină pe neaşteptate, dinăuntru în afară, şi astfel, din urechile sale şi din buric, începură să ţîşnească raze grele

de fontă incandescentă care, eroică și melodioasă, se împrăștia, pătrundea printre stele, și mai ales împărțea atomii între ei, cu pocnituri arhaice și cu aceeași bunătate angelică pe care, trimestrial, o vedem scuturînd luna.)

3 Generalul absolut este acea entitate care, prin determinările ei moleculare, izbutește să-și creeze o existență abstractă, independentă de timp și spațiu, dar deosebit de demonstrativă. Iată pentru ce generalul absolut n-are niciodată vreo formă definită, ci numai colorit, afară de Duminica după amiazi, cînd capătă, într-adevăr un contur distinct și portativ, ale cărui vibrațiuni sînt sunete și idei. Într-o vreme în care prietenii lui nu-l puteau considera decît în raport cu sintezele asiatice, care pe atunci erau cu mult mai frecvente decît astăzi, generalul absolut își îngăduia eroismul de a deveni radical, plutind liniștit pe o bucată de unt care se afla pe tavan. Era cald și dulapul din bucătărie ieși afară prin burlan, bucurîndu-se de viață intensă și independentă timp de mai multe minute sau zile : radicală era orice acțiune care tindea să se afirme în afara puterii de atracție a tavanului, și de aceea, această candoare surprinzătoare a mobilelor casnice trebuia apreciată cu bastonul, în mod dezinteresat. Generalul se simți continental și, desfăcîndu-și capacele, lăsă să se împrăștie în spațiu ecuații și identități algebrice sau psihologice, care erau esanțe mirositoare și iepure comprimat. Toate acestea fură, după un veac, multiplicate cu aparate noi și perfecționate, ale căror cuptoare își conservau, în smîntînă, inginerii și preoții necesari.

CUVÎNT ÎNAINTE DE MAREA TĂCERE

Moto : „Le mystère este dans cette vie, la réalité dans l'autre ; vous m'aimez, si vous m'aimez, je vous ferai voir la réalité."
Max Jacob

*

Pentru a nu contrazice armonia universală și a nu turbura echilibrul divin, Cosmosul este împărțit în felii, iar Timpul ne înfățișează numeroase și variate succesiuni de

contraste. Perechi abstracte, dar necesare, ale Eternității, strălucirea aștrilor și smoala nopții, voioșia verde a cîmpului și necazul alb de zăpadă, unda neastîmpărată a vieții și inerția ceasului de pe urmă, se îmbină divers îmbogățind Existența, și împlinind-o.

Iată în virtutea cărui adevăr voi face să răsune Verbul meu în spațiu. Mă aflu cocoțat pe un vîrf de rază, undeva în bătaia luminii îngerești, și cît încape în bîjbîiala privirilor mele, în toate părțile, e numai gol mort, și întuneric. Am înapoia mea o mare tăcere, iar înainte-mi încă una, pe care nu o gîdilă nici chiar o tremurare de șoaptă. Ceea ce va să vină nu va lumina, adică, obscurul care a fost, și numai clipa aceasta, pe care o vieţuiesc acuma, numai sensibilitatea extremă a momentului de față, mă cheamă la mărturisirea tainei care pîlpîie, într-un ungher nevăzut în chilia duhului meu, ca o luminiță sfîntă.

Ascultați-mi glasul, care susură ca izvoarele și vîjîie ca furtuna. Ascultați gîndul meu chinuit de un perete de os și gustați aroma lui eterată. Ascultați tot cîntul ființei mele calde, care adăpostește zeii cînd sînt osteniți și care trăiește la fel cu cerul, cu iarba și cu gîngăniile pămîntului. Ascultați, și înțelegeți minunea care vi se dezvăluiește.

Apoi după ce veți fi înțeles-o, închinați-vă umbrei care doarme-n voi, închinați-vă neștiinței voastre despre adevărata durere, și cerșiți muntelui și pădurii darul cel mai de preț de pe lume, care este Dumnezeul Însîngerat. Iar cînd plînsul limpede al trupului îndrăgit de zîne va pătrunde și în carnea voastră, inima vă va sîngera și vouă, și din sîngele vostru astfel binecuvîntat, va răsări o floare albă.

Și va fi, după asta, o mare și definitivă tăcere.

ANIVERSAREA LUI TOTOG

Cînd depăși semicentenarul, cunoscuții îi aduseră jerbe din frunze de preot și portocale sintetice. Narduri cu miros de scoică tresăriră în cățui, cerul se deschise ca un tavan

şi legiuni deghizate în nuci vorbitoare cîntară: „Osana Totog". Toată intelectualitatea vicleană jucă ţintar pînă cînd un spirit ramificat ca o frunză de lotus păşi indispus pînă dispăru. Rămase după el ca un semn divin o aripă de teracotă, 3 şiruri de dinţi şi un rege. După aceea o dimensiune se ascunde *Undeva* (sau poate în altă parte) şi nu ieşi de acolo decît în urma stăruinţelor cîtorva pretecţi.

Uluit, Totog scoase anii tinereţii care se găseau între cingătoare şi după ce-i plantă în poziţiile indicate, plînse pe ruinile trecutului realizat astfel.

Anul 7 îl şterse cu un burete, îi dărui o pereche de şosete şi o maşină de tuns, apoi silabisi b.a, ba ; b.e, be — pînă trecu în clasa II-a.

La fel cel de-al 17-lea care improviză un tub cu mănuşi de cauciuc de a cărui rezistenţă era asigurat prin vot secret şi se îngălbeni.

Asistenţa bătu din palme fără gînduri rele, întrucît o ploaie cu praf de scărpinat troieni toate simţurile normale fără autorizaţia posesorilor.

De-abia tîrziu un inocent aduse cele 7 daruri în oale paralele, recitînd cu mîna în buzunarul altuia.

Prima era cu trei perechi de zaruri cleioase care cîntau uneori în contact cu lumina electrică. A doua conţinea un copil crăpat de ger, asexuat însă cu ceva parale.

Trei fiind un număr consacrat de legile astrale, vaza respectivă evapora un fel de suc retrospectiv în care plutea o familie normandă. Nimeni însă n-a putut să vadă ce cuprindea oala 4-a, unii spuneau că ar fi un sonet şi controversa a fost rezolvată prin plebiscit.

Alţii susţin contrarul.

O frînghie abstractă, bună conducătoare şi presărată cu perje uscate, dormea în urna a 5-a care era şi cea mai originală realizare a ceramicei viitoare.

Ultimele două erau vase comunicante aşa că Totog nu făcu caz de ele, după cum şi cred.

Cu acurateţă
Ionathan X. Uranus

URMUZ

(Demetru Demetrescu-Buzău)

S-a născut în 17 martie 1883, la Curtea de Argeș; a murit în 23 noiembrie 1923, la București.

Bibliografie: *Urmuz*, Editura *unu*, 1930.

Colaborări: În timpul vieții a publicat numai două schițe în *Cugetul românesc*. După moarte au apărut altele în *Bilete de papagal*, *Punct*, *Contimporanul*, *unu*

ALGAZY & GRUMMER [1].

Algazy este un bătrîn simpatic, ştirb, zîmbitor şi cu barba rasă şi mătăsoasă, frumos aşezată pe un grătar înşurupat sub bărbie şi împrejmuit cu sîrmă ghimpată...

---

[1] E fosta firmă a unui cunoscut magazin de geamantane, portmoneuri etc. din Capitală, rămasă astăzi sub un singur nume. În tot cazul, ne permitem a crede că numele de *Algazy* sau *Grummer*, după imaginile ce trezesc prin muzicalitatea lor specifică — rezultat al impresiunii sonore ce produc în ureche, — nu par a corespunde aspectului, dinamicei şi conţinutului acestor doi simpatici şi distinşi cetăţeni aşa cum îi ştim noi din realitate...

Ne permitem a arăta mai sus cititorilor cum ar fi trebuit şi cum ar fi putut să fie un *Algazy* sau un *Grummer* „in abstracto", dacă dînşii nu ar fi fost creaţi de o întîmplare, o soartă care mai deloc nu ţine seama dacă obiectele creaţiunilor ei, corespund, în forma si mişcarea lor, cu numele ce li s-a hărăzit.

Cerem scuze D-lor Algazy & Grummer pentru observările ce ne permiserăm mai sus; o facem însă şi din dorinţa de a-i servi, deşteptîndu-i din vreme asupra măsurilor mai nimerite de îndreptare în această privinţă.

Se pare că remediul nu ar putea fi decît unul şi singur: sau să-şi găsească fiecare alt nume, în adevărat adecvat realităţii lor personale, sau să se modifice ei înşişi, cît mai e timpul, ca formă şi ca roluri, după singura estetică a numelor ce poartă, dacă vor să le mai păstreze...

Algazy nu vorbește nici o limbă europeană... Dacă însă îl aștepți în zori de zi, în faptul dimineții, și îi zici : Bună ziua, Algazy ! insistînd mai mult pe sunetul *z*, Algazy zîmbește, iar spre a-și manifesta gratitudinea, bagă mîna în buzunar și trage de capătul unei sfori, făcînd să-i tresalte de bucurie barba un sfert de oră... Deșurupat, grătarul îi servea să rezolve orice probleme mai grele, referitoare la curățirea și liniștea casei...

Algazy nu ia mită... O singură dată s-a pretat la o asemenea faptă, cînd era copist la Casa Bisericii ; dar nu a luat atunci bani, ci numai cîteva cioburi de strachini, din dorința de a face dotă unor surori ale sale sărace, care trebuiau să se mărite toate a doua zi...

Cea mai mare plăcere a lui Algazy, — în afară de obișnuitele-i ocupații la prăvălie, — este să se înhame de bunăvoie la o roabă și — urmat cam la doi metri de coasociatul său Grummer, — să alerge în goana mare, prin praf și arșița soarelui, străbătînd comunele rurale, în scopul unic de a aduna cîrpe vechi, tinichele de untdelemn găurite și în special arșice, pe care apoi le mănîncă împreună, după miezul nopții, în tăcerea cea mai sinistră...

Grummer are și un cioc de lemn aromatic...

Fire închisă și temperament bilios, stă toată ziua lungit sub tejghea, cu ciocul vîrît într-o gaură sub podea...

Cum intri la ei în magazin, un miros delicios îți gîdilă nările... Ești întîmpinat la scară de un băiat cinstit, care pe cap, în loc de păr, are fire de arnici verde ; apoi ești salutat cu multă amabilitate de Algazy și poftit să stai jos pe un taburel...

Grummer stă și pîndește... Perfid, cu privirea piezișă, scoțînd mai întîi numai ciocul, pe care ostentativ îl prelinge în sus și în jos pe un jgheab anume făcut la muchea tejghelei, apare la urmă în întregime... Face prin tot felul de manopere pe Algazy să părăsească localul, apoi insinuant, te atrage pe nesimțite în tot soiul de discuții — mai ales de sport și literatură — pînă ce, cînd îi vine bine, te plesnește de două ori cu ciocul peste burtă, de te face să alergi afară în stradă, urlînd de durere.

Algazy, care are mai totdeauna neplăceri și discuții cu clienții, din cauza acestui procedeu nepermis a lui Grummer, iese în goană după tine, te poftește înapoi și spre a-ți lua

meritata satisfacție, îți dă dreptul — dacă ai cumpărat un obiect mai scump ca 15 bani — să... miroși puțin ciocul lui Grummer și, dacă vrei, să-l strîngi cît de tare de o bășică cenușie de cauciuc, pe care o are înșurupată la spate, puțin deasupra feselor, ceea ce îl face să sară prin magazin fără să miște din genunchi, scoțînd și sunete nearticulate...

Într-una din zile, Grummer, fără a anunța pe Algazy, luă roaba și porni singur în căutare de cîrpe și arșice, dar la înapoiere, găsind din întîmplare și cîteva resturi de poeme, se prefăcu bolnav și sub plapumă le mîncă singur pe furiș... Algazy, simțind, intră după el acolo cu intenția sinceră de a-i face numai o ușoară morală, dar cu groază observă în stomacul lui Grummer că tot ce rămăsese bun în literatură fusese consumat și digerat.

Lipsit astfel pe viitor de orice hrană a lui mai aleasă, Algazy, drept compensație, mîncă toată bășica lui Grummer, în timp ce acesta dormea...

Dezesperat, a doua zi Grummer — rămas fără bășică singur pe lume — luă pe bătrîn în cioc și după apusul soarelui îl urcă cu furie pe vîrful unui munte înalt... O luptă uriașă se încinse acolo între ei și ținu toată noaptea, pînă cînd, înspre ziuă, Grummer învins, se oferi să restituie toată literatura înghițită.

El o vomită în mîinile lui Algazy... Dar bătrînul, în pîntecul căruia fermenții bășicii înghițite începuse să trezească fiorii literaturii viitorului, găsi că tot ce i se oferă este prea puțin și învechit...

Înfometați și nefiind în stare să găsească prin întuneric hrana ideală de care amîndoi aveau atîta nevoie, reluară atunci lupta cu puteri îndoite și sub pretext că se gustă numai pentru a se completa și cunoaște mai bine, începură să se muște cu furie mereu crescîndă, pînă ce, consumîndu-se treptat unul pe altul, ajunseră ambii la ultimul os.. Algazy termină mai întîi...

EPILOG

A doua zi, la poalele muntelui, trecătorii putură vedea într-un șanț, aruncate de ploaie, un grătar cu sîrmă ghimpată și un mirositor plisc de lemn... Autoritățile fură anun-

ţate, dar mai înainte ca ele să fi sosit la faţa locului, una din soţiile lui Algazy, care avea forma de măturǎ, apăru pe neşteptate şi... dînd de două-trei ori, în dreapta şi în stînga, măturǎ tot ce găsi, la gunoi...

ISMAÏL ŞI TURNAVITU

Ismaïl este compus din ochi, favoriţi şi rochie şi se găseşte astăzi cu foarte mare greutate.

Înainte vreme creştea şi în Grădina Botanică, iar mai tîrziu, graţie progresului ştiinţei moderne, s-a reuşit să se fabrice unul pe cale chimică, prin syntheză.

Ismaïl nu umblă niciodată singur. Poate fi găsit însă pe la ora 5½ dimineaţă, rătăcind în zigzag pe strada Arionoaiei, însoţit fiind de un viezure de care se află strîns legat cu otgon de vapor şi pe care în timpul nopţii îl mănîncă crud şi viu, după ce mai întîi i-a supt urechile şi a stors pe el puţină lămîie... Alţi viezuri mai cultivă Ismaïl în o pepinieră situată în fundul unei gropi din Dobrogea, unde îi întreţine pînă ce au împlinit vîrsta de 16 ani şi au căpătat forme mai pline, cînd, la adăpost de orice răspundere penală, îi necinsteşte rînd pe rînd şi fără pic de mustrare de cuget.

Cea mai mare parte din an, Ismaïl nu se ştie unde locuieşte. Se crede că stă conservat într-un borcan situat în podul locuinţei iubitului său tată, un bătrîn simpatic cu nasul tras la pressă şi împrejmuit cu un mic gard de nuiele. Acesta, din prea multă dragoste părintească, se zice că-l ţine astfel sechestrat pentru a-l feri de pişcăturile albinelor şi de corupţia moravurilor noastre electorale. Totuşi Ismaïl reuşeşte să scape de acolo cîte trei luni pe an, în timpul iernii, cînd cea mai mare plăcere a lui este să se îmbrace cu o rochie de gală, făcută din stofă de macat de pat cu flori mari cărămizii şi apoi să se agaţe de grinzi pe la diferite binale, în ziua cînd se serbează tencuitul, cu scopul unic de a fi oferit de proprietar ca recompensă şi îm-

părțit la lucrători... În acest mod speră el că va contribui într-o însemnată măsură la rezolvarea chestiunii muncitorești... Ismaïl primește și audiențe însă numai în vîrful dealului de lîngă pepiniera cu viezuri. Sute de solicitatori de posturi, ajutoare bănești și lemne, sînt mai întîi introduși sub un abat-jour enorm, unde sînt obligați să clocească fiecare cîte 4 ouă. Sînt apoi suiți în cîte un vagonet de gunoi de-al primăriei și cărați cu o iuțeală vertiginoasă pînă sus la Ismaïl, de către un prieten al acestuia, care îi servă și de salam, numit Turnavitu, personaj ciudat, care, în timpul ascensiunii, are urîtul obicei de a cere solicitatorilor să i se promită corespondență amoroasă, contrar amenință cu răsturnarea.

Turnavitu nu a fost multă vreme decît un simplu ventilator pe la diferite cafenele murdare, grecești, de pe strada Covaci și Gabroveni. Nemaiputînd suporta mirosul ce era silit să aspire acolo, Turnavitu făcu mai multă vreme politică și reuși astfel să fie numit ventilator de Stat, anume la bucătăria postului de pompieri „Radu-Vodă".

La o serată dansantă făcu cunoștința lui Ismaïl. Expunîndu-i acestuia mizera situație în care a ajuns din cauza atîtor învîrtituri, Ismaïl, inimă caritabilă, îl luă sub protecțiunea sa. I se promisese să i se servească de îndată cîte 50 de bani pe zi și tain, cu singura obligațiune pentru Turnavitu de a-i servi de șambelan la viezuri ; asemenea, să-i iasă înainte, în fiecare dimineață pe strada Arionoaiei și prefăcîndu-se că nu-l observă, să calce viezurele pe coadă spre a-i cere apoi mii de scuze pentru neatenție, iar pe Ismaïl să-l măgulească pe rochie cu un pămătuf muiat în ulei de rapiță, urîndu-i prosperitate și fericire...

Tot spre a plăcea bunului său prieten și protector, Turnavitu ia odată pe an forma de bidon, iar dacă este umplut cu gaz pînă sus, întreprinde o călătorie îndepărtată, de obicei la insulele Majorca și Minorca ; mai toate aceste călătorii se compun din dus, din spînzurarea unei șopîrle de clanța ușii Căpităniei portului și apoi, reîntoarcerea în patrie...

În una din aceste călătorii, Turnavitu, contractînd un guturai nesuferit, molipsi la înapoiere, în așa hal pe toți viezurii, încît, din cauza deselor lor strănuturi, Ismaïl nu îi mai putea avea la discreție ori cum. Fu imediat concediat din serviciu.

Fire afară din cale sensibilă şi neputînd suporta o atare umilinţă, disperat, Turnavitu îşi puse atunci în aplicare funestul plan al sinuciderii după ce avu însă mai întîi grijă să îşi scoată cei patru dinţi canini din gură...

Înainte de moarte se răzbună grozav pe Ismaïl căci punînd să i se fure acestuia toate rochiile, cu gaz dintr-însul le dădu foc pe un maidan. Redus astfel la mizerabila situaţie de a rămîne compus numai din ochi şi favoriţi, Ismaïl abia mai avu puterea să se tîrască pînă la marginea pepinierei cu viezuri ; acolo căzu el în stare de decrepitudine şi în această stare a rămas şi pînă în ziua de azi...

PÎLNIA ŞI STAMATE

Roman în patru părţi

I

Un apartament bine aierisit, compus din trei încăperi principale, avînd terasă cu geamlîc şi sonerie.

În faţă, salonul somptuos, al cărui perete din fund este ocupat de o bibliotecă de stejar masiv, totdeauna strîns înfăşurată în cearşafuri ude... O masă fără picioare, la mijloc, bazată pe calcule şi probabilităţi, suportă un vas ce conţine esenţă eternă a „lucrului în sine", un cătel de usturoi, o statuetă ce reprezintă un popă (ardelenesc) ţinînd în mînă o sintaxă şi... 20 de bani bacşiş... Restul nu prezintă nici o importanţă. Trebuieşte însă reţinut că această cameră, veşnic pătrunsă de întuneric, nu are nici uşi, nici ferestre şi nu comunică cu lumea dinafară decît prin ajutorul unui tub, prin care uneori iese fum şi prin care se poate vedea, în timpul nopţii, cele şapte emisfere ale lui Ptolomeu, iar în timpul zilei doi oameni cum coboară din maimuţă şi un şir finit de bame uscate, alături de Auto-Kosmosul infinit şi inutil...

A doua încăpere, care formează un interior turc, este decorată cu mult fast şi conţine tot ceia ce luxul oriental are mai rar şi mai fantastic... Nenumărate covoare de preţ, sute

de arme vechi, încă pătate de sînge eroic, căptușesc colonadele sălii, iar imenșii ei pereți sînt, conform obiceiului oriental, sulemeniți în fiecare dimineață, alteori măsurați, între timp, cu compasul pentru a nu scădea la întîmplare.

De aci, prin o trapă făcută în duşumea, se ajunge, din partea stîngă, în o subtpămîntă ce formează sala de recepție, iar din partea dreaptă, prin ajutorul unui cărucior pus în mișcare cu manivela, se pătrunde într-un canal răcoros, al căruia unul din capete nu se știe unde se termină, iar celălalt, la partea opusă, într-o încăpere scundă cu pămînt pe jos și în mijlocul căreia se află bătut un țăruș, de care se află legată întreaga familie Stamate...

II

Acest om demn, unsuros și de formă eliptică, din cauza nervozității excesive la care a ajuns de pe urma ocupațiilor ce le avea în consiliul comunal, este silit să mestece, mai toată ziua, celuloid brut, pe care apoi îl dă afară, fărămițat și insalivat, asupra unicului său copil, gras, blazat și în etate de patru ani, numit Bufty... Micul băiat, din prea multă pietate filială, prefăcîndu-se însă că nu observă nimic, tîrăște o mică targă, pe uscat, în vreme ce mama sa, soția tunsă și legitimă a lui Stamate, ia parte la bucuria comună, compunînd madrigale, semnate prin punere de deget.

Aceste ocupațiuni îndeajuns de obositoare îi fac, cu drept cuvînt, să se amuzeze și atunci, ajungînd uneori cu îndrăzneala pînă la inconștiență, se uită tustrei cu benoclul, printr-o spărtură a canalului, în Nirvana (care se află situată în aceeași circumscripție cu dînșii, începînd lîngă băcănia din colț) și aruncă în ea cu cocoloașe făcute din miez de pîine, sau cu coceni de porumb. Alteori, pătrund în sala de recepție și dau drumul unor robinete expres construite acolo, pînă ce apa, revîrsîndu-se, le-a ajuns în dreptul ochilor, cînd cu toții trag atunci, de bucurie, focuri de pistol în aer.

În ce privește personal pe Stamate, o ocupație care îl preocupă în gradul cel mai înalt, este ca să ia seara prin biserici, instantanee de pe sfinții mai în vîrstă, pe care le vinde apoi cu preț redus credulei sale soții și mai ales copilului Bufty, care are avere personală. Acest negoț neper-

mis nu l-ar fi exercitat pentru nimic în lume Stamate, dacă nu ar fi dus lipsă aproape completă de mijloace, fiind silit chiar să facă armata cînd era abia în vîrstă de un an, numai ca să poată ajuta, cît de curînd, pe doi frăţiori nevoiaşi ai săi, cu şoldurile scoase prea mult în afară, cauză pentru care fuseseră daţi afară din slujbă.

III

Într-una din zile, lui Stamate, ocupat fiind cu obişnuitele sale cercetări filozofice, i se păru, o clipită, că a pus mîna şi pe cealaltă jumătate a „lucrului în sine", cînd fu distras de o voce femeiască, o voce de sirenă, ce mergea drept la inimă şi se auzea în depărtare, pierzîndu-se ca un ecou.

Alergînd de urgenţă la tubul lui de comunicaţie, Stamate, spre marea lui înmărmurire, văzu cum, în aerul cald şi îmbălsămat al serii, o sirenă cu gesturi şi voce seducătoare, îşi întindea corpul lasciv pe nisipul fierbinte al mării... În luptă puternică cu sine, pentru a putea să nu cadă pradă tentaţiei, Stamate închiriă atunci în grabă o corabie şi pornind în larg, îşi astupă urechile cu ceară împreună cu toţi matrozii...

Sirena deveni însă tot mai provocătoare... Ea îl urmări pe întinsul apelor, cu cîntări şi gesturi perverse, pînă ce o duzină de Driade, Nereide şi Tritoni, avură tot timpul să se adune din larguri şi adîncuri şi să aducă pe o superbă cochilie de sidef, o inocentă şi decentă pîlnie ruginită.

Planul de seducţiune al seriosului şi castului filozof, putea fi astfel considerat ca reuşit. Abia avu el timpul să se furişeze la tubul de comunicaţie, cînd zînele mării îi şi depuseră, graţios, pîlnia în preajma locuinţei sale, apoi uşoare, zglobii, în rîsete şi chiote nebune, dispărură cu toate pe întinsul apelor.

Confuz, înebunit, dezagregat, Stamate abia putu să apară cu căruciorul prin canal... Fără a-şi pierde însă cu totul sîngele rece, azvîrli el de cîteva ori cu ţărînă asupra pîlniei şi după ce se ospătă cu puţină fiertură de ştevie, se aruncă din diplomaţie, cu faţa la pămînt, rămînînd astfel în nesimţire timp de opt zile libere, termenul necesar ce, după

procedura civilă, credea dînsul că trebuia să treacă, pentru a putea fi pus în posesiunea obiectului.

După această trecere de timp, reluîndu-şi ocupaţiunile cotidiane şi poziţiunea verticală, Stamate se simţi cu totul renăscut. Niciodată nu cunoscuse el pînă atunci divinii fiori ai dragostei. Se simţea acum mai bun, mai îngăduitor şi turburarea ce o încerca la vederea acestei pîlnii îl făcea să se bucure şi totodată să sufere şi să plîngă ca un copil... O scutură cu un otrep şi după ce îi unse găurile mai principale cu tinctură de iod, o luă cu sine şi, cu legături de flori şi dantele, o fixă alături şi paralel cu tubul de comunicaţie, şi, tot atunci, pentru prima oară, istovit de emoţie, trecu printr-însa, ca fulgerul, şi-i fură o sărutare.

Pentru Stamate, pîlnia deveni de atunci un simbol. Era singura fiinţă de sex femeiesc cu un tub de comunicaţie ce i-ar fi permis să satisfacă şi cerinţele dragostei şi interesele superioare ale ştiinţei. Uitîndu-şi cu totul sacrele îndatoriri de tată şi de soţ, Stamate începu să-şi taie în fiecare noapte, cu foarfecele, legăturile ce-l ţineau ataşat de ţăruş şi, spre a putea da frîu liber dragostei sale neţărmurite, începu să treacă din ce în ce mai des prin interiorul pîlniei, făcîndu-şi vînt în ea de pe o trambulină construită expres şi coborîndu-se apoi în mîini, cu o iuţeală vertiginoasă, pe o scară mobilă de lemn, la capătul căreia îşi rezuma rezultatul observaţiilor sale în afară.

IV

Fericirile mari sînt totdeauna de scurtă durată... Într-una din nopţi, Stamate, venind spre a-şi face obişnuita-i datorie sentimentală, constată cu uimire şi dezamăgire că, din cauze încă nepătrunse, orificiul de ieşire al pîlniei se strîmtase într-atîta, încît orice comunicaţie prin el era imposibilă. Nedumerit şi totuşi bănuitor, se puse la pîndă şi a doua noapte, necrezîndu-şi ochilor, văzu cu groază cum Burty, urcat sus, gîfîind, fusese lăsat să intre şi să treacă. Pietrificat, Stamate, abia avu puterea să se ducă să se lege singur de ţăruş ; a doua zi luă însă o hotărîre supremă.

Mai întîi îşi îmbrăţişă soţia devotată şi după ce-i dădu în grabă o vopsea, o cusu într-un sac impermeabil, în scopul de a păstra mai departe, intactă, tradiţiunea culturală a

familiei. După aceea, în mijlocul unei nopți reci și întunecoase, luă el pîlnia și pe Bufty și aruncîndu-i într-un tramcar, ce tocmai trecea la întîmplare, le făcu vînt cu dispreț în Nirvana. Totuși, mai tîrziu, sentimentul patern învinse, și Stamate, grație calculelor și combinațiilor sale chimice, reuși să facă cu timpul, prin puterea științei, ca Bufty să ocupe acolo un post de subșef de birou.

Cît despre eroul nostru, Stamate, pentru ultima oară cătînd prin tubul de comunicație mai privi odată Kosmosul cu ironie și indulgență.

Suindu-se apoi pentru totdeauna în căruciorul cu manivelă, luă direcția spre capul misterios al canalului și mișcînd manivela cu o stăruință crescîndă aleargă și astăzi, nebun, micșorîndu-și mereu volumul, cu scopul de a putea odată pătrunde și dispărea în infinitul mic.

CRONICARI

Fabulă

Cică niște cronicari
Duceau lipsă de șalvari.
Și-au rugat pe Rapaport
Să le dea un pașaport.
Rapaport cel drăgălaș
Juca un carambolaj,
Neștiind că-Aristotel
Nu văzuse ostropel.
„Galileu ! O, Galileu !“
Strigă el atunci mereu —
„Nu mai trage de urechi
Ale tale ghete vechi.“
Galileu scoate-o sinteză
Din redingota franceză,
Și exclamă : „Sarafoff,
Servește-te de cartof !“

MORALĂ

Pelicanul sau babița.

ION VINEA

Originar din Giurgiu, unde s-a născut în 17 aprilie 1895. Decedat în București, la 6 iulie 1964.

Bibliografie: *Descîntecul* și *Flori de lampă*, Editura Adevărul, f.a. *Paradisul suspinelor*, Editura Cultura națională, 1930.

Colaborări: *Simbolul, Chemarea, Contimporanul* (redactor șef), *75 H. P., Punct.*

Pseudonime: B. Iova.

VISUL SPÎNZURATULUI

Spînzuratul vînăt din grădină
Plin de rouă și de frunze noi
Se-nvîrtește-n axa-i de lumină
Fără frică de ninsori și ploi
Și rîzînd cu ochii amîndoi.

Spînzuratul pînă-n dimineață
Pe același gard s-a legănat
Agățat de stele cu o ață
Ușurat de dragoste și viață
Și simțindu-se neatîrnat.

Astfel făcu haz spre ziuă
Ascultînd prin arborii vecini
Păsările ce bat apa-n piuă,
Și cînd soarele-i trimise spini
Spînzuratul vînăt ca o floare
Și cu limba amenințătoare
Își strănută sufletul, deplin.

1915

CONSTATĂRI PROVINCIALE

Pereții de carton alb tăiați de o fereastră
dreptunghiulară, ziua se reazimă pe cer ;
și-un nor omoară timpul cu panglică albastră.

Amurgul se-ntețește pe turle, cu metal
și lîngă mine viața-i așa de regulată, —
Fîntîna, iute, umple cu zgomot o găleată
și-un grup de vrăbii zburdă din fulgi pe-un prînz frugal.

Apoi, o servitoare, și-un cot robust în aer
adună rufe reci de pe frînghii pe brat
încît sucombă vîntul ca gîtuit de-un laț —
de-acum se-așteaptă seara cu-al lunei vînăt caier,

cu lămpi și fluturi galbeni pe boltă și-n grădini.
Parfum : plîng cupe limpezi pe-ospețe albe-afară —
Provincie — ce suflet urzești în așa vară ?
Auzi, mai bine-n umbra-ți cum cresc năluci de crini.

MIEZ DE NOAPTE

Printre Tanagre false și țesături persane
cînd dormi, pe mări de-arome și umbră în alcov,
spre trupul tău alunec, în-not ca spre-un ostrov
cu golfuri călduroase și leneșe liane.

Naufragiat de-a pururi setos de noi secrete
descoper alte unghiuri și-un alt parfum cînd plimb
pe formele-ți inerte mișcările-mi încete
și-aspir plăceri din juru-ți noroase ca un nimb.

Și pipăitul artă ciudată și subtilă
pe matele alee scăzînd șerpuitor
sărutul mi-l conduce spre floarea imobilă
ce-ascunde printre bucle stigmatul de fosfor.

1912

DRUMURI

O stea pe tîmpla din Ardeal
e muntele sau e vreun voevod
că sperie-se cîinii stînelor
şi aerul se turbură ca gîrlele ?

Drumurile tari din munţi scoboară la
hanuri de lemn
auzi poveşti de la hotare vechi
şi între opaiţe vioara ţinutului.

Ai zis : pe strune romanţa cea mai nouă pregetă
ca cel ce învaţă dantul pe frînghie.

1 9 1 5

TUZLA

lui Marcel Iancu

Luna lăsa pagini de argint
şi vibrau buzele apelor
neînţelese citiri.
Am dezlegat barca dintre stîncile de fier
am desfăcut pînzele palide.
Ţii minte — pescarul tocmit
ştia cîntecele Dobrogei
asfinţiri în bezna de la cîrmă
şi-l asculta marea cînd înceta.
Pe sidef patinam în respirări
— ce vînt moale aiura prin lume —
drumul sticlea mîna lui cu jucării de diamant
luna era oglindă uitată într-un palat
ne gîndeam la cine încă nu ne-a mîngîiat.
Pe ţărm cîrciuma roşie danţa
Şi-n fund dormeau bancurile de aur.

TUZLA (II)

Val pal stîncile arse
albastrul sat într-un inel de var
femeile ţăranului au unghii de mărgean
şi se vînd pe stras şi suliman.
Vreau să rămîn aici la Tuzla
cînd valsurile tac în Casa Albă
cînd pleacă şcolarii rahitici
şi-n plajă sîngeră macul sălbatic
cheag tuşit de amiaza fragedă.
Seara bate semne din far
pentru trîmbiţele vagi de apă
cînd se întorc contrabandişti cu stele pe mîini
cînd trec vapoarele şi planetele.

1 9 1 3

SUBIECT

Emmy Hennings a scris :
„fata pescarului din Batavia"
(Prin vreme de război simplă veste
de la prietenii mei din Sviţera
1915 data cabaret Voltaire).

În Batavia casele gem ca morile de la noi
vîntul bîrnele le linge
vorbele ca păsările sînt desculţe.

Fata pescarului din Batavia
sfîşie lîna furtunilor cu mîna
paşii mici în ţărm de seară adîncesc
morminte
sidef în umbră leagănă chemările.

Sfînt pe arsă cruce răstignit
semn, dă, pînzei singure din fund :
ca o maică cenuşie
treacă prin ameninţările de sare
că ai fost pus aicea dinadins.

Fată a pescarului din Batavia
chip ghicit, neştiut cîntec
rugă, în brume, despletiră
nume tras cu stele în depărtare
amintire — apele sînt amare.

1916

FILTRU

La cerul întîi străjeri de tuci
plopii fac cîte cinzeci de paşi
Amurgul ne unge sfinţi
prin foc rătăcim cu viori de iarbă
Abur de zodii preajma leagănă
Lacrima morţilor linişti încheagă
Unde eşti frate din pămînt
în gînd suflat ca o umbră —
Clopot vechi întrebarea o scufundă —
Ceasul de judecată atinge
amintirile în giulgiul lor de praf
Amurgul e mască de plumb
sîngele ochii îl plîng
Păinjenul de lumină coase veşnicia
Cugetul orb îşi pipăie semnele
Pămîntul simte apele şi sicriele.

1920

SCRIPTURI

Inima purpura şi-a plîns în măcelul serilor
Unde eşti strigă din hruba codrului
Unde eşti fiule Absalom
— Strigătul cange ar vrea să fie —
Străjile te-au străpuns haite te-au sfîşiat
ca pe un vînat de goarne asurzit — Vai mie
de lîngă trupu-n luptă sfîrticat
bocet trimis în vecie
Cine ca răzvrătitul regelui David
a fost ?
De pasul tău se-nfiora lutul femeilor
coama ta fulgere zbătea
cînd ropoteai porunci în rostogol
ca tunetul de asupra oştilor
În ochii tăi ca în iezere
soarele îşi regăsea roţile
şi nici un cal nu ţi-a scăpat din coapse
pînă cînd ghearele pădurii
te-au zmuls
Şi-atîrni de-acum peste bătălii
alb ca drumul robilor
în care lăncile au spart cele dintîi
stele roşii
Inima purpura şi-a plîns în măcelul serilor.

PRUND

fragmente

Spune-voi vorbele acestui veac ?
în ochii lor
pîndesc răsunetul ca o schimbare la faţă
pîndesc ura ca o întunecare
nedumerirea ca o moarte.

*

Aici bronzul ploilor moarte
lumina plantelor în şiroaie
pe nisip cîntecul blond al timpului
priveliştea leneveşte în păuni.

★

Puneţi mîna pe
Ucigaşul Arborilor.

★

Soarele ca un rege sălbatic
îşi cercetează ţinuturile

★

Omizi cu sîngele verde al primăverii.

★

Mă dor
ochii orbului de peste drum.

★

În fundul meu e tăcere
şi cîte un cuvînt
ca un painjen sub o piatră.

★

Recitesc vorbe de mine alese
şi toate sînt de la celălalt.

1917—1923

STEAUA MORŢILOR

Ploaia prin somn păşeşte în noroi
Soli goi trec cu milioanele —
De ce fîşiile negre ?
Suferă faţa galbenă în ele.

BCU IASI/CETATEA LITERARA UNIVERSITY LIBRARY

Femeia caută azil
pentru picioarele reci
pentru sufletul de cîine ud.

Femeie, bate la toate ferestrele
oamenii dorm noaptea pămîntului —
— la margini grădina cu flori veştede
în care luminile tremură,
caută băncile putrede —
paznicul însuşi în vis scapătă.

Femeie, poartă-ţi pretutindeni semnul
ca o cruce bezna te copleşeşte,
pe sub portaluri pe sub părăgini
prin toată lumea tusea ta descreşte.

Umbră din umbră deslușită
gîndul zăbranic asupră-ţi pregetă —
în rătăcire pierde-te, pierde-te —
cetatea e surdă şi zăvorită.

1920

IERI

În bruma visului palid chip de tăcere
asculţi sîngele cum freamătă amintire
grea eşti osîndă pe-al lui drum rotund
singur refren pe moara de viu amurg

Sîngele
tu l-ai vrut şi-n el ţi-ai sleit totuşi privirea
asemeni soarelui supt îndelung în toamne
Tu creşti suspinul trecerii prin mine
— cum dor pustiurile astfel răscolite —
şi întîrzieri zăpezile şi umbra acelui an.

Şi a fost vacanţa de silabe stelare
ca fîntînile izbucneau dimineţile
vara scria în asfalt, prăfuia lanurile
De ce s-a frînt cîntecul fără gînd
de ce s-a dus înţelesul cel neajuns.

Au rămas rari cuvinte de prund
viaţa se zmulge din acest trecut
din două dureri de şarpe rupt
iată-l
spre ce crepusculari gheţari spre ce poleire
de medical asfinţit
sîngeră zbuciumul zădărnicit

1925

ROMAN

Mă dor în mine drumurile înapoi,
Eşti palidă ochii tăi sînt mai mari
Te-am aşteptat fiindcă te-am gonit

Am fugit să găsesc o depărtare mai adevărată
peste tot locul e deopotrivă departe şi aproape de tine

Mai sînt în sufletul tău acelaş ?
În ce întuneric am rătăcit

Am zmuls împleteala cîntecului nostru
care s-a pierdut ca firele unui izvor dezbinat de stînci

...Tu care ai stins toate celelalte poveşti

Te-am urmărit cu visul în oraşe mari cu steaua ta deasupra

Am vrut să-mi crească numele ca o veste înspre tine

Te-am vrut frumos ca un catart care se depărtează
și te-am lăsat să pleci

Te-am regăsit ca o rugăciune a copilăriei
dar gîndurile mele nu mai cred

1925

CRAVATA DE CÎNEPĂ

lui Jacques

În bolta seculară becul își uza bucla-i incandescentă, ca o cochetărie blondă, în golul unui craniu uriaș.

Becul fusese instalat aci cu proces-verbal.

Faptul e stupid, dar adevărat.

Singur domnul cu umbrela cenușie s-a oprit să citească afișele cu un rîs idiot, ca și cum ar fi zărit într-un panou produsele Academiei de Bele Arte.

(Într-adevăr, acest orășel, rezidențial, nu se administrează decît cu scandaluri și cu bîrfă.) În cele din urmă, Domnița Silvia Logica s-a plictisit, a împins ferestrele și a început să se culce cu toată lumea, inclusiv furnizorii Curții Regale. De aceea, Neprevăzutul (tatăl domniței) își dezlegă atunci ogarii și vînătoarea cea mai îmbelșugată răsplăti cornurile care răgușiră în cor cu broaștele din șanțul castelului, comentînd. Între timp domnul care descifrase acest punct de istorie contemporană, tare pe descoperirile sale și știindu-se într-o democrație favorabilă meritului, se îndreptă spre castelul Logicei fără să bănuiască simbolismul nerod ce s-ar putea eventual adăposti în parcul senioral de fier vechi și monede șterse.

Chindia de os, se înălța în vreme, de culoarea melcilor bătrîni.

Pe cîmpul cu crini, păștea cîrdul gîștelor sacre, mînjite de polen. Talaz de lapte și argint, priveliștea sili pe drumeț să-și puie ochelarii de fum cu chenar de bagà și cîrlige pentru după urechi.

Castelana tocmai ieşise pe peron să primească omagiile păunilor cu cîte un japonez soare înfipt indecent la orificiu, — îşi ninsese în plete flori de cireş, iar în priviri sorbise apa verde a lunei din seara trecută, — şi-n pas puse toată sensibilitatea de care era capabilă talpa unei descendente legitime a opt generaţii de seniori autentici. Domnul se bîlbîi atunci, oprit în mijlocul aleii, în următorul fel :

„Sylvia, obsesie-mi precoce, pe coala simţirii
Reînvii ca o scriere secretă...
Oh mîinile, oh, palorile, oh atitudinile
Să te anini de zidu-mi, panoplie
Să-ţi port cartea pe plajă ca cel mai frizat
dintre cîinii tăi.
Să fiu văzduhul care tremură cînd te pipăie
şi-şi primeşte răsuflul
Cum primeşte ţearina, ploaia
Cum primesc puţurile, luna
Cum primeşte pruncul, dumicatul."

Acest ultim verset, ca şi cum ar fi fost solid, i se opri domnului în gît, — el căscă gura de trei ori în continuare dar nu emise decît rîşnitul unui gramofon care şi-a uzat placa... O armată de oameni-sandviş defilă, în toate culorile, pe sub ochii lui, prin spaţiile nedigerate de noapte, vestind publicului insuccesul, pe cînd Logica emoţionată ridică un Pitic de teracotă şi-şi uscă lăcrimile în barba lui colilie. Domnul încălecă pe umbrela lui gris, salută ceremonios cu pălăria-i înaltă, privirea îi fu de o tristeţă convenabilă şi de n-ar fi fost echipajul bizar, am fi de părere că s-a condus ca un perfect gentilom în catastrofa lui sentimentală. Ridicat de geniile diafane ale aerului, el trecu prin dreptul Academiei de Bele Arte fără să mai hohotească, şi pe sub limbile rele ale tîrgului îşi notă numele proprietarilor cărora urma să le trimită a doua zi, martori, — apoi merse de stinse becul fără să mai arunce o singură privire îndărăt. Bineînţeles, uită să mai dreseze un nou proces-verbal care să-l anuleze pe cel vechi şi adormi cu sentimentul că a isprăvit cu tinereţea.

Aşijderi, Logica, exasperată de celibat şi de deznodămîntul elegiac al aventurii, plictisită de simbolurile care răsar ca ciupercile pe azima şi celei mai curate dintre imagini, încercă să se sinucidă, azvîrlindu-se între bătrînii crapi ai eleşteului.

Aci se ivi necesarmente Hamlet, infelicele prinţ al Danemarcei, care îi făcu tracţiuni şi o sili să deşerte conţinutul acvatic şi ventriloovent în craniul sărmanului Jorik, scos în momentul oportun de sub pelerină. O, vă amintiţi, desigur pelerina de pompe funebre, pe care o agită vîntul în căinţă. Înecata fu trimisă cu alai la castel, unde Neprevăzutul îi administră reprimanda paternă, nu fără a ţine seama de situaţie, dovadă stau cuvintele istorice ale seniorului : „dar mai ales, fără simboluri, ne-am înţeles ?“ — Prinţesa Logica îşi făcu un brîu cu spasmul salvator din parc.

Cel mai dezolat fu prinţul Hamlet, străin, precum vedeţi de toată istoria aceasta şi mare amator de psihologie minuţioasă de stil hipersensibilizat, de anecdote cu tîlc, de povestiri de caracter, de controverse pe cît de savante pe atît de sub-ti-le !

I se stricase ultima-i jucărie de preţ, pretextul sentimental al lirismului său princiar, apreciat de curte, critici şi popor : craniul lui Jorik, impracticabil de acum pentru degetele lui învăţate cu pana de raţă, floreta şi cupa premiului întîi la concursurile literare şi sportive.

Oprit în spanac pe marginea eleşteului destrămat în nuferi, alge şi mătasea broaştei, el scrută balul de însănătoşire de la castel. Pulberea de puşcă, cercuită în putineie, bubuie, trimiţînd în cer, bucuria neputincioasă a oamenilor.

Orchestra executa un program de maeştri vechi ; o fanfară triumfală vestea sosirea oaspeţilor. Fiecăruia i se dădea la garderobă cîte un număr, adică un carton cifrat, adeverinţă că îşi lăsase acolo fetrul şi armura. Din cînd în cînd, servitorii schimbau pe peron, faclele sîngerii de răşină. La porţi, poporul, stimulat de detectivi, behăia.

Prinţul zise : Armes Land, armes Land ! (obişnuia de la un timp limba germană). Răsturnă, cu piciorul, craniul lui Jorik, se gîndi, o clipă, la Logica pe care o ţinuse, trupeşă, puţin umflată, în braţe, şi-i gîdilase cerul gurii cu degetul său serenisim pletele scurse blonde peste braţul lui ca peste butucul călăului, şi acea nobilă înfăţişare jertfită, — gîndi

apoi la în veci pierduta Ofelia, regret tăios şi pururea viu ca o aşchie sub inimă, — aruncă în sfîrşit o privire retrospectivă în propria-i viaţă, îmbrăţişă cu o căutătură singurătatea locului, fastul serbării din fund, deşărtăciunea viitorului... Şi ca şi cum îşi lipea toate acestea pe dînsul, îşi strînse pelerina, oh, tragica pelerină, în jurul trupului, oh, suveran şi inimitabil gest, şi neavînd pentru acea noapte nici căldură, nici adăpost posibil, se transformă într-un palid felinar de alee.

Totul s-ar fi petrecut normal, chiar şi petrecerea de la palatul în jurul căruia garda se îmbătase. (Garda comandată de un căpitan care repeta din cinci în cinci minute: „ce frumoasă este Alteţa Sa Prinţesa Logica astăseară".) Hamlet şi-ar fi epuizat în linişte uleiul şi feştila pînă în zori, cu acel sfîrşit molcom care apropie în ştiinţa fericirii felinarele şi pisicile torcătoare. Dar lupta dintre bine şi Rău voise altfel. Prinţesa Silvia-Logica perseveră în planu-i funest.

În toiul dansului, ieşi din palat, pătrunse în parc.

Nu fără să tresară o zări sensibilul prinţ în sosire, şi nemişcarea precipitînd danţul cuvintelor nerostite, el gîndi modificînd realitatea după legile literaturii:

„Întîlnire dintîi, bancă de piatră,
Boschet nemişcat respectuos
Aleea se pierde spre luna din capăt, spartă,
Decor cunoscut sîntem cum atîţi au mai fost...

Vii, cît de albă vii
Cu iubire tîrzie şi cea dintîi,
Lumina a încremenit, fîntînile izbucnesc,
— Dacă eşti tu, poate că am să iubesc."

Dar Silvia-Logica se opri lîngă felinar şi se spînzură de braţul lui cu un fular de mătasă.

Hamlet trebui s-o suporte toată noaptea, atîrnată de braţ — ceea ce îi pricinui o durere grozavă la umăr — bălăngănită de vînt, — ceea ce îl făcea să scîrţîie amarnic căci lemnul din care se confecţionase la iuţeală era de calitate inferioară, — şi mai ales să o privească în obrazul cu ochii holbaţi şi limba ieşită vînătă, îmbălată, ah, ce spectacol pentru nervii unui prinţ. Cu revărsarea zorilor, hainele

Logicei se îngreuiară de rouă. Apoi se dădu alarma, sosi procurorul, fotograful, reporterii. Primul felinar, nebănuit de nimeni, acceptă totul, pînă și anonimatul, din cavalerism. În cele din urmă se dresă proces-verbal, prințul fu liberat de sarcina-i grea. Ea fu pusă de-a dreptul în sicriu și convoiul se depărtă pe alee, spre cotitură.

Convoiul : cîteva cutii de pălărie, un peticar, buccele paranteze, apostrofe, o spirală lirică, lacrimae rerum și trăsura Curții în crep. (Crap.)

— Slavă Domnului ! își zise Hamlet, avem un proces-verbal în locul celui de la începutul întîmplărilor. Dar iată ! se întoarce procurorul ! Desigur imbecilul ăsta punctual și formalist vine să stingă felinarul. Numai de n-a mîncat usturoi !

Apelul fu auzit de o brazdă de roze ce își exalară migrena, într-o întețire de alb și roșu, indescriptibilă.

Procurorul suflă în Hamlet, — încercare, astfel, suportabilă, — și lumina zilei curse singură pe nisip, printre ramuri. Se întoarse în fugă după convoi. Felinarul făcu un semn cu brațul ca și cum ar fi vrut să-și petreacă o mînecă, și se transformă în Hamlet : fetru, pelerină, rapieră, ținută nobilă, figură pală, a fi sau a nu fi... Dar cînd se privi în oglinda de buzunar, constată că la gît purta o cravată de cînepă. Era șireangul cu care se spînzurase Silvia-Logica (această nefericită) și pe care procurorul (acest imbecil) îl uitase de brațul felinarului.

Hamlet păstră cravata de cînepă ca pe un doliu mai mult.

— Dar spuneați că Logica s-a spînzurat cu fularul de mătasă ?

— Nu știu : în procesul-verbal se afirmă contrariul.

LUNTRE ȘI PUNTE

fragment

Primăvara, exalări seminale, mireasmă de coji de cópac și de vînt umed. Sîngele se subțiază, pe fețe lunatice apar vine albastre, ca pe tîmpla mea slăbită, — pe batiste flori de agonie. Sezonul înaintase : De la ghiocei și violete, la lăcrămioare. De la caiși și vișini la castani. Apoi la înzăpezirea dulceagă și epuizantă a salcîmilor.

În sfîrşit, teii toţi izbucniră în conspiraţia unei nopţi şi revoluţia suprimă limitele dintre suflete şi miresme, aruncînd în lume o confuzie fără seamăn. Oamenii leneveau în mers, dilataţi de o fericire insuportabilă. Parfumurile alterau sunetele, culorile şi peisajul, puneau mai ales surdină mişcării, aşa cum ninsoarea vrăjeşte oraşele, încremenite, printr-însa, într-o tăcere feerică.

Astfel, amiezile albe secau peisajul industrial ca pe o plăsmuire de hîrtie şi ochii poporului arborau seceta acestei ore prăfuită ca o mansardă.

În odaia încinsă, îmi ocrotiam ţeasta cu batista udă. Arşiţa îmi fulgeră peste pleoapele învinse. Chemam toropeala resemnată a fiarelor în cuşcă. Un tablou alpin cu lacuri violete şi năluciri de gheţari pe hîrtie velină... Reclama unei vile în munţi cu stockuri de repaos.

Nici-o digresiune statornică pentru chinul meu plutitor pe o mare roşie.

Sînt pe ultima treaptă a singurătăţii şi răbdarea mă bate cu vînturi de nisip. Pe ce hotar să-mi ţintuiesc voinţa căzătoare ? Unde să-mi caut nădejdi şi mijloace de rezistenţă ?

Nu mai pot luneca prin timp, în carcera mea de var. Chemările mele de greier m-au istovit.

Scăparea spre care năzuiesc există totuşi şi trebuie să conste într-o idee de ultimă simplicitate. Oul lui Columb unde să-l găsesc ? Oul îmi readuse senzaţia de uscăciune şi de lumină stearpă. Îşi găsi apoi loc nesprijinit în mijlocul îndoielilor mele şi depăşi de cinci-şase ori mărimea lui naturală.

Să fug ? unde ? şi apoi ideea de fugă nu-mi venise, aşa cum nu-i vine nici iepurelui prins noaptea pe şosea, de snopul orbitor al unui far de automobil.

Vara umplea ca un cor văzduhul. De la fereastră privirea gonea pe scuturile acoperişurilor, — se tolănea la poalele cupolelor albastre.

Vîna mea umflată pe tîmplă mă obseda. Şerpuirea ei fără contur şi fără sens avea totuşi un desen precis. Nu-l vedeam în oglindă ; nu-l puteam citi cu degetul. Dar senzaţia interioară îmi afirma respicat : era un profil de femeie. Cine să fie necunoscuta reprodusă în efigie pe soclul frunţii mele ? În mai multe după-amiezi îmi explorasem zadarnic taina. Deodată, o uimire mă înveseli. Mă lovesc cu palma

peste frunte : cum de nu mi-am dat mai devreme seama ! Minervă, erai ? hohotesc, — Minerva ? Desenul vînii mele congestionate era profilul înţeleptei zeiţe...

Sînt însemnat cu semn bun şi soarta mi se va îndrepta, fără greş...

...În aceeaşi clipă, o bătaie în uşă. Inima-mi spori de emoţie.

În cadrul uşii, în flacăra sălii prăfuite, mi se ivi un om, a cărui vedere, îmi stîrni minţile ca păsările speriate într-o poiată şi închisei ochii orbiţi de rotilele sorilor concentrici, năvăliţi în încăpere. Vestmintele roase şi lucii îi înconjurau înaltul trup, tot atît de strîns ca benzile unei mumii egiptene. Între clapele gulerului ţeapăn şi vechi, mărul lui Adam, juca suveică, în sus şi în jos. Arătare uscată şi zimţuită ca o gravură în lemn, în cadrul de colb şi soare, cu ochelarii incendiaţi de frîngerea unei raze. Ţinea o mînă adusă lîngă buzunar şi braţul lipit de corp ca şi cum ar fi purtat o servietă, imaginară. Făcu o plecăciune corectă şi birocratică, o înghiţitură care îi zgîlţîi gîlca grumazului ca pe un Ludion şi vocea lui sfioasă şi aşezată îmi articulă cîteva cuvinte. Zise, şi întinse mîna...

Numai cîteva cuvinte. Înţelesul lor sosi abia după o pauză să ricoşeze pe sunetul lor călătorit. Înţelesul lor simplu se întoarse apoi ca un ecou, încă şi încă, trezi amintirile în masă, desfundă tainele, incendiind ca într-o peşteră întîmplările, cu o lumină sprintenă şi subită.

Vieţile noastre s-au fost înţeles, pe dedesubt, precum copacii se îmbrăţişează prin rădăcini ? Cum de n-am presimţit cele ce se întîmplau, încă de pe atunci, din orele urmăririlor mute, din clipele corespondenţelor tacite ? Şi acele cuvinte simple şi timide, începură să joace în slove strîmbe, tontoroiul, în jurul meu şi al vizitatorului cu mîna revendicatoare întinsă la mine. Făceau hore elastice, în jurul nostru, modificîndu-şi conturul, stilul şi expresia. Se agăţau pe funii solare, ca maimuţele în spaţiu, ca rufele întinse la uscat, — ne încoronau ameţitor, clădeau arcuri de triumf peste spetele noastre rigide, realcătuind în ordinea firească sau inversă, cuvintele Domnului cu Servieta :

— Am venit să-mi dai partea mea !

AM VENIT SĂ-MI DAI PARTEA MEA!

ION VITNER

S-a născut în 19 august 1914, la București.

Bibliografie: *Octombrie*, 1932 (13 exemplare cu circulație clandestină). *Supremul adevăr* Editura *unu*, 1933 (cea mai mare parte din tiraj a fost confiscată de organele de Siguranță).

Colaborări: *unu*.

25 de colaje și desene suprarealiste (Sala Hasefer, 5—25 noiembrie 1933)

OCTOMBRIE

fragment

REVOLTA: cuvînt imund pentru mentalitatea repugnantă a burghezilor; pentru noi, nobil și înstelat ca o roză a vînturilor în PERPETUĂ MIȘCARE!

O zi neagră cu mîinile sfîșiate și
orizonturile semnate sub pași
O zi neagră ca toate undele mărilor
așternute peste oameni și plăji

Cu nisipul drumului peste ochii înecaților din ape
În clătinarea de lumină și nebunie a farurilor
Singurii oaspeți ai văzduhului sînt pasările și norii
Oamenii vor dispărea în curînd sub ape sau nisipuri

Nu toți ci numai acei care împiedică
libertatea celorlalți camarazi ai lor

Ziua masacrului este necesară și singurul cîntec valabil
Poeții îl vor găsi în ceasul de foc al libertății lor

Cînd ei și poemul lor vor fi sfărîmat
orizontul și bariera prejudecăților
cînd pumnul va străluci intens peste
mîinile luminii și ale întunericului

O zi neagră cu toate glasurile ce și-au spus destinul
Vulturii aerului au avut o primire triumfală
Prin aceste porți deschise ale trupului
Spre seară ziua neagră nu se mai vedea

Spre seară întunericul cu luceferii era al nostru
Și prin case oamenii cu fețele roșii ale opaițelor
Își cercetau sufletul își cercetau trupul
Vedeau că sînt tari amîndouă și se culcau în noapte

În camera cu urletul mărilor peste țărmuri
Cu fluxurile și refluxurile umbrelor
Cu turma aerului în pervazul ferestrelor sparte
Cu fericirile cu durerile cu cîntecul și cu revolta

Poetul își aruncase inima peste hîrtia din față
Și sîngele vărsat odată cu viața
Viața pentru sînge sîngele pentru revoltă
Revolta pentru revoltă revolta pentru fericire

Poetul era fericit peste sicriul înroșit al hîrtiei din față
Era fericit peste hîrtia în care-și așezase poemul sufletului
său
Nu era ultimul cîntec al lebedei burgheze
Ci ultima melodie a vulturului singuratic

„Cîntecul meu este cîntecul omului și al durerii lui
Melodia magică ce va distruge

MIZERIA şi TRISTEŢA
cîntecul meu este mai frumos decît cerul

Decît cerul cu stelele cu luna cu soarele lui
Cîntecul meu este frumos ca un incendiu
într-o noapte de beznă
ca dinamita sau puşca fumegîndă

Melodia aceasta pentru tine muncitorule
care lucrezi în uzine pentru burta burgheză
pentru că aceeaşi revoltă este în sufletul nostru
şi aceeaşi disperare pentru disperare

Imnul meu îl poţi intona şi tu muritorule
de foame, altădată lucrător
pentru că şi tu vrei distrugerea burghezului
care ţi-a lăsat înfometaţi copiii şi femeia

Cîntecul din clipa asta
l-aş vrea puternic ca un foc nestins
puternic ca o explozie grozavă sau ca otrava de puternic
simpla lui privire să vă omoare

pe voi toţi aceia care nu voiţi
EGALITATEA şi LIBERTATEA tuturor

Moarte vouă poeţilor care cîntaţi ca nişte babe
mizeria şi tristeţa proletarului

Moarte vouă pentru că nu-l înţelegeţi
. . . . . .

NOTĂ. Poemul „Octombrie" a fost scris în cinstea celei de a XV-a aniversări a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie. Fragmente au apărut în revista *unu* (anul V, nrl. 49, noiembrie 1932) şi în întregime sub forma unui in-folio (43 de file) într-o mapă de carton cărămiziu. S-au tras — prin dactilografiare — 13 exemplare. Difuzare clandestină („Citeşte-l şi dă-l mai departe!").

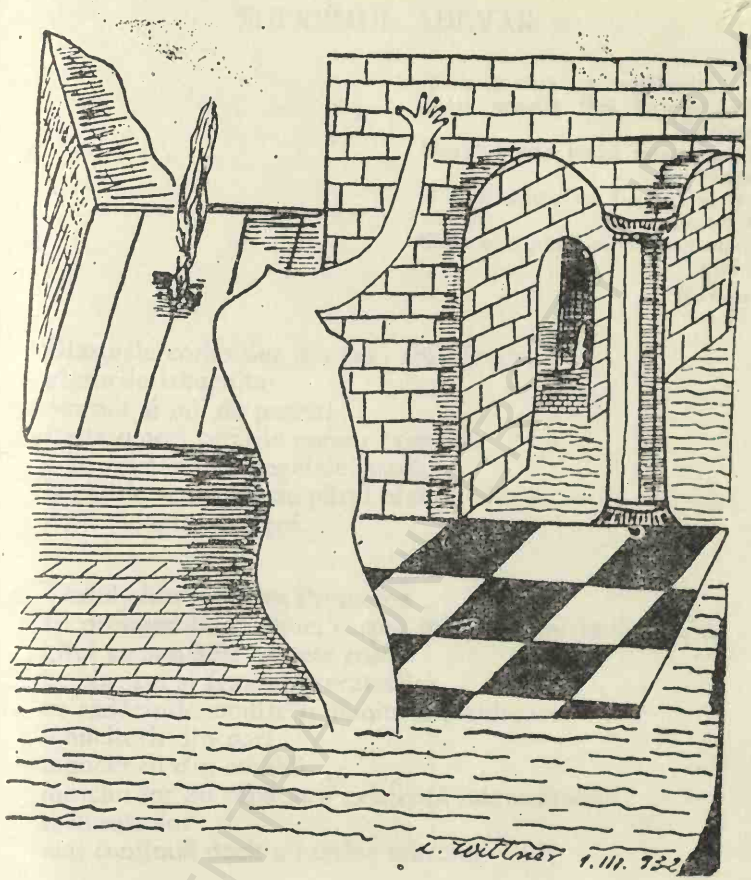

I. Vitner O MÎNĂ RĂTĂCITOARE (1932)

BCU IASI/CENTRUL DE CARTE

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

SUPREMUL ADEVĂR

Viața noastră este înnăbușită
Viața noastră fără fericire nici libertate
Noaptea este lungă interminabil de lungă
N-ar fi timpul ca furtuna să izbucnească ?
Cupa este plină pînă peste margini !
Nekrasov

Glasurile corăbiilor din port sînt de aur
glasurile izbucnite
din mii și mii de peșteri
Peste umeri cetățile mereu existente
s-au revărsat cu degetele sparte
bogățiile scurse peste părul blond
peste noaptea neagră.

Vîntul chinuit ca un Prometeu
Își prelinge lîngă stînci corpul lui ca un far în dezordine
gîtul cu sunetele ca pete roșii
pe obrazul și fruntea trecătorilor
cu rădăcinile zmulse și pămîntul închisoare
muncitorii din port
muncitorii din corăbii
mușchii lor au căpătat o existență interminabilă
și durata lor
mai continuă decît a razelor soarelui

Pașii grei legănați ca o frunză aplecată
peste balustradele în spirală ale aerului
frunza legănată și singură
spectru minuscul în mare
frunza de lîngă orizont
în liniștea orizontului și balansarea mării
izolarea devine grandioasă
iată cel mai frumos monument al globului
cel mai involuntar și mai gingaș

În galeriile de întuneric
cu zgomotul de paşi grăbiţi
aruncaţi între pereţii de cărbune
siluetele aplecate aduc tot pământul în mîinile lor
pe frunţi năduşeala este stigmatul nenorocirii
şi nu poţi să ştii dacă trupurile sînt umbre sau oameni
te aştepţi la fiecare lovitură de cazma în umbră
s-auzi un ţipăt un vaiet de durere
bluzele rupte sînt prietene cu praful
sînt prietene cu focul
cu accidentele
de multe ori mîinile lor rămîn în loc
şi nu se mai pot mişca
uneori mîinile lor încep să fie inexistente
şi lacrimile topite peste margina de vulcan a ochilor
îşi fac apariţia

Foamea mizeria
nu sînt cuvinte legendare
ca în existenţa indezirabilă a burghezului
Foamea mizeria
sînt pentru păzitorii invizibili ai umbrelor şi ai cărbunelui
realităţi cu o existenţă deloc virtuală

Minerii sînt cei mai uriaşi şi necesari soboli ai globului
minerii sînt taumaturgii subteranelor
chiar şi stelele
scoboară deseori în timpul lucrului
cu ascensorul ce se pierde în jos ca un ac cu gămălie
şi lucesc cu lacrimile fosforescente
pe fruntea minerilor
îndoiţi la lucru.

În această cangrenă a pământului
noroiul se transformă prin mîinile voastre în aur
Vă daţi seama ce paradox imens
este sărăcia voastră
Voi cu frunţile în aureolele multiple ale naturii
Voi care dominaţi cu granitul
din pumnul vostru
Cu flacările atîtor incendii

și veți trece ca un Iisus proletar iar nu farsor
peste frunțile cu spumă ale apelor
Veți pierde eșarfa neagră care fără voia voastră
o purtați în jurul gîtului
de-a lungul prăpastiei pe care o crăpați în pămîntul
de dincolo de orizont
ca un arbore cu mîinile voastre

Durerea și revolta vă îlutură furtuni în sînge
Inimile voastre au de fiecare dată
accelerarea de vis a motoarelor
Corpul vă este o uzină a viitorului
O uzină în care pregătiți treptele
Pentru descinderea umanității în viitor.
din ochii voștri
Cu puterea atîtor munți răsturnați
de pieptul vostru
Cu vînturile toate
de la brizele de puf pînă la uraganele cu grandoare celestă
din gura voastră
Voi regi ai naturii sînteți săraci
Umbrele s-au aplecat din ochi peste inimă
dar nu fiți triști
În numele naturii care este a voastră
Nu fiți triști
Această eșarfă îndoliată o veți pierde în drumul vostru
O veți pierde în drumul cicloanelor
și al furtunilor marine
vor cădea balasturile din corăbii

NOTA. Organele Siguranței au confiscat aproape întreg tirajul cărții „Supremul adevăr" care se tipărea în perioada memorabilelor lupte muncitorești de la Atelierele Griviția.

ILARIE VORONCA

S-a născut în 18/31 decembrie 1903, la Brăila. Decedat la Paris, în 5 aprilie 1946.

Bibliografie: *Colomba*, Colecţia Integral, 1927. *Ulise*, Colecţia Integral, 1928. *Plante şi animale*, Colecţia Integral, 1929. *Brăţara nopţilor*, Editura *unu*, 1930. *A doua lumină*, Editura *unu*, 1930. *Zodiac*, Editura *unu*, 1930. *Invitaţie la bal*, Editura *unu*, 1931.

Colaborări: *Contimporanul, 75 H.P.* (redactor şef), *Punct, Integral, Urmuz, unu, XX-literatură contemporană.*

Pseudonime: Alex. Cernat, Roneiro Valcia.

HIDROFIL

Vîntul e pătrat invers 50 LEI util gazometru
interstiţial cheamă hornar pentru esofag
ein zwwei pentru sept huit dieci
temperament scafandrier în portefeuille
sistem nervos apoteoză eu bumbac
omletă confecţionează clorofilă castrat
acul de siguranţă uşa s-a închis în
inima cu acetilen îmi e foame îmi
e întuneric îmi e dicţionar telefonul
cu barbă cochilia desface sonerii
almanah strada

STROFA I

Monsieur l'archange est un bon chef contable
Euridice : să-ţi prind ochii cu ace de siguranţă
te rog pînă aici fără aluzii matematice
Euridice mă duc să mă culc.

STROFA II

Euridice mă duc să mă culc
te rog pînă aici fără aluzii matematice
Euridice : să-ţi prind ochii cu ace de siguranţă
Monsieur l'archange est un bon chef contable

PROFIL ÎNTR-O LACRIMĂ

În ţinutul amar ochean glasul tău
Şi ca mărci poştale te privesc ferestrele, uşile
Ai spune : cameră de hotel şi uite arborii
Îşi întind gîtul precum cîinii de vînătoare

Încă zece paşi vîntul mă ia de braţ
Concav rîsul
Şi sonata ca o poliţă de asigurare
Sub vîsle stelele cad chei în cerneală
Lacul
Creierul oscilează ca un compartiment în transatlantic

Dacă ai şti, dacă ai şti suvenir acest sărut
Părul tăiat ca vorbe
În trepte un gînd
Un cuvînt mireasma
Tunel în alcool zgomotele
Cum drumuri se închid ca uzinele la şapte seara

Pînă în piept trenuri circulă gramatical
Frunte ca inimă şi ochii tăi sînt gări
O îndoială urcă în vine ca o tristeţe
Ca o injecţie
Vîntul şi-a tăiat coiful în cristal

ULISE
fragment

dimineața își freacă sînii tari de fereastră
perdelele se apropie se îndepărtează ca două armate
în curînd va veni ceaiul
și nu știi dacă TU vei fi acel care îl va bea
dar scrii un imn acestei băuturi de culoarea frunzelor
toamna sîngelui răzbate prin cornul de vînătoare
un cerb înaintează în desenul zilei
vizuinele se deschid ca bricegele
zmeură și fragi umezesc pașii

CEAI arșiță cu buruieni și coacăze
răcoare în căldură binecuvîntare de rubin
voia și împărăția ta facă-se
culoarea ta e a cărnii trecute în spin

tu ești sala de lectură de baie a săracilor
tu dai la ora patru sărutul de mamă copiilor orfani
împrumuți înțelepciunea vracilor
și pui gîtului pe dinăuntru o salbă roșie de bani

CEAI care desfeți limba și măruntaiele
Ceai care micșorezi bolnavilor suferința
ierburi sălbatice din noi răutatea oamenilor taie-le
ădu în ficatul meu liniștea umilința

ceai dăruit refugiaților ruși
ceai în grădini publice pe scaune de lemn
ceai celor supuși și celor nesupuși
ceai pe toate buzele uscate ca o cruce de lemn

ceai binecuvîntat ceai ca boschet în duh în os
tu te împarți precum cuvintele uneori uitarea
cerul era de culoarea ta cînd l-au răstignit pe hristos
în apele tale se sărută aerul marea

din indii te-au adus misionari
iarba ta era coaja rănilor tămăduite

dar piraţi au atacat corăbiile mari
sîngele s-a amestecat cu apele vuite

tu ai profeţit revoluţii din pîntecul samovarului
tu ai trecut ca o mînă prin gîtlej prin mîini
în siberia în jurul tău ca în jurul altarului
s-au rumenit glasuri şi pîini

ceai ca drum tăiat în calcar
ducînd în răcoarea frunzarelor stîncilor
ceai sorbit în dezgheţ de făurar
în clătinarea de muşeţel al lămpilor

ceai din după-amiezi de primăvară din după-amiezi de iarnă
ceai cu tăpşane de toamnă roşcovană
la întoarcere la conac în pocnet de armă
şi prepelicari cu limba de un cot în goană

ceai din mîna ca o privire a mamei pe ceardac la soveja
pădurea vuieşte şi în jur troznesc amintirile docarul
porţile de stejar bătrîn se deschid
intră factorul
şi tresaltă inimile ca la hora hanului
citeşti veştile fratelui de la cernăuţi
stelele se dezghioagă precum alunele verzi
cerul te înfăşoară ca un brîu oltenesc
arborii numără cît pot
apoi ùmbrele umblă în vîrful degetelor
glasul mamei a suferit s-a boltit
şi ca o fîntînă se adînceşte se întunecă
ORA CEAIULUI

PRIVEŞTE

Ce mlădios e piciorul asinului
ca un deget copita mică atinge clapele pietrelor
coapsele au o legănare în mers ca apele
asinul cunoaşte pleoapa potecilor

diamantul piscurilor taie sticla zborului de vultur
dar pupila asinului a închis înălțimile

lacătele stîncilor nu-l sperie
poartă pe grumaji frunzele poverilor
și țipete izbucnesc din el
cum din argintul rîului pescărușii

ZBORUL VULTURULUI

din clătinarea de bivoli a culmilor pleșuve
peste aurul mort al zărilor,
zborul vulturului rotește o pădure de unde,
aripile înalță un fum ca grădinile,
paltinii se recunosc între ei, se salută.

ZĂPADĂ FLOARE A AERULUI

Floare a aerului zăpadă
crești iedera visului în pleoapă
răscolești lebăda glasului ca o spadă
întoarce spre mîhnirea noastră fața ta albă

tu tămăduiești rănile văzduhului
florilor le pui un surîs ca sfinților
învălești în cearșafuri brațele stuhului
treci zărilor rumeneala caiselor

fiece apă clatină o oglindă
părul tău sărută grădinile, obrazul,

frunză și pasăre mîna ta alintă
neclintești în smaragd cîntecul și iazul

ca un mal cuvîntul îl surpi
cum distilezi oxigenul tăcerea
pasul tău a închipuit hulubi
pe inimă albinele fulgilor așternd mierea

chipuri se ascund în pînzele tale
te dărui ca o frunte în înălțime
muști din garoafa orelor petele
pe trup gura ta lasă uneori timbre

alunecă săniile ca pescărușii
botul vînturilor te cunoaște te linge
închizi plantele în pămînt ca urșii
amarul buzelor răceala ta îl frige

adună loteria norilor la stînă
în argint zilele s-au limpezit ca fotografiile
fluierul ochilor se îngînă
tu, oamenilor soră și potolire, fii-le

ca un mărgăritar pe întinderi obosești
cerul clatină între degete o maramă
cu tăcere mîinile mi le văpsești
bătrîn codrul pocnește ca o armă

BRĂȚARA NOPȚILOR

fragment

XI

Acum în tipografii mașinele dorm ca niște pești uriași
Prin ferestrele înalte noaptea își scutură sacii cu făină albastră
Și curelele stau nemișcate ca niște panglici ale tăcerii

Noaptea a pus lacătul ei nevăzut peste roţile care au
vînturat glasul veacului
Noaptea a neclintit aceste batoze ale gîndului
A legat în căpiţe grîul pentru legănarea ochiului
A oprit împreunarea literelor fulgerînd ca solzii
Şi toată sala maşinilor e un muzeu cu monştri marini
Ca un brîu sulul de hîrtie pentru cingătoarea visului
Visul atinge cu o melodie urechea frunzelor
Şi, pupile, rotativele se dilată în orbita nopţilor.

Fluture, plumbul şi-a lăsat polenul pe degetele zeţarului
La ora închipuită umerii lui nu se mai apleacă peste oglinda
cuvîntului
El trezeşte clopotul care doarme în clopotul apusului
El ca o lampă desenează în unghere conturul cîntecului
Ca vegetale metalele primesc clorofila cernelei
Îmi place vuietul roţilor ca o procesiune de cascade
Foile se sărută
Se fecundează rădăcinile vorbelor
Jurnalele, afişele, cîte curcubeie
Strigătele cresc, învăluie ca o pădure de liane
Plăcile vibrează
Şi flutură basmalele coalelor
O licoare se urcă în eprubeta vîntului
Sîngele gîndului circulă în artere dinamurile
Se amplifică zumzetul tiparului ca o aclamare sub balconul
învingătorului
De aici, maşinile se zmucesc în curele
Izbesc cremenea minutului
În zăbale spuma e dantela de strigăte
În coamele lor manuscrisele au împletit bucle
Şi literele aruncă lumini ca brăţările dansatoarei
Agită teancul de hîrtii ca tot atîtea mîini pe peronul
despărţirii
Ţîşnesc semnele asemeni contrabandiştilor din tufişuri
Se împleticesc serpentinele de culori şi de imagini
Se desface o cortină peste balul inscripţiilor, cerneala.

Ucenicii culeg zvonul în tăcere ca scafandrierii
Aleg cochiliile
Mărgeanele rare ale versului

Joacă în palme pietricelele silabelor
Alătură ecourile precum un pianist clapele
Aruncă pe umerii planetelor o beteală de cîntece.

Tipografii, voi sînteţi ţîţele pămîntului
Prin spuma voastră se limpezesc dantelele glasului
Şi mieii închipuirii vin să bea laptele vostru
Laptele vostru se umflă în cana văzduhului
Flutură o eşarfă de azur peste întinderi
Şi o lumină se desface din voi ca din frunţile sfinţilor.

Tipografii,
Cutii pentru bijuteriile visului
Evantaie de ape
Glastre pentru buruiana inimii sălbatecă
Oglinzi în care imaginea sufletului se adună
Precum în fundul ceştilor de cafea rămăşiţele nopţii
Ale nopţii care tulbură tălăngile plantelor
Şi vrăjitoarea atentă poate rosti adevărul impalpabil.

Cărţile sînt încă umede de sărutul maşinii
Limba primeşte gustul amar al plumbului
Cărţile vin pe buzele mele ca toate şipotele
Ca toate păsările
Cărţile : cîte lacăte la poarta de stejar a solitudinii
Cărţile : cîte trepte înspre ferăstruica deschisă nevăzutului
Din tipografii pornesc trîmbiţele de nouri
Din tipografii izbucnesc havuzuri vocile
În cearşafuri trupul furtunilor
Şi ca fîntîni, tipografiile se adîncesc în argila nopţilor.

DISCURS PENTRU COMEMORAREA CÎINELUI SERAFINA

Sufletul tău, o limbă roşie prin măsele,
Şi ochii plînşi în cerul îngustei depărtări
Cu fulgerul sub coaste înfipt pînă-n prăsele
Cîntecul alb din turle rotit între brăţări.

Cu labele oprite pe hogotul de spumă
Blîndeţea în privire ca pe-o mireasmă o-neci
Sprinten la şuieratul acestui vînt în glumă
Deosebeai profetul prin trecătorii blegi

În trupul tău ca o cupă ţi-ai înălţat destinul
Şi-ai împărţit taifasul cu dîrji vizionari
Cînd în gîtleje visul îşi gîlgîise vinul
Şi prin ferestre noaptea mînase păsări mari

Tu ai ştiut prietenia, o panglică eternă,
Ce-nfăşurase fructul şi inima-n vîltori.
Poetului în somnul pe scaune tu-ai fost pernă
Dar din tăcerea nouă te-ntorci de-atîtea ori.

Stemă, glasul va zmulge pumnale andaluze
Şi astrul ca o tîmplă pe umărul meu gol
Aduce o-nfiorare de nevăzute buze
Şi-apari aureolă în gînd cu Stephan Roll

Sporeşti în resemnare umana suferinţă
Flori răspîndite-n aer cuvintele ca oşti
Cînd stăruie lătratul suav ca o căinţă
Şi mîna prin cenuşă schelet o recunoşti.

Noiembrie 1929

ZODIAC

fragment

XVI

Cu peisajul păstrat în ochi ca într-o sticlă,
Sîngele unui viitor apropiat prin spuma dimineţii,
Cu păsările ca nişte rochii ale aerului sfîşiate în cordaje,
În vreme ce catargul a atins buza viziunii nordice,
S-auzi cum cîntă gheaţa-n stridentele-altitudini,
Cum se vestesc în trîmbiţi oglinzile ucise,

O vioară de-apă trece prin sumbrele cristaluri,
Şi-orchestrele-n cascade sub bagheta furtunii,
Cu dansatorii căzuţi într-o tristeţe bruscă,
Şi un alai de aurore prin fulgerele nupţiale,
Cu somnul transparent prin lumina perpetuă,
Anunţă noilor spaţii saltul semeţ al zilei,
Aruncă sacii cu stele în galopul cailor lacomi,
Şi frenezia zării spălate-n răceala clară,
Sticlind în diamantul din foamea lupoaicelor la pîndă,
Rînjeşte-n focul ca o şopîrlă sărind prin ierburile vocii,
Se regăseşte-n fructul cu sîmbure şi vierme,
Şi sună o oră a minţii prin clopotul de astre,
Azvîrle-n cuşca uitării trupul ca pe-o mănuşă
Şi spiritul ca un rege îşi pune coroana supremă
Bătută-n nestemata miraculoas-a morţii,
Cu-o revelaţie ruptă dintr-un colier de bufniţe
Cînd sîngele-i dublura în haina unei inimi,
Cînd prin munţii respiraţiei înalte trece o corabie fantastică,
Şi o recoltă nouă se revarsă pe şesurile cunoscute.

GEO BOGZA

Acea horă de panglici în prietenie, trecînd prin ochiul aerian al lui Fundoianu, în convorbirile îndelungi despre poem, cu o înţelegere peste oră — cînd vor putea fi ele rezumate? — odihnită în certitudinea glasului şi elanului cunoscut al lui Roll, trebuia în popasul de la douăzeci şi cinci de ani să mă ducă pînă în inima ta, prietene Geo, să-mi deschidă cu intrarea într-o odaie care nu te-ar putea conţine, o perspectivă de oglinzi succesive cu jocul imaginilor fugărindu-se ca nişte cercuri în vuiet de spume, pînă în clătinarea peste heleştaie a stelelor şi a minţii. Din timp în timp, sîngele tău ca un copac masiv cu sertarele pline de sucuri şi de ecouri lasă să cadă pe fruntea şi pe palmele mele acele epistolare frunze de evocări şi de extaze,

sub coaja de alună a fiecărui cuvînt amintirea și bucuria cunoașterii fiind gemene.

Te-am știut între coline de fum și sonde de petrol, cu silueta neastîmpărată, puțin tristă, alungînd în cenușă și în crepuscul o haită de gînduri ude, și am înțeles geografica molipsire, prin degetele tale un petrol mai sufletesc decît o tînguire, continuîndu-se în zvîcnire și în țărînă. „Jurnal de sex" care la microscopul măritor al atenției și al elanului comun mi-a revelat conduita și eșarfa de poet, nu mi-a deschis decît una din ferestrele de răscolire și de neliniști lămurite, mai tîrziu de-abia, într-o răsuflare și deplasare confuză peste turmele de nouri.

M-am gîndit deseori la atingerea cu o mînă devenită imaterială, a unei hărți pe care orașe cu turme magice, izbutesc la o rostire numai, o călătorie și o evocare nelimitate. Ca o antenă de melc degetul simte literele Veneției, și iată-te între gondole cu lumină lichidă, vaporul mic și cu turiști franceji, oscilează la clătinarea vîntului prea tare, și pe străzile strîmte strălucesc bijuteriile de sticlă din voci și din vitrine. Sau iată, ochiul trece prin Șangai, sau prin Alaska, ochiul cheamă la o lunecare numai liniile cutărui promontoriu, pagodele acestui oraș indian.

Alegi de pe cartonul cu irizările albastre ale fluviilor, cercul dublu și roș al unei capitale, și pe creier un film documentar se derulează. Ridici fruntea impalpabilă pînă la cupa de culori a terestrei sfere, și priveliști te-au acoperit de-a valma ca să urmeze bruscă, oprirea pe o terasă.

Dar viziunea rămîne aceiași, cînd în locul cartierului geografic, s-a substituit un desen, cu fiorduri și cetăți, al prieteniei. Ating cu degetul numele tău Sernet, sau pe al tău Fundoianu, sau pe al tău Saşa Pană (cum ai putea fi omis prietene animator al lui *unu*, înlocuind ceaiul și masa de prînz cu entuziasmul și pasiunea literei tipărite, cu speranța într-o deznădejde și un miracol al scrisului ?). La fiecare revenire cu un șipot unde niciodată nu mă voi opri de-ajuns — și un cîntec s-a trezit între maldărele de fîn, o pînză se ridică pe auzul în creștere.

Azi e călătoria mea alături de tine Bogza și ființa ta pe care aerul o poartă deasupra lui cum muntencele duc deasupra capului o cofiță cu zmeură, îmi arată peisajul zdrențuros în frumusețe, podgoriile mînjite de păcură, înlănțuirea

printre sonde a unui cuplu de dragoste ca o mărturie a suferinței, sau purtarea pe umeri a unei fete tinere „pentru a fi culcată pe sub pământ, frumos", ca într-un poem al lui Fundoianu.

Desigur ceea ce va rămîne pe țărmul călătoriei ultime va fi emoția, aceasta, fără justificare și fără noimă, ca țipătul unui cocoș sălbatec prin pocnetul de armă și prin amurg. Alături de ea o serie de contingențe care oricum n-ar putea avea aceeași întîietate. Sensibilitatea nouă a găsit în Geo Bogza un instrument de adîncă vibrare, o viziune sălbatecă se va desprinde din durerea și violența lui. Dar eu cu caii în spume, îmi trec rădvanul peste o cascadă de pietre, alerg de la Bușteni la Poiana Țapului și adorm cu Prahova ca o păpușă în brațe.

Februarie 1930

DESPRE POEM ȘI ANTOLOGIE

O înșelare de nume. O panoplie în care sprinteneala pumnalului se înlănțuie cu floarea de pulbere a puștilor bizantine, cu ghintuirea de pistol muntenegrean. Antologie. Și toate îndrăznelile și-au dat întîlnire precum în ierburile linse de spuma vînturilor, dansul în zigzag al șopîrlelor, voluta în hemoragie a glasurilor ca avioane. Desfășură telegrama cifrată a inimii, îmi place această antologie paletă numele ca peneluri deschid o înfiorare de mirezme, un curcubeu de surîsuri. Trepte, cuvintele duc spre bolta înscrisă lăuntric spre poemele din covoare și sunet ; scrisul bătrînesc cuprinde arome tari, vocile dorm în lemnul de nuc, precum peștii în heleștaie cu apele în inel săpate.

Fiecare poem e o pupilă. Rimele vuiesc ca butiile în podgoria în fierbere, lanțuri pădurile se rup, un sînge în descreștere linge în mal vocalele ca bolovani rotunjite.

Dințat orice nume cum în furtună fruntea cerului, clătinînd jnepii maxilarele vîntului. Antologie : un jazband

de culori, de trenuri în goană prin şarpele nopţilor ; lenevoasă hora piscurilor de munţi cu zăpada sensibilităţii în durată, cu peşterile înaintînd prin vine, prin ţesătura nervilor pînă-n limbă.

Pasul zgîrie răscopt fructul acestei cărni, galerii privirile te privesc în fanfară, pure. Sufletele se ating între ele ca ţări, sensibilităţi se sărută imaterial ca fruntariile pe hartă. Cititorul pătrunde în măruntaie, se opreşte limpezit. Imaginile se succed în ordinea de biroul circulaţiei impusă.

Fiecare pagină o localitate balneară cu virtuţi terapeutice altele. Antologia o iubesc neizbutită. Vreau încordarea poetului, precum acarul dispărut brusc sub perdeaua vitezei schimbînd trenul, tăind izbucnirea farului semnal în arteră. O echipă de boxeri. Umbrele se lovesc ca scaune ; îmbracă poezia ca pe o mănuşă de antrenament.

★

Dar iată : e extraordinară lovirea cuvintelor într-un poem ; sunetul pe care îl fac e asemeni aceluia al atomilor ciocnindu-se între ei în substanţa lucrurilor ; e zgomotul planetelor pe pleoapa cerului.

★

Imposibilitatea invenţiei în afară de cunoscut ; o construcţie fără legea gravităţii ; o oglindă mărind, micşorînd, deformînd laolaltă. Poemul : o şea năzdrăvană, o scuturi şi nechează armăsarul mîncînd jăratec.

★

Am văzut un sergent de stradă în ploaie ; semăna cu Venera de Millo : n-avea braţe.

★

Un poem nu trebuie alcătuit numai din cuvinte ci şi din goluri ; prăpăstii în povîrnişul cărora pasul alunecă şi urmează îmbrăţişarea fără sfîrşit.

★

Asemeni Ioanei D-Arc poetul aude voci.

★

Gîndesc la versul lui Eminescu :

Dintre nouri iesă LUNĂ

în care luna devine o abstracție, ca lumina, amintirea, tristețea. De altfel asupra nearticulației nici o îndoială nu poate stărui ; rima versului al treilea stă mărturie certă :

Melancolic cornul SUNĂ

Efortul poetului contemporan de abstractizare a elementelor înconjurătoare, de surprindere în imagini se obîrșește — ce admirabilă tradiție ! —, din seva pură eminesciană :

Mai departe mai departe
mai încet tot mai încet.

1926

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A. ZAREMBA

S-a născut în 21 iulie 1908, la Iaşi. Decedat, în acelaşi oraş, în 9 august 1930.

Bibliografie : *Deschidere*, Editura *unu*, 1933.

Colaborări : *unu*, *XX-literatură contemporană* (redactor şef).

Pseudonime : Azar.

DIN CICLUL „DESCHIDERE"

3

Aerul se colorează-n fluturi
curcubeie-n horă

leneviri de braţe de argint
revărsate-n maluri

foi de cositor întind
ciripiri

pădurea ca un şal
îşi scutură franjurile

în gelatina dimineţii
mugurii înfloresc pasări

7

Descompus pământul
transpiră-n porii văilor

BCU IAŞI/CENTRUL UNIVERSITY LIBRARY

baghetele florilor
menţin orchestraţia cîmpului

antenele soarelui
culeg rămăşiţele nopţii

aninat de botul vacilor
iazul se leagănă ca o plasă

săgeţile pasărilor
se desprind din reţeaua pădurii

fularul cărărilor
se deapănă pe mosorul copacilor

pisicile panselelor
torc iedera luminii

II

Funingine de voal
împresurat de fildeşul umerilor
căile luminii s-au închis
cu lacăte de nouri
poduri albe se aştern
ca feţe de mese
tremurul corăbiilor
cu pînze de ape
apele sînt acoperite
cu pînzele corăbiilor

glasul pescăruşilor
ca zborul libelulei
printre gene — gratiile ochilor
privirile ca porumbei
se aruncă deasupra oraşului
drumurile-s aşternute cu covoare
arcurile nopţii
au înflorit lumini de artificii
pasul dezgroapă ecourile trecutului

„UNU" NOAPTEA

Il est dans l'essence des symboles d'être symboliques.
Jacques Vaché

Sufletele îngemănate s-au lovit de instrumentele jazului şi au ţipat.

Din tromba saxofonului a ieşit o capră c-un teanc de cărţi subţioară. A behăit o apoftegmă : *Ma poésie est obscure comme un lys,* şi a plecat şchiopătînd din unul din cele trei picioare, tremurînd profetic măturoiul ca un profesor universitar.

În urma ei, de după tablouri, din policandrele răsturnate, din urechile negrilor, din zulufii dansatoarelor, din trompeta caloriferului, din ocheanul closetului, din peruca taburetului, din pajiştea pictorului, din luna scenică, au năvălit şi au condensat aerul, nişte fiinţi aşa de bizare, încît şi vînzătorul de flori care a văzut tot ce se poate vedea, mi-a mărturisit bleg că nici n-a visat vreodată aşa ceva.

Oamenii aceştia, mai bine zis bucăţile acestea de oameni, au o constituţie simplă.

Unii constau doar dintr-un picior terminat cu o mînă, sau două capete lipite de o parte şi de alta a unui pîntec de caşcaval ; sau o şiră a spinării prevăzută cu mai multe mîini şi-n fruntea căreia e cocoţată o coadă de veveriţă ca un pampon de general ; sau cu cilindru rotund la capete, din mijlocul căruia ieşea un picior cu degetele păroase, sucite în formă de păiajen ; şi multe alte insolite vietăţi care au stîrnit *chiar* şi curiozitatea vizitatorilor.

Regina şi-a prins sînii ca într-un cache-corset în două mîini bronzate, iar un piccolo încrucişat dădea de-a tavalul — ca o minge — o tipsie de carne.

Oamenii aceştia n-au sex, nu se reproduc, nu se nasc şi nu mor şi, COLOSAL, nu fac poezii. Nu cunosc nici un fel de suferinţă. Poţi să-i înjuri, să-i pălmuieşti, să-i tai în bucăţi, să le distrugi locuinţele şi băncile, nu scriu nici o poezie, nici un articol de gazetă.

Un dovleac crăpat a scos o pereche de ochelari cu marginile aurite şi i-a privit cu atenţie, aplecîndu-se puţin

înainte și retrăgîndu-se zmuncit înapoi ca un cîine înciudat. Mîrîia, schelălăia din cînd în cînd, și nu-i venea să creadă.

În scurt timp localul fu contaminat de o viață nouă.

O scrumieră uimită întrebă pe un critic literar, ce-o fi asta.

Criticul îi răspunse că nu-l cunoaște pe Jacques Vaché.

Ploșnițele chircite în crăpăturile meselor au căscat ochii: EXISTĂ O ALTĂ LUME ?

Toba răgușită crede că e invenția unui poet suprarealist.

Sufletele împerechiate au spart toba pentru că n-aveau unde sta.

VARĂ

lui Virgil Gheorghiu

Nu știu de ce mi-a venit să rîd cînd am văzut barba și mustățile prietenului meu, roșii. Semăna cu tinichigiul evreu, care îmi înlocuia ulucile sparte de rugină.

Cercînd să-i așez mîinile în cruce pe piept, căutam să-mi imaginez prin ce procedeu și din care cauză organică, barba lui neagră, a devenit pe nesimțite roșie.

Mîinile nu voiau deloc să stea : cădeau înapoi, moi, cu mîinile amorțite cu oase elastice.

Dintre toți prietenii lui, singur eu am venit la înmormîntare.

Murise într-un sanatoriu, aflat într-o pădure, departe de oraș.

Cînd logodnica lui, înfruntînd sforțările celor care voiau să o oprească, a năvălit asupra sicriului, îmbrățișînd cadavrul iubitului ei, și sărutîndu-l pe mustățile roșii, gura i s-a strîmbat într-un rînjet de cal mort.

Suspine răgăite, clocote de sînge fierbînd în piept mi-au îndurerat nervii.

Am privit înapoi.

O mulțime de umbre în halate, vărsau lacrimi din ochi scobiți de ftizie.

Un gardian bătrîn, cu mustăți albe, rîdea făcînd din ochi unei femei cu pălăria înaltă.

În pădure ciripeau păsări.

Prin mîneca de voal, am întrezărit cotul brun și ascuțit al mamei prietenului meu.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A. L. ZISSU

S-a născut la Piatra Neamț, în februarie 1888. Decedat în 16 septembrie 1956, la Tel-Aviv.

Colaborări : *Integral.*

Bibliografie : *Spovedania unui candelabru* (1926), *Ereticul de la mănăstirea Neamțu.* Editura Adam, 1930.

COPILĂRIE

Am evadat din uliţa strîmbă ca o rîmă şi am alergat într-un suflet spre „Prund".

Întors spre anii copilăriei — suprem refugiu, amestec de parfumuri vechi, amintiri cu evocaţiuni de piatră, — revăzui „Prundul" şi un copilaş stingher ; un zeu mic, autocrat şi exclusivist, conducînd acolo un regat în care năvălesc farmecele, poveştile vremii...

Era în amurg, la ora cînd învie umbrele din noi şi se întîlnesc cu duhurile călătoare dimprejur. Şcoala veche m-a vrăjit, ţintuindu-mă în faţa altarelor ei reci de piatră, dar un fluier fioros de sirenă m-a trezit, îndemnîndu-mă să înaintez. Podul, însă, vai, nu mai este. Dar, atunci, casa de pe malul celălalt nu e, cumva, o nălucă ?

Cum, oare, a putut să dureze sacrul lăcaş fără pod ? El era vameşul care trecea în nopţile de S'lihoth, din oraşul de ceară de peste drum, tot zerul sufletelor stoarse de suferinţele zilnice ale evreimii din tîrg, ducîndu-le să le filtreze prin pînzele vagi ale atmosferii dumnezeieşti, păstrate zălog între zidurile sinagogii.

Oamenii aleşi, care duceau la picioarele Atotputernicului amfora sufletului tuturor semenilor necăjiţi, se furişau, ca spiritele deportate din alte lumi, între parii subţiaţi de

noapte, care susţineau podul sacru ca o literă. Peste mătasa ei treceau, *ziua,* oiţele sfinte, ca să risipească în curtea şcolii prisosul de exuberanţă, pentru care căminurile părinteşti nu erau de ajuns de încăpătoare şi să pască vesele pe pajiştea cerească a cărţilor sfinte ; iar în *nopţile* de veghe şi de rugă — Hoşana Raba, Sevuoth şi S'lihoth — părinţii alergau să tălmăcească durerile şi patimile obşteşti. Servitoarele cu desagii grei, în care se găseau adunate păsări martire, chemate să ude cu sîngele lor marea zi a reconcilierii, nu cutezau să treacă, cu povara lor ruşinoasă, podul cel sfînt. Ele se furişau pe sub grămezile de gunoaie care înfrăţeau malul cu albia pietroasă şi, pe un podeţ bicisnic, călcau grăbite spre abatorul de păsări, aşezat de către părinţi neghiobi, chiar alături de casa Domnului, ale cărui legi sfinte opresc vărsarea de sînge nevinovat...

Cînd albia seca, rămîneam pe podeaua nesfîrşită de mozaic, privind haotic spre luna plină, neagră şi opacă, pentru a mulţumi, mişcat şi evlavios, astrului care arunca draperiile sale de aur asupra podului sacru şi blestemele beznei asupra podeţului diavolului.

Împrietenit, astfel, cu căpetenia nocturnă a cerului, simţeam în mine, nestăpînit, imboldul de a mă urca pînă sus, pentru a-i atinge cu un sărut fruntea şi, purtat de lumina lunii, să mă pot înălţa pînă la tronul împăratului ceresc, spre a-i răcni : „aminteşte-ţi de legămîntul Tău cu Abraham, de sacrificarea lui Isaac şi eliberează din temniţă pe copiii lui Iacob şi ajută-ne în cinstea numelui tău".

Cum observam, însă, pereţii pătaţi de sînge ai abatorului, nu mai aveam puterea să invoc sacrificarea...

Într-o zi uliţa mare a tîrgului scuipă un monstru arhitectonic cu tablele legii pe frontispiciu.

Din ziua aceea, la poalele muntelui Pietricica, nu mai răsuna glasul de argint al oiţelor sfinte şi în nopţile de Silihoth nu se mai primblau umbre pioase de-a lungul podului. Apele Cuejdiului, umflate de mînia neînţeleasă a monştrilor cenuşii, au izbăvit podul îndoliat. Epavele de lemn, logodite cu valuri într-o îmbrăţişare sălbatică, căpătară glas şi încredinţară văzduhului, într-o supremă şi ultimă înfiorare, viaţa plină de taine a podului defunct.

★

Micul zeu își șterse pe furiș o lacrimă, dar nu trecu mult și fața i se ilumină de o vagă bucurie. Zări pe malul celălalt, dormind cu seninătate, cotiuga pe care a lăsat-o acum un sfert de veac lîngă curtea sinagogii, proptită de ceardacul bordeiului lui Srulek Melamed.

Fără cai, cotiuga a cunoscut toate drumurile care le-au făcut, visînd, copiii adormiți în brațele ei. În orele lungi de recreație, ei se îmbulzeau pe spinarea acestui trist vehicul, pentru a depăna povești, privind cu ochii înflăcărați cum se desprind deasupra oiștei mute, mici carete înflorite, pornite în goana cailor albaștri și în chiote de veselie spre Eretz-Izrael. De Lag B'Omer (ziua închinată serbărilor agreste), monitorul, călare pe oiște lua comanda cohortei, spre mormîntul lui Rabbi Akiba.

Copiii călătoreau în vis frenetic. Se apropiau de umilul păstor al „sfintelor oițe" și cu sufletul plin de evlavie, cercetau jilțul lui, așezat alături de al lui Moisi. Schimbau cu dînsul daruri, povești și bucurii, iar cînd soarele se retrăgea, moleșit, la umbra brădetului de pe Cernegora, procesiunea se termina și cotiuga, tristă, părăsită, își arăta scheletul în oglinda lunii.

Amurgul își aduna pînzele ude și vinete pe sub care năvăleau „bondarii", umplînd văzduhul de zvonul rece al vînturilor chemate la claca din Tarcău.

„Bondarii" — faimoasa bandă a lui Fișke — își aveau afiliațiuni care-și rîdeau de granițe și năvăleau, după poftă inimii, oriunde era măduvă de supt. Sensualismul de lipitoare al cerșetorului îi mîna totdeauna în preajma făpturilor mici, unde sîngele e cald și fraged și tot el îi scotea din viziuni, cu cățel și cu purcel, vineri, cînd în corturile lui Iaacob, belșug de lipie caldă îmbălsăma ulițele cu miros de cuptor.

Comandantul bandei era „Chiorul". Chiorul avea o vedere atît de ascuțită, încît pătrundea pînă în adîncul rărunchilor bandei și în tainițele cele mai ingenioase ale pungii fiecăruia, așa că nici un gînd nu i se putea sustrage și nici un ban subtiliza, din rețeta zilnică pe care o zeciuia fără milă. I se zicea, totuși, „Chiorul" din pricina tumorii, care-i atîrna ca o streșină putredă peste ochiul drept. Ciracii erau încredințați că această tumoare ascunde miracolul minunatei lui vederi. Numai astfel se explica spaima lor în fața

acestei stîrpituri, care știa să cultive diabolic slăbiciunea birnicilor, mișcînd streașina, cu o agilitate uimitoare, ori de cîte ori bănuia gîndul îndărătnic.

Mai toată ziua Berl și-o petrecea în sinagoga Lipscanilor, după sobă, jucîndu-se mereu cu papucul de pîslă de pe piciorul stîng, care avea menirea să șchioapete (dreptul era încălțat cu o bocancă) și cu un bandaj care nu ascundea nici un fel de rană.

De cîte ori vr'un enoriaș se rătăcea pe lîngă sobă, Berl lăsa papucul și bandajul, și începea să psalmodieze de zor dintr-o carte, care se deschidea totdeauna la aceeași pagină. Naivii, impresionați, îl invitau vineri seara la masă, spre spaima copiilor și oroarea prințesei Sabbath.

Zeciuirea rețetelor bandei îi îngăduia lui Berl să nu mai „umble", mulțumindu-se să conducă bătălia de după sobă, în sinagogă. În amurg, ieșea sub cerul liber pentru a prezida sfatul pe aceiași cotiugă care, în cursul zilei, transporta copiii pe drumurile din basme ale țării cu portocali, cu migdali și curmali.

Înainte vreme, sfatul se aduna în zori de zi, cînd pe malurile Bistriței, porneau spre suhat vitele grave și îngîndurate, de la care cerșetorii lui Berl n-aveau nimic de adunat. A fost, însă, deajuns să se arate pentru prima oară capul lui Srulek Melamed, pentru ca întreaga bandă să se risipească. Cu o barbă lungă, muiată în cenușă, cu craniul înfipt pe o nuia micuță și plăpîndă și îndărătul privirilor aprinse, un uriaș manual de gramatică ebraică de Benzev. Srulek era filologul tîrgului și avea trei pasiuni: gramatica, tabacul și castraveții murați. Poate că ar fi renunțat la cea de a treia pasiune, dacă bugetul nu l-ar fi obligat să găsească o voluptate și în sărăcie.

Deși avea mulți elevi în tîrg, el ducea acasă vineri, la amiază, numai cîțiva bani drept simbrie săptămînală. Restul îi completa zîmbetul de fericire ce se desprindea trist din ochii lui de copil.

Avea o bătrînică pe care Dumnezeu o înzestrase cu o privire de țînc blînd, făcută să înțeleagă paradisul din zîmbetul difuz al „învățatului" ei. Și ea cunoștea toate tainele zîmbetului nuanțat al moșneagului ei iubit: cînd Strulek surîdea vag, stimulat de o priză de tabac, însemna că a ieșit biruitor dintr-o controversă încîlcită. Dacă zîmbea pre-

lung și adîncit, însemna că a găsit o comoară filologică, sau că a descoperit un elev isteț cu multă abilitate în știința gramaticii. Îmbătat de bucurie, trimitea în extaz dezmierdări caline învățăcelului absent, hotărît să-l scutească pentru a doua săptămînă de simbria cuvenită profesorului. De cîte ori se arăta capul lui Srulek, șacalii zdrențăroși ai lui Berl din jurul sinagogii se risipeau pe Prund.

Într-o dimineață, învățatul ieșind mai devreme ca de obicei, se lovi, în fața cotiugii de umbra lui Berl. Srulek se simți cuprins de o ameteală... Tot veninul din tumoarea Chiorului se răspîndi în inima lui. Creierul i se învălui într-o ceață cenușie și grămăticul căzu moale la pămînt, pe cînd Berl, ca o cucuvaie, își desemna sub bolta de cristal a aurorei, efigia sinistră de prevestitor al morții.

Banda de cerșetori își mută reședința în Hekdeșul (capela) vechiului cimitir.

Pe o colină de munte, o armată de țancuri, înegrite de rugina vremii, mîncate de potopul ploilor și înfipte la întîmplare, ca niște măsele cariate în gingia vînătă a pămîntului, formau gard în jurul capelei.

Cerșetorii adunați ca străjerii în ruinele capelei, aminteau lumea de viziuni și stafii din poveștile lui Korolenko.

Din cînd în cînd, o bătrînică întîrziată se desprindea din ulițele mărginașe ale orașului trist, ca să se răcorească printre potecile sălbatice ale cimitirului, căutîndu-și viața pierdută, uitată, în jurul unui mormînt străbun. Ușa capelei se deschidea scîrțîind, umbre se strecurau sfioase și deodată înaintea bătrînei, tîrîndu-se ca șopîrlele, apăreau misionarii lui Berl.

Pentru cîțiva gologani ofereau, între oftaturi, un capitol din psalmi, în memoria mortului. Ușa capelei se închidea, împinsă de arcurile vîntului și în interior, ca într-o gaură de smoală, bătrîna înconjurată de cerșetori, evoca duhul morților. Între zidurile despuiate și reci, în acompaniamentul vîntului, răsuna monstruos, înfiorător, muzica melancolică a odelor regelui cîntăreț.

În nopțile neastîmpărate, cînd demonii își plimbă furiile pe întinsul pămîntului, locuitorii din „Prund" vedeau prin crăpăturile capelei în ruină, șerpi de foc.

Berl se furișa atunci printre bolovanii negri, își căuta culcuș în covata unui șanț și cu degetele înfipte în țărînă,

lipea urechile de lespedea cea mai apropiată a unui mormînt. Vaietele pămîntului aduceau la suprafață glasuri din adîncimi și zgomotele iadului se ridicau ca uragane amenințătoare, ca să înăbușe șoaptele călătoare, pentru ca misterele vieții de apoi să nu fie dezvăluite oamenilor. Dar urechea miraculoasă a lui Berl, în ciuda furtunilor, auzea murmurul sufletelor care zvoneau în morminte în nopți apocaliptice și urmărea procesiunile pe drumurile eternității.

Încărcat de taine, Berl se întorcea în capelă, unde ciracii așteptau ordinele. Dezvăluia cerșetorilor secretele sufletelor rătăcitoare și le transmitea vești din lumea morților. Cerșetorii plecau apoi pe la casele oamenilor, împărțind, ca o poștă de stafii, misive aduse de la morți. Zgîrciții tîrgului erau amenințați și înfricoșătoare visuri se anunțau, pe calea blestemelor șoptite la ușile închise.

Banda tiraniza tîrgul, iar Berl Chiorul, aciuiat ca o cucuvaie, între zidurile măcinate de vreme, rîdea de spaima victimelor sale : oamenii visau în friguri aceea ce poruncea el, spionul mormintelor.

Într-o dimineață, o femeie tînără alerga îngrozită printre pietrele funerare. Se opri o clipă în fața unei lespezi crăpate. În aceeași clipă se întoarse și într-o fugă nebună alergă spre capelă. Visul ei groaznic se adeveri. Închise ușa cu o putere nefirească și în prag izbucni în hohote de rîs. Era el, Berl Chiorul. Era făptura fioroasă care a rînjit toată noaptea în dosul umbrei bărbatului ei venit să-i răsplătească necredința. Nebună, ea se repezi spre cerșetorul îngrozit pe care-l tîrî cu o putere supraomenească pînă la lespedea de pe mormîntul soțului.

În aceeași seară, o bătrînă, îngenunchind pe spinii unui mormînt, zări alături, întins, cu capul lipit de o piatră sfărîmată, pe Berl Chiorul. Cu mîinile amîndouă înțepenite în buzunarele caftanului, Berl fixa cu privirea imobilă alfabetul morților din abecedarul deschis al cerului. Tumoarea deasupra ochiului își revărsase sucurile necurate, sleite, pe obrazul de ceară. O femeie tînără, așezată lîngă el, își împletea cosițele blonde, surîzînd tainic de o neînțeleasă fericire...

MANIFESTE ALE GRUPĂRILOR (REVISTELOR) DE AVANGARDĂ ȘI PAGINI PROGRAMATICE

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BUN SOSIT!

În clipa în care finanța cotropitoare, după ce a pus mîna pe haina și măruntaiele frumoșilor noștri munți, pe unda zburdalnică a rîurilor limpezi și repezi, pe holdele cîmpiilor bogate, după ce a furat hoțește puterea politică prin gîtuirea nocturnă a voinței populare, se pregătește a întina și Cugetarea românească, era necesar, imperios necesar ca măcar *gîndirea* tinerei generații să rupă lanțurile grele, prometeice, și să-și ia zbor liber către înălțimile albastre.

Această înfăptuire de mare importanță sufletească și etică o săvîrșesc azi tinerii plini de talent și clocotitori de curaj și de voință care fac să apară *Contimporanul*.

În România mărită, cu atîtea feluri de frați și cu variate culturi a diverse civilizații, unde acum se făurește un suflet nou, era necesar metalul curat și strălucitor al gîndirii pure, al talentului imaculat și neaservit nimănui altuia decît Ideei.

Pe lîngă cioarsele ruginite cu mînere vechi ori noi, cari se agită în aerul învălmășit al vieții noastre, trebuie să apară și sabia scînteietoare de oțel curat a criticei constructive, a talentului original și creator.

Generația mea și cea anterioară, datorește mult în cultura ei sufletească, în poleirea ei intelectuală, marii reviste socialiste de pe vremuri, care purta acum 30 de ani același nume.

Doresc tinerilor mei confrați și noii reviste, să aibă, în „civilizarea" intelectului și vieții românești, de la începutul acestui secol și în această nouă și rară epocă a omenirii, același succes ca și bunica sa de la finele veacului trecut.

Contimporanul, (redactor: I. Vinea), Anul I, nr. 1, 3 iunie 1922.

Dr. N. LUPU

Contimporanul nu are nici o legătură de persoană sau de tradiție cu revista la fel intitulată care a apărut la Iași acum aproape treizeci de ani, și a pregătit după o rodnică acțiune răscolitoare de idei și patimi, intrarea tinerimii generoase în partidul liberal. Acest deznodămînt urît și care a zădărnicit foloasele stîrnite prin luptă de cei cîțiva intelectuali de atunci, ne interzic, împotriva identității de idealuri, și poate, de temperamente, să vedem într-înșii pe precursorii noștri.

Dar nu se poate nega, că în publicistica română *Contemporanul* de altădată înseamnă începutul revoluției sufletești care ne-a dus cu etape, la cele cîteva realizări democratice, batjocorite azi. Și nu se poate ascunde că acele etape au fost marcate mai tîrziu și în momente deosebite, de apariția violentă a *Faclei*, de izbucnirea *Chemării* care s-au înverșunat pe rînd împotriva urii și a intoleranței, propagate și pilduite de cărturarii și politicienii neamului, împotriva antisemitismului și a apărării claselor sărace și a conruperii, prin amenințare sau bacșiș, a tineretului încorporat anual prin administrații.

În acelaș spirit *Contimporanul* nostru, reia încercările care au dus, cît de cît, la crearea în cercuri de cititori puțini la număr a unei mentalități nouă.

Propagarea ideei străvechi de umanitate și a principiului de democrație, rămîne în clipa de față, o menire primejdioasă și grea, iar în faptele de reușită ceva nemaiîntîmplat. În contrast cu cele mai largi libertăți obținute pe hîrtie, trăim clipele celei mai întețite urgii. Niciodată moravurile politice n-au fost mai asitice, mai tîlhărești gestul lor și mai umilă spinarea care îl suportă, decît acum cînd crima devine mijloc curent de guvernare, iar vaietul e singurul delict de rezistență.

De vină însă nu e nici Monarhia absolută, nici Curtea, nici Camarila, nici Siguranța, nici Comisarul Regal, nici chiar Politicianul instalat abil și incomod în două luntre. Ci publicul inconștient și temător e de vină, trîntit în paiele nepăsării lui tradiționale, aici cu România lui Mare trasă în inima civilizației europene, ca o mocirlă cu stîrvuri, coji de ouă și de pepene în mijlocul unei curți asfaltate.

Trezirea acestui public e unicul scop. Reuşita e foarte probabilă — căci şi un cîine pus prea adesea cu mirosul în propria-i murdărie sfîrşeşte prin a se desgusta.

Contimporanul, (redactor: I. Vinea), Anul I, nr. 1, 3 iunie 1922.

MANIFEST ACTIVIST CĂTRE TINERIME

Jos Arta
căci s-a prostituat !
Poezia nu e decît un teasc de stors glanda lacrimală a fetelor de orice vîrstă ;
Teatrul, o reţetă pentru melancolia negustorilor de conserve ;
Literatura, un clistir răsuflat ;
Dramaturgia, un borcan de fetuşi fardaţi ;
Pictura, un scutec al naturii, întins în saloanele de plasare ;
Muzica, un mijloc de locomoţiune în cer ;
Sculptura, ştiinţa pipăirilor dorsale ;
Arhitectura, o antrepriză de mausoleuri înzorzonate ;
Politica, îndeletnicirea cioclilor şi a samsarilor ;
...Luna, o fereastră de bordel la care bat întreţinuţii banalului şi poposesc flămînzii din furgoanele artei.

V R E M

minunea cuvîntului nou şi plin în sine ; expresia plastică, strictă şi rapidă a aparatelor Morse.

D E C I

moartea romanului-epopee şi a romanului psihologic ;
anecdota şi nuvela sentimentală, realismul, exotismul, romanescul să rămînă obiectul reporterilor iscuşiţi (Un bun reportaj cotidian înlocuieşte azi orice lung roman de aventuri sau de analiză) ;
Vrem teatrul de pură emotivitate, teatrul ca existenţă nouă, dezbărată de clişeele şterse ale vieţii burgheze, de obsesia înţelesurilor şi a orientărilor.
Vrem artele plastice libere de sentimentalism, de literatură şi anecdotă, expresie a formelor şi a culorilor pure în

raport cu ele însele
(Un aparat fotografic perfecționat înlocuiește pictura de pînă acum și sensibilitatea artiștilor naturaliști)
Vrem stîrpirea individualismului ca scop, pentru a tinde la arta integrală, pecete a marilor epoci (elenism, romanism, goticism, bizantiniem etc.) — și simplificarea procedeelor pînă la economia formelor primitive (toate artele populare, olăria și țesăturile românești etc.).
România se construiește azi.
În ciuda partidelor buimăcite, pătrundem în marea fază activistă industrială.
Orașele noastre, drumurile, podurile, uzinele ce se vor face, spiritul, ritmul și stilul ce vor decurge nu pot fi falsificate de bizantinism, ludovicism, copleșite de anacronisme.
Să stîrpim prin forța dezgustului propagat, stafiile care tremură de lumină.
Să ne ucidem morții !

Contimporanul, III, nr. 46, mai 1924.

CLOPOTUL

Nota Editorului : Deschidem primul nostru număr fără obișnuita predoslovie. Va fi găsită în însuși conținutul revistei. O simplă observație : credem că opiniile noastre atît în politică cît și în literatură și artă vor nemulțumi pe mulți, vor satisface pe cîțiva.

Acestora le închinăm strădania noastră.

Clopotul, (redactor : H. Gad). Anul I, nr. 1, 20 octombrie 1922.

ACTIVITATEA „INSULEI"

Odată cu manifestul aruncat în public, în care spuneam dezgustul nostru pentru teatrul actual, conceput ca o industrie, activitatea „Insulei" a început. Dar, de la cuvinte și de la cîteva idei cu care începem un teatru, (în care voim

să facem altceva decît ce se numeşte obişnuit „teatru"), trebuie să trecem la realizări. Manifestul nostru nu se adresa numai publicului ; el se adresa în primul rînd celor care ne puteau înţelege opera şi ne puteau ajuta. *„Opera nu este închisă* — scriam noi —, *toţi cei ce o pot ajuta cu inteligenţa şi gustul lor, toţi cei ce au afinităţi nu pentru noi, ci pentru artă, vor găsi la noi prieteni, tovarăşi şi cooperatori"*. În adevăr, ideile noastre n-au rămas fără ecou ; voci din presă ne-ar fi putut încuraja (dacă am avea nevoie de încurajare morală) ; le mulţumim totuşi ; dar ceea ce e mai mult, actori tineri ca şi actori de multă vreme reputaţi, precum şi alte elemente de valoare, ne-au dăruit concursul lor, cu toată dragostea, fără să pună începutului nostru de carieră, desigur sărac, restricţii şi condiţiuni pe care nu le-am fi putut satisface.

Acum, cu toate aceste elemente, puţine încă, dar care vor veni, care abia vor veni atrase de energia şi de cinstea noastră estetică, începem să realizăm. Piesa cu care începem, dintre toate care vor veni la rînd, este poate cea mai dificilă de realizat, pe o scenă aşa de mică ca aceea pe care o avem provizoriu şi pentru mijloacele noastre aşa de puţine. Desluşim în altă parte a revistei, condiţiile punerii în scenă şi dăm lămuriri despre piesă şi autori [1]. Aici ne limităm : teatrul „Insula" începe fără nici un fel de ajutor, fără nici o idee comercială şi se va sforţa totuşi să joace numai piese a căror valoare literară este fără contestă, şi pentru a căror reuşită, ca punere în scenă şi joc, va cheltui toată energia, mai multă decît toată energia de care dispune.

Acum să vorbim puţin şi pentru public : *sala este mică, pentru 100 de spectatori.* Cu preţul unui abonament, spectatorul îşi plăteşte numai plăcerea de a asista, dar nu-i aduce nimic teatrului, cheltuielile, din pricina micimii sălii, fiind totdeauna mai mari decît totalul sumei pe care o plătesc abonaţii. De altfel, în condiţiile în care se află acum, faţă de sală, „Insula" nu are dreptul să apeleze la publicul care-şi plăteşte biletul, pentru fiecare reprezentaţie. Greutatea cade deci toată asupra acelor puţini care vor avea bucuria să ne frecventeze. Trebuie să ni se dea ajutor ca

[1] *Legenda funigeilor.* Poem dramatic în 3 acte de D. Anghel şi St. O. Iosif (n.e.).

să putem exista ; şi existenţa noastră vă este necesară, de vreme ce v-aţi convins că, în halul în care se află teatrul la noi, a merge la un teatru şi a-l încuraja, înseamnă a face operă urîtă. Existenţa noastră vă este necesară dacă sînteţi oameni de gust ; dacă nu mai puteţi vizita teatrul vechi şi aşteptaţi unul nou. Ori credeţi că teatrul cel nou, vi-l vor da financiarii, statul sau vedetele ? Aţi înţeles că o operă nouă trebuie să înceapă sărac — dar n-aţi înţeles că faptul însuşi de a înţelege, implică pe lîngă plăceri şi datorii. Trebuie să ne susţineţi. O puteţi face ori înscriindu-vă printre FUNDATORII INSULEI, ai căror nume se pune în program şi care au dreptul de a asista la repetiţia generală. O puteţi face plătind pe lîngă abonamentul dvs., o cotizaţie lunară care vă dă dreptul să asistaţi la şezătorile şi conferinţele Insulei şi deveniţi astfel PRIETENII INSULEI. Ne puteţi ajuta, în sfîrşit, şi e poate cel mai eficace ajutor, îndemnînd pe prietenii, pe cunoştinţele dvs. să vină să ne vadă şi să împrăştiaţi astfel cărţi care vor spori pe ABONAŢII INSULEI.

[B. FUNDOIANU]

Din programul grupării de teatru „Insula", decembrie, 1922.

AVIOGRAMĂ

(ÎN LOC DE MANIFEST)

Hermetic somnul locomotivei peste balcoane ecuator
Pulsează anunţ vast *trebuie* dinamic serviciu maritim
Artistul nu imită, artistul creează.
Linia cuvîntul culoarea pe care n'o găseşti în dicţionare
Vibrează diapazon secolul
Hipism ascensor dactilo-cinematograf

Inventează Inventează

Arta supriza
Gramatica logica sentimentalismul ca agăţătoare de rufe
Pe fringhii cheamă împărăţia afişelor luminoase
Cherby-Brandy vin trans-urban căi ferate cea mai
Frumoasa poezie fluctuaţia dolarului
Telegraful a ţesut curcubeie de sîrmă

Iradiator declanşează stigmat a c d alfabet dentar
Stenografie astrala să vie
Sîngerarea cuvîntului
Metalic lepădarea formu-
lelor purgative şi cînd
Formula va deveni ceea ce
Facem ne vom lepăda şi da
Noi în aerul anesteziat
Cablograme cînta diastola stelelor devalizat gîndul
Pianul mecanic serveşte cafeaua cu lapte elegant
O ! Recitările o ! serbările de binefacere un permis de sinucidere
3 Dinari trotuarul şi-a plombat dinţii în spirală

75 HP, (director : Ilarie Voronca ; redactor : Stephane Roll). Număr unic, octombrie 1924.

L'OREILLE A CAREAUX

S ..... în oglindă jurnal subsecretar fugărit şi toate clopotele joacă biliard (asta începe să devie plictisitor) atenţiune domnilor globe-trotterul e 10% virginal de ce nu mă înţelegi nu vreau nu mă înţelegi nu mănînc nu nu nu alb. Le sergent de ville : Da Domnilor acest filosof născut la începutul veacului da domnilor da doamnelor da domn de dom da doooomn da dooooo re (bemol) warum regnäst du ? — pour résoudre le problème de la mécanique uxor mercatoris urcă marca la etaj aproximativ qui peut dire io amo tu ami egli ama. Clary Clary est-ce-qu'il faut être sentimental ?... Nem tudom. Creierul : aici începe rolul meu, ficatul; ici commence mon rôlle, esofagul ; hier fangt meine rolle an ochiul stîng : qui commincia il mio roll stefan roll : aici începe inima mea ion vinea : trebuie să schimbăm trenul scarlat callimachi : trebuie să-l schimbăm pe A marcel iancu : trebuie să-l schimbăm pe B maxy : trebuie să-l schimbăm pe C victor brauner : il faut changer la 3 asta îmi este absolut calendar.

ILARIE VORONCA

Punct, (director : Scarlat Callimachi). Anul I, nr. 1, 15 noiembrie 1924.

ÒMUL: invenţie; pe sineşi s-a inventat. Vrînd, a populat vidul cu privelişti, anotimpuri, civilizaţii. De aceea natura, nimic decît complementul sensibilităţii noastre. *N-am descoperit niciodată!* Numai profeţii, artiştii-iştii-iştii descopereau *preexistenţa.* Maimuţa impersonală *OM* se minuna. Pentru dînsul s-a creat *mitul-fabulă.* Din pricină-i am zăcut în *pseudo-ruralism.*

Trăim definitiv sub zodie citadină. *Inteligenţă-filtru, luciditate-surpriză. Ritm-viteză.* Baluri simultane... atmosfere concertează — miliarde saxofoane, nervi de telegraf din ecuator pînă în poli — fulgere; planeta de steaguri, uzini: un steamer gigant; danţul maşinilor peste slăvi de bitum. *O răscruce de ev.* Clase descind, economii inedite se construiesc. Proletarii impun forme. Cresc noi psihofiziologii.

Propriile invenţii ne-au covîrşit. *Gîndul trebuie să depăşească însăşi viteza.* Vasali visului trîndav, ne trebuie *suzeranitate.* Moleşiţi de beatitudini şi autocompasiuni romantice. *Ne vrem beton armat.* Hipertrofia eului ne-a devalorat monedă fără etalon. *Ce inflaţie de genialitate!!!*

Nu indivizi arhangheli plutind peste societate; prinşi în angrenaj trăim *în, prin, pentru* ea. Unul reprezenta; reprezentăm însă toţi. *Mecanici pasionaţi de o preocupare.* ATÎT.

Destule rătăciri printre intelectualisme! *Comici intelectuali destul!* Ştiţi: *Din cunoaştere şi desperare reţinută a născut stilul marilor epoci; aceleaşi cauze nasc stilul celei de acum.* Odinioară, umanitatea pigmeică psihiceşte faţă de natură; acum faţă de natură şi faţă de forţa motrice inventată de noi.

De aceea: *necesitatea integrării noastre în natură; necesitatea înălţării noastre sensibile la o altitudine nouă.*

INTEGRAL oferă *certitudine.*

Adolescenţi s-au amuzat cu farse; contemporaneitate era sinonim farsă. Ne rupem de farsă, de admiraţia snobă din holuri cosmopolite, de repetiţii după repetiţii.

Jurnalismul a intuit sensul vieţii moderne, exploatînd brut o viaţă care nu cere interpret. Salahor, vameş, comentar sentimental. *Experienţa* ne-a oferit însă severitatea lucidă fără sentimentalism.

Artişti-seismografe, — cititori, spectatori şi voi, oameni cum se cade, fiţi diafragme!

INTEGRAL *fără protectoratul oficialităţilor majore şi minore* aduce la acelaş numitor *standardele* vitale, artistice. Dezrobiţi de semidocţă, croim drum peste leşuri de şcoli şi inşi.

INTEGRAL *predică esenţa expresiei primare.*

Tradiţia: *Inteligenţa norodului, evadată din pastişul etern natural — şi tehnica.* Imaginaţia colectivă a clădit basm, cînt, culturi de-a pururi viabile!

NOI: *Sintetizăm voința vieții din totdeauna, de pretutindeni și* eforturile tuturor experiențelor moderne. *Cufundați în colectivitate, îi creăm stilul după instinctele pe care de-abia și le bănuiește.*

Surzii n-au auzit nici acum.

Îndrăzneții s-au alăturat de noi!

INTEGRAL

Integral, (Colectivul redacțional: F. Brunea, Ion Călugăru, M. H. Maxy, Ilarie Voronca; Colectivul redacțional din Paris: B. Fondane, Mattis Teutsch).

Anul I, nr. 1, 1 martie 1925.

POEZIA NOUĂ [1]

Oricare din manifestările de sensibilitate modernă își cuprinde desăvîrșirea ei; fiecare (muzică, poezie, pictură) își are libertățile, destinderile sau constrîngerile proprii. Ar fi o eroare deci să se desprindă dela început linia comună spărgînd fruntariile dintre sunet, cuvînt, culoare; și totuși, numai prin calea aceasta se poate coborî pînă în măruntaiele epocei; de aici scapă formula însemnînd îndelungile reacții de laborator, limbă fixînd un ceas pe peretele vremii.

Poezia modernă trebuie privită așadar de o parte ca o mînă străbătînd singură printr-o apă. Desigur, răsunetul acesteia îl vom găsi necontenit în toate celelalte realizări contemporane; tăria însăși a curentului actual consistă în integralul tuturor eforturilor de pretutindeni; filon unitar, nerv vibrînd același în plastică, literatură, muzică, arhitectură, teatru. Există neîndoielnic, o intensă analogie, mai presus de trăsăturile înnăscute organice. O analogie-esență; o analogie de corpuri geometrice.

★

Materialul poeziei moderne (ca și al picturii) poate fi același ca al poeziei de totdeauna. Îmbogățirea lui printr-o

[1] *Integral,* I, nr. 4, iunie 1925.

sumă de elemente în urmă apropiate : invenţii tehnice, operaţii matematice sau bancare, e de pură suprafaţă. De fapt, materialul a rămas acelaş ; schimbată cu desăvîrşire e însă *interpretarea lui.* Pentru spectator înţelegerea aceasta scapă. Observaţia lui se loveşte de la început, fără putinţă de înaintare, de transformările din afară. Pentru el arta nouă e o artă de revoluţie, lipsită de suportul *continuitate în timp.* Inexact. De altfel în artă ca pretutindeni, în domeniul social de pildă, revoluţia este exclusă. Se vorbeşte despre revoluţia franceză, revoluţia proletară, revoluţia cubistă, neţinîndu-se seama de însuşi esenţialul proces de dezagregare a unei stări de fapt şi de cristalizare lentă a unei alteia următoare. Fenomenul ignoranţei e uşor explicabil prin aceia că mintea spectatorului ia contact cu o nouă etapă artistică sau socială în clipa însăşi a desăvîrşirii ei. Stăruitoarele cercetări de atelier, transformările de sîmbur germinînd subteran cu încetul, rămîn necunoscute.

În pictura modernă, descoperirea fundamentală, ideea de plecare (şi aceasta revine în mare parte lui Cezanne) a fost: considerarea obiectului ca *obiect în spaţiu* posedînd toate elementele de echilibru ale volumului : dimensiuni, centru de gravitate, pondere. De aici : întregul sistem constructivist. Îndepărtarea oricărui subiectivism, integrarea portretului, peisajului, naturii moarte, *nu ca expresie de suflet* ci ca existenţă materială, organică iată în nucleu doctrina realizării contemporane. Din ea s-a desfăcut mai tîrziu, coadă de păun, curcubeu, cer în amurg sau în zi toridă, ca trepte, înfăţişarea virilă a tabloului modernist.

Răsfrîntă această atitudine în poezie, capătă o şi mai adîncă semnificaţie.

Substanţa poeziei noi — am spus — a rămas aceiaşi. Observarea ei e însă cu totul alta ; ştiinţifică. Nu ca precizie ci ca sistem : organică, *obiectivă.*

Desigur, poezia nouă poate relua temele vechi : lacul, pădurea, marea, dragostea, toamna etc. Dar aici toate acestea păstrează întreagă prospeţimea, duritatea primitivă. Pulsează, plutesc incoerent, real precum în pămînt cărbune.

Cu chipul acesta, poezia încetează de a mai fi subiect ; în locul fotografiei, sau povestirei-reproducere, elementele considerate în spaţiu, capătă o existenţă acută. Poezia devine tren spărgînd pupila în dilatare, munte cu schelet de

lumină, mare cu dantelă și lanțuri, cîmp, acțiune pură transpusă pe un plan de viață în creștere. Problema poeziei deci nu se mai pune pe catalogări diferite (erotic, național, istoric) ci, poezia devine dintr-odată universal umană, poezie-poezie, poezia ciment, poezia planșă de inginer, creier, organism viu, integrat simplu între fenomenele naturale. Firește, în cadrul acesta de vigoare multiplă și nouă, cuvîntul e tăiat și el dintr-o carieră virgină. Fraza devine luminoasă, cu o ordine proprie uneori invenție surpriză a poetului drumului de fier de azi. Prin ea inteligența își desfundă neprevăzute culuare, scuturată violent din lenevia unei platitudini repetate.

Expresia poetului nou e plină de cutezare, de savoare absurdă : tîrnăcop, bumerang, salt întrecînd în înălțime toate performanțele mondiale.

Alături de limbă, notația e întotdeauna sîngerîndă, crudă, zvîrcolindu-se șopîrlă în tăiere. Dincolo de înregistrările trecute sau prezente, *senzația* prinsă stea în cleștele poemului actual, înviorează, uimește, pătrunde ca o injecție.

E oareșicum în pasul acesta o întoarcere spre izvorul de la început (senzație primă) răzbind dîrz printre pietrele și drumurile aspre de carpen în munte. Pe aici malurile sînt apropiate, apa rea, în torent bolovani bătrîni lovesc genunchii. Prin stînci numai plămîni cu respirație tare, mușchi vînjoși pot pătrunde.

Drumul e lipsit de odihnă, luntrii strîmte amenință cu prăbușire, vîntul trece prin coaste ca prin cozi de cai. Nu e loc pentru pîntecele întins leneș pe divan ; pieirea pieptului uzat și flasc ca o mănușă.

Poetul nou e un explorator înfruntînd meridianul cel mai primejdios, coborînd în însuși miezul înțelegerii, ecuator încins sau pol cu zăpezi ca bretele. Pe umerii lui preerii cresc. Stepe, mări, saltimbanci, trenuri îi circulă în artere.

★

Există un înțeles care trebuie perceput cu antenele ființei întregi, mai presus de inteligență și de logică.

Poezia nouă cuprinde ritmul cel mai variat fără să fie ritm, rima cea mai surprinzătoare mai presus de rimă.

Poemul țipă, vibrează, dizolvă, cristalizează, umbrește, zgîrie, înspăimîntă sau calmează. Imaginile se îmbulzesc

nu în comparații sterpe ci în asociații fulgere frunziș în noapte.

Orice vers e o sumă de noi posibilități, o altă soluție a ecuației primare.

*

Limbă nouă, senzație crudă, construcție clasică obiectivă (impusă de o ordine și constrîngere proprii) poezia actuală umflă coaja solului, circulă sevă prin nervura frunzelor, țîșnește apă minerală.

Să-i primim deci lovitura în tîmplă, să-i simțim în măduvă glasul aruncat peste gîtul acestui ceas, îndemînatec ca un lasso de westman.

ILARIE VORONCA

1 9 2 4

(*A doua lumină*, Editura *unu*, 1930, pp. 29—35.)

URMUZ

Zbaterea sufletului zvîcnind în afară, eliberarea și ajungerea pînă la El geamăt din lovirea dură cu brutalitatea.

Acest El cu literă mare, tot așa de îndreptățit cum cel despre Isus. Amîndoi amanții viitorului, apostolii unor lumi ce au să vină. Ura și batjocura umbră inerentă vieții lor.

Și totuși, ochii țintind halucinați acel punct miraculos aperceptibil doar celor aleși.

Pentru a ajunge acolo, streangul : mijloc fericit.

Noi, rămașii, tremurăm și ne îngrozim.

Arareori, în clipe de ruptură dureroasă cu mediul, îi invidiem curajul.

Cîte odată îl avem și atunci ne simțim frați.

Între noi și El punte pe care sentimentele se plimbă dansînd, înfrățindu-se pînă la contopire.

Se naşte marea şi absurda sinteză : a Nimicului.
Găsirea afinităţilor cu Nirvana, abundă.
Colţurile se tocesc pentru a deveni marele tot.
Picăturile timpului îngheţate, sau curgînd vertiginos, nu mai importă.

Dar scoarţa terestră obligă la zile cu preocupări mercantile pînă la abrutizare. Atunci Urmuz pare un vis absurd şi adesea ruşinea că ai fraternizat cîndva cu un nebun menit să fie înghiţit chiar de întunericul clipei următoare dispariţiei lui.

Şi totuşi nu e aşa.

Urmuz trăieşte încă.

Prezenţa lui printre noi, sfîrc care biciuie conştiinţele. În bezna sufletului urmărim aplecaţi adînc urmele pe care paşii lui i-a lăsat zgîriind violent pămîntul trivializat prin clişeism.

Urechile fecioreşti mai sîngerează încă de desvirginarea făcută de fraza impetuoasă şi virilă.

De acum cuvîntul devine spermatozoid fecund. Urmuz a contribuit şi el la operaţia voronofiană făcută limbii anchilozate şi peltice.

Aceasta e forma ţipînd de bucuria reuşitei depline. Rămîne fondul, problemă profund dureroasă ca o rană ciugulită de vulturi.

La răspîntia secolului, Urmuz spînzurat : semafor semnalînd dezechilibrul tuturor celor aplecaţi atent la zgomotele venind din abisuri sufleteşti.

Lucrînd în colţul obscur, pe cînd noi ne încălzeam încă la lumina unui soare fals, El a deschis robinetele frigului care acum cuprinde pe toţi.

Soarele de pînă azi gol în toată inutilitatea lui.

Frigul creşte insinuat mustrător superfluităţii noastre. Cei cu pielea sufletului groasă insesizabili acestui eveniment continuă a se închina vechiului astru.

Dar noi care simţim frigul pătrunzîndu-ne ascuţit, nevoie de reacţionare. Şi atunci : mişcare, multă mişcare. Naşterea constructivismului, suprarealismului şi celorlalte isme dinamice, necesare vieţii noastre ameninţate cu îngheţul.

Cei cărora falsul soare le e suficient, privesc această vertiginozitate de linii, cuvinte, sunete, culori, nedumeriți și exclamă : Nebunii.

Să le fie de bine.

Lor și tovalului sufletesc care îi menține fără nici un pericol în frigul banalității și al locului comun.

Noi însă avem nevoie de mișcare, cît mai multă și mai variată.

O întreagă acrobație intelectuală.

Datoria noastră de a o intensifica la maximum.

Părăsind falsul astru, nevoiți la aceste salturi de clovn spre a ne ține prin fricțiunile lor sufletul cald, năzuim totuși că vom afla cîndva soarele cel adevărat.

Și atunci...

GEORGE BOGZA

Urmez, Cîmpina, director : George Bogza. Anul I, nr. 1, ianuarie 1928.

MANIFEST

„cetitor, deparazitează-ți creierul !"
strigăt în timpan
avion
t.f.f. — radio
televiziune
76 h. p.
marinetti
breton
vinea
tzara
ribemont-dessaignes
arghezi
brîncuși
theo van doesburg
ùraaaa ùraaaaaa ùraaaaaaaa

arde maculatura bibliotecilor
a. et p. Chr. n.
123456789000.000.000.000.000 kg.
sau îngraşă şobolanii
scribi
apţibilduri
sterilitate
amanita muscaria
eftimihalachisme
brontozauri
Hùoooooooooooooo

Combină v e r b
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz
= artă ritm viteză neprevăzut g r a n i t
guttenberg reînvii

SAŞA PANĂ

unu. (redactor şef: Saşa Pană). Anul I, nr. 1, aprilie 1928.

LAMPA LUI ALADIN

Izolarea în care ne-am vrea cuprinşi ne bucură. Renunţăm de la început din interesul ce-ar trebui să ni-l confere publicul, confraţii şi academia, ca o balegă pentru încălzirea postumă a degetelor trandafirii. Ne-am determinat o independenţă şi ne tragem un circuit ca un nimb egoist împrejurul frunţii noastre. Paradoxul, promiscuitatea, virtuţile false pe care ei ni le impută, nu ne dau decît liniştea şi dinamismul nostru personal de exaltare. Ignorăm ca pe o forţă ce se depăşeşte puterea noastră, sau o descalificăm din consecinţa ei activă, de a face extazul publicului şi abdicăm de la elogiul lui imediat fără candidă modestie. Ne place să avem cea mai flagrantă lipsă de confesie servită în dumicaţi moi pentru gingiile ştirbe. Lipsa unui discernămînt literar la aritmetica primului vers şi a întîiei rime, şi mai ales lipsa unui nivel cu streaşina

la buric. Încălțați cu pantofi de antilopă, ne vom feri să călcăm domni pe bocanci. Ne îndepărtăm și refuzăm să sfîrșim în marele rîntaș literar ; iar ignorarea și neexasperarea noastră împotriva reporterilor rîntași face parte din distincția și clemența seniorului pentru lacheu. „Burghejii" care socot frondă prezentarea noastră și un sistem contrabandier de a le intra în admirație, stilul și delictele cu care am dori să „epatăm" — insistăm să-i rugăm să rămînă pe loc în indiferența lor lălîie față de erecțiile noastre, care, jurăm — cu mîna pe inimă — nu li se adresează și că niciodată în manifestele pe care le-au publicat revistele noastre sau revistele cu care aspirăm, n-am încercat să insinuăm măcar pentru ei semnificația unui refren de „deschide, deschide fereastra".

Eretici, pentru tradițiile sufletești și pentru troițele lui, căutăm sufletului numai regiunile care, descoperindu-le, va trebui să avem meritul oboselii întregi, cu nula satisfacției depline. În ziua în care opinia publică, acest car cu boi cu pișcoți în gură, se va trînti cu genunchiul în mere în fața noastră, rostul nostru ne va apare inutil și eșuat și nu ne va mai rămîne decît să ne internăm într-un azil sau să cîntăm descoperirea altor Indii. Șablonul penibil, extazul flasc de care suferă acum un poet pe care l-am iubit cu flăcările primelor zăpezi e elocvent și deprimant. Mentalitatea searbădă și mediocră asortată după stomac și mamelele digestiei nu ne sinchisește cîtuși de puțin. În aparatul nostru virtual, concesia neexistînd nici față de noi. Privilegiul de a ne fi născut fără dinți de lapte și de a fi debutat în salturi mortale ne fortifică și ne surplanează. Ne-am alăturat unei magii albe, luîndu-ne ca atitudine spontaneitatea fără cadre întîi, apoi dragostea pentru un gînd și un elan dincolo de aceea ce avem gata preparat de birtașii culturii unui gînd înzestrat cu efortul nostru, scăpînd pe la tîmple și ținut pe palmele frecate de cer. Prerogativa unui intelect a lui, elita unui ideal cu care-l încoronăm ne-a îndepărtat firesc de zgomotul potcoavelor de jos, de reveria turtită a acelora ce-i depășiam dintr-o perseverență care ni se dăruia într-o intuiție și într-o regizare alta decît a lor. Absența lor din stratul nostru de atmosferă e prea evidentă ca s-o mai pomenim ; inexistența lor în interesul nostru apărînd ca fapt elucidat prin-

tr-o inițială negare. Pentru noi, revelația fenomenului survenea dintr-o electricitate prea frecventă pentru ca intuiția și repetarea lor cu banalul s-o poată conține. Femeile ni s-au oferit goale cu zăpezile rotunjite pe fildeș ca pomii cu fructele lor în grădini.

Brațele deschise ca un leagăn în care ne trezea la faptul miracolului sîmburele unei poezii noi, troznea între dinții noștri, oferindu-ne migdala lăptoasă și neîncepută a unui gust nou. Peniță inventă un arabesc neștiut al emoției. Înamorați de poemul pur, poetul ne interesează numai cu misterul său euronic, pe un metal a cărui rezonanță trebuie s-o iște dintr-o vioară ascunsă-n el de mîna bună și rară a lui dumnezeu. Voiajul din lună pînă la corali e poemul cel mai pur. Cadavrele ies la suprafață peste cîteva zile ca să putrezească hidoase ; descompunerea lor fetidă a atrofiat punctul olfactiv și pe cel vizual al cetățeanului care se înfurie sfeclos că nu ne înțelege. Incineratori ai acestor păstori, noi le-am pescuit numai zîmbetul ca pe un nufăr. E poemul pur care crește numai în piscul inimii ca edelweisul. Din marele cadavru poetic reținem zîmbetele de platină vizibile numai unui procent în plus de dioptrii ale lui Isidore Ducasse, Rimbaud, Baudelaire, Paul Eluard și încă doi trei. Trăind în eternitate o capacitate, o vadră a timpului e netrebuincios s-o mai scornim. Participanți ai miracolului unic, treziți de un clopot de oglindă, inventăm pentru percepția simultană a ochiului și a urechii unul și singurul agent. Cu atît mai scumpă ne va rămîne flacără să ne ardă pe mîini și pe tîmple ca năframe, cu cît misterul flamabilității ei nu-l disecăm și nu-l tragem de perciuni. Merii înflorindu-și din noroi betelele și fluturii din zîmbetul lor spre primăvară, e necesar să mai spun că noroiul ține de azur ? Izbit în somnul viu dinăuntru de ecoul infinitului, proptit cu-o palmă în tine, gura ți se umple de sîngele cîntecului rupîndu-se artera din inimă pusă în pămîntul cerului ca tubercula bujorului.

Cu aceleași ale omului de pe șes, trebuie totuși alpinist să fii, ca să știi să culegi florile neghinei. Un parfum îl simțim filtrat și zvelt în noi și ne ridicăm pe el ca pe o a doua coloană vertebrală care ne îngroapă capul în azur să vedem cerbii bînd sticla izvoarelor, să auzim cornul magic care înșiră pe pușca vînătorului mărgelele păsă-

rilor. Cu pleoapa ca o seră de iarnă şi ca un ierbar viu al primăverii ne-am îmbrăcat în corabia cu pînze şi am pornit fără lopeţi pe hazardul unui ocean să cucerim insula de fum a poemului.

Neavînd nimica de făgăduit şi nimica de împlinit, apelul nostru e adresat nimănui.

S.O.S. Cel mai bun poem e acela care-l ştii doar tu, celelalte nu-s decît unele cu asemănare şi de aceea le iubeşti. Aşezaţi în rînd, nu ne putem niciodată tăia craca de sub picioare. În poezie găsim un probar plin pentru setea noastră, o azimă cu stafidele stelelor pentru foamea noastră în care demarăm preferîndu-ne în aburi pentru locomotiva eterului. Din poezie ca dintr-un buzunar de prestidigitaţie, scoatem pentru farmecul nostru ascuns păsări împăiate cu raze, ceasul deşteptător al luceafărului, cocoşi ca prezidenţii de la casaţie şi lămpi gata aprinse. Nu vom isprăvi niciodată, neîncepînd niciodată.

Într-un turn resfrînt în apă, noi urcăm în el logic scoborîndu-ne.

Domnule public, domnilor reporteri ai naftalinei, staţi jos !

GHEORGHE DINU

unu, anul II, nr. 12, aprilie 1929.

SCHIMBAREA LA FAŢĂ A CUVÎNTULUI

Paşii desprinşi haotic, concentric, imaterial, pe o axă paralelă cu aceea din zborul pasărilor, tălpile sîngerînd sub calvarul unei ansuri de nelinişti — feerica dibuire într-un stol de stele — iar dedesupt, deasupra, viaţa şi-a frînt inima ca o pîine, a jertfă. Iată, s-au întins mîini, mîini prelungite diafan şi buricul degetelor fluid, caută geneza ca pe un sîn al imanenţei materne ; printre rozele strînse în evantaie, un dans al spinilor în mirezme. Flacări incandescente irumpînd prin toţi porii, — jubileul acestei temerităţi de început nebulos, deconcertant. Pasări au brăzdat ţipla orizontului încrucişîndu-se cu fulgere, ciocnite de cutele norilor strînse ca o draperie inutilă ; buzele sărate ale

mării se ridică vulcanic, reptilele din smîrcuri, sobolii din măduva pămîntului, lupii, vulpile albe, roşii şi albastre din codri, leoparzi cu soarele din jungle, gazele din deşerturi, spre o nouă ţară a făgăduinţei, — mînate de morbul unei sublime tinereţi. Începuturile din umbră, cu rădăcinile arborilor desprinse într-o alungare de sevă şi lumină.

A fost dezlănţuirea unor elemente în avalanşă, chemări din adîncuri, gheizerii unei forţe refulate, destinderea unor braţe care stătuseră prea mult încrucişate, pornită dintr-o necesitate absolută a conştiinţei şi voluptăţii sacrificiului.

Era mişcarea de reacţiune, cunoscută în timp, consecinţă a unei stagnări nemernice cu ultimul cuvînt mort de mult pe o buză lividă. Era dinamismul artistic, revizuirea potenţelor, pornit din răsărit, acelaş care — cu un mileniu în urmă —, trimisese în hoarde, sîngele burgund şi slav spre regenerarea unui imperiu istovit ca o tîrîă, în festinuri.

Procesul e cunoscut şi cîţiva ani mai tîrziu, mişcarea distinctivă se pierdea clasîndu-se între futurism şi suprarealism, pentru ca dintr-o greşită interpretare a unor refractare creiere, să dea nefastul şi — în fond — inexistentul compromis neoclasic, ale cărui factice roade au putut fi promovate pînă acum. Clasicismul privit ca o formulă de reconstituire a vieţii actuale ; singura justificare a acestei afirmaţii poate fi aceea a preferinţei paradoxului, căci nu se poate închipui cum — după falimentul definitiv al clasicismului, din a cărui statică echilibrare nu rezultă decît stîrpiciunea neliniştilor şi problemei o imediată rezolvare, după experienţa de laborator a lui Valéry, neoclasicul nu însemnează mai mult decît o formulă perimată, putînd fi schimbat ca o mănuşă, adecvîndu-se tuturor curenţilor, — căruia i se opune direct vibraţia de înaltă tensiune a artei ruseşti care e un permanent dezechilibru şi din care amintim numai poemul lui Esenin şi Maiacovski, sculptura lui Archipenco şi filmul lui Eisenştein.

Păcatul curentului dadaist nu a fost — cum s-a putut crede — acela de a se fi manifestat prea de timpuriu, cînd Delacroix şi B. de Saint-Pierre nu erau încă învăţaţi ; de

fapt, mișcare de avangardă nici nu există ; există numai primul simptom al unui nou curent organic, acea revendicare a unui adevăr imanent deasupra momentului. După plasarea lui în timp poate însemna un aport sau o distrugere.

Dar ceea ce n-au putut vedea iconoclaștii mișcării Dada, a fost numărul copleșitor al oamenilor care se-ndreptau spre actuala catastrofă a absenței pîinii de toate zilele, primatul profeților materialism confirmat pe toate latitudinele. De aici compromisul în artă, fragilitatea creației și înfrîngerea unui curent care trebuia să fie o etuvă a vechilor formule și dialectici, de aici, dansul pe frînghie spre ades încercate și abandonate sisteme de gîndire ; mișcarea Dada a forțat porțile prin care a pășit prea repede împinsă și zugrumată de alt bloc.

Suprarealismul care a fost privit ca o mișcare reconstitutivă, apropie planurile de romantism, lîngă care s-a încercat a fi integrat ; poate, o corespondență există, în manifestarea exterioară, în felul cum au descins pe arenă aceste două curente și înnebulozitatea lor aparentă. [1]

Curent e însă un fel de a zice, suprarealismul fiind un egocentrism și o relevare a unor personale refulări, de unde caracterul strict de individualism și lipsa posibilității de creare a unei școli, a unui curent ; s-ar putea vorbi aici, de valoarea intrinsecă a suprarealismului, de apropierea lui de adevărul fundamental — implicit — de un organism specific ; ori, tocmai de acest adevăr fundamental, de această osatură a sa, ne vom prevala de o nouă formă a poemului, prin certitudinea pe care o capătă mai accentuat integrarea într-o formulă de a gîndi și exprima. Poemul și pictura suprarealistă, fiind o revoltă interioară, o expresie personală de valoare intrinsecă, nu-și poate găsi decît o anumită rezonanță senzorială din partea spectatorului care atunci, nu va mai fi spectator ; cum orice expresie a individului ilustrează elementul fundamental și imanent al vietății, sub forma sexualității sublimate, firesc, revo-

[1] O paralelă între mișcarea romantică și modernă se impune și o vom face în curînd.

luția va fi de ordin și sursă spirituală, devenind o expresie *comună.*

Există o vîrstă a spiritului creator colectiv, după cum există una a individului, în care, treptele ajunse vor fi prevalate. Desăvîrșirea operei de artă e precedată întotdeauna de un conflict, o discuție, o luptă interioară ; ajuns la acest nivel, odată cu lichidarea problemei dezbătute, poemul tinde să moară sau, — și mai rău, să se multiplice în exemplare stereotipe, contribuind la o stagnare. Situarea poemului în dinamica vieții sociale, coincide cu potența vîrstei creatoare a poetului, poemul fiindu-i o expresie profund sufletească, desfăcut de orice normă, plecînd de la fundamentul individului, o emanare asemeni unei lave vulcanice, existența lui e raportată direct la resursele senzoriale, la *mai mica sau mai marea lui înverșunare împotriva oprimării.* [1]

Urmează o epocă a maturității individului (ceea ce nu-i tot una cu sterilitatea senilă) caracterizată printr-o cristalizare a problemelor în gîndire și raționament. Poemul premerge acestei epoci și este depășit de ea ; încadrat ei, ar tinde să-și piardă puterea emotivă, să fie înlocuit cu poemul gîndirii, poemul rațional, poemul cu tendință, ceea ce echivalează cu sfîrșitul lui. Dar această trăire intensă cerebrală, în care sursele eruptive n-au fost secătuite ci, pur și simplu, sublimate, ridicate pe un plan spiritual pur, o vom privi drept o a doua treaptă evolutivă, în cadrele căreia va trăi noul cuvînt.

Din legănarea poemului inițial între planurile ozonate ale intelectului și din tangența vieții lui multiple, vieții individului, vieții animalului, vieții planetei, vieții cosmice, poemul va însemna o pură vibrație interioară transmisă printr-un perpetuum mobile, care-i este singura și imperativa condiție de viabilitate.

MIRON RADU PARASCHIVESCU

unu, V, nr. 48, octombrie 1932.

---

[1] G. Ribemont-Dessaignes.

Acest al cincizecilea număr încuie sertarul anului cinci. *Unu* a pornit ca un izvor, fără să-și bănuiască itinerarul, dar cu siguranța obstacolelor prin care va trebui să-și sape tunele și cu precizia că undeva îl așteaptă oceanul care îl va înapoia cerului.

Primul număr a avut patru autentici cititori ; numărul de față e așteptat de cinci sute. Într-o țară eminamente agricolă, am cîștigat derbyul poemului. *Nu l-am vrut.* [1]

Pseudo-poeți — pentru ale căror elucubrații oferite grațios, coloanele acestea au întors cu greață spatele — ne-au invectivat în revistele în care sub aceeași semnătură pastișau (subconștient ?) stilul poemului publicat aici. *Ne-a amuzat.*

Au început să ne viziteze tineri cu buzunarele doldora de pagini caligrafiate, să ni le citească și să ne ceară sfaturi. Fiindcă nu le știam nici vom ști da, fiindcă rețete de poem nu trebuiesc ordonanțate, atare vizite *ne-au durut.*

Nu facem acum un bilanț. Nici o singură dată n-am avut coloane „de închiriat". De cîteva ori, măselarița aciuată prin surprindere a cercat să stranguleze viața. A fost repede zvîrlită cu cleștele scîrbei la imondice. Și neghina de adevăr s-a cernut cu fiecare număr nou apărut.

Dar sîntem surprinși : *Unu* e la ușa anului șase. Și pentru ca să rămînă tînăr, *îl asasinăm* azi, înainte de a începe școala primară.

Și gîndul ne duce în urmă, la cele cîteva frunze căzute în răzlețe numere, intitulate uniform „Deschidere" și iscălite A. Zaremba. Poetul care s-a născut la nouăsprezece ani și a murit la douăzeci. Curînd poemele lui vor închide o plachetă.

---

[1] On vous a dit qu'il était beau de remporter la victoire ?
Je vous dis aussi qu'il est beau de succomber, les batailles sont perdues dans le même esprit qu'elles sont gagnées. (Walt Whitman, trad. Léon Bazalgette).

Apoi la Moldov, prietenul preţuit cu care am creat *Unu* şi pe care azi mai mult decît ieri, munca de hamal conştiincios al întreprinderii unde e salariat, îl opreşte să ţină condeiul între degete pentru a scrie altceva decît facturi şi bonuri de casă. E primul rînd ce se scrie asupra lui Moldov, în *Unu.*

Editura Unu rămîne şi va tipări bimestrial cărţi cu poemele, proza şi desenele celor care formează şi continuă grupul, precum şi un caiet-antologie anual.

Oricine eşti
Dacă te vei rătăci prin nesfîrşiturile
de pampas ale poemului
Ne vom întîlni.

1 decembrie 1 9 3 2.

SAŞA PANĂ

ALGE

PREFAŢĂ

Subliniaţi subiectul cu o linie şi predicatul cu două.

Alge, seria I (Director: Aureliu Baranga). I, nr. 1, 13 septembrie 1930.

STRIGĂT

Nu mai sînt locuri pentru spectacol.
Poftiţi, domnilor !
Cine se grăbeşte sare puntea ce stă să se rupă.
Azi încă.
Mîine încă.
În orice zi, în orice oră, în orice clipă.
Aripile ţipă fîlfîirea morţii peste tîmple.
Poftiţi, poftiţi !
Cine pierde trenul va plînge pe şine. Cine îl va ajunge va plînge sub şine. Dar va plînge veritabil.
Scena şi-a deschis gura ; priviţi-o cum cască.
Dărîmaţi-vă rădăcinile trecutului ce putrezind în voi vă vor face să putreziţi.

Ascultați vuietul oceanului care se naște ; valurile lui, copii încă, se joacă cu mingi de stîncă întunecată.

Se joacă pînă la sosirea maturității care îi va arunca munți pe umeri.

Mișcați-vă, viermi adormiți în fundul pămîntului !

Pernele voastre miros a putregai.

Vă oferim bolovani sub cap în loc de perne ; tăria bolovanilor e mai moale decît toate pernele voastre.

Sculați-vă !!!

Vedeți cum a început să pulseze sîngele închegat între clipele scurse ?

Striviți-vă ploșnițele, călane.

Îndreptați-vă ochii mîncați de întuneric către... (Nici pînă azi nu se știe.)

Ierbivorii cugetării s-au dus să pască în cîmpiile Elisee iar omnivorii sufletului caută în toate ungherele piroane pentru lipirea lor de hîrtie.

În nervi este un fluid care cercetează tot ce este inexistent pentru țesutul de nucă al capului și mai ales al nucii uscate încă de Faraoni, la foc.

Poftiți la noi ca să vedeți în locul unei cortine care cască, o cortină care țipă.

Poftiți ca să vedeți în locul izvorului din chitară, lacul cel mai lipsit de valuri, lacul ucis de tăietura clipelor.

Un torent care dărîmă.

Un torent care clădește.

Aci se pot găsi pompe pentru pulsațiile cele mai răzvrătite.

Veniți la noi și veți auzi adevărata goarnă a veacului.

Veniți la noi și veți simți aproape, adevărata diafragmă a celei mai viguroase vibrațiuni.

Alge, seria I, anul I, nr. 2, 13—21 octombrie 1930.

*

în apropierea unei gări s-a întîmplat un accident de tren. o crimă, o sinucidere sau un accident de tren s-a întîmplat în apropierea unei gări. o femeie a fost prinsă sub roți. rochia i-a fost sfîșiată, pulpele albe smulse, brațele albe smulse, fața pudrată i-a fost oribil mutilată, pîntecul gol zăcea rupt, sexul tăiat, degetele tăiate și sîngele curgea în abundență pe linie. spectacolul era foarte dureros chiar

după plecarea trenului. cîmpul era gol, soarele începuse să răsară, liniile erau foarte lungi, liniştea era foarte mare. şi abia atunci poeţii au ieşit afară din ascunzătoare, au început să alerge de la un capăt la celălalt al cîmpului, să se strîmbe în faţa femeii oribil mutilate, să o lingă, să o bată, să o scuipe şi abia atunci poeţii au înţeles că ceva se întîmplase în realitate şi au început să rîdă cu hohote cu hohote cu hohote.

Alge, seria a II-a. nr. 1, martie 1933.

POEM

ÎN LOC DE MANIFEST

Cimentaţi noroaie, iasme amputate
Luînd miezul lumii ucenic pe spate !
Focul vechi e scîrnav, prin el trecem ghem ;
Bolovanii umbrei, ulii de blestem
Bat şi rup osînza de lumină calmă.
Cine-aruncă-ntîi azi, discul de sudalmă ?
Căutaţi-mi zeii cocoţaţi pe cruci
Să le cînt prohodu-n hohot la răscruci.
Şoldul Afroditei mi-l ascut la strung
Şi fruct bun de veacuri cu venin îl ung.
Fulg zălud misterul l-aţi băut topit
Cu aperitivul pentru infinit.
Deget de mănuşă sufletul pe dos
Cu bale de spasm şi funigei mi-l cos
Ierburi de stea moartă a-negrit sub unghii.
Duşul zării nu mai lecuie rărunchii.
Bălegar de visuri inima v-o-ngraşă,
Adormind în muzici de tăcere laşă.
Spongii smulg din marea somnolentei clipe
Inutil mă strîmbă gloata pe echipe.
Babel singur urcă din sporii elastici.
Calfele fac case ori devin gimnastici.

VIRGIL GHEORGHIU

XX — literatură contemporană. (Iaşi, redactor : Aurel Zaremba). Anul I, nr. 1, 8 decembrie 1928.

FLORI DE FRIG

Inaugurarea unui gînd vertical şi absolut ca o procesiune spre un mister, cu toată pietatea sură, cu toată cutezanţa minerală cuprinde o ezitare anticipată ca o presimţire de denie întreruptă.

Nici petală de crin, nici armă de cruciat. Fiecare silabă insignă scrisă pe nisipuri mari şi vînturile ude de totdeauna...

t. i.

Meridian (Craiova, redactor şef: Tiberiu Iliescu), I, nr. 1, mai 1934.

PINGUINUL

(În loc de cuvînt înainte)

Pinguinii mei, se deosibesc printr-un aer grav şi placid, o demnitate comică, o familiaritate încrezătoare, o simplitate viclenă, prin gesturi stîngace şi solemne totodată.

Sînt pacifici, îmbelşugaţi la vorbă, setoşi de spectacole, preocupaţi de afacerile publice şi, poate, cam pizmuitori de superiorităţi.

Anatol France: *Insula Pinguinilor*

(În manşeta titlului textul :)

De cîte ori Pitagora descoperea un adevăr, aducea zeilor jertfă o hecatombă (o sută de boi).

De atunci probabil, se tem „boii" de cîte ori se spune un adevăr.

BORNE

Pinguinul, Bucureşti, anul I, nr. 1, 28 februarie, 1937.

TABLA ILUSTRAȚIILOR
DESENE — GRAVURI — COLAJE

M. Blecher : *Prințul meu* (1935) 79
Geo Bogza : *Fumătorul* (1928) 93
Victor Brauner : *Ilarie Voronca* (1928) 103
Victor Brauner : *Desen* (1931) 103
C. Brâncuși : *Ilustrație la „Plante și animale"* 129
C. Brâncuși : *B. Fundoianu* (1930) 131
F. Brunea : *Roll a poreclit-o Zebra* (1929) 143
Ion Călugăru : *Autoportret* (1928) 171
Jean David : *Portret inedit al lui Dumnezeu* (1932) 203
Dan Faur : *Linogravură* (1931) 249
B. Herold : *Desen* (1930) 281
B. Herold : *Desen* (1930) 287
Marcel Iancu : *Ștefan Roll* (1929) 295
Marcel Iancu : *Robinson Crusoe* (1933) 299
M. H. Maxy : *Peisaj cu sonde* (1924) 329
M. H. Maxy : *Desen* (1929) 339
Corneliu Mihăilescu : *Coșar* (1927) 345
Constantin Nisipeanu : *Femeia de aer* (1943) 371
Saşa Pană : *Fiecare știa ceva, numai femeia visurilor mele nu știa nimic și era fericită* (Colaj, 1935) 381
Saşa Pană : *Ce frumoasă e viața de familie! Păcat că timpul zboară și copiii cresc prea repede* (Colaj, 1935) 393
M. R. Paraschivescu : *Orele 9 seara, orele iubirii* (1933) 401
Milița Pătrașcu : *La „Părîul rece" puteai să vezi oameni pe deplin fericiți* (1931) 405
J. Perahim : *Urmuz* (1930) 411
J. Perahim : *Desen* (1932) 415
Dida Solomon-Callimachi : *Linogravură* (1925) 421
Șuly : *Desen* (1932) 427
Șuly : *Sous mes yeux émerveillés se déploie l'inoubliable, le boulversant* (1942) 431
Mattis Teutsch : *Linogravură* (1925) 445
Ionathan X. Uranus : *Divertisment pentru Cocó* (1928) 477
I. Vitner : *O mînă rătăcitoare* (1932) 513

CUPRINSUL

Avangarda literară în România (Matei Călinescu) 5
Cîteva note şi precizări (Saşa Pană) 35

★

T. ARGHEZI

Cum se stîrpesc şoarecii de tot 47
Negustorul de ochelari 51

AUREL BARANGA

Femur sintetic 61
Poemul disperării unanime 61
Scîndura ta şi femeile palide 65

ION BARBU

Din ceas, dedus, adîncul 67
Timbru 67
Toaleta 68
Oul dogmatic 68
Ritmuri pentru nunţile necesare 70
Isarlîk 73

M. BLECHER

Poziţie de nedescîlcit 76
Eternitate 76
Materializări 77
Menajerie 77
Poem 78
Prinţul meu *(desen)* 79
Întîmplări în irealitatea imediată (fragment) 81
Paris 84

GEO BOGZA

Lunecări 87
Efebul Gherdap provoacă moartea batozei psihopate 87
Prinderea fioroşilor asasini 89
Poem ultragiant 90
Fumătorul *(desen)* 93
Misterioasa crimă din comuna Buştenari .. 95
Poem petrolifer 96
Jurnal de şezlong (I) 99
Jurnal de şezlong (II) 105
Crez 108
Urmuz premergătorul 108
Era o seară umedă 111
Noi nu am fost decît două corăbii 112

H. BONCIU

Bagaj... (fragment) 114
Pensiunea doamnei Pipersberg (fragmente) 116
Înmormîntare clasa-ntîi 119
Năluci 121
Inscripţie pentru veacul următor 121
Adio 121

DAN BOTTA

Cantilenă 123

BARBU BREZIANU

Ofrandă 133
Lacrimă 134
Jind 134
Sex slab 135

F. BRUNEA-FOX

Răzbunarea lui Papufili 137
Insula cu bivoli 138
Recviem 139
Cazino 141
Roll a poreclit-o Zebra *(desen)* 143
Poem de buzunar 145

SCARLAT CALLIMACHI

Libertate 146
Cei mulți 147
Hamlet 147
Zail Sturm (tabloul IV) 148

VIRGIL CARIANOPOL

Poeme pentru Lili 153
Unde este acel bătrîn povățuitor ? 154
În dimineți sau între focuri 155

ION CĂLUGĂRU

Popa Furtună 157
Casa șoarecilor 158
Polcovnicul stacojiu 161
Dezmințirea lui Satan 165
Autoportret *(desen)* 171
Brahmi cel încruntat 173
Copilăria unui netrebnic (fragment) 177

FILIP CORSA

Romanță cîștigată la baccara 182
Nocturnă 182
Cîntec pentru un marinar osîndit 183
Excursiune 184

MIHAIL COSMA

Laude 185
Priveliști pentru o domniță medievală. Blazon 186
Prefață pentru un baedecker 187
Reportaj 187
? 187

JACQUES G. COSTIN

Tinichigiul 188
Boul 189
Plopul 189
Greierul și furnica 190
Moartea lui Mitridate 191

GRIGORE CUGLER

Apunake (fragment) 193
Meci nul 194
Metropolitană 196

DALOCRIN (NICOLAE OPREA DINU)

Moartea pămîntului 199
Inginerul Tinca (fragmente) 200

AL. DIMITRIU-PĂUȘEȘTI

Lanterna magică. Parcul 205
Semne în amurg 206
Călătorie în vid 206
A. Zaremba 207
Basmul cu vraciul, capul din lună și păianjenul de aur 207

GHEORGHE DINU

Film 210
Metaloid 210
Diana 211
Poemă printre regi 212
Erotică 214
Mîna din crin 215
Primăvară roșie 215
Puntea peste o lacrimă 217
Origina poemului 222
Scurt circuit: Ilarie Voronca 225
Golful proletar 227

V. DOBRIAN

Vis treaz 231
Repertoriu (fragmente) 231
Poem angular 232
Această ultimă reverență 232
Ghicitoarea muma 233
Aventurile domnului Kra 234

GEO DUMITRESCU

Portret 237
Poem de vilegiatură 238

Pentru toți cei cinci frați 239
Libertatea de a trage cu pușca 239
Aventură în cer 241

DAN FAUR

Cina cea de taină 243
Pastorală simplă 247
Dimineață 247
Bust de rege carpen 247
Bust de domnișoară cheie 248
Linogravură 249

BARBU FLORIAN

Teatru și cinematograf 251
Suprarealismul în cinematograf 254

B. FUNDOIANU

Eminescu 257
Tudor Arghezi 258
Contemplare 259
Lui Taliarh 260
Romanță 260
Discurs 261
Cîntec simplu 263

H. GAD

O victimă a sirenelor 264
Spînzuratul 266
Sîngele 270

MIHNEA GHEORGHIU

Epilog 272
Cadran 273
Anna-Mad (fragmente) 273
Ultimul peisaj al orașului cenușiu (fragmente) 275

VIRGIL GHEORGHIU

Poeme telegrafice 278
Pădure adormită veacul 279
8—11—19 (fragment) 280

MADDA HOLDA

Adevăratele aventuri ale lui Tirăliră 283
Bamhalas 284
Amintiri din viitor 284

TIBERIU ILIESCU

Vîsc pentru pasărea de apă..... 289
Pasărea de piatră 291

RAUL IULIAN

Interior stilizat 292
Funingine (fragment) 293
Închidere 297
Reveniri 297

MARIUS LOTAR

Ecce homo ! 301

GHERASIM LUCA

Sfînta împărtășanie 302
Uneori obișnuiesc să stau în fața unui felinar și să fluier 303
Acest castel presimțit 305

GEORGE MAGHERU

Înmormîntarea patriarhului 310
Secetă 310
Cîntece moderne (fragment) 311
Cîntecul poetului 311
Desen cubist — Meca 312
Moșierul și logofătul se plimbă 312
Basm pentru adormit copiii 314

VICTOR VALERIU MARTINESCU

Cocktail (fragmente) 319
Andy Anna Sangeorgeana (fragmente) 331
Sufletul și trupul, pe cont propriu, se conjugă și încearcă să mă lase repetent 332
Reamintire în creion pe-o carte de vizită .. 334
Închidere — la 21 de ani 335

MIRALENA MILANY

Scînteieri din umbră 341
Divagări în interior 342

MOLDOV
Şmaie 347
Gogó 349
Kakarad 350
GELU NAUM
Ghetele lui Gheorghe Lazăr 352
Ceară nocturnă 353
Alfabet acvatic 353
Medium (fragment) 354
Castelul orbilor (fragment) 356
11 din 122 de cadavre 357
ION NEGOIŢESCU
Povestea tristă a lui Ramon Ocg (fragment) 358
Cetate cu palmieri 361
Pinguinul ou 363
Noul Werther (fragment) 363
CONSTANTIN NISIPEANU
Autobiografie 365
Poeme pentru Luşa 365
În viteză 366
Undeva, o călătorie 367
Metamorfoze 368
Protozoar 368
Dincolo de aceste ruini 369
În palme ţi s-a aşezat o furtună 369
Femeia de aer *(fragmente)* 370
Femeia de aer *(desen)* 371
SESTO PALS
Poeme scrise şi pe înţelesul oamenilor pe care-i întîlnesc prin tramvaie 375
SAŞA PANĂ
Cristal 379
Amprentă hieratică 380
Colaj 381
Aevea 383
Evenimente fără stele 384
Paragrafe din adolescenţa poemei 384
Episod 386
Mărturisiri 386

Moarte naturală 387
Culoarea spațiului 388
Planeta de domnișoară 389
Colaj 393
Oglinda dindărătul frunții 395

MIRON RADU PARASCHIVESCU

My 399
Reveniri I, II 399
Orele 9 seara *(desen)* 401
Floarea din Cuba 404

PAUL PĂUN

Poem cu Robinson Crusoe 407
Plămînul sălbatec (fragment) 409
Marea palidă (fragment) 414

TANA QVIL

Versete pentru iubire 418
Patimi 419
În taina scrisorilor vechi 420
Arșiță 420
Moarta 423

MIHAIL SABINI

Stamil în pustiu 424
Trec 425

ȘULY (TAȘCU GHEORGHIU)

Desen 427
Ughi 429
Desen 431

VIRGIL TEODORESCU

Mobila mare vine-n ex concert 433
Poem în leopardă 434
Cercurile de lemn îngrozesc arborii 436
Litera obsedantă 437
Departe de vocea de voal a paturilor 438
Extraordinara somnolență a părului 439
Ea doarme 440
Alibi 441
În ruinele patului 442
Spectrul longevității (fragment) 443

CONSTANT TONEGARU

Femeia cafenie 447
Plantația de cuie 448
Cîntec pe hîrtie 450

TROST (D. TROST)

Diamantul conduce mîinile (fragmente) .. 452
Viziune în cristal (fragment) 456

ALEXANDRU TUDOR-MIU

Deal petrolifer 464
Linie înaltă 464
Zi buiestră 465
Înălțimi 466
Cor 466
Scrisoare albă 467

TRISTAN TZARA

Înserează 468
Glas 469
* * * 469
Furtuna și cîntecul dezertorului I, II 470
Îndoieli 473

IONATHAN X. URANUS

Ax 474
Autobiografie 474
Divertisment pentru Cocó *(desen)* 477
Diverse chestiuni 479
Cuvînt înainte de marea tăcere 481
Aniversarea lui Totog 482

URMUZ (DEMETRU DEMETRESCU-BUZĂU)

Algazy & Grummer 484
Ismaïl și Turnavitu 487
Pilnia și Stamate 489
Cronicari 493

ION VINEA

Visul spînzuratului 494
Constatări provinciale 495

Miez de noapte 495
Drumuri 496
Tuzla 496
Tuzla (II) 497
Subiect 497
Filtru 498
Scripturi 499
Prund (fragmente) 499
Steaua morților 500
Ieri 501
Roman 502
Cravata de cînepă 503
Luntre și punte (fragment) 507

ION VITNER

Octombrie (fragment) 510
O mînă rătăcitoare *(desen)* 513
Supremul adevăr 515

ILARIE VORONCA

Hidrofil 518
Strofa I 518
Strofa II 519
Profil într-o lacrimă 519
Ulise (fragment) 520
Privește 521
Zborul vulturului 522
Zăpadă floare a aerului 522
Brățara nopților (fragment) 523
Discurs pentru comemorarea cîinelui Serafina 525
Zodiac (fragment) 526
Geo Bogza 527
Despre poem și antologie 529

A. ZAREMBA

Deschidere (3,7,11) 532
„unu" noaptea 534
Vară 535

A. L. ZISSU

Copilărie 537

MANIFESTE ALE GRUPĂRILOR (REVISTELOR) DE AVANGARDĂ ŞI PAGINI PROGRAMATICE

Bun sosit ! (Dr. N. Lupu) 545
Contimporanul 546
Manifest activist către tinerime 547
Clopotul (Nota editorului) 548
Activitatea „Insulei" (B. Fundoianu)... 548
Aviogramă (În loc de manifest) 550
L'Oreille à careaux (Ilarie Voronca) 551
Integral 553
Poezia nouă (Ilarie Voronca) 553
Urmuz (George Bogza) 556
Manifest (Saşa Pană) 558
Lampa lui Aladin (Gheorghe Dinu) 559
Schimbarea la faţă a cuvîntului (Miron Radu Paraschivescu) 562
Denunţ (Saşa Pană) 566
Prefaţă (Alge, seria I) 567
Strigăt 567
În apropierea unei gări (Alge, seria a II-a) 568
Poem (în loc de manifest) (Virgil Gheorghiu)..... 569
Flori de frig (t. i.) 570
Pinguinul (în loc de cuvînt înainte) 570

Tabla ilustraţiilor 571

859 (082)
46/1970 20-13 Lei 10
BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

9861

Redactor : FELICIA MARINCA
Tehnoredactor : MINA CANTEMIR

Dat la cules 03.08.1968. Bun de tipar 06.06.1969. Apărut 1969. Hîrtie tipar înalt tip A. de 63 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 25.42. Coli tipar 36,50. A. nr. 20184/1968. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici 859—0.

Intreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97,
Bucureşti,
Republica Socialistă România,
Comanda nr. 1945

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY